

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
OSMANLI MÜESSESELERİ VE MEDENİYETİ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ'NDEKİ MUSİKİ YAZMALARININ
KATALOĞU

HARUN KORKMAZ

2501110121

PROF. DR. ZEYNEP TARIM ERTUĞ

TEZ DANIŞMANI

İSTANBUL 2014

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
OSMANLI MÜESSESELERİ VE MEDENİYETİ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ'NDEKİ MUSİKİ YAZMALARININ
KATALOĞU

HARUN KORKMAZ

2501110121

PROF. DR. ZEYNEP TARIM ERTUĞ

TEZ DANIŞMANI

İSTANBUL 2014

Bu proje 42515 numarasıyla Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından desteklenmiştir.



T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
—1982— ENSTİTÜSÜ



Y Ü K S E K L İ S A N S

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı :Harun KORKMAZ Numarası :2501110121
Anabilim/Bilim Dalı :Tarih Tez Savunma Tarihi :22.07.2014
Danışman :Prof.Dr.Zeynep TARIM Saati :14:00
Tez Başlığı :”İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi’ndeki Musiki Yazmalarının
Katalogu”

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği’nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ’NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof.Dr.İdris BOSTAN		Kabul
2-Prof.Dr.Azmi BİLGİN		Kabul
3-Prof.Dr.Zeynep TARIM		Kabul

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Yrd.Doç.Dr.Muharrem VAROL		
2-Yrd.Doç.Dr.Cemal AKSU		

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHÂNESİ'NDEKİ MUSİKİ YAZMALARININ
KATALOĞU
ÖZ**

Bu tez, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki musiki yazmalarını içermektedir. İçinde musikiye dair bilgi bulunan ve doğrudan musikiyle alakalı el yazması eserler, katalog fişleri takib edilmek suretiyle tesbit edilmiş, bu tesbitten sonra çıkarılan tam bir döküm, çalışmanın esasını teşkil etmiştir. Belirlenen yazmalar, milletlerarası elyazması kataloglama kuralları göz önünde bulundurularak ve musiki yazmalarına mahsus hususiyetler de değerlendirilerek belli bir şablon doğrultusunda kataloglanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Musiki, İstanbul Musikisi, Elyazması, Yazma Kataloğu, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi

THE CATALOG OF MUSIC MANUSCRIPTS AT LIBRARY OF ISTANBUL UNIVERSITY

ABSTRACT

The present M.A thesis studies the music manuscripts which are available in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (Istanbul University Manuscripts and Rare Books Library) a brief list constitutes the backbone of our study. The list had been prepared with meticulous scrutinization of available catalogue records of the musical manuscripts and other various manuscripts touching upon the musical issues somewhat partially. The manuscripts in question have been catalogued on the basis of a particular chart with regard to the international cataloguing rules and by also considering the characteristic features of music manuscripts.

Key Words: Music, Istanbul Music, Manuscript, Manuscript Catalog, The Library of İstanbul University

ÖNSÖZ

Lise yıllarımdan beri Osmanlı musikisine ve tarihine ilgi duyardım. Fakülteye intisab ettikten sonra da bu ilgim artarak devam etti. Bu sahada kitaplar okudum, arşiv malzemesi topladım. Fakat benim daha Tarih bölümü ikinci sınıf talebesiyken elimden tutup Süleymaniye Kütüphanesi'ne götüren ve bu sayede eldeki Osmanlı musiki literatürünü tanımaya başlamamı ve musiki tarihine bilimsel disiplin çerçevesinde eğilmemi sağlayan, tezimin her safhasında beni yalnız bırakmayarak, sürekli muavenet eden kıymetli hocam Prof. Dr. Zeynep Tarım Ertuğ'dur. Kendilerine müteşekkirim ve minnettarım. Üniversite Kütüphanesi ile alakalı birikimini bana aktararak bu konuyu çalışmamı tavsiye eden ve böyle bir çalışmanın husule gelmesindeki en büyük amillerden olan üstadım Dr. Murat Bardakçı'ya namütenahi şükranlarımı arz ediyorum.

Yüksek ilimlerinde ve büyük tecrübelerinden istifade ettiğim, aklıma takılan birçok hususla alakalı olarak müracaat ettiğim hocam Prof. Dr. Gönül Tekin'e, bulduğu belgeler ve bilgilerle beni kaynak bakımından besleyen, mesai arkadaşı olmakla müftehir bulunduğum hocam Prof. Dr. Kemal Eraslan'a, çalışmamın her noktasını gözden geçiren, tashihlerini yapan, kataloğun mümkün mertebe hatasız kalabilmesi için elinden gelen her şeyi seferber eden aziz dostum, Kültür Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Uzman Yardımcısı Abdullah Okal'a, yazmalardaki yazı çeşitleri ve diğer kitap sanatları gibi hususlardaki vukufıyla birçok mes'eleyi vuzuha kavuşturmamı te'min eden meşk refikim, dostum hattât-ı şehîr Nurullah Özdem'e, kitapların ciltlerindeki çözemediğim sanatsal detayları kendisinden öğrendiğim Dr. Nur Taviloğlu Hanımefendi'ye, tez yazım metotları hakkındaki tecrübesinden yararlandığım ağabeyim Bekir Şahin Baloğlu'na, çalışmamın teknik tarafını destekleyen ağabeyim Okt. Ahmet Pekşen'e ve tezin tashihine katkı sağlayan refikaları Arş. Gör. Süreyya Pekşen'e, tecrübelerinden ve bilgilerin yararlandığım ağabeyim Ertuğrul İnanc'a, kütüphane görevlilerinin kendilerini okuyucuya kitap okutmama üzerine programladıkları memleketimizde, okuyucularının etrafında adeta pervane olması ve onların karşılaştıkları her problemi büyük bir suhûletle çözmesi bakımından, benzerine az rastlanır bir kütüphane müdiresi olan Yasemen Akçay'a, alışılmış bürokratik disiplini değil de okuyucuya yardım etmeyi kendine şiar edinmiş olan kütüphane memuresi Janset Duman'a, tezimin son safhalarında sık sık kütüphaneye giderek kendilerini ihmal etmeye mecbur kaldığım başta hocam Prof. Dr. Azmi Bilgin olmak üzere Türkiyat Enstitüsü'ndeki bütün çalışma arkadaşlarıma ve beni bu süreçte yalnız bırakmayan değerli arkadaşlarım Ensar Karagöz ve Said Uçar'a teşekkürü bir borç biliyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR VE İŞARETLER	ix
GİRİŞ	1
İslâm Dünyası Yazma Eserleri	1
Osmanlı'da Yazmalar	2
İslâm Yazmaları'nın Bulunduğu Kütüphaneler	3
İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi	3
İstanbul Üniversitesi Yazma ve Nadir Eserler Kütüphanesi'yle İlgili Kataloglar	6
Musiki Kitapları Hakkında Yapılan Bibliyografik Çalışmalar	6
Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	9
Güfte Mecmualarında Uygulanan Yöntem	10
1. SEMA' KİTAPLARI	12
1.1 T.Y. 6410	13
1.2 T.Y. 2168	15
1.3 T.Y. 4440	16
2. EDVÂRLAR, NAZARİYAT KİTAPLARI VE METOT KİTAPLARI	17
2.1 Edvârlar, Nazariyat Kitapları ve Metot Kitapları	17
2.1.1 T.Y. 4380	19
2.1.2 T.Y. 1097	21
2.1.3 T.Y. 2771	24
2.1.4 T.Y. 1856	27
2.1.5 T.Y. 5636	29
2.1.6 T.Y. 804	31
2.1.7 T.Y. 5572	34
2.1.8 T.Y. 9824	36
2.1.9 T.Y. 4267	38
2.1.10 T.Y. 4403	40
2.1.11 T.Y. 4539	42
3. GÜFTE MECMUALARI	44
3.1 Güfte Mecmuaları	44
3.1.1 Güfte Mecmuasının Türleri	46
3.2 Âyin-i Şerîf Mecmuaları	49
3.2.1 F.Y. 572	49
3.2.2 T.Y. 3084	52
3.2.3 T.Y. 5600	55
3.3 İlâhi Mecmuaları	57
3.3.1 T.Y. 4116	57
3.4 Fasıl Mecmuaları	61
3.4.1 T.Y. 810	61
3.4.1 T.Y. 824	63
3.4.1 T.Y. 591	65
3.4.2 T.Y. 966	69
3.4.3 T.Y. 2061	71
3.4.4 T.Y. 2067	73

3.4.5 T.Y. 3466	76
3.4.5 T.Y. 3533	79
3.4.6 T.Y. 3595	81
3.4.7 T.Y. 3608	83
3.4.8 T.Y. 3649	88
3.4.8 T.Y. 3866	90
3.4.9 T.Y. 5641	96
3.4.10 T.Y. 5525	98
3.4.11 T.Y. 5630	101
3.4.12 T.Y. 5631	103
3.4.13 T.Y. 5634	106
3.4.14 T.Y. 5639	109
3.4.15 T.Y. 5640	111
3.4.16 T.Y. 5644	113
3.4.17 T.Y. 5645	116
3.4.18 T.Y. 5648	119
3.4.19 T.Y. 5653	122
3.4.20 T.Y. 5654	125
3.4.21 T.Y. 5657	127
3.4.22 T.Y. 5658	132
3.4.23 T.Y. 9857	136
3.4.24 T.Y. 9896	140
3.4.25 T.Y. 10349	145
3.4.26 T.Y. 10610	148
3.4.27 T.Y. 10791	151
3.4.28 T.Y. 10841	153
3.4.29 T.Y. 10858	156
3.4.30 T.Y. 10990	159
3.5 Şarkı Mecmuaları.....	161
3.5.1 T.Y. 1042	161
3.5.2 T.Y. 3276	163
3.5.3 T.Y. 3353	165
3.5.4 T.Y. 3877	167
3.5.5 T.Y. 5632	170
3.5.6 T.Y. 5633	172
3.5.7 T.Y. 5635	174
3.5.8 T.Y. 5638	176
3.5.9 T.Y. 5642	178
3.5.10 T.Y. 5643	180
3.5.11 T.Y. 5646	183
3.5.11 T.Y. 5647	186
3.5.12 T.Y. 5649	189
3.5.13 T.Y. 5651	192
3.5.14 T.Y. 5652	194
3.5.15 T.Y. 5655	195
3.5.16 T.Y. 5656	197
3.5.17 T.Y. 5659	199
3.5.18 T.Y. 10186	201
3.5.19 T.Y. 10204	203
4. NOTA DEFTERLERİ VE MUSİKİYE DAİR DİĞER ESERLER.....	205

4.1 T.Y. 9259	205
4.1 T.Y. 9260	207
4.1 T.Y. 9261	209
4.1 T.Y. 10189	210
5. BİYOGRAFİ KİTAPLARI.....	211
5.1 Atrabü'l-Âsâr fî Tezkiret-i Urefâi'l-Edvâr.....	211
6. İÇİNDE MUSİKİYE DAİR KISIMLAR BULUNAN MUHTELİF	
MECMUALAR VE KİTAPLAR.....	216
SONUÇ.....	226
KAYNAKÇA	232

Kısaltmalar ve İşaretler

[]: Yazarın kendine ait ifadeler ve ek bilgiler köşeli parantezle gösterilmiştir. İsmi belirtilmemiş olan yazmalar için tayin edilen yeni adlar da köşeli parantez içerisine alınmıştır.

(...): Yazmalardaki metinlerinde okunamayan her bir kelime, parantez içerisinde üç nokta ile belirtilmiştir.

?: Okunuşunda şüphe olan kelimeler soru işaretiyle beraber yazılmıştır.

(...?): Güfte mecmualarındaki bestekâr ve şair isimlerinden okunamayanlar olduğunda, parantez içerisine üç nokta ve soru işareti konularak, gerektiğinde yanına varak numarası da yazılmak suretiyle not edilmiştir.

İ.Ü.K. : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi

s. : Sayfa

v. : Vefat

GİRİŞ

Musiki tarihi kaynakları bakımından son derece zengin bir belge hazinesine sahip olan Türkiye’de, bu belgelerin işlenip incelenmesi hususunda yapılan çalışmalar gayet azdır. Kütüphaneler, yazma kitaplar ve mecmualarla, kurum arşivleri, nota koleksiyonlarıyla, arşivler, belgelerle doludur. Fakat bu dokümanlara ulaşmak için kullanılabilecek kataloglar, rehber niteliği taşıyan kitaplar ise yok mesabesindedir. Dolayısıyla bu sahada çalışmak, samanlıkta iğne aramaya benzer.

Osmanlı devrinde musiki, bir ilim olarak tarif edilmekte ve önünde arkasında başka herhangi bir tabir bulunmadan sadece ‘musiki’ olarak adlandırılmaktaydı. Bu ilimle alakalı nazarî kitaplar yazılmakta, bestelenen eserler mecmualara kaydedilmekteydi. Binaenaleyh musikinin tarihini incelemeye yönelik çalışmalar çok mahdud kaldı. Öyle ki bütün bir Osmanlı tarihi boyunca müstakil olarak musikişinasları anlatan tek biyografik kaynak, Şeyhülislâm Es’ad Efendi’nin *Atrabü’l-Âsâr*’ıdır.

Musiki tarihi Osmanlı’da modern bir ilmî disiplin olarak 20. asrın başlarında ortaya çıkmaya başlar. Rauf Yektâ Bey’in (1871-1935) gazetelerde, muhtelif mecmualarda yazdığı yazılar ile yayınladığı bazı çalışmalar, Osmanlı Musikisi tarihinin incelenmesine yönelik ilk ciddî çalışmalardır. Bu ciddî çalışma üslubunu sürdüren pek az kimse olmuştur. Bu sebeple birinci el sayılabilecek birçok kaynak henüz keşfedilmemiştir. Bu katalog çalışması neticesinde ortaya çıkan eserler meseleyi çok iyi anlatmaktadır.

İslâm Dünyası’nda Yazmalar

İslâm Dünyası’nda yazının ve yazılı belgenin önemi çok büyüktür. Çünkü İslâm’ın kutsal kitabı olan Kuran-ı Kerim, vahyinden itibaren yazıya aktarılmış, hafızalarda saklanmasına rağmen metni de büyük bir hassasiyetle muhafaza edilmiştir. Elimizdeki en eski mushaflar 7. yüzyıla tarihlenebilmektedir. Bu da İslâm dünyasında, yazma eserin tarihiyle alakalı bir fikir verir.

Müslümanlar kitap sanatında, kendilerinden önceki medeniyetlerden devraldıkları ortak mirasa, hem bilimsel hem de sanatsal bakımdan birçok eklemeler yapmışlardır. Kadim medeniyetlerdeki bilgelik kaynaklarını, bilhassa Eski Yunan medeniyetindeki felsefe-bilimi benimsemişler ve yeni eserlerle bu birikimi zenginleştirmişlerdir. Verdikleri eserler, halefleri olan medeniyetlerin inşasında başat bir rol üstlenmiştir.

İslâm tarihi boyunca çoğu hükümdar ve idareci kitabın kıymetini bilmiş, âlimleri, müellifleri desteklemiştir. Çoğu müellif eserini devrin idarecisine ithaf etmiştir. İthaf ettikleri idareciler de onları belli bir para vermek suretiyle taltif etmiştir. İdareci sınıfı, kendilerine gösterilen bu hürmeti karşılıksız bırakamazdı.¹ Bu sanatçı/bilim adamı-idareci sınıfı ilişkisi, kitabın İslam Dünyası'nda çok uzun zamanlar itibarını devam ettirmesini sağlamıştır.

Osmanlı'da Yazmalar

İslâm Dünyası ciltte, kağıtta, tezhibde, yazıda, kendine has bir üslûp oluşturmuştur. Bu üslûbu tevarüs eden Osmanlı, birçok eski yazma eseri bünyesinde toplamış ve kitap üretim faaliyetini başta saray çatısı altında kurmuş olduğu nakkaşhâne ile devam ettirmiştir.

Osmanlı tarihinde el yazması eserleri ilk defa sistemli biçimde toplayan hükümdar II. Murad'dır. Kitaba ve ilme âşık olan II. Murad, kitap te'lif ettirme ve önemli kitapları Türkçeye tercüme ettirme faaliyetlerinin de başlatıcısıdır. Osmanlı kültürünün şahsiyet kazanmaya başlamasının onun devrine rastlaması tesadüf değildir.

Halefi II. Mehmed, İstanbul'u fethettikten sonra ilk iş olarak medreseleri ve kütüphaneleri tanzim etmiştir. İlme ve sanata büyük önem veren II. Mehmed'in, Topkapı Sarayı'ndaki nakkaşhâne'yi kurduran kişi olduğu sanılmaktadır. Edirne ve

¹ Johannes Pedersen, **İslam Dünyasında Kitabın Tarihi (The Arabic Book)**, çev: Mustafa Macit Karagözoğlu, Klasik Yayınları, İstanbul, Ağustos - 2013, s. 51.

Anadolu'daki en iyi hattat, müzehhib, mücellit ve nakkaşları İstanbul'a getirterek², İstanbul'da İslam Medeniyetinin temellerini atmıştır. Aradan on yıllar, yüzyıllar geçtikçe, her sanat dalında olduğu gibi kitap sanatları da İstanbul'a has bir tarz yakalayacaktır.

İslâm Yazmaları'nın Bulunduğu Kütüphaneler

İslam yazmaları Dünya'da çok çeşitli kütüphanelerde bulunmaktadır. New York Public Library, Dublin Chester Beatty Library, Österreichische Nationalbibliothek, British Library, Bibliothèque National de France, Staatsbibliothek zu Berlin başta olmak üzere, Avrupa ve Amerika'daki çok sayıda kütüphane ile İslâm Dünyası'nın başta Türkiye, İran, Mısır, Suriye, Irak gibi ülkelerinin devlet ve hususi kütüphaneleri olmak üzere birçok muhtelif yerde bu yazmaları bulmak mümkündür. İstanbul'da ise, en zengin yazma eser koleksiyonuna, Süleymaniye Kütüphanesi, Topkapı Sarayı Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, ve Millet Kütüphanesi sahiptir. Bunların dışında onlarca yazma eser kütüphanesinde bu eserler okuyucunun istifadesine sunulmaktadır.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi³

Yıldız Sarayı'ndaki kitapların ve fotoğraf albümlerinin Atatürk'ün emriyle İstanbul Üniversitesi'ne taşınması ve fakültelerdeki yazmaların da merkeze toplanması neticesinde teşekkül eden İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Beyazıt'tan Süleymaniye'ye giden yolun üzerinde bulunan, 1912 yılında Mimar Kemaleddin tarafından 'Medresetü'l-Kuzat' olarak inşa edilen binada hizmet vermektedir.

Kütüphanedeki en önemli koleksiyon Yıldız Sarayı Koleksiyonu'dur. Padişahlar, Topkapı Sarayı'ndan Dolmabahçe Sarayı'na taşındıklarında, saray

² Süheyl Ünver, **İlim ve Sanat Tarihimizde Fatih Sultan Mehmed**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1953, s.12.

³ Kütüphanenin bu isminin yanı sıra, İstanbul Üniversitesi Yazma ve Nadir Eserler Kütüphanesi, Üniversite Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi gibi bazı başka adları da çalışmada kullanılmaya gayret edildi. Bilhassa 'Üniversite Kütüphanesi' ismi ilim mahfillerince en çok bilinen ismi olduğu için özellikle kullanılmıştır.

kütüphanesinin mühim bir kısmı da kendileriyle beraber nakledilmiştir. Yeni sarayda daha da zenginleştiği anlaşılan kütüphane, II. Abdülhamid devrinde Yıldız'a aktarılmıştır.

II. Abdülhamid tahttan indirildiğinde (1909) Yıldız Sarayı büyük çaplı bir yağmaya maruz kalmıştır. Fakat kütüphane, Ser Hâfız-ı Kütüb Kalkandelenli Sabri Bey'in (Kalkandelen) cansiperane müdafaası sayesinde saldırıdan masun kalmıştır.⁴ Yaklaşık 15 sene sonra da, 1 Haziran 1924 senesinde Darülfünûn Kütüphanesi'ne devrolunmuştur.

Kütüphanede Yıldız Sarayı Koleksiyonu ve Darülfünûn Koleksiyonu dışında, Halis Efendi, Mollazâde İbrahim Bey, Osmanlı İmparatorluğu'nun son şeyhülislamlarından olan Pîrîzade Mehmed Sâhib Molla (1838-1910), Sultan Abdülmecid devrinin seraskerlerinden Rıza Paşa (1809-1877) ile Hakkı Paşa ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal gibi zevâtın koleksiyonları bulunmaktadır. İbnülemin'in sadece kitapları değil, emsalsiz hat koleksiyonu, masası, merasim elbisesi gibi bazı eşyaları da kütüphaneye intikal etmiştir.

Önceden Darülelhan olarak bilinen, daha sonra İstanbul Belediye, son olarak da İstanbul Üniversitesi Konservatuvarı'na dönüşen kurumun kütüphanesi de Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bu koleksiyon, bünyesinde bol miktarda nota defteri ile plaklar barındırmaktadır. Bu plakların bir kısmı, Darülelhan kayıtlarının aslî kopyalarıdır. Darülelhan Koleksiyonu'ndaki hamparsum notaları, Prof. Dr. Ralf Martin Jäger tarafından kataloglanmıştır.⁵

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, dünyadaki sayılı yazma eser kütüphanelerinden birisidir. Özellikle Yıldız Sarayı'nın seçkin koleksiyonuna sahip

⁴ Bu hadisenin ayrıntılarını öğrenmek ve Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nin tarihî seyrini izleyebilmek için bakınız; Murat Candemir, **Son Yıldız Düşerken**, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2011, s.142-143.

⁵ Ralf Martin Jäger, **Katalog der hamparsum-notas,-Manuskripte im Archiv des Konservatoriums der Universität Istanbul** (Schriften zur Musikwissenschaft aus Münster)

olduğu için diğer yazma kütüphanelerinden ayrılır. Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nin tabii devamı olduğu için, onun seviyesinde bir mahiyet arz eder.⁶

Bahsedilen kütüphane, musiki yazmaları içinse eşsiz bir müracaat kaynağıdır. Bugüne kadar koleksiyonları tedkik edilen birçok kütüphaneden çok daha seçkin bir musiki kitapları koleksiyonuna sahiptir. Bilhassa güfte mecmuaları bakımından en nitelikli kütüphane burasıdır. Hâfız Post, İtrî, Ebûbekir Ağa, Hekimbaşı Abdülaziz Efendi, Dede Efendi, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Sultan II. Mahmud gibi meşhur bestekârların kendi güfte mecmualarının bu kütüphanede bulunduğunu söylemek meramımızı anlatmaya kâfidir.⁷

Her nedense müzik teorisiyle alakalı çok mühim kitaplar Topkapı Sarayı'nda kalmış⁸, güfte mecmualarının çok büyük kısmı ise Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nde tesbit edilmiştir. Sultan II. Abdülhamîd'in Klasik Türk Musikisi ile çok alâkadar olmadığını bilinmektedir. Peki bu kadar güfte mecmuasını Yıldız Kütüphanesi'ne kim götürmüştür? Bu sorunun cevabı şu an maalesef meçhuldür. Ancak arşivlerde yapılacak taramalar ve eski kütüphane kayıtları sözkonusu yazmaların macerasını meydana çıkarabilir.⁹

⁶ Bu devamlılık o derecededir ki, kitapların bazı parçaları Üniversite Kütüphanesi'ndeyken başka parçaları Topkapı Sarayı'nda olabilmektedir. Mesela Seyyid Lokman'ın Şehinşahnâmesi'nin I cildi İÜK'de iken II. cildi TSK'dedir.

⁷ Kanaatimce Osmanlı sultanlarından birisi bu zevatın mecmualarını toplatarak bir araya getirtmiştir. Üzerlerinde herhangi bir ithaf kaydı bulunmayan bu mecmualar, anlaşıldığı kadarıyla sonradan satın alınmıştır. Sadece, İtrî'ye ait olduğunu düşündüğümüz T.Y. 5525 numaralı mecmuada III. Selîm'in kütüphane mührü göze çarpmaktadır. III. Selîm gibi musikişinas ve bestekâr bir padişahın bu mecmuaları toplamak istemesi şaşılacak bir durum değildir fakat bir kütüphane mührü kaydından kesin olarak, bu koleksiyonu III. Selîm oluşturmuştur diyemeyiz.

⁸ *Makâsıdü'l-Elhân, Kitâbü'l-Edvâr, Nekâvetü'l-Edvâr, el-Matla', Şerhu'l-Muhtasar fî İlmi'l-Mûsikî* gibi pek çok mühim nazariyat kitabı halihazırda Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilmektedir.

⁹ Bu hususla alakalı mütalaa yürütürken, güfte mecmualarının pratik maksatlar doğrultusunda hazırlandığını ve tertib edilişinin üzerinden çok zaman geçtiyse fazla bir kullanım sahasının kalmayacağını hatırlamak gerekir. Bu mecmuaları ancak özel bir ilgisi olan yahut bu mecmuaların koleksiyonunu yapan bir kimse bir araya getirebilir.

İstanbul Üniversitesi Yazma ve Nadir Eserler Kütüphanesi'yle İlgili Kataloglar

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan yazma eserlerin toplu kataloğu mevcut değildir. Medeniyet tarihi için son derece önemli olan bu yazmaların şimdiye kadar bilimsel nitelikte toplu bir kataloğu yapılmamıştır. Sadece Arapça eserlerin arasında bulunan Kuran ve Tefsirler ile ilgili eserlerin genel kataloğu 1951 ve 1953 yılında Fehmi Edhem Karatay tarafından yapılmıştır. Kütüphanedeki referans fişlerini tanzim eden kişi yine Fehmi Edhem'dir.

1933 yılında Ivan Stchoukine – Fehmi Edhem tarafından hazırlanmış olan “*Les manuscrits orientaux illustrés de la bibliothèque de l'Université de Stamboul*” isimli eser de bu kütüphanedeki bir kısım minyatürlü yazmalar için hazırlanmış kıymetli bir çalışmadır. 1988 yılında Hüsameddin Aksu, “*İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde Bulunan Minyatürlü, Resimli, Şekilli, Cetvelli, Plan ve Haritalı (Türkçe- Arapça-Farsça) Yazmalar*” isimli makalesinde ise eserlerin isimlerini tespit ederek bir listesini çıkarmıştır.¹⁰

Musiki Kitapları Hakkında Yapılan Bibliyografik Çalışmalar

İslâm Musikisi kaynakları üzerine yapılan bazı çalışmaların içerisinde Osmanlı Dünyası'na ait yazmaları ihtiva edenler de bulunmaktadır. Bu çalışmaların en önde geleni hiç şüphesiz İsrailli Müzikolog Amnon Shiloah'ın, ‘magnum opus’u olarak adlandırılan¹¹ *The Theory of Music in Arabic Writings* (c.900-1900) isimli kitabıdır.¹²

Münhasıran Osmanlı Musikisi literatürü üzerine yapılan üç adeet kapsamlı çalışma vardır. Bunlardan ilki Onur Akdoğu'nun, *Türk Müziği Bibliyografyası* (9.yy-

¹⁰ **Sanat Tarihi Yıllığı**, c. XIII, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1988, s. 19-62.

¹¹ http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0018_0_18338.html

¹² Amnon Shiloah, **The Theory of Music in Arabic Writings (c.900–1900): Descriptive Catalogue of Manuscripts in Libraries of Europe and the U.S.A.**, G. Henle Verlag, Munich, 1979.

1928)¹³ isimli çalışmasıdır. Bu çalışmada yazmalar, matbu kitaplar, mecmualar, makaleler, nota yayınları gibi, musikiyle alakalı, yazılı her türlü malzeme kaydedilmiştir. Yazma eserler kısmı, eserlere ait bilgilerin kendileri görülmeden, büyük ihtimalle kütüphane fişleri ve kitap katalogları kullanılmak suretiyle düzenlenmiştir.

İkinci çalışma, IRCICA'nın bir projesi olarak hazırlanan, '*Osmanlı Mûsikî Literatürü Tarihi*' isimli katalog çalışmasıdır. Bu katalogun en mühim tarafı, tarihî musiki kaynaklarını ilk defa büyük bir resim olarak görmemizi sağlamış olmasıdır. Fakat bu eserin yazmalar kısmı da, Onur Akdoğu'nun kitabında olduğu gibi bir kısmı katalog fişerinden ve bazı kitapların dipnotlarından faydalanılarak hazırlanmıştır. Nitekim birçok yazmanın kendisi görülmemiş, başka eserlerdeki hatalı bilgiler tekrar edilmiştir. Bilhassa İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki yazmalarla alakalı kısım, eserin neşri sırasında Kütüphane'nin kapalı olmasından dolayı sorunlu olmuştur.¹⁴

Üçüncü çalışma ise, Gönül Paçacı'nın 2010 Avrupa Kültür Başkenti münasebetiyle neşredilen, '*Osmanlı Müziğini Okumak*' isimli eserdir. Osmanlı döneminde basılmış olan musiki yayınlarının geniş bir fotoğrafını bu eser sayesinde görmek mümkün olmuştur.¹⁵

Bu umumî mahiyet arz eden çalışmaların yanı sıra, belli kütüphanelerin koleksiyonlarındaki musiki yazmalarını inceleyen yahut belli bir kişinin eserlerinin derlendiği spesifik çalışmalar da mevcuttur.

¹³ Onur Akdoğu, **Türk Müziği Bibliyografyası (9.yy-1928)**, Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı, İzmir, 1989.

¹⁴ Bu sorunun neden kaynaklandığını, kitabın editörü Ekmeleddin İhsanoğlu şöyle izah etmektedir; "1999 yılındaki deprem sırasında zarar gördüğü için restorasyona alınan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki yazma ve basma nüshaları yeniden inceleme imkânı bulunamamış, bu sebeple bazı eserler veya nüshalar hakkında gerektiği şekilde bilgi verilememiştir. Bunun anlayışla karşılanacağını ümid ederiz". **Osmanlı Mûsikî Literatürü Tarihi**, Hazırlayanlar; Ekmeleddin İhsanoğlu - Ramazan Şeşen - Gülcan Gündüz - M. Serdar Bekar, IRCICA, İstanbul, 2003, s. VIII.

¹⁵ Gönül Paçacı, **Osmanlı Müziğini Okumak (Neşriyât-ı Mûsikî)**, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Yayınları, İstanbul, 2010.

Cem Behar'ın *Musikiden Müziğe* isimli kitabındaki, 'İngiliz Millî Kütüphanesi'nde (*British Library*) Bulunan Türk Musikisi Elyazmaları' ile 'Fransız Millî Kütüphanesi'nde (*Bibliothèque National de France*) Bulunan Türk Musikisi Elyazmaları' başlıklı bölümlerde, bahsi geçen kütüphanelerdeki koleksiyonların taranmasıyla oluşturulan derlemeye yer verilmiştir.¹⁶

Etem Ruhi Üngör'ün, 'Türk Mûsikîsi Güfteler Antolojisi' isimli kitabının ilk cildinde yine spesifik bir derleme bulunur. 'Güfte Kitapları Bibliyografyası' başlığı taşıyan bu bölümde, birtakım yazma mecmualar ile Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde basılmış güfte mecmualarının bir listesi vermeye çalışılmıştır.¹⁷

Owen Wright, *Words Without Songs* isimli, güfte mecmualarını tedkik ettiği kitabının sonunda, çalışması için görmüş olduğu ve yararlandığı güfte mecmualarının listesini vermiştir. *The Ottoman Tradition* başlığı altında vermiş olduğu liste ise bizim çalışmalarımız için de birinci dereceden bir müracaat kaynağı olmuştur. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki güfte mecmualarına dair en hacimli liste de bu kitaptakidir.¹⁸

Murat Bardakçı'nın, Rauf Yekta Bey'in eserlerinin listesini verdiği yazısı ise, sadece belli bir kişinin biyo-bibliyografyasına yer verilen çalışmalara bir örnektir.¹⁹

Harf inkilâbı sonrasındaki Osmanlı Musikisi neşriyatıyla alakalı ise, Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde, Pelin Yıldız tarafından bir yüksek lisans tezi çalışması yapılmıştır.²⁰

¹⁶Cem Behar, **Musikiden Müziğe – Osmanlı/Türk Müziği: Gelenek ve Modernlik**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 191-243.

¹⁷ Etem Ruhi Üngör, **Türk Mûsikîsi Güfteler Antolojisi - 1. Cilt**, Eren Yayınları, İstanbul, 1981, s. XVIII-XXX.

¹⁸ Owen Wright, **Words Without Songs – A Musicological Study Of An Early Ottoman Anthology And Its Precursors**, School Of Oriental And African Studies, University of London, 1992, s. 287-292. Çalışmaya henüz başlarken bu kitabı görmek fırsatım olmamıştı. Kitabın benim için bir kopyasını temin eden Onur Öner'e teşekkür ediyorum.

¹⁹ Rauf Yekta Bey, **Türk Musikisi**, Fransızcadan Çeviren; Orhan Nasuhioğlu, Pan Yayıncılık, İstanbul, 1986, s. 15.

Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmada, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki Arapça, Farsça ve Türkçe yazmalar ile esasen ayrı bir tasnifte yer alan İbnülemin Koleksiyonu'ndaki el yazması kitap, mecmua ve defterler incelenmiştir. Darülelhan Koleksiyonu'ndaki notalar ise, daha önce kataloglandığı için, çalışma kapsamına alınmamıştır.

Kütüphanede 9943 Türkçe, 6967 Arapça, 1618 Farsça ve Almanca, Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Rusça, Rumca, Ermenice, Arnavutça gibi dillerde 81 adet olmak üzere toplam 18.609 yazma bulunmaktadır. İbnülemin'in bağışı olan 3808 yazma bu sayıya dâhil değildir. Bu son sayı da eklendiğinde toplam 22.417 kitap eder ki çalışmamızın kapsamını oluşturan yazmaların adedi budur.²¹

Bu çalışmanın esasını oluşturan musiki kitaplarını kataloglamaya başlarken, öncelikle bu sahada yapılan çalışmaları taradım. Fakat katalog bilgileriyle yazmaları mukayese ettiğim zaman, çoğu demirbaş numarasının kataloglara yanlış girildiğini, kitaplar hakkındaki en temel bilgilerin bile son derece yanlış olduğunu gördüm. Böylece eski bazı kitapların dipnotlarından başka herhangi bir temel kaynak kullanma fırsatım olmadı.

Musikiyle alakalı kitapları tesbit edebilmek için, Osmanlıca yazılmış eski kütüphane fişlerine müracaat ettim. 'Şarkı mecmuası, güfte mecmuası, beste mecmuası, ilahî mecmuası, âyîn-i şerîf mecmuası, edvar, nota, hamparsum, musiki' gibi anahtar kelimeler kullanarak çıkan bütün sonuçları değerlendirdim. Bunların incelenmesi bittiğinde, kütüphanede bulunan ne kadar mecmua, mecmuatü'r-resâil varsa taradım. Tarama sona erdiğinde çalışmanın kapsamına 130 yazma girmiştir.

Yazmaları, bugüne kadar Dünya'da ve Türkiye'de yapılmış olan birçok el yazma eser kataloglarından istifade ederek, belirlediğim bir şablona göre tavsif ettim.

²⁰ Pelin Yıldız, **Klasik Türk Musikisi Kitap ve Tez Bibliyografyası (1929-2007)**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, Haziran 2007.

²¹ Kütüphanedeki yazmalarla ilgili sayıların tamamı kütüphanenin kendi kayıtlarından alınmıştır.

Musiki risalelerini ve bu nevi diğer mensur eserleri tavsif etmek için gerekli olan kurallar, katalogcuların çok uzun zaman önce belirlemiş oldukları prensiplere dayanmıştır. Fakat güfte mecmuaları gibi, bugüne kadar çok fazla işlenmemiş bir sahayı ele alırken daha dikkatli davranmak zorundaydım. Bu sebeple, hazırladığım şablonda güfte mecmuaları kısmında kendi belirlediğim birtakım esasları uyguladım.

Şablonda, bir kere ele alınan musiki eserinin numarası ve hangi koleksiyonda yer aldığı belirtilmiş, ardından fizikî özelliklerinin tavsifine yer verilmiştir. Bunu, içinde bulunan temellük, ferağ, istinsah, kütüphane tasnif bilgisi gibi muhtelif kayıtların bir araya getirildiği bölüm takib etmiştir. Nihayet ‘kitabın iç düzeni’ olarak adlandırılan kısımda, ele alınan yazmanın muhteviyatı tertib sırasına uygun bir biçimde aktarılmış, son bölüme ise önemli görülen bazı bilgiler eklenerek, dikkat çekici bazı noktalar not olarak düşülmüştür.

Mensur kitapların ve risalelerin her birisinin, başladıkları ve sonlandıkları kısımların fotoğrafları ‘kitabın iç düzeni’ bölümüne yerleştirilmiştir. Güfte mecmuaları alışlagelmiş el yazması biçiminde değildir. Bu sebeple her bir güfte mecmuasının muhteviyatındaki ilk ve son güftelerin birinci mısraları translitere edilerek tez metnine aktarılmıştır.

Güfte Mecmualarında Uygulanan Yöntem

Güfte mecmuaları hakkında yapılan çok az sayıda çalışma, muğlak ifadeler ve kafa karışıklıklarıyla doludur. Öyle ki bazı çalışmalarda mecmuayı tertib eden kişi ‘müellif’ olarak anılmış, bazı çalışmalarda ise hiç alakası bulunmayan bazı mecmualar, içindeki bazı güftelerin aynı olması sebebiyle birbirinin nüshası olarak gösterilmiştir. Bu ifadelerin ve tesbitlerin yanlışlığını üçüncü bölümde tafsilatıyla açıklayacağım.

Bu çalışmada, mecmuadaki güfteleri bir araya getiren kişilere ‘mürettib’ denmesi zarureti ortaya çıktı. Mecmualar te’lif eserler olmadıkları için yazan kişilere ‘müellif’, başka bir mecmuadan kopyalanmadıkları için de ‘müstensih’ demek yanlış olacağından bu tabir seçildi.

Güfte mecmualarının içinde zikredilen makam, bestekâr ve şair isimlerinin tamamı, mecmuadaki sırasına uygun bir biçimde ‘açıklamalar ve notlar’ bölümüne aktarıldı. İsimler olduğu gibi aktarıldı ve her türlü yazımı aynen çalışma metnine geçirildi.²²

Bu mecmualar hakkında yapılan çalışmalar varsa zikredildi. Ele alınan mecmuayı diğer mecmualardan ayıran orijinal taraflar ve mecmuadaki dikkate değer birtakım noktalar ise yine bu bölüme not olarak derc edildi.

²² Bestekârların isimleri mecmualarda birçok farklı biçimde yazılabilmekte ve aynı mecmua içerisinde bile farklı şekillerde kaydedilebilmektedir. Fakat bu durum bazen çok ciddî karışıklıklar doğurmaktadır. Çalışma bir katalog çalışması olduğu için, metin kısmına müdahale edilmeyerek var olan ibareler aynen aktarılmaya çalışıldı.

1. SEMA' KİTAPLARI

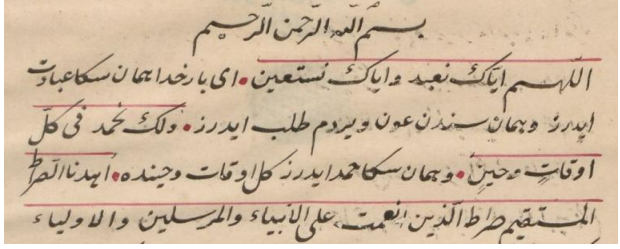
Arapçada işitmek, dinlemek gibi anlamlara gelen sema', musikinin fikhî boyutlarını ele alan kitaplarda musiki manasını taşır. Dolayısıyla konusu musikinin dindeki yeri olan kitaplara 'sema' kitapları' denmiştir.

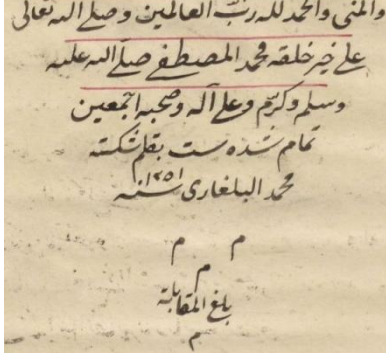
İslâm tarihi boyunca, musikinin ve raksın²³ caiz olup olmadığı konusu, sürekli çözüme kavuşturulmaya çalışılan büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hususta, lehte veya aleyhte yazılan birçok risâle olduğu gibi, kimi fıkıh kitaplarının içerisinde ise bir bölüm olarak yer alır.

Bütün İslâm Dünyası'nda olduğu gibi Türkiye kütüphanelerinde de bu konuyla alakalı eserlerin yüzlerce nüshası vardır. Özellikle Süleymaniye Kütüphanesi'nde bu risalelerin pek çoğuna ulaşmak mümkündür.

İslâm'da musikinin ve sema'ın yeriyle ilgili günümüze kadar bu konuda yapılmış olan tartışmalara yer veren en kapsamlı Türkçe kitap, Süleyman Uludağ'ın kaleme aldığı *İslâm Açısından Mûsikî ve Semâ'* isimli eserdir.

²³ Bilhassa cehrî (sesli, açıktan) zikir yapan tarikatlerin ritüellerindeki figürlere raks denmiştir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 6410
Kitabın Adı:	Hüccetü's-Semâ' fî Hall-i İstimâ'î'l-Gınâ'
Müellifi/Te'lif Tarihi:	İsmâil Rusûheddîn El-Ankaravî (?-1041/1631)
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21,9x14,4 cm.
Cilt Özellikleri:	Mavi boyalı deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Az âharlı, filigranlı, açık sarımsı ve açık pembemsi kağıtlar.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	25 varak; satır sayısı 23; bazı ara başlıklar kırmızı mürekkepledir ve bazı ifadelerin altına kırmızı çizgi çekilmiştir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının içindeki numara pulunda; '14900 – 546' yazmaktadır, 1a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunmaktadır. Bu kaşenin üst tarafında; 'Hasan Haydar' diye bir zata ait olan mühür görülmektedir. Bu mührün üstündeki ise kayıtta kitabın ismi olan 'Hüccetü's-Semâ' ibaresi ile kitabın maliki olan Hasan Haydar'ın ismi ve 1253 (1837/1838) tarihi okunmaktadır. 25b'de Hasan Haydar'a ait iki mühür daha dikkati çekmektedir.
Kitabın İç Düzeni:	Kitap, 1b'de başlıyor, 25'de son buluyor. Başı; 

	Sonu; 
Açıklamalar ve Notlar:	*Musikiyi tecviz eden eserlerden biridir. Üniversite Kütüphanesi'nde üç nüshası vardır. *Bu risâle, Osmanlı devrinde iki defa neşredilmiştir.²⁴

²⁴ Bulak, 1256; İstanbul Rıza Efendi Matbaası, 1286. Bkz; M. Seyfettin Özege, **Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu**, c.4, İstanbul, 1971, s.1474

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 2168
Kitabın Adı:	Hüccetü's-Semâ' fî Hall-i İstimâ' i'l-Gınâ'
Müellifi/Te'lif Tarihi:	İsmâil Rusûheddîn el-Ankaravî (?-1041/1631)
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	22,5x15 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesi ve miklebi baskı ebru ile kaplı, sırtı ve sertâbı mora çalar renkte deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	60 yaprak;
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağını üst tarafındaki numara pulunda; '299' numarası görülmektedir, iç kapakta ise yazmanın eski numarası olan '1169'un üzeri çizilmiş ve yeni numarası olan '2168' yazılmıştır, 1a'nın üst tarafında; 'Kenzü'l-Hakâyık fî Hadîs-i Hayrî'l-Halâyık' yazılıdır sayfanın ortasında ise 'Hüccetü's-Semâ-2168' yazılmıştır, 43b'de bir istinsah kaydı görülmektedir; 'el-fakîrî'l-hakîr Serheng-i Şehriyârî İzzet Mustafa Enderûn-i Hümâyûn Hâne-i Seferli Sene 15 Rebiülevvel 1234'
Kitabın İç Düzeni:	Kitap 4 kısımdan müteşekkildir. İkinci kısım yaldızlı tac biçiminde serlevha ile başlar. Son kısım ' <i>İmam Gazâlî'nin Kimyâ-yı Seâdet tercemesinden muharrec olunmuştur. Sekizinci usûlde (...) zikr olunur</i> ' başlığı altındaki bir bölümdür.
Açıklamalar ve Notlar:	

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 4440
Kitabın Adı:	Hüccetü's-Semâ' fî Hall-i İstimâ'i'l-Gınâ'
Müellifi/Te'lif Tarihi:	İsmâil Rusûheddîn El-Ankaravî (?-1041/1631)
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	17,5x11,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesinde baskı ebru bulunan açık kahverengi deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Az âharlı, filigranlı, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	23 varak; satır sayısı 16; arabaşlıklar kırmızı mürekkeplidir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının üstündeki numara pulunda; 'Numero 816 – 7161' kaydı bulunuyor. Ön kapak içinde; 'Numero 7161' yazısı ve ' <i>Hâlis Efendi Kütübhânesi</i> ' kaşesi görülüyor. Yazmanın numaralandırılmayan son varacağına ise; '29609' sayısı kaşe ile basılmıştır. Kitabın ismini ve müellifini gösteren eski harfli kütüphane fişi yandaki fotoğrafta görülmektedir.
Kitabın İç Düzeni:	
Açıklamalar ve Notlar:	

2. EDVÂRLAR, NAZARİYAT KİTAPLARI VE METOT KİTAPLARI

Musikinin teorik esaslarını anlatan kitaplara nazariyat kitapları/risâleleri denmektedir. Edvâr ise; devirler, dönüşler, zamanlar manası taşıyan²⁵, Farsça, Arapça ve Türkçe müzik teorisi kitaplarına verilen ortak isimdir. Bu kitaplarda, makamlar, perdeler, bilhassa usûller daire şeklinde şemalar hâlinde gösterildiği için bu isim uygun görülmüş olmalıdır.²⁶

İslâm dünyasında musiki teorisi külliyyatı, Yunanca eski nazariyat kitaplarının tercüme edilmesiyle teşekkül etmeye başlar. Yunanca kaynaklardan ilk faydalananların başında el-Kindî gelmektedir (v.260/874). Sonraki dönemlerde, Kindî'nin talebesi Sarahsî (v.286/899), Ebû Bekir er-Râzî (v.320/932), Farâbî (v.339/950), İbn-i Sînâ (v.428/1037), İbn-i Rüşd (v.594/1198), Fahreddin er-Râzî (v.606/1209), Nasîrüddîn-i Tûsî (v.672/1274) gibi alimler de musiki teorisiyle alakadar olmuşlar ve bu vadide eserler bırakmışlardır.

Safîyyüddîn Abdülmü'min Urmevî (v.692/1293), Kutbuddin Şîrâzî (v.710/1311), Mevlânâ Mübârekşâh (v.777/1375), Abdülkadirü'l-Merâgî (v.839/1435) ise hicri 7. ve 8. asrın önde gelen nazariyat âlimleridir. Bıraktıkları eserler, halefleri olan nazariyatçıların sürekli başvurdukları, içlerindeki bilgileri büyük oranda tekrarladıkları eserlerdir.²⁷

Osmanlı'da da nazariyat risâlesi te'lifî geleneği gitgide kendine has bir üslup bularak devam etmiştir. Eski musiki teorisi kitaplarının devamı mahiyetinde olan, devrin alim ve sanatkârlarının hamisi Sultan II. Murad'a sunulan Ahmed oğlu Şükrullah'ın Risâle'si, bilinen ilk Türkçe musiki risâlesidir.²⁸ Akabinde 'Anadolu

²⁵ İlaveli Müntehâbât-ı Lügât-i Osmâniyye, Cild-i Evvel, İstanbul, 1315

²⁶ Yılmaz Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, c.1, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969, s.187.

²⁷ Çalışmamız İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ne inhisar edildiği için tek tek bütün musiki nazariyatçılarından ve risâlelerinden bahsetmeyeceğiz. Ayrıntılı bilgi için bakınız; **Osmanlı Mûsikî Literatürü Tarihi**, Hazırlayanlar; Ekmeleddin İhsanoğlu - Ramazan Şeşen - Gülcan Gündüz - M. Serdar Bekar, IRCICA, İstanbul, 2003, s. XXXII-L.

²⁸ Murat Bardakçı, **Ahmed Oğlu Şükrullah, Şükrullah'ın Risâlesi ve 15. Yüzyıl Şark Mûsikîsi Nazariyatı**, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. XXXV.

Okulu' eserleri diye tabir edilen²⁹, Seydî, Hızır bin Abdullah ve Bedr-i Dilşâd tarafından kalem alınan risâleler ortaya çıkmıştır.

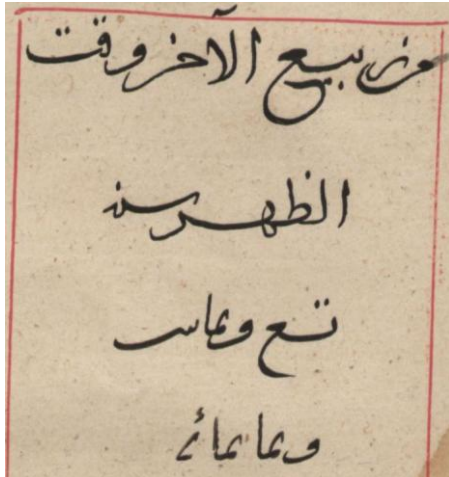
Sonraki asırlarda artık İstanbul'a has musikinin nazariyatını anlatan edvârlar ortaya çıkmıştır. Kantemiroğlu'nun (1673-1757) *Kitâb-ı İlmü'l-Mûsikî 'alâ Vechi'l-Hurufât* isimli kitabı, Nâyî Osman Dede (v.1729) tarafından yazılan *Rabt-ı Tâbirât-ı Mûsikî*, Hızır Ağa (v.1760) tarafından kaleme alınan *Tefhîmü'l-Makâmât fî Tevlîdi'n-Negamât*, Abdülbâki Nâsır Dede tarafından yazılan *Tedkîk ü Tahkîk ve Zeyl-i Tedkîk ü Tahkîk*, Tanbûrî Küçük Artin (18. yüzyıl) ve Kyrillos Marmarinos (18. yüzyıl) risâleleri, bunların önde gelenleridir.

Sultan II. Mahmud döneminde başlayan musikide batılılaşma hareketleri neticesinde, Klasik Avrupa Müziği'yle ilgili eserler tercüme edilmeye başlanmış ve bu sahada te'lif eserler de ortaya konmuştur. Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nden İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ne intikal eden *Mükemmel Ta'lîm-i Mûsikî Nazari ve Amelî* (T.Y. 4267), *Armoni Fenni yâni Fenn-i Âheng* (T.Y. 4403) ile *Kütübhâne-i Mûsikîden Borizan ve Tronpet Muallimi* (T.Y. 4539) adlı kitaplar, Sultan II. Abdülhamîd devrinde tercüme ve te'lif edilmiş eserlerdendir.

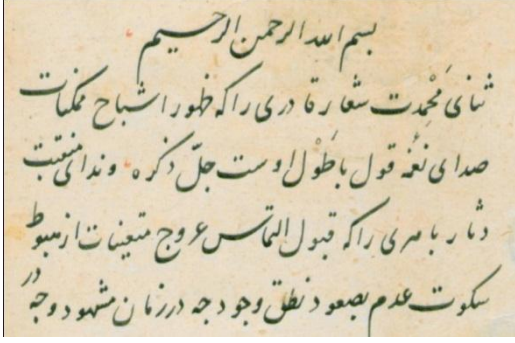
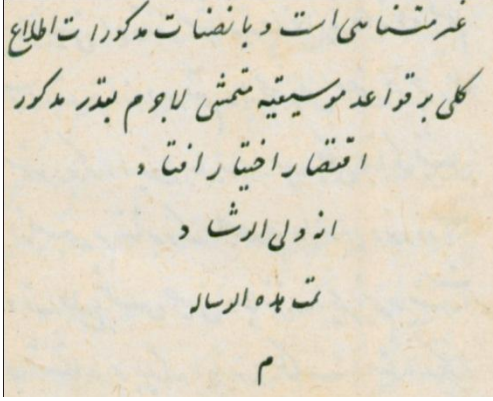
²⁹Murat Bardakçı, 'Anadolu Okulu' tabirinin ilk defa olarak, Eugenia Popescu Judetz tarafından, **Seydi's Book on Music** isimli kitabında kullanıldığını söylüyor. A.g.e. s. XXXV

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 4380 (Yıldız Sarayı Kütübhânesi)
Kitabın Adı:	Zeynü'l-Elhân fî İlmü't-Te'lîf ve'l-Evzân
Müellifi/Te'lîf Tarihi:	Muhyiddin Muhammed bin Abdülhamîd el-Lâzikî (Ladikli Mehmed Çelebi) / (?-900/1494)
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	18,6x12,2 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesinin ön tarafında Sultan II. Abdülhamid'in tuğrası, arka tarafında ise hilal ve yıldız bulunan kırmızı, mukavva cilt. Sırtı çok yıpranmış, parçalanmak üzeredir.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, kalın, beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	122 varak ³⁰ ; satır sayısı 9; sayfa kenarları kırmızı renkte cetvel içerisindedir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Kitabın baş tarafındaki numara verilmeyen fevâid varağında kırmızı mürekkeple; <i>'Edvâr-ı Mûsikî Mufasssal, Temellekehû el-Fâkîr Mîr Ali 'afâ 'anh'</i> kayıtları görülmektedir, bu kaydın altında ise bir başka temellük kaydına rastlanmaktadır; <i>'Dahale fî silk-i milk-i el-fakîr Melek Ahmed Paşa veled-i Ali Mîr ğufire anhumâ fî Cemaziyelahir? sene 1185'</i> , 1a'da bir kıt'a; <i>'Delirmişdir gözün sevdâlarından Anınçün dağlara düşmüşdür âhû Ya ben duram kapunda yâ rakîbin Ki bir yerde sığışmaz iki ulu'</i> yazılmış ve bir mühür; <i>'Abdühu es-Seyyid Mehmed Emin 1187(?)'</i> basılmıştır,

³⁰ Baştan ve sondan 9'ar varak ziyade kılınmıştır.

	128b’de kitabın sonlandığı yerde, temmetten sonra istinsah kaydı olarak; ‘<i>temmetü’l-kitâb bi ‘avnillâhi’l-meliki’l-vehhâb fi’l-yevmi’l-‘âşir min Rebîülâhir vakti’z-zuhûr sene tis’a ve semânîn ve semâne mie’</i>’ ibaresi görülmektedir, 129b’de, 131a, 131b ve 132a’da muhtelif nazarî bilgiler eklenmiştir.
Kitabın İç Düzeni:	Kitap, 1b’de, serlevhasında büyük harflerle; ‘<i>Risâle-i Zeynü’l-Elhân</i>’ yazan sayfayla başlamakta, 129a’da hitama ermektedir. Başı;  Sonu; 

Yazma Demirbaş No:	F.Y. 1097 (Hâlis Efendi-2463)
Kitabın Adı:	Mukaddimetü'l-Usûl
Müellifi/Te'lif Tarihi:	Ali Şâh bin Hacı Büke/[15. yüzyıl sonu]
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	17,5x11 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesi ebru ile kaplı, kahverengi deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, filigranlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	191 sayfa; 13 satır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön iç kapağında; '<i>Hâlis Efendi Kütübhânesi</i>' kaşesi, kitabın ismi ve eski numarası olan '2463' sayısı görülmektedir, 1a'da 4 beyit kayıtlıdır ve alt tarafında güzel bir ta'likle; "<i>Te'lif-i Ali Şâh bin Hacı Büke ki der ilm-i mûsiki nüvişte end. Be gayet latîf ü (...)</i>est" yazılmıştır. Altında da İstanbul Üniversitesi'nin mührü bulunmaktadır, 2a'da iki mühür görülüyor; '<i>Maşallah lâ kuvvete illâ billah</i>', '<i>Min mütemellikâti'l-fakîr el-Hâc Mustafa Sıdkî ğufire leh</i>'. Numaralandırılmayan son sayfada; '30895' numarası kaşe olarak basılıdır.
Kitabın İç Düzeni:	Kitap, birinci sayfadan başlamakta, 191. sayfada son bulmaktadır.

	Başı;  Sonu; 
Açıklamalar ve Notlar:	Ali Şâh bin Hacı Büke, Herat'ta Sultan Hüseyin Baykara'nın ve Ali Şîr Nevâî'nin himayesinde yetişti. Nevâî'nin teşviki ile '<i>Mukaddimetü'l-Usûl</i>'ü kaleme aldı. Eser Farsça olup bilinen tek nüshası Hâlis Efendi Koleksiyonu'ndaki bu nüshadır. Bir de Türkiyat Enstitüsü'nde, Hüseyin Sadeddin Arel'in bu nüshadan çıkardığı bir kopya mevcuttur.³¹ *İçinde bol miktarda çizelgeler, tablolar, daireler,

³¹ Türkiyat Enstitüsü, Yazmalar-68.

	muhtelif şekiller vardır. *Mukaddimetü'l-Usûl, 2011 yılında İranlı araştırmacı Mohammad Hosseini tarafından tıpkıbasımı ve metin incelemesi yapılarak neşredilmiştir.³²
--	--

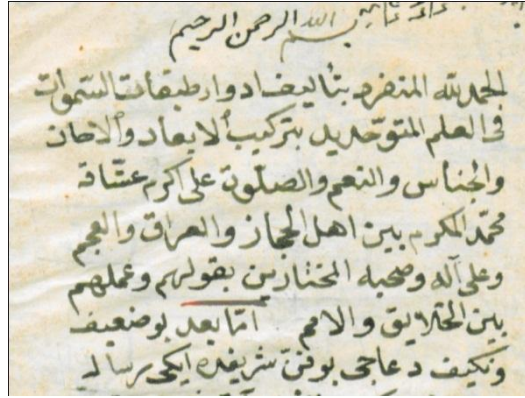
³² Mohammad Hosseini, **Mukaddimetü'l-Usûl**, Ferhengistân-ı Hüner, Tahran, 1390 (2011).

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 2771 (Hâlis Efendi Kütübhânesi-121)
Kitabın Adı:	[Mûsikî Ta‘rîfine Dâir Risâle] ³³
Müellifi/Te’lif Tarihi:	Belirtilmemiş
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	16,2x10,3 cm.
Cilt Özellikleri:	Hayli yıpranmış, sırtı dağılmış, kahverengi deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, çok az âharlı beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	28 varak; 17 satırdır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının üstünde yer alan numara pulunda; ‘121’ numarası kayıtlıdır. 2a’da ‘ <i>Hâlis Efendi Kütübhânesi</i> ’ damgası ve İstanbul Üniversitesi’nin kaşeleri bulunuyor. Kitabın ismi olarak bu kaşelerin ortasına; ‘ <i>Mûsikî Ta‘rîfine Dâir Risâle</i> ’ yazılmıştır.
Kitabın İç Düzeni:	Cildin iç kapağında ve 1a’da bazı fevâid görülmektedir, 1b’de ‘ <i>Terkîb-i Dûvâzdeh Perde</i> ’ başlıklı, makamların burçlarla olan münasebetini gösteren içinde makam isimleri bulunan iki daire çizilidir, 2a’da ilk risâlenin ismi olduğu anlaşılan; ‘ <i>Hazâ İşâretün ilâ Usûli’l Eb‘ad-i ve’l-Evtâr ve Dakâyiki Tabakâti Mermuzâti Kenzü’l-Esvâr</i> ’ ibaresi bulunmaktadır, 2b’de bu ilk risale başlamakta ve 16b’de hitama ermektedir, Sayfanın kenarlarına ve karşısındaki sayfada bazı usûllerin darpları verilmiştir, 18a’da, ismi belirlenemeyen ikinci risâle başlamaktadır,

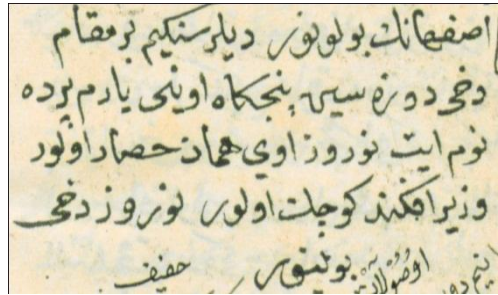
³³ Orijinal adı bilinmeyen bu kitaba, vaktiyle herhâlde kütüphane görevlileri tarafından bu isim verilmiştir. Sâdece ilk risâlenin ismine 2a’da tesadûf ediliyor.

bu kısım ise 27a'da son bulmaktadır,
27a'da ikinci risâlenin bittiği yerde 'On iki makam vardır' başlıklı bir tablo ve 27b'de; 'Kırk terkîb dahî bunlardır' başlıklı başka bir tablo bulunmaktadır,
28b'de; 'Der Makâm-ı Isfahan' başlığıyla, ilk mısraı; 'Leylî-i zülfün dil-i mecnun olur dîvânesi' olan murabbain güftesi vardır.

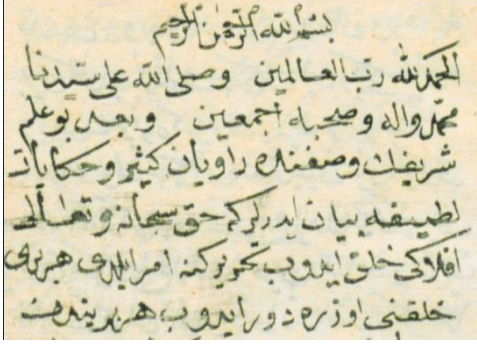
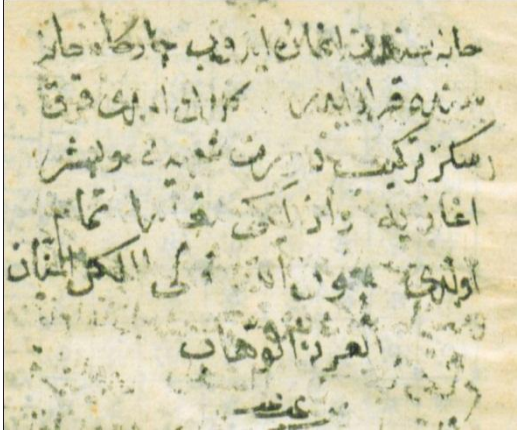
İlk risâlenin başı (2b);



İlk risâlenin sonu (16b);



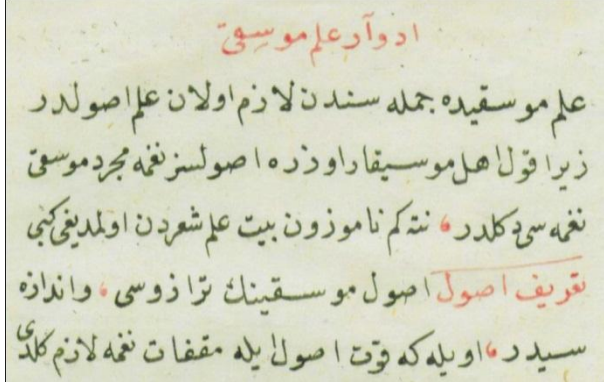
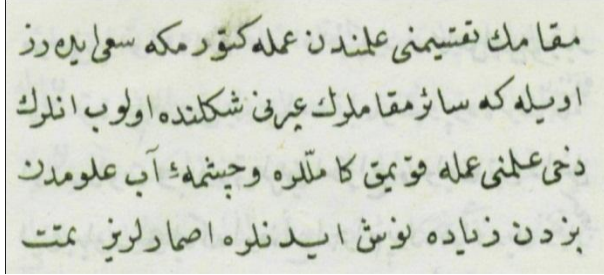
İkinci risâlenin başı (18a);

	 İkinci risâlenin sonu (27a); 
Açıklamalar ve Notlar:	İlk risâle, daha çok makamların burçlarla olan ilgisinden ve makam tariflerinden ibarettir. İkinci risâle ise, ‘ilm-i şerîf’ olarak tavsif edilen musikinin hikmetlerinden ve nasıl meydana geldiğinden bahisle başlar, eski musiki nazariyatçılarından söz edilip musiki tabirlerinin sınıflandırılmasından sonra, makamlar hakkında nazarî malumat verilmektedir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 1856 (Rıza Paşa Koleksiyonu)
Kitabın Adı:	Edvâr-ı İlm-i Mûsikî (1856/1), Edvâr-ı Kantemiroğlu (1856/2)
Müellifi/Te'lif Tarihi:	Dimitrius Cantemir (1673-1727)
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	19,9x14,5 cm.
Cilt Özellikleri:	İçi gül ve diğer başka çiçeklerle doldurulmuş salbek-şemseli lake cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	104 varak (43 ile 44. varaklar arasında boş bir varak var) ³⁴ ; satır sayısı muhtelif; başlıklar ve önemli görülen yerler kırmızı mürekkeple yazılmıştır; enstrüman çizimleri, bazı çizelge ve tabloları havidir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Kitabın yan kağıdında kurşun kalemle 'Rıza Paşa' yazmakta, yanında ise; ' 2689 1856' kaydı görülmektedir ³⁵ , Muhtelif fevâidin bulunduğu numaralandırılmayan ilk varakta İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi ve mührü ile kitabın ismi ve demirbaş numarası bulunmaktadır, 1a'da bir gazel ve şu ilginç kayıt yer almaktadır; " <i>Bin iki yüz yirmi bir senesi (...) evvel ve nihâyeti acâyib fetret istimâ'ı mûceb-i karâr olub beher kes hayret-engîz olmağla işbu mahalle şerh oldu</i> ".
Kitabın İç Düzeni:	1b'de ilk bölüm başlamaktadır, çoğunlukla çizimlerden ve tablolardan oluşur,

³⁴ Kitap numaralandırılırken boş sayfalar atlanmıştır. Varak adedini sayfaları tekrar sayarak verdim.

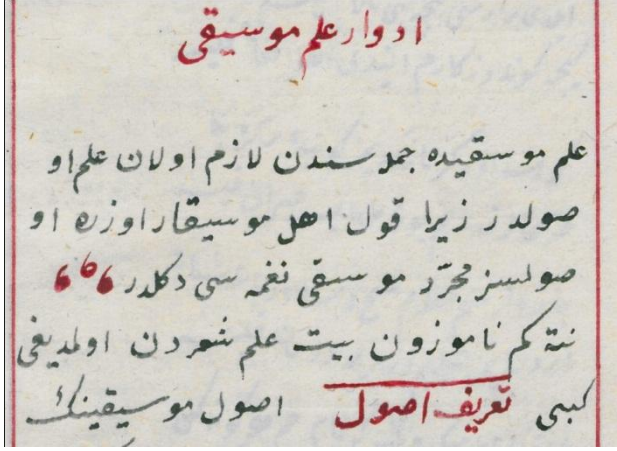
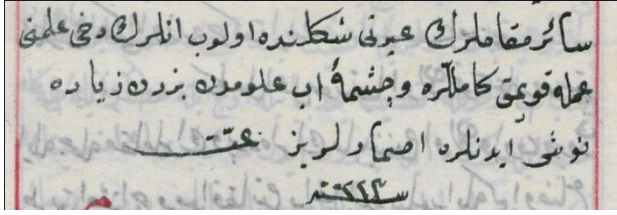
³⁵ Bunlar yazmanın eski ve yeni demirbaş numaralarıdır.

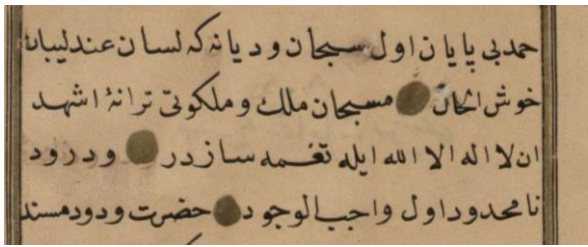
	52b’de Kantemiroğlu Edvârî kısmı başlamakta ve bu kısım ise 101b’de son bulmaktadır. Başı;  Sonu; 
Açıklamalar ve Notlar:	‘Kantemiroğlu Edvârî’ nin müellifinin el yazısı olduğuna inanılan notalı en eski nüshası İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesi’nin Hüseyin Sadeddin Arel Koleksiyonu Bölümü’ndedir.³⁶ Üniversite Kütüphanesi’ndeki diğer nüshaları ise T.Y. 1856 ve T.Y. 5636 demirbaş numaraları ile kayıtlı olanlardır. Aralarında bazı önemsiz farklar mevcuttur. Her ikisinin de ‘Kantemiroğlu Edvârî’ nin bir devamı olan ‘Kevserî Mecmûası’ndan alındığı anlaşılmaktadır.³⁷

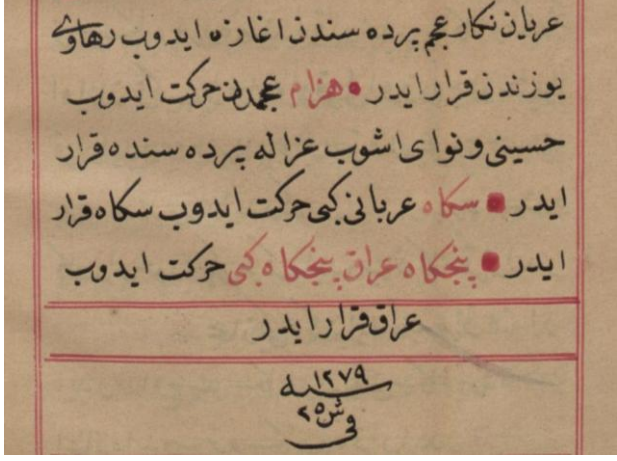
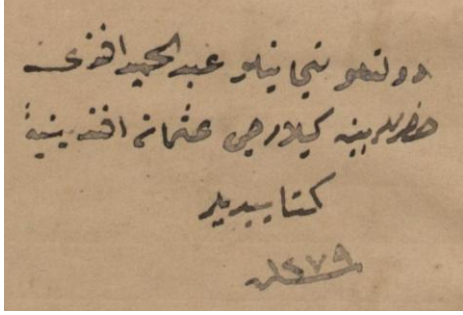
³⁶ Türkiyat Enstitüsü, Y.100.

³⁷ Eugenia Popescu-Judet, **Prens Dimitrie Cantemir ~ Türk Musikisi Bestekârı ve Nazariyatçısı**, Çeviren; Selçuk Alimdar; Pan Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 61.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5636
Kitabın Adı:	Edvâr-ı İlm-i Mûsikî, Edvâr-ı Kantemiroğlu
Müellifi/Te'lif Tarihi:	Dimitrius Cantemir (1673-1727)/?
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş/1223 (1808/1809)
Boy ve En:	23,3x14,8 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesi battal ebru ile kaplı vişne çürüğü renginde çaharkûşe cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik, Rik'a
İç Özellikleri:	101 varak; satır sayısı muhtelif; başlıklar ve bazı ifadeler kırmızı mürekkepledir; kitap, eserin bu kütüphanedeki diğer nüshası gibi çalgı çizimleri ile çeşitli tablo ve çizelgeler içermektedir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapak içinde; 'Yıldız-3097/338' ibaresi bulunuyor, 1a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi ve kitabın mikrofilm arşivindeki numarası yer alıyor, 100b'deki temmetin altında kitabın istinsah edildiği tarih olan; '1223' verilmiş ve altına da bir kıt'a iliştilmiştir.
Kitabın İç Düzeni:	1b'de ve 2a'da 'Esâmî-i Hânendegân Şöhretî' başlıklı bir liste, 2b ve 3a'da 'Esâmî-i Hânendegân' diye bir liste, 3b'de ise, 'Esâmî-i Sâz' başlığı altında, 52 tane sazın isminin kaydedildiği bir liste bulunuyor, 4a boş, 4b'de; bir şiir, bir beyit, bir murabba ve iki de müfred kayıtlıdır, 5a boş, 5b'de; 'Edvâr-ı İlm-i Mûsikî' başlığıyla ilk kısım başlıyor, 7b, 8a ve 8b'de ney çizimleri bulunuyor, 8b'de cetvelin dışına bir şiir yazılmış, 9a'da keman, 9b'de tanbur çizimleri bulunuyor,

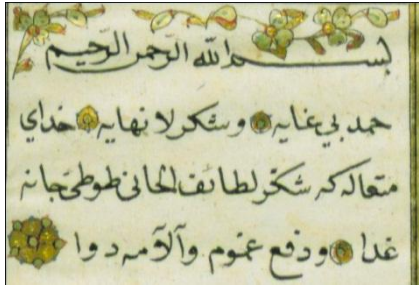
	51a'da üstü çizilen bir sayfa var, 51b'de '<i>Der Beyân-ı Edvâr-ı Kantemiroğlu</i>' başlığıyla <i>Kantemiroğlu Edvârı</i> başlıyor, 65a'da kahve lekesine benzer büyükçe bir leke var fakat yazının okunmasını engellemiyor, 100b'de edvar tamamlanıyor. Başı;  Sonu; 
Açıklamalar ve Notlar:	

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 804
Kitabın Adı:	Teşrîh-i Makâmât-ı Mûsikî
Müellifi/Te'lif Tarihi:	Belirtilmemiş
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş/25 Şaban 1279 (15 Şubat 1863)
Boy ve En:	19x10,9 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli, miklebli, kahverengi deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	36 varak; 21 satır; sayfa kenarları yaldız cetvelli; arabaşlıklar kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin gövdesinin ön tarafında ki bir numara pulunda '1554' yazmaktadır. İç kapakta ki başka bir numara pulunda ise '12' yazmaktadır. 37a'da müstensihin yazısına benzemeyen bir kayıt bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1b'deki serlevhalı sayfa ile ilk risâle başlamaktadır, 32b'de; 'Zikr-i Edvâr-ı Kadîm' başlıklı dört buçuk varaktan oluşan son bölüm bulunmaktadır. Başı; 

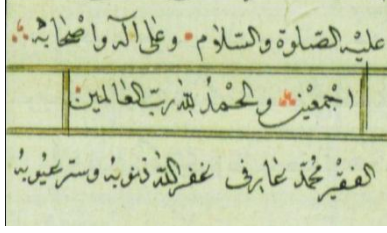
	Sonu;  37a'daki kayıt; 
Açıklamalar ve Notlar:	Bu risâlede; makam isimleri zikredilmiş ve bu makamların seyirleri anlatılmıştır. Eugenia Popescu Judetz, <i>Kantemiroğlu Edvârî</i>'nin nüshalarını anlatırken <i>Teşrih-i Makâmât</i> için; “Daha sonraki nüsha ise <i>Teşrih-i Makâmât-ı Mûsikî</i> adlı ve 1864 tarihli anonim bir risalede bulunmaktadır (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 804). Bu başlık, <i>Cantemir</i>'in IV. bölümü'nün başlığı olan <i>Teşrih-i Makâmât</i>'tan alınmıştır. Elyazması, orijinal metnin III. bölüm'den VII. bölüm'ün ise bir kısmını kopyalamıştır (6b-26b). Yazar

	<i>bazı yeni moda ifade biçimlerine yer verse de, genel olarak metnin dilini basitleştirmiş ve akıcılaştırmıştır</i> ” ³⁸ demektedir.
--	---

³⁸ Eugenia Popescu-Judetz, **a.g.e**, s. 62.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5572
Kitabın Adı:	Tedkîk ü Tahkîk ve Zeyl-i Tedkîk ü Tahkîk
Müellifi/Te'lif Tarihi:	Şeyh Nâsır Abdülbâkî Dede (1765-1821) / 1209 (1794/1795)
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Mehammed Ârif/1212 (1797/1798) ³⁹
Boy ve En:	20,1x12 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız, çift zencirek bordürlü, gövdesi işlemeli kumaştan, etrafı koyu yeşil, çaharkûşe cilt. Cildin bir de koyu mavi renginde, üzerinde ' <i>Kütübhâne-i Hümayûn</i> ' yazan, husûsî, saray işi cilt mahfazası bulunuyor.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	47 varaktır; 15 satır; serlevha tezhibli; yaldız cetveli; bazı ifadeler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi ve kitabın numarası bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1b'de serlevhalı mukaddime kısmı vardır, 43a'ya kadar <i>Tedkîk ü Tahkîk</i>'in, 43b-47b arası ise bu eserin zeylinin istinsahıdır. Bazı sayfalarda derkenarlar görülmektedir. Başı; 

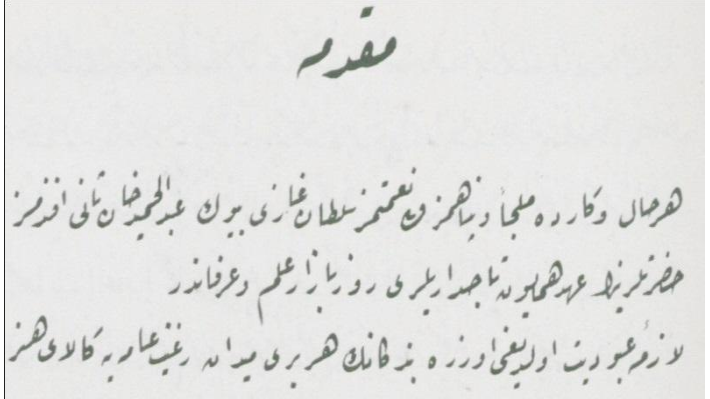
³⁹ Bu bilgiler, 47b'deki kayıttan öğrenilmiştir.

	Sonu; 
Açıklamalar ve Notlar:	Tedkîk ü Tahkîk'in müellif nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Nafiz Paşa Koleksiyonu'nda, 1242 numarada kayıtlıdır. Bu asıl nüshada, aynı cilt içerisinde hem <i>Tedkîk ü Tahkîk</i>'in zeyli hem de Nâsır Dede'nin <i>Tahririyye</i> isimli başka bir risâlesi bulunmaktadır.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 9824
Kitabın Adı:	Risâle-i Tedkîk u Tahkîk (İlm-i Edvâra Dâir Risâle)
Müellifi/Te'lif Tarihi:	Şeyh Nâsır Abdülbâkî Dede el-Mevlevî/1209 (1794/1795)
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	19x11,9 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesi ve miklebi ebru ile kaplı mukavva cilt. İkiye ayrılmıştır, kopmak üzeredir.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı (seçilebilenlerden birisi 'AFG' filigranı), az âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	78 sayfa ⁴⁰ ; 15 satır, sayfalar kırmızı mürekkepli çerçeve içerisindedir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin iç kapağında İstanbul Üniversitesi'nin mührü ve kitabın numarası bulunmaktadır, 1a'nın arkasına denk düşen fevâid varağının üst tarafında; '<i>numero 71</i>', altında ise '<i>Risâle-i Tedkîk u Tahkîk, İlm-i Edvâra Dâir Risâle, Yenikapı Mevlevîhânesi Şeyhi Abdülbâkî Dede'nin eseridir</i>' yazılıdır. Hemen altında da bir de tesahub kaydı bulunmaktadır; '<i>Kad İstashabehu'l hakîr Ali Rıza Mektûbî-i Nezâret-i Harbiye-335</i>' Kimi sayfalarda derkenarlar mevcuttur.
Kitabın İç Düzeni:	

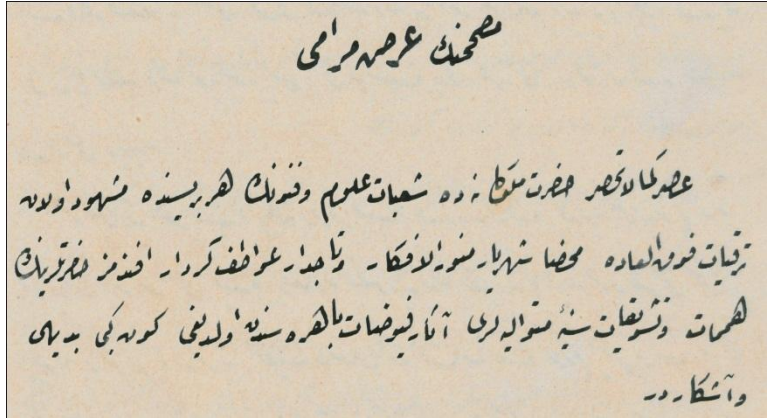
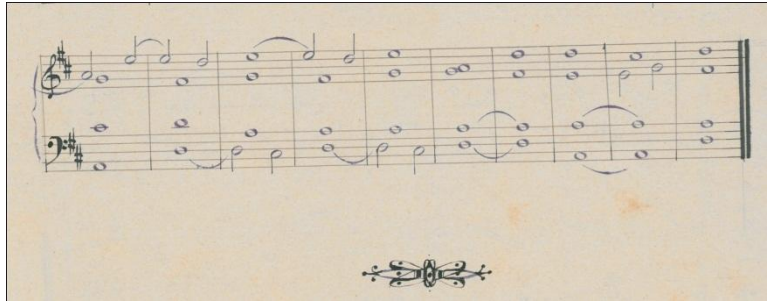
⁴⁰ Kitabın orijinal numaraları vardır, sayfa sayısı yazmam ondandır.

Açıklamalar ve Notlar:	
------------------------	--

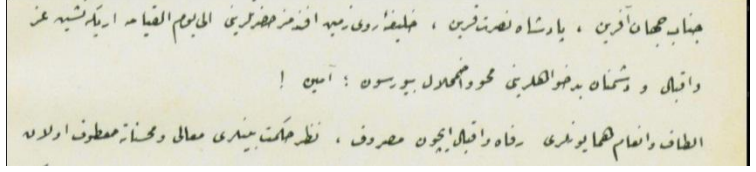
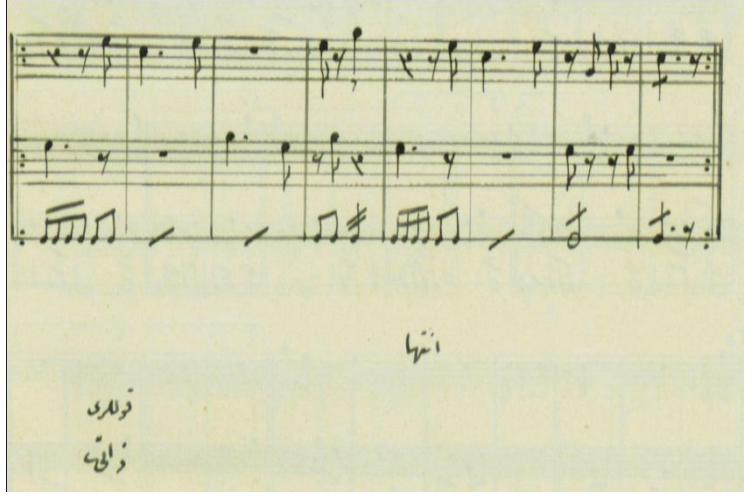
Yazma Demirbaş No:	T.Y. 4267
Kitabın Adı:	Mükemmel Ta'lim-i Mûsikî Nazarî ve Amelî
Müellifi/Te'lif Tarihi:	Musika-i Hümâyûn Kolağalarından Mehmed Cemîl
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Yok
Boy ve En:	23x17,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Ön kapağında Osmanlı Arması, arka kapağında ise ay-yıldız bulunan kırmızı deri Avrupa tarzı cilt. Sırtında kitabın ismi yazmaktadır.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	201 sayfa; satır sayısı muhtelif.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının içindeki numara pulunda; '406' kayı görülmekte, 1. sayfada; 'Mükemmel Ta'lim-i Mûsikî Nazarî ve Amelî – Eser; Musika-i Hümâyûn Kolağalarından Mehmed Cemîl Kulları' ibaresi okunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	3.sayfadaki Mukaddime ile kitap başlıyor, 201. sayfadaki notalı kısım ile son buluyor. Başı; 

	Sonu; 
Açıklamalar ve Notlar:	Üç kısım üzerine tertib edilmiştir, musiki nazariyatı konularını anlatmakta ve bol miktarda nota temrini vermektedir. Osmanlı'daki Batı Müziği tarihi için ilginç bir kaynaktır.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 4403
Kitabın Adı:	Kütübhâne-i Mûsikîden Armoni Fenni yâni Fenn-i Âheng
Müellifi/Te'lif Tarihi:	Hanri Ribor/?
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Müstensih belirtilmemiş; Mütercimi; İbrâhim Edhem, Musahhihi; Mehmed Zâtî [Arca]
Boy ve En:	30x19,8 cm.
Cilt Özellikleri:	Cildi sert mukavva üzerine kırmızı kadifedendir. Üzerinde fevkalade sanatlı işlemler bulunmaktadır. Ön kapağın ortasına yaldızlı baskı tekniğiyle Sultan II. Abdülhamîd'in tuğrası çekilmiştir. Arka kapağa ise diğer kitapta olduğu gibi lir motifi işlenmiştir. Bu motiflerin etrafı, kıvrım dallı yaprak ve çiçeklerden oluşan yaldızlı-baskı bir bezeme ve sim cetvel ile mücedveldir.
Kağıt Özellikleri:	Beyaz kalınca kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	452 sayfa; satır sayısı muhtelif; kitabın iki cildi bir arada olarak ciltlenmiştir; başlıklar, arabaşlıklar, önemi görülen kelimeler ve tabirler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Sırtında; 'Harmonie' yazmakta ve üst tarafındaki bir numara pulunda; '1123' numarası bulunmaktadır. Ön kapak içindeki numara pulunda da '1123' rakamı okunmaktadır. İç kapakta; 'Kütübhâne-i Mûsikîden Borizan ve Tronpet Muallimi' isimli kitapta olduğu gibi, kurşun kalemle; 'Emsali (edebiyatta) dır' kaydı düşülmüştür.
Kitabın İç Düzeni:	İlk 7 varak numaralandırılmamıştır ve bu varaklarda musahhihin ve mütercimin 'arz-ı merâm'ları ile kitabın mukaddimesi vardır. Numaralanan ilk sayfadaki 'Medhal'

	başlığı ile mecmua başlamaktadır. 333. sayfada 2. cilt başlamaktadır. 387. sayfada kitap ters yüz edilmiş ve ‘<i>Dârü't-ta'lîm-i Musikî'nin fenn-i âhenge dâir vukû' bulan mûsâbaka imtihânlarında mer'îyyü'l-icrâ bulunan üslûblar hakkındaki emsile-i mütenevvi'a, âtîdeki sahîfelere derc ü tezbîr olunmuştur</i>’ notuyla, tamamen notalardan oluşan bir kısma geçilmiştir. Başı;  Sonu; 
Açıklamalar ve Notlar:	Kitabın adı, ilk sayfasında; ‘<i>Kütübhâne-i Mûsikîden Armoni Fenni yâni Fenn-i Âheng (Hakkında Amelî ve Nazarî Kavâid-i Mühimme ve Ma'lûmât-ı Müfîdeyi Câmî'dir)</i>’ olarak yazılmıştır. *Nazarî bilgiler ve notalı temrinleri ihtiva etmektedir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 4539
Kitabın Adı:	Kütübhâne-i Mûsikîden Borizan ve Tronpet Muallimi
Müellifi/Te'lif Tarihi:	Musıka-i Hümâyûn Muallim-i Sânîsi Binbaşı Mehmed Zâtî [Arca]/ Sene 1315 (1897/1898)
Müstensihi/İstinsah Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	26x17 cm.
Cilt Özellikleri:	Cildi sert mukavva üzerine kırmızı kadifedendir. Üzerinde fevkalade sanatlı işlemler bulunmaktadır. Ön kapağın üst tarafında ay-yıldız, hemen altında ise diagonal arma tabakası biçimindeki bir zemin üzerine işlenmiş olan Osmanlı arması bulunmaktadır. Arka kapağa ise lir motifi işlenmiştir. Cildin her iki tarafı da kıvrım dallı yaprak ve çiçeklerden oluşan yaldızlı-baskı bir bezeme ile çerçevelenmiştir. En dış kısmı ise sim cetvel ile mücedveldir.
Kağıt Özellikleri:	Beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a, Nota
İç Özellikleri:	22 varak; satır sayısı muhteliftir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapak içinde bulunan numara pulunda 1624 rakamı görülmekte, karşı tarafında bulunan iç kapakta ise, kurşun kalemle ' <i>Nota 1624 Emsali edebiyattadır</i> ' ibaresi dikkati çekmektedir. Kitabın sona erdiği 22b'de ' <i>İntihâ ~ Kulları Zâtî</i> ' kaydı, kitabın padişaha, yani devrin hükümdarı Sultan II. Abdülhamîd'e sunulduğunu göstermektedir.
Kitabın İç Düzeni:	

	Başı;  Sonu; 
Açıklamalar ve Notlar:	Giriş kısmı, padişaha dua ve metihle başlar, kitapla alakalı muhtasar malumat verir. Üç fasıl üzerine müretteb; otuz dört ders ve meşkten müteşekkildir.

3. GÜFTE MECMUALARI

3.1 Güfte Mecmuaları

‘Güfte Mecmuası’; makam, usûl, beste türü, bestekâr ismi gibi atıflardan birini yahut birkaçını kullanarak, mündericatındaki şiirlerin bestelendiğini gösteren deliller taşıyan, bir nevi eş’ar mecmuasıdır. Eş’ar mecmualarından ayrılan en mühim tarafı, içindeki şiirlerin bir şiir derlemesi maksadıyla toplanmış olmamasıdır.⁴¹ Güfte Mecmuası, mecmuayı toplayan kişinin, melodisini hafızasında sakladığı eserleri, yeri geldiği zaman ona başvurarak okumasını temin eder. Bu taraflıyla, ait olduğu kişinin şahsî mahfuzatını (repertuar) yansıttığı gibi, yazıldığı devrin müzik hayatı hakkında da bir nebze olsun fikir verir. Bir nebze fikir verir çünkü aynı dönemde, hatta aynı yıllarda yazılmış mecmuaların içindeki eserler bile hiçbir zaman tamamen uyuşmazlar. Çünkü güfte mecmuaları sadece ait oldukları kişilerin, ezbere bildiği eserlerin yer aldığı mecmualardır. Bu âdet güfte mecmuaları basılmaya başlandıktan sonra da pek değişmemiştir. Bilinen ilk matbu güfte mecmuası olan ‘*Mecmua-i*

⁴¹ Güfte mecmuaları, şiir derlemek amacıyla toplanmadığı gibi, esasen bestelenen güftelerin cem edildiği antolojiler de değildir. Güfte mecmualarında sadece yaşayan eserler yer bulabilir. Mecmua sahibi tarafından bilinmeyen eserlerin kaydedilmesi tamamen gereksizdir. Pratik amaçlara hizmet eden bu mecmualar, başka bir musikişinas tarafından işte bu yüzden kopyalanmazlar. Bugüne kadar birbirinin birebir olmasa da kısmen kopyası olan mecmualara rastlanmıştır fakat bunların ortak özelliği, aynı kişilerin yeni eserler bestelendikçe, yahut öğrenildikçe bu yenilerini de eklemek suretiyle bir başka kopyasını çıkartmış olmalarıdır. Muhtemelen mecmuanın sahibi, kendisi ihtiyaç duyduğu zaman –mesela yeni eserler bestelendiğinde, yeni besteler meşk ettiğinde- ya da başka birisine –belki musiki meraklısı dostuna yahut talebesine, hocasına- sunmak/hediye etmek maksadıyla kendi mecmuasının bir kopyasını çıkartmak istemiştir. Esasen bu söylediklerimiz tahminden ileriye gidemeyeceği gibi, neredeyse hiçbir mecmuada ketebe yahut istinsah kaydı nev’inden kayıtlar bulunmadığından, bu tahminleri delillendirmek de mümkün değildir.

Hekimbaşı Abdülaziz Efendi Mecmuasının iki ayrı nüshası, bizi bu tür tahminlerde bulunmaya sevk eder. Mürettib sonradan yazıldığı açıkça belli olan ikinci mecmuasına, yeni meşk ettiği yahut ilk mecmuanın tertibinden sonra bestelenmiş olan birtakım eserleri ilave etmiştir. Hatta bazı makam ve bestekâr atıflarında da değişiklikler yapmıştır. Bu küçük değişiklikleri ve eser ilavelerini zaten mevcut olan mecmuasına yapabilecekken bu eklemeleri neden ikinci mecmuasına yapmayı uygun görmüştür? Acaba bu mecmualardan birisini bir musiki meraklısı yahut padişah için mi hazırlamıştır? Maalesef bunu açıklığa kavuşturmak eldeki bilgilerin yetersizliğinden dolayı mümkün görünmüyor.

Şarkı'dan ve *'Hâşim Bey Mecmûası*'dan, *'Hânende*'ye, *'Fâikü'l-Âsar*'dan *'Câmîü'l-Elhân*'a kadar vaziyet böyledir. Bu mecmualar incelendiğinde, basıldığı devirdeki daha geniş repertuarın ancak belli bir bölümünü yansıttıkları görülmektedir. Sadece birkaç sene arayla basılan *'Hânende*' (1317) ve *'Câmîü'l-Elhân*' tedkik edildiğinde bu kanaatimizin haklılığı ortaya çıkmış olur⁴².

Müziğin yazılmadığı, eserlerin sadece bir hocaya gidip *'diz dövmek*' suretiyle geçildiği⁴³ ve geçilen eserlerin hafızada saklandığı bir dünyada, güfte mecmualarının ehemmiyeti büyüktü. Bu mecmualar çoğu zaman, sahibine eserin güftesini hatırlatması bakımından gerekliydi. Önemli bir diğer fonksiyonu ise eserin makamını ve usûlünü hatırlatmasıydı. Bu yolla hanendenin eseri kolayca hatırlaması ve önceden öğrenmiş olduğu usûlün⁴⁴ yardımıyla eseri icra edebilmesi sağlanmış oluyordu.

Güfte mecmualarının diğer bir işlevi bizim için bugün öteki işlevlerinden çok daha fazla ehemmiyet arz etmektedir. O da birçok mecmuada, güftelerin üzerinde eseri besteleyen zatın isminin yazılı olmasıdır. Bu kayıtlarda rastladığımız bilgiler, bazen musiki tarihinin bazı karanlık noktalarını aydınlatmamızı sağlayabilmektedir. Her şeyden önce, elimize notası ulaşmış olan eserlerin, kim tarafından bestelendiğini güfte mecmualarına müracaat etmek suretiyle bulabiliriz. İsmi geçen bestekârların, kimi zaman unvanı, mesleği, kimi zaman da babasının ismi gibi hususlar belirtildiği için, musikişinasların biyografileri hakkında fevkalâde mühim ipuçları yakalarız.

Bugüne kadar güfte mecmuları üzerinde fazla durulmamıştır⁴⁵. Musiki tarihçileri genelde edvarlar ve nazariyat kitaplarını incelemiş, yayınlamışlardır.

⁴² *Câmîü'l-Elhân* için *Özege Kataloğu*'nda bir tarih belirtilmemişse de bazı kaynaklar 1314'te basıldığını yazmaktadır. Bkz.; M. Seyfettin Özege, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, c.1, İstanbul, 1971, s.189

⁴³ Bu tabir musiki terimi olarak; bir müzik eserini, o eseri bilen bir kişiden öğrenmek manasını taşır.

⁴⁴ Usûl, değerleri birbirne eşit olan ya da olmayan, belirli sınırlar içerisinde sıralanan musiki nağmelerini ölçmeğe yarayan vuruşların bütünüdür. Ekrem Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1983, s.30.

⁴⁵ Sadeddin Nüzhet Ergun'un, *'Türk Musikisi Antolojisi ~Dînî Eserler*' isimli iki ciltlik çalışması bu durumun en büyük istisnasıdır. Ergun, eserin ikinci kısmı olan *'Lâdîni/Gayr-ı Dînî Eserler*'

Halbuki güfte mecmuaları, pratik amaçlarla tertib edildiklerinden dolayı; ait oldukları devrin repertuarını ve musikişinasların isimleri ile besteledikleri eserleri göstermeleri bakımından fevkalâde önemlidir. Musiki tarihinde bilhassa dönem çalışanlar için nota kaynaklarıyla beraber en mühim müracaat mevkiidirler.

3.1.1 Güfte Mecmuasının Türleri

Güfte mecmualarını Fasıl mecmuaları, Şarkı mecmuaları, İlâhî mecmuaları ve Âyîn-i Şerîf mecmuaları, Mevlîd ve M'irâciye mecmuaları olarak beş ana grupta inceleyebiliriz⁴⁶. Bunların haricinde içinde şarkı, türkî, türkmânî, mâni nev'inden muhtelif metinler bulunan daha serbest mecmualar da bulunmaktadır.

1- Fasıl Mecmuası: Bu tabiri, içinde kâr, nakış, murabba beste, semâî, şarkı gibi birçok beste türünde, fasıl düzeni sırasına göre tertib edilmiş bulunan mecmualar için kullanıyoruz⁴⁷. Kütüphane kataloglarında 'beste mecmuası, beste ve semâî mecmuası, şarkı mecmuası, besteli şarkı mecmuası' gibi muhtelif isimlerle kayıtlı olan bu mecmualara verilmesi gereken en doğru isim; 'fasıl mecmuası'dır. Bu mecmualardan bazıları sadece kâr, nakış, beste gibi eserlerin güftelerinden oluşur ki bunlar İstanbul'un seçkin kültür muhitlerinin zevkini yansıtır.

kısmını da yazmış, fakat neşretmeye ömrü vefa etmemiştir. Sadeddin Nüzhet Ergun , **Türk Musikisi Antolojisi ~Dînî Eserler**’, I-II., Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1943.

⁴⁶ Bu sınıflandırma katalog fişlerinde yahut yapılan diğer bibliyografik çalışmalarda pek görülmez. Çalışmamızın sahasını teşkil eden İstanbul Üniversitesi Yazma ve Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki katalog fişlerinde de bu ayrıma dikkat edildiği söylenemez. 'Şarkı Mecmuası' içinde sadece şarkıların bulunduğu ayrı bir kategoriyken, kütüphanedeki çoğu güfte mecmuası içinde besteler, kârlar, semâîler de olsa bu sınıfta değerlendirilmiş ve kayıtlara bu şekilde geçirilmiştir. Hem bu çalışmada hem de bundan sonraki çalışmalarda bu ayrıma riayet edilmesi ve mecmuaların değerlendirilirken her şeyden önce hangi sınıfa ait olduklarının belirlenmesi gereklidir.

⁴⁷ Klasik fasıl düzeninde sırasıyla kâr, nakış, murabba beste, şarkı ve semâî türleri icra edilir. Bu düzenin ne zaman ortaya çıktığını kesin olarak bilmemekle beraber, elimizdeki bilinen en eski müretteb fasıl mecmuası olan 'Hâfız Post Mecmûası'ndaki eserlerin bu sıraya riayet edilerek kaydedildiğini görüyoruz. *Hâfız Post Mecmûası*, Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Revan-1724

2- Şarkı Mecmuası: Şarkı, bir edebî tür olarak 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren karşımıza çıkmaktadır. Musiki tarihinde de hemen hemen bu yıllarda vücut bulmaktadır. Gitgide repertuardaki varlığı bakımından diğer türlerle yarışır hâle gelmiştir, III. Selim devrinde ise içinde sadece şarkı güfteleri bulunan mecmualar ortaya çıkmıştır. Bu mecmualar yazıldığı devrin İstanbul'unun popüler müziğini verir. İçindeki güftelerin büyük çoğunluğu, kolay anlaşılır, basit güftelerdir. Bestelerinde kullanılan usûller de küçük devirli usûllerdir.

3- İlâhî Mecmuası: Tanrısal, tanrıya ait demek olan ilâhî, musikide dînî parçalara verilen umumî isimdir. Durak, şugul gibi formları vardır. Bilhassa tekkelerin kütüphanesinde yahut 'zâkirbaşı' olarak adlandırılan tekke mugannilerinin şahsî metrukâtından intikal etmişlerdir. Bestelenmiş dînî eserleri ihtiva ederler. Bazı ilâhî mecmualarında ise yalnızca 'ilâhî' başlıklı şiirlere tesadüf edilmekte, bunların herhangi bir tarafında makam isimleri yazmamaktadır. Bir çeşit eş'ar mecmuası oldukları anlaşılan bu mecmualar, çalışmanın kapsamına alınmamıştır.

4- Âyîn-i Şerîf: Mevlevî tarikatindeki ritüelin/merasimin teknik adı; 'mevlevî âyîni'dir. Gayet sanatlı ve müzikal bakımından yüksek eserler olan ve sema merasimine uygun olarak bestelenen âyîn-i şerîfler, İstanbul musikisindeki diğer bütün türler gibi güfte mecmualarında yer almıştır. Umumiyetle Mevlevîhânelerde ve âyînîhânlarda⁴⁸ bulunan bu mecmualar, bugün Türkiye'nin ve Dünya'nın pek çok kütüphanesinde bulunabilecek olan, yaygın ve sayıları oldukça fazla olan mecmualardır.

5- Mevlîd ve Mi'râciye Mecmuaları: Hazret-i Peygamber'in veladetini anlatan manzumelerin genel adı 'mevlîd'dir. Fakat mevlîd deyince kastedilen çoğu zaman Süleyman Çelebi'nin kaleme aldığı, 'Vesîletü'n-Necât' adlı mevlîddir. Eskiden bestelenmiş olduğu da kaynaklarda zikredilen mevlîd, bazı mecmualarda her beytinin yanına yahut birkaç beytinde bir makam ismi belirtilerek yazılmıştır. Mi'râciye ise Nâyî Osman Dede'nin bestelediği, İstanbul musikisinin en uzun türü

⁴⁸ Âyînîhân, âyîn okuyan kişi anlamına gelir. Mevlevîlerin 'mutrîb heyeti' olarak adlandırdıkları müzisyen topluluğunda, âyîn-i şerîfe sesiyle iştirak edenlere verilen isimdir.

olan beste türüdür. Bazen mevlîdle, bazen âyîn-i şerîflerle beraber, bazense tek başına bir mecmuada yer almaktadır.

3.2 Âyin-i Şerîf Mecmuaları

Yazma Demirbaş No:	F.Y. 572
Mecmuanın Adı:	[Âyîn-i Şerîf ve Mi'râciye Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş [1824-1832?] ⁴⁹
Boy ve En:	19.9x12.5 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesi baskı ebru ile kaplı, kahverengi çaharkûşe cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, çok az âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Tâ'lik
İç Özellikleri:	60 varak, satır sayısı muhtelif; başlıklar ve terennümler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Mecmuanın ön kapağının üstündeki numara pulunda; '3632' kaydı bulunuyor, 1a'da İstanbul Üniversitesi'nin mühürleri ve ' <i>Hâlis Efendi Kütübhânesi</i> 'ne ait kaşe ile mecmuanın ismi ve numarası görülmektedir, Mecmuadaki son varığın alt tarafında kaşe olarak; '30372' numarası basılıdır.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmuanın, 1b'den 14b'ye kadar olan kısmı na't-ı şerîflere ayrılmıştır, 15a ve 15b'de; birtakım isimlerin (şeyhler/dedeler) kayıtlı olduğu bir liste verilmiştir, 16a-19a arası boş bırakılmıştır, 19b'de Osman Dede'nin

⁴⁹ Yukarıdaki âyîn-i şerîf listesinde en geç bestelenmiş olan, 'Dervîş İsmâîl' (Dede Efendi)'in Nevâ Âyîn-i Şerîfi'dir. 17 Şaban 1239 (17 Nisan 1824)'da ilk defa Yenikapı Mevlevîhânesi'nde icra edilmiştir. Dervîş İsmâîl'in 1248(1832)'de bestelediği Bestenigâr ile 1249 (1833)'da bestelediği Hüzzâm ve Sabâ-Bûselik Âyînlerinin bu mecmuada bulunmayışı, yaklaşık olarak bu tarihler arasında tertib edildiğini göstermektedir.

	Rast Âyîni'nin güftesiyle mecmuadaki âyîn-i şerîfler kısmı başlamıştır. Bu kısım 51b'de Dede Efendi'nin Nevâ Âyîni'nin güftesiyle hitama ermiştir, 53b ile 60b arasında ise bestesi Kutbü'n-Nâyî Osman Dede'ye ait olan Mîrâciye'nin güftesi kaydedilmiştir, Mecmua Mîrâciye kısmı ile nihayet bulmuş, son varağı takib eden sayfalarda birtakım hesap karalamaları görülmüştür.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuadaki âyîn-i şerîflerin listesini, mecmuadaki başlıklarına riayet ederek şu şekilde gösterebiliriz: 1- Der Makâm-ı Rast – Beste-i eş-Şeyh Osman Dede Efendi (kuddise sirruhû) 2- Der Makâm-ı Eski Hicaz - Beste-i eş-Şeyh Osman Dede Efendi (kuddise sirruhû) 3- Der Makâm-ı Uşşâk - Beste-i Şeyh Osman Dede Efendi (kuddise sirruhû) 4- Der Makâm-ı Çârgâh – Beste-i Şeyh Osman Dede Efendi (kuddise sirruhû) 5- Der Makâm-ı Segâh – Beste-i İtrî Efendi (rahmetullâhi aleyh) 6- Der Makâm-ı Beyâtî – Beste-i Kûçek Dervîş Mustafa Dede Efendi 7- Der Makâm-ı Pençgâh – Beste-i Kadîm 8- Der Makâm-ı Dügâh – Beste-i Kâdîm 9- Der Makâm-ı Hüseyinî – Beste-i Kadîm 10- Der Makâm-ı Irak – Beste-i Şeydâ Hâfız Efendi (rahmetullâhi aleyh) 11- Der Makâm-ı Nihâvend – Beste-i Seyyid Ahmed Dede-Müsâhib-i Şehriyârî 12- Der Makâm-ı Hicaz – Beste-i Seyyid Ahmed Dede - Müsâhib-i Şehriyârî (rahmetullâhi aleyh)

	13- Der Makâm-ı Bestenigâr – Beste-i Sâdık Efendi (rahmetullâhi aleyh) 14- Der Makâm-ı Acem Bûselik – Beste-i Şeyh Abdûlbâkî Efendi (rahmetullâhi aleyh) 15- Der Makâm-ı Sûzidilârâ – Beste-i Sultan Selîm Hân (aleyhi'r-rahmet-i ve'l-gufrân) 16- Der Makâm-ı Şevkutarab – Beste-i Dervîş İsmâil Dede-Müsâhib-i Şehriyârî 17- Der Makâm-ı Isfahan – Beste-i Şeydâ Hâfız Efendi (rahmetulâhi aleyh) 18- Der Makâm-ı Hicâzeyn – Beste-i Şeydâ Hâfız Efendi (rahmetullâhi aleyh) 19- Der Makâm-ı Sabâ – Beste-i Dervîş İsmâil Dede-Müsâhib-i Şehriyârî 20- Der Makâm-ı Nevâ - Beste-i Dervîş İsmâil Dede-Müsâhib-i Şehriyârî * Mi'râciye kısmında, eserin her bir tevşihinin üstüne ve bahir güftelerinin her bir mısramın üzerine hangi makamda okunması gerektiği yazılıdır.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 3084
Mecmuanın Adı:	[Âyîn-i Şerîf ve Na‘t Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	17.3x11.6 cm.
Cilt Özellikleri:	Sırtı kahverengi, gövdesi siyah renkte mukavva cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, sarımtırak kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik‘a
İç Özellikleri:	95 sayfa; satır sayısı muhtelif, mâil; sadece âyîn-i şerîflerin bulunduğu ilk kısım; çift sütundur, başlıklar ve terennümler kırmızı mürekkepledir. ⁵⁰
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının üstünde bir numara pulu var ve üstünde, sonradan üzeri kurşun kalemle çizilmiş olarak ‘206’ numarası yazılı, Cildin ön kapağının içinde; ‘Numero 5622 3084’ kaydı görülüyor ve kurşun kalemle bazı hesap karalamaları bulunuyor, Yan kağıtta; ‘<i>Halis Efendi Kütübhânesi</i>’ kaşesi ve üzerinde ‘<i>Mehmed Ârif</i>’ yazısı bulunan bir mühür görülüyor, 1. sayfanın arkasına gelen kısımda İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi, yine ‘<i>Hâlis Efendi Kütübhânesi</i>’ mührü ve yan kağıttaki mühür bulunuyor, bunların altında ise; ‘<i>Âyîn Mecmûası – 3084</i>’ yazılıdır. Arka taraftaki yan kağıtta ise; ‘<i>İdrar İçün</i>’ başlıklı bir ilaç tarifine yer verilmiş, arkasına da yine ‘<i>Mehmed Ârif</i>’ isimli zâtın mührü basılmıştır.

⁵⁰ Mecmua, mürettibi tarafından varak değil de sayfa numarası verilerek oluşturulmuştur. Ben de bu düzene sadık kaldım.

Kitabın İç Düzeni:	İlk sayfada mecmuanın fihristi yer almaktadır, 2. sayada, İtrî'nin Segâh Âyîn-i Şerîfi'nin güftesiyle mecmua başlamaktadır, 58. sayfada, mecmuadaki ayin kısmı, Araban Âyîn-i Şerîfi'nin güftesi ile son bulmaktadır. Mecmuanın sonraki kısımlarında çoğu n'at güftesi olan muhtelif şiir metinleri bulunmaktadır. 63. sayfada ise meşhur bir mersiye rastlanmaktadır; <i>'Kurretü'l-ayn-i Habîb-i Kibriyâsın Ya Hüseyin/Nûr-i çeşm-i Şâh-ı Merdân Mürtezâsın Ya Hüseyin'</i>.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada ki âyîn-i şerîf güftelerinin makam ve bestekârlarını, yazıldığı şekliyle şöyle listeleyebiliriz; 1- Âyîn-i Şerîf-i Segâh - İtrî 2- Âyîn-i Şerîf-i Şet-Arabân - Şeyh Nakşî Dede Efendi 3- Âyîn-i Şerîf-i Nevâ - Dede Efendi 4- Âyîn-i Şerîf-i Sabâ 5- Âyîn-i Şerîf-i Bestenigâr 6- Âyîn-i Şerîf-i Nihâvend 7- Âyîn-i Şerîf-i Sabâ-Pûselik – Dervîş İsmâil 8- Âyîn-i Şerîf-i Dügâh - Beste-i Kadîm 9- Âyîn-i Şerîf-i Hüseyinî - Beste-i Kadîm 10- Âyîn-i Şerîf-i Beyâtî - Kûçek Mustafa Dede 11- Âyîn-i Şerîf-i Uşşâk – Nâyî Osman Dede 12- Âyîn-i Şerîf-i Hicaz – Ahmed Dede-Müsâhib 13- Âyîn-i Şerîf-i Rast – Nâyî Osman Dede Efendi 14- Âyîn-i Şerîf-i Sûzidilârâ – Sultan Selim Hân

	15- Âyîn-i Şerîf-i Acem-Bûselik – Şeyh Bâkî Efendi 16- Âyîn-i Şerîf-i Bestenigâr – Sâdık Efendi 17- Âyîn-i Şerîf-i Irak – Şeydâ Hâfız Dede 18- Âyîn-i Şerîf-i Pençgâh – Beste-i Kadîm 19- Âyîn-i Şerîf-i Ferahfezâ – İsmâil Dede-Müsâhib 20- Âyîn-i Şerîf-i Hicaz – Şeyh Abdürrahim Efendi 21- Âyîn-i Şerîf-i Şevkutarab – Dervîş İsmâil Dede 22- Âyîn-i Şerîf-i Sûznâk – el-Hâc Hâşim Bey 23- Âyîn-i Şerîf-i Hüzzâm – Dervîş İsmâil 24- Âyîn-i Şerîf-i Çârgâh – Nâyî Osman Efendi (rahmetullâhi aleyh) 25- Âyîn-i Şerîf-i Nühüft – Eyyûbî Hüseyin Dede 26- Âyîn-i Şerîf-i Arabân 27- Âyîn-i Şerîf-i Nev’eser – Müsâhib-i Şehriyârî Rif’at Bey * Mecmuadaki ayin güftelerinin saz terennümlerinin belirtildiği kısımlarda, bu bölümlerin hangi makamda oldukları yahut hangi perde üzerinde başladıkları da yazılıdır. Bu birçok âyîn mecmuasında görmediğimiz orijinal bir özelliktir. *İçindeki âyîn-i şerîflerin bestelendikleri tarihler göz önünde bulundurulduğunda, bu mecmuanın en erken 1850’lerde tertib edilebileceği ortaya çıkar.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5600
Mecmuanın Adı:	[Âyîn-i Şerîf ve Na't Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	23,7x13,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Etrafı altın varakla çift cetvel kullanılarak çerçevelemiş bulunan çaharkûşe cild.
Kağıt Özellikleri:	Az âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	61 varak ⁵¹ ; satır sayısı muhtelif; serlevha tezhibli; sayfa kenarları yaldız-cetvelli; ikinci bölümü teşkil eden naatler kısmı ise çift sütundur; başlıklar ve terennümler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Mecmuanın ön kapağının içindeki numara pulunda; '3006/249' yazılıdır, 1a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunmakta ve ortasında yazmanın demirbaş numarası kayıtlıdır.
Kitabın İç Düzeni:	1b'de ve 2a'da 'Fihrist-i Makâmat' yer alıyor ve mecmuanın içinde bulunan eserlerin ait olduğu makamların altına, varak numaraları veriliyor, 2b ve 3a boş, 3b'deki serlevhanın altında bulunan ilk eser; ' <i>Âyîn-i Şerîf - Der Makâm-ı Rast, Beste; Nâyî Şeyh Osman Dede Efendi</i> ' başlığıyla kaydedilen eserdir. 28b'de âyîn-i şerîflere ayrılan kısım bitiyor, 41b'de na't-i şerîfler kaydedilmeye başlanıyor ve bu kısımda 50a'da nihayete eriyor.

⁵¹ Son 11 varak, boş olduğu için numaralandırılmamıştır.

Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada bulunan âyîn-i şerîfler ve bestekârları mecmuadaki tertibe göre şöyle sıralanabilir; 1- Rast, Nâyî Şeyh Osman Dede Efendi 2- Sûzidilârâ, Sultan Selîm Hân aleyhimür'r-rahmet-i ve'l-ğufrân 3- Pençgâh, Beste-i Kadîm 4- Nihâvend, Mûsâhib-i Hazret-i Şehriyârî es-Seyyid Ahmed Ağa 5- Dügâh, Beste-i Kadîm 6- Sabâ, Dervîş İsmâil-Musâhib-i Hazret-i Şehriyârî 7- Çargâh, Nâyî Şeyh Osman Dede 8- Uşşâk, Nâyî Şeyh Osman Efendi 9- Beyâtî, Kûçek Dervîş Mustafa 10- Hicaz, Nâyî Şeyh Osman Efendi 11- Hicaz, es-Seyyid Abdürrahîm Efendi –Şeyh, bi-Mevlevîhâne-i Bâb-ı Cedîd 12- Hicaz, Mûsâhib-i Hazret-i Şehriyârî Ahmed Ağa 13- Nevâ, Mûsâhib-i Hazret-i Şehriyârî Dervîş İsmâil 14- Hüseyinî, Beste-i Kadîm 15- Acem-Bûselik, Şeyh es-Seyyid Abdûlbâkî Efendi 16- Segâh, İtrî 17- Irak, Şeydâ Hâfız Dede 18- Bestenigâr, Sâdık Efendi 19- Şevkutarab, Musâhib-i Hazret-i Şehriyârî Dervîş İsmâil el-Mevlevî. İkinci kısımda ise, üzerlerinde başlık olarak ‘<i>Yâ Hazret-i Mevlânâ</i>’ yazılı olan 36 adet naat-ı şerîf bulunmaktadır.
-------------------------------	--

3.3 İlâhî Mecmuaları

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 4116
Mecmuanın Adı:	Ebhe'n-Negâmât fî Terennümâtî'l-İlâhiyyât
Mürettibi:	Tekfurdağlı eş-Şeyh el-Hâc Hâfız Mehmed Rif'at Efendi
Tertib Edilme Tarihi:	1316
Boy ve En:	26x18 cm.
Cilt Özellikleri:	Bordo rengine, tamburlu, çok kalın mukavvadan cilt. Sırtında eserin ismi; ' <i>Ebhe'n-Negâmât fî Terennümâtî'l-İlâhiyyât</i> ' ve ' <i>Eser-i Şeyh Hacı Hâfız Mehmed Rif'at Tekfurdağlı</i> ' yazıyor.
Kağıt Özellikleri:	Filigransız, âharsız, beyaz renkte kalın kağıt.
Yazı Çeşidi:	Reyhânî
İç Özellikleri:	1600 sayfa ⁵² ; satır sayısı muhtelif, başlıklar kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Fevâid varağına ' <i>Bin üç yüz on altı senesi rabû'l-evvelde Ebhe'n-Negâmât fî Terennümâtî'l-İlâhiyyât kitâbım tahrîr olunmuştur. Eser-i Tekfurdağlı eş-Şeyh el-Hâc Hâfız Mehmed Rif'at Seccâdenişîn-i Osman Baba der Mahalle-i Hacı Îsâ –sellemehullahü te'âlâ</i> ' yazılmıştır. Altında İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi görülmektedir, sonraki varağın ön tarafının üstünde kurşun kalemle bir kıt'a eklenmiştir.
Kitabın İç Düzeni:	1. sayfa ile 40. sayfa arası mecmuanın fihristinden oluşmaktadır. 41. sayfada; ' <i>İsm-i celâle başlamazdan evvel kıraat olunur</i> ' başlığıyla Şems-i Tebrîzî'nin bir şiiri yazılmış, 42. ilâ 44. sayfalar arasında bâzı usûllerin nasıl

⁵² Numaralandırılırken sayfa sayısı verildiği için, ben de bu düzeni bozmadım.

	vurulacağını gösteren kutucuklar yer alıyor, 45. sayfada makamların nereden alındıklarına dair bir tablo eklenmiş, 46. sayfada; porte çizgilerine benzer biçimde bir şekiller çizilerek buraya Türk musikisindeki perdelerin isimleri ve nota değeri olarak karşılıkları yazılmış. 47. sayfada ana perdelerin isimleri listelenmiş, 48. sayfada; ‘<i>Hamdiyye-i ta’âm- lokmadan evvel kıraat oluna</i>’ başlığıyla bir hamdiye duası/zikri kaydedilmiş, 49. makamların gezegenlerle olan ilişkisini anlatan bir tablo verilmiş, 50. ilâ 53. sayfalar arasında ise bu tablodaki bilgiler, şekillerle ayrıntılı biçimde gösterilmiş, sonuna da şöyle bir not ilâve edilmiş; ‘<i>Hangi saatte kıraat edecek olursan, o saatin, o günün yıldızı hangi makâm icrâ olur ise te’sîrât olur</i>’ 54. sayfada; ‘<i>Cenâze-i Gasl-ı Şeyh Efendi/Gasl ederken kıraat oluna</i>’ başlığıyla başlayan ve 56. sayfada biten bir dua metni bulunuyor, 57. sayfaya ‘<i>Cenâze kabre giderken okunur-Makâm-ı Hüseyinî</i>’ olarak açıklanmış tehlil ve salavattan oluşan bir metin derc edilmiş ve altına ‘<i>Hesâb-ı Ebced</i>’ başlığıyla harflerin rakam değerleri yazılmış, 58. sayfada ise; bir ‘<i>Hutbe-i Nevbe</i>’ nevbe bulunuyor ki bu herhâlde tekkede okunan bir çeşit gülbanktır. 59. sayfada ‘<i>Fasl-ı Şuğul-Rast</i>’ başlığıyla ilâhî güftelerine mahsus asıl kısım başlıyor ve 423. sayfada şuğul bölümü hitâma eriyor, 424. sayfada ‘<i>Fasl-i İlâhî-Rast</i>’ başlığıyla ilâhîlere ayrılan fasıl başlıyor ve bu fasıl da 816. sayfada bitiyor, 818. sayfada ‘<i>Fasl-ı Cumhûr-Rast</i>’ başlığıyla ‘cumhûr ilâhî’ yahut ‘cumhûr durak’ dediğimiz beste türünde
--	--

	eserlere yer verilen kısım başlayıp, 1004. sayfaya kadar bu tür eserlerin güftesi kaydediliyor, 1005. sayfada başlayan '<i>Fasl-ı Durak-Makâm-ı Nühüft</i>' başlığıyla durakların derlendiği kısım 1030. sayfaya kadar sürüyor, 1031. sayfada '<i>Tevşihler</i>' kaydedilmeye başlanmış ve bu kısım da 1053. sayfada tamamlanmıştır. Mecmuanın bundan sonraki bölümlerinde sırasıyla; okunması gereken makamları da kimisinde zikrederek bazı zikir usûllerinin güftelerine yer verilmiştir. Bu kısmı kasideler, münacaatlar, medhiyyeler, mersiyeler, bazı tasavvuf büyüklerine ait nutk-i şerifler, gazeller ve naatlerin kaydedildiği bölüm takib eder. Bu bölümde diğer zevattan daha fazla olarak 'Şeyh Sükûtfî-i Sâ'dî'ye ait olan şiirlere yer verilmesi dikkat çekicidir.⁵³
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada Rast, Nişâbûr, Sûznâk, Mâhûr, Çârgâh, Dügâh, Sabâ, Uşşâk, Beyâtî, Isfahan, Isfahan-Kürdî, Hicaz, Hümayûn, Nevâ, Hüseyinî, Acem, Arazbâr, Şehnâz, Muhayyer, Pûselik, Kürdî, Segâh, Müsteâr, Hüzûzâm, Irak, Bestenigâr, Evc, Ferahnâk, Ferahfezâ, Şet-Arabân, Nihâvend, Sabâ-Zemzeme, Hüseyinî-Aşîrân, Acem-Aşîrân, Hicaz-Aşîrân, Şevkutarab, Nühüft, Sûzidîl, Arabân, Beste-Isfahan makamlarında şugul, ilâhî, durak ve cumhur nev'inden eserlere yer

⁵³ Nutk-i şeriflerden birisinin üstündeki, '*Nutk-i Şeyh Sükûtfî – Köprülü, bi-Tarik-i Sa'dî*' kaydının izi sürülünce, şiirlerine yer verilen Sükûtfî'nin, 1825-1896 yılları arasında berhayat olan 'Sükûtfî Murtezâ Baba' olduğu meydana çıkmıştır. Fevâid varağındaki kayıttan da, 1316 (1898-1899) senesinde kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Şu halde eserin sahibi olan Mehmed Rif'at Efendi, Sükûtfî Murtezâ Baba'nın çağdaşıdır. Fakat tanışıp-tanışmadıkları, bir ilişkilerinin olduğu bilinmemektedir. Mehmed Rif'at Efendi'nin Tekirdağlı olduğu yine fevâid varağındaki bilgiden çıkarılmıştır. Kendisi de Sâ'dî olan Mehmed Rif'at Efendi'nin hayatına dair, maalesef kaynaklara müstenid malumat veremiyoruz.

	verilmiştir. Bazı güftelerin üzerinde bestekâr isimleri de görülmektedir. O bestekâr isimleri; Zekâî Efendi (rahmetullah-i aleyh), Zâkirbaşı Turşucu Hâfız Mehmed Efendi (rahmettullah-i aleyh), Osman Efendi, Şeyh Mehmed el-Bekrî, Hâfız Ahmed, Ali Bey, Hacı Osman Bey, Hacı Fâik Bey, Şeyh Nazîf-i Mevlevî, Hayrabolî Sarvan Baba Hazretleri'dir. Bilal-i Habeşî, Sa'dî Bey, isimleri nutk-i şerif/güfte sahibi olarak geçmektedir. *Muhteviyatı itibariyle bugüne kadar tesbit edilebilen tekke mecmualarının en zenginlerindendir.
--	--

3.4 Fasıl Mecmuaları

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 810
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	18,8x14,3 cm.
Cilt Özellikleri:	Cildi mor deri, gövdesi ebru ile kaplı çaharkûşe cild.
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, filigranlı, kenarları krem renginde, ortası genellikle beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta‘lik
İç Özellikleri:	138 varak; satır sayısı muhtelif; çift sütun
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının üstünde irice harflerle; ‘<i>Şarkı Kitab</i>’ yazılı ve üzerinde ‘1221’ yazılı numara pulu bulunuyor, Cildin ön kapağının içinde, köşede kurşun kalemle; ‘<i>Sene 160</i>’ diye bir kağıt görülmekte, aynı yerde yine kurşun kalemle kitabın numarası olan ‘1221’ sayısına ve ‘<i>Edebiyat Kütübhânesi</i>’ kaşesine rastlanmaktadır, Karşısındaki yan kağıtta ‘<i>Edebiyat Kütübhânesi</i>’ kaşesi ve kitabın yeni numarası olan ‘810’ sayısı görülmektedir, 73b’de ve 137b’de Darülfünûn’a ait mühür görülüyor.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmua 1a’daki, ilk mısraı; ‘<i>Bir dilber-i şîrin-edâ</i>’ olan Rast şarkının güftesi ile başlıyor, Rûy-i Irak faslından ‘<i>Sevdim bir gonca-i ra’nâ</i>’ mısraı ile başlayan şarkı güftesi ile bitiyor.
Açıklamalar ve Notlar:	Rast, Segâh, Nihâvend, Muhayyer-Kürdî, Şevkûtarab, Hüseyinî-Aşîrân, Rehâvî, Mâhûr, İsfahan, Zâvîl, Nevâ, Uşşâk, Bestenigâr, Sûznâk, Beyâtî, Mâye, Dügâh, Sabâ, Hüseyinî, Hisar, Uzzâl, Hicazkâr, Hümâyûn, Hicaz, Şehnâz, Muhayyer-Sünbüle, Irak, Müsteâr, Hûzzâm,

	Sazkâr, Arabân, Nevâ-Aşîrân, Acem, Acem-Aşîrân, Büzürg, Ruy-i Irak makamlarında çoğu şarkı olmak üzere bir çok güfte kayıtlıdır. Az sayıda beste ve semâî güftesi ile Bestenigâr ve Sûznâk makamlarından ikişer ilâhî de mecmua görülmektedir. Bunların dışında bazı başlıksız şiirler ile bir kaside bulunmaktadır. Bestekâr ismi olarak sadece Kapudanzâde, Müezzîn-i Cerrah Paşa, Sâdık Ağa, Sâlih Ağa isimleri zikredilmiştir.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 824
--------------------	----------

Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	18,6x12,4 cm.
Cilt Özellikleri:	Sırtı mor deri, gövdesi baskı ebru ile kaplı çaharkûşe cild.
Kağıt Özellikleri:	Pembe ve açık mavi renklerde âharsız kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	86 varak ⁵⁴ ; satır sayısı muhtelif.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının üstünde; '1182' kaydı bulunan bir numara pulu bulunuyor, Cildin ön kapağının içinde kurşun kalemle; '1182' yazılmış ve eski harflerle 'Edebiyat Kütübhânesi' kaşesi basılmış,
Kitabın İç Düzeni:	'Bağda meyler içilüb nâleler eyler neyler' mısraı ile başlayan Nihâvend Beste'nin güftesi ile mecmua başlar. Bu güftenin üzerinde 'Destûr' yazmaktadır. 'Bezm-i uşşâka niçin gelmezsin' mısraı ile başlayan Sûznâk şarkı ile biter. 49a'ya kadar lâdînî musikiye yer verilmiştir. Beste, semâî, şarkı gibi türlerde bestelenmiş eserlerin güfteleri yer almıştır, 49b'den 55a'ya kadar; 'Şuğul-i Arabî' başlığı altında Rast, Mâhûr, Segâh, Nevâ, Sabâ, Hicaz makamlarında Arapça bazı şuğul güfteleri bulunuyor, 55b-83a arası tamamen boştur. 83b'de kurşun kalemle üç beyitlik bir şiir kaydedilmiş,

⁵⁴ 2., 9. Ve 44. Varaklar yerinde yoktur.

	85a'da peşrev isimleri listesi olduğu anlaşılan bir liste yazılı, 85b'de; '<i>Panayort, Panaport (?) Marşı-Fransız</i>' başlıklı bir güfte vardır, Türkçe değildir, 86a'da birtakım fevâidle beraber; '<i>16 Cemâziyelâhir Sene 1267</i>' tarihi kayıtlı, 86b'de; '<i>İşâret-i perdehâ-yı makâmât</i>' başlığı altında perde isimleri yazılmış ve üzerlerine rakamlar ilâştirilmiştir. Altında ise 'perdehâ-yı nîm' başlığı altında bir liste daha vardır. Bu liste ile mecmua nihayet bulmuştur.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Nihâvend, Sûznâk, Mâhûr, Uşşâk, Rast, Isfahan, Beyâtî, Hicaz, Hicazkâr, Nişâbûr, Nişâburek, Nevâ, Hüseyinî, Hüseyinî-Aşîrân, Şehnâz, Hisar, Beyâtî-Arabân, Muhayyer-Sünbûle, Sabâ-Pûselik, Evc-Pûselik, Muhayyer-Pûselik, Hûzzâm, Mâye, Bestenigâr, Ferahnâk, Şevkutarab, Tarz-ı Cedîd, Acem-Aşîrân, Nühüft, Şevkefzâ, Sûzidîl, Yegâh, Sultânî Yegâh, Ferahfezâ, Kürdî, Muhayyer, Evc, Sûznâk makamlarında eserler bulunuyor. Hâfız, İsmâil Efendi, Dede Efendi, Hâce, Nazîm, Mikâîl, Cerrahpaşa Müezzini, Tab'î, Dervîş Hüseyin, Hâfız Post, İsmâil Ağa, Hacı Sâdullah, Haham, Bekir Ağa, Şâkir Ağa, Mehmed Ağa, Seyyid Nûh, Kömürcüzâde, Hâfız Hamdi ve Corci isimleri bestekâr olarak zikrediliyor.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 591
--------------------	----------

Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21,1x13,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesinde baskı Avrupa ebrusu bulunan, sırtı açık kahverengi, gövdesinin kenarları kırmızı, çaharkûşe cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	204 varak; satır sayısı muhtelif; çift sütun; mâil; başlıklar, terennümler, nakaratlar ile bestekâr, makam ve usûl isimleri kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'da; ' <i>Edebiyat Kütübhânesi</i> ' damgası, eserin demirbaş numarası ve ' <i>Dârü'l-Fünûn Edebiyat Fakültesi Kütübhanesi</i> ' mührü bulunmaktadır. Sayfanın alt tarafında ' <i>tedkik edilmiştir</i> ' yazılı başka bir damgada daha vardır. ' <i>Dârü'l-Fünûn Edebiyat Fakültesi Kütübhanesi</i> ' yazılı mühür mecmuanın son sayfası olan 204b'ye de basılmıştır.
Kitabın İç Düzeni:	1a'da, bestesi İtrî'ye ait; Rehâvî makamında ve Çenber usûlündeki ' <i>Atar elmas-ı peykân-ı müje her dem nihân ebrû</i> ' güftesi ile mecmuanın elde kalan kısmı başlıyor. Sayfanın üzerinde görülen kırmızı mürekkeple yazılmış numaradan, mecmuanın başladığı eserlerden, mecmuanın başta on sayfa kadarının eksik olduğu anlaşıyor. Mecmua, Müsteâr Faslı'nda kayıtlı; ' <i>Sana dil mahitâbânım yakıştı</i> ' mısraı ile başlayan semâînin güftesiyle tamamlanıyor.
	Bu fasıl mecmuasında; Rehâvî, Pençgâh, Nîkrîz,

Açıklamalar ve Notlar:	İsfahan, Nişâbûr, Mâhûr, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Nühûft, Acem, Aşîrân, Kürdî, Nihâvend, Arazbâr, Baba Tâhir, Sabâ, Dügâh, Hüseyinî, Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Hisâr, Hicaz, Şehnâz, Muhayyer, Irak, Segâh, Bestenigâr, Râhatülvâh, Evc, Hûzzâm makamlarında kâr, nakış, murabba beste, semâî gibi muhtelif beste türlerinde eserlerin güftelerine yer verilmiştir.⁵⁵ Mecmuada eksik varaklar olduğu için, muhtelif kütüphanelerdeki birçok güfte mecmuasında olduğu gibi bu mecmuada da, teşhis edemediğimiz bir kişi kurşun kalemle bazı varakların üstüne makam adları yazmıştır. Bu kişinin kim olduğu hakkında tahminlerimiz olmakla beraber, şu an net olarak bir isim veremiyoruz. Ayrıca yer yer, sonradan yazıldığı anlaşılan ve farklı ellerden çıkma bazı eklemeler görülmektedir. Mecmuada mebzul miktarda bestekâr ismi bulunmaktadır. Zikredilen bestekâr isimleri şunlardır; İtrî, Receb, Domdom İmam, Kapudanzâde, Hasan Ağa, Hâfız, Na'î, Şeştârî, Küçük İmâm, Kadrî, Rif'at, Na'na, Hâce, Cevher Ağa, Şehlâ, Koca Osman, Mustafa Ağa, Yûsuf Çelebi, Küçük Müezzîn, Dervîş Ömer, Durmuş, Memiş Ağa, Seyyid Mehmed, Haham, Nazîm, Zaharya, Halîl Efendi, Dervîş Ali, Seyyid Mahmûd, Sâlih Ağa, Es'ad Efendi, Serrâc Hasan, Kemânî Mehmed Ağa, İsmâîl Ağa, A'mâ, Müezzîn Çelebi, Tosunzâde, Tanbûrî, Dervîş Hüseyin, Acemler, Kudûmî, Na'tî Dâmâdı, Bekir Ağa, Mehmed Efendi, Ali Ağa, Âhenî, Na'tî, Baba Nevâyî, Murad Ağa, Ahmed Ağa, Hasan
-------------------------------	--

⁵⁵ Kendi ilk tertibinde şarkı barındırmamakla beraber sonradan eklenen bazı güftelerin şarkı türünde olduğu görülmüştür. Bunların haricinde bazı başlıksız güfteler ve şiirler de mecmuaya muahharan eklenmiştir.

	Efendi, Tab'î, Tâhir, Çorbacızâde, Zeki Halîl, İbrâhim Ağa-Tatar⁵⁶, Kürkçüzâde Tatar⁵⁷, Tesbîh[ci/î], Cemâl Hüseyin Ağa, Osman Ağa⁵⁸, Nasuh Paşa, İbrâhim Ağa, Serçe Ahmed Ağa⁵⁹, Halim Ağa, Kara Mehmed, Antâbî, Kemânî Süleymân, Abdi Ağa, Bâkî Ağa, Seyyid Nûh, Nîznâm Yûsuf, Reşîd Efendi, Abdurrahman Ağa, Corci, Ali Paşa, Dilhayat, Paşazâde, Berber Osman, Şeyh Abdülaliyy, Baba Şerîf, Şîve Çelebi, Na'tî Mustafa, el-Hâc Abdullah, İlya. * Osmanlı musiki tarihinin en velut bestekârlarından biri olan İtrî'nin eserleri bu mecmuada da 17. ve 18. yüzyıla ait çoğu mecmuada olduğu gibi yoğunluktadır. Yine 'Receb'in eserlerinin güfteleri de mecmuadaki diğer bestekârlardan fazladır. Bunun yanı sıra mecmuada zikredilen bestekârlardan -18. yüzyılın en velut bestekârlarından biri olan- Ebûbekir Ağa'nın, hatırı sayılır miktarda olsa da kendinden önceki diğer bestekârlara nazaran az sayıda eseri vardır. Hele Tab'î'nin eserleri Ebûbekir Ağa'ninkinden çok daha az sayıdadır. 1750'ler civarında toplanan güfte mecmualarında, bu iki zatın yüzlerce bestesinin güftesi bulunduğunu düşünürsek, bu fasıl mecmuasının 1740'larda toplandığını söyleyebiliriz. Bu tarihlerde Tab'î henüz çok genç, Ebûbekir Ağa ise muhtemelen orta yaşlardadır. Yine bu tarihlerde ortaya çıkmış olabileceğini zannettiğimiz 'Sazkâr' makamına ait faslın
--	---

⁵⁶ Mecmuaya sonradan eklenen bir yazı ile kaydedilmiş bir eserin üstünde rastlanmıştır.

⁵⁷ Mecmuaya sonradan eklenen bir yazı ile kaydedilmiş bir eserin üstünde rastlanmıştır.

⁵⁸ Bu son iki isme de mecmuaya sonradan eklenen bir yazı ile kaydedilmiş bir eserin üstünde rastlanmıştır.

⁵⁹ Mecmuaya sonradan eklenen bir yazı ile kaydedilmiş bir eserin üstünde rastlanmıştır.

	da bu mecmuada yer alması, şayan-ı dikkattir.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 966
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21,5x14,2 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesi siyah renkte mukavva cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, az âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	43 varak; satır sayısı muhtelif; başlıklar, makam, usûl, şâir ve bestekâr isimleri ile terennümler kırmızı mürekkepledir. Sayfalar vaktiyle ıslanmış olduğundan hayli lekelidir, mecmuanın çok eksik olduğu, bulunan bir kısmının sonradan ciltlendiği anlaşılmaktadır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'da üzzerinde '14108' yazılı olan bir numara pulu, ' <i>Edebiyat Kütüphanesi</i> ' damgası, İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi ve ' <i>Dârülfünûn Kütübhânesi</i> ' mührü bulunuyor, sayfanın sağ üst köşesinde ise yazmanın yeni numarası olan '966' sayısı ve ' <i>Şarkı Mecmûası</i> ' yazısı görülüyor, 2a'da yine ' <i>Dârülfünûn Kütübhânesi</i> ' mührü bulunuyor,
Kitabın İç Düzeni:	1a'daki; '(...) (...) <i>çeşm-i cellâd</i> ' mısraı ile başlayan bir şarkı güftesi mecmuadaki ilk güftedir, Mecmuaya sonradan bazı şiirler vs. eklenmiştir (Meselâ 10a), 43a'daki ' <i>Semâî</i> ' başlıklı, ilk mısraı; ' <i>Seni bir şûh-i cihân derler idi gerçek imiş</i> ' olan güfte ile mecmua son buluyor,

Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada Uşşâk, Isfahan, Arazbâr, Evc, Bestenigâr, Evc, Hüseyinî, Sünbûle, Bûselik, Baba Tâhir, Sabâ, Acem, Acem-Aşîrân, Nişâbûr makamlarında nakış, beste, semâî ve şarkı gibi beste türlerinde eserlere rastlanmaktadır. Mecmuada Hâfız, Osman Ağa, Solakzâde, Hindî⁶⁰, Acemân, A'mâ Kadrî, Küçük İmam, A'mâ İbrâhim, Na'lî, Zurnazen Ahmed, Kadrî, Hasan Ağa, Seyyid Mahmud, Itrî, Receb Çelebi, Hatîbzâde, Memiş Ağa-Serkaftânî, Sengî Receb, Tosunzâde, A'mâ İbrâhim Çelebi, Itrîzâde, Nazîm Çelebi, Murad Ağa, Hasan Efendizâde, Dervîş Mehmed, Hâfız Post, Küçük Müezzîn, Taşcı Receb, Andelîb, Buhûrîzâde, Mehmed Çelebi-Taşcızâde, Osman Efendi, Kara Mehemmed isimleri bestekâr olarak zikredilmekte, Âlî, Nâilî ve Nâbî ise bazı güftelerin üzerinde şair olarak anılmaktadır. *Mecmuada ismi geçen bestekârların tamamı 17. Yüzyılın ikinci yarısında yaşamış bestekârlardır. Şu hâlde mecmua ya bu devirde yahut 18. Yüzyılın başlarında düzenlenmiştir.
-------------------------------	---

⁶⁰ Bu kelime Hintli anlamına gelerek kişi ismi demek olacağı gibi, Hindistan'a ait manası da taşıyabilir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 2061
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	19,9x13,6 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesine hatip ebrusu yapıştırılmış, mukavva cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz ve krem rengi kağıtlar.
Yazı Çeşidi:	Dîvânî
İç Özellikleri:	8 varak; satır sayısı muhtelif; mâil; başlıklar, makam ve bestekâr isimleri ile terennümler kırmızı mürekkepledir. Mecmuanın önemli bir kısmı kopmuş, kaybolmuştur.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapağın iç tarafında, sağ üst köşede; “ 1503 2061, Sene (?) 966“ yazıları bulunmakta ve yanında ‘Para/1002’ yazmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	Cildin iç kapaklarında muhtelif fevâid bulunuyor, 1a ve 1b’de yine fevâidler göze çarpıyor, Mecmua, 2a’daki ‘ <i>Usûleş Çenber, Beste-i Hüzzâm, İsmâil Ağâ</i> ’ başlıklı; ‘ <i>Dem-i vaslın düşürüb ıyş-i demâdemcesine</i> ’ güftesi ile başlıyor, 8b’de ki ‘ <i>Fasl-ı Acem</i> ’ başlığı altına kayıtlı; ‘ <i>Bahâr-ı hüsnünün bil kadrini meh câvidân sanma</i> ’ güftesi ile de nihayete eriyor.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Irak, Hicaz, Hüseyinî, Gerdâniye, Segâh, Evc, Acem, Uşşâk, Bûselik, Hisar makamından eserlerin güfteleri bulunmaktadır. Beste türü olarak; 8a’daki şarkı güftesi hariç sadece murabba beste ve semâî nev’inden eserlerin güfteleri tesbit edilmektedir. Güftelerin

	üzerindeki bestekâr isimleri; İsmâil Ağa, Hasan Ağa, Hâfız, Na'î, Tâhir Efendi, Kürkçü, Bekir Ağa, Tâhir Efendi-Horasan, Tomtom İmam, İtrî, Yûsuf Çelebi, Rif'at, Dilhayat, Sermüezzin, Enfî Hasan Ağa, Tab'î, Dervîş Mehmed, Receb'dir. Güfte sahibi olarak ise; Reşîd, Abdî Efendi ve Es'ad Efendi isimleri zikredilmektedir. * Mecmua 18. asrın ilk yarısına ait olmalıdır.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y.2067
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş (Dede Efendi?)
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	18,3x11,8 cm.
Cilt Özellikleri:	Koyu kahverengi, üzerinde baskı süslemeler bulunan deri cilt. İç kapaklar ebruludur.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	106 varak ⁶¹ ; satır sayısı muhtelif.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunmakta ve altında mecmuanın demirbaş numarası ile ' <i>Besteli Şarkı Mecmuası</i> ' yazısı dikkati çekmektedir. Ayrıca mecmuaya sonradan eklendiği anlaşılan; ' <i>Dede Efendi hazerâtının mecmuûasıdır</i> ' ⁶² diye son derece mühim bir kayıt göze çarpmaktadır. 41a'nın alt tarafında bir mühür bulunmaktadır, üstündeki ibarelerden net olarak sadece ' <i>Mahmûd</i> ' ismi okunabilmiştir.
Kitabın İç Düzeni:	Cildin ön iç kapağında ve 1a'da muhtelif fevâid göze çarpmaktadır, 1b ve 2a'da mecmuanın fihristi bulunmaktadır, 2b ve 3a'da Sengin Semâî, Aksak Semâî, Sofyan, Düyek, Çifte Düyek, Devr-i Revân, Firenkçîn, Evfer, Evsat, Devr-i Kebîr, Hafîf, Sakîl, Muhammes, Fahte, Nîm Sakîl, Çenber, Nîm Devr, Berefşân, Remel, Zencîr

⁶¹ 89. ve 90. Varaklar yerinde yok, muhtemelen kopup düşmüş. 48, 49, 50, 51 ve 52. Varakların ise yerleri karışmış, onarılacağı zaman tekrar düzene sokulmalı.

⁶² Bu ifade, 'Dede Efendi Hazretleri' anlamına gelmektedir.

	gibi usûllerinin darpları verilmiştir, 4a'da '<i>Rast</i>' başlığı altında verilen ilk Çenber murabba beste güftesiyle mecmua başlıyor; '<i>Nâvek-i gamzen ki her dem bağrımı pür-hûn eder</i>', 101a'da güfteler kısmı, '<i>Tâzelendi sînem üzre tâze güller sad hezâr</i>' mısraı ile başlayan Nevâ murabbain güftesi ile sona ermiş ve bunu takib eden beş varak boyunca birtakım şiirler, gazeller ve kalenderîler kaydedilmiştir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rehâvî, Sazkâr, Sûzidilârâ, Rast-ı Cedîd, Rast-Mâye, Nihâvend, Sûznâk, Pesendîde, Büzürg, Mâhûr, Hicazkâr, Dügâh, Sabâ, Uşşâk, Isfahan, Hicaz, Nişâburek, Nevâ, Zemzeme, Sultânî Irak, Hüseyinî, Beyâtî, Acem, Gülizâr, Segâh, Kûçek, Şehnâz, Sipîhr, Arazbâr, Tâhir, Gerdâniye, Arabân, Muhayyer, Muhayyer-Sünbüle, Bûselik, Sabâ-Bûselik, Hisâr-Bûselik, Gerdâniye-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Nevâ-Kürdî, Muhayyer-Kürdî, Segâh, Müsteâr, Hûzzâm-ı Sultânî, Irak, Bestenigâr, Ferahnâk, Evc, Evcârâ, Hüseyinî-Aşîrân, Acem-Aşîrân, Şevkutarab, Şevkefzâ, Nühüft, Sûzidîl, Şetaraban, Yegâh, Nevâ, Ferahfezâ makamlarından kâr, nakış, beste, semâî, şarkı gibi çeşitli beste türlerinde eserler yer almaktadır. Mecmuadaki eser sayısına nisbetle pek az miktarda güftenin üzerine de eserin bestekârının ismi yazılmıştır. O bestekâr isimleri; Hâce, İtrî, Dervîş İsmâil, İlya, Tab'î, Dilhayat, Bekir Ağa, Zaharya, Halîm Ağa, Hâce İsmâil Ağa, Hekimbaşı Azîz Efendi, Corci, Şeydâ Dede, Şâkir Ağa, Hâfız, Müezzınbaşı Osman Ağa, Dede Efendi ve Abdî Efendi'dir. * Mecmua, 19. yüzyılın ilk yarısında derlenmiştir. Dede

	Efendi'ye ait olduğunu söyleyen 1a'daki kayıt dikkate alınır, mecmuanın Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi'ye ait olduğu meydana çıkar. ⁶³ Fakat içinde birçok farklı yazı bulunmaktadır. Mecmuaya, ilk mürettibinin elinden çıktıktan sonra, pek çok kimse güfteler eklemiştir.
--	---

⁶³ Osmanlı musikisi tarihinde sadece 'Dede' namıyla anılan iki kişi vardır. Bunlardan birincisi Dede-yi Kadîm yahut Dede-yi Atîk olarak zikredilen Ali Şîrugânî Dede, ikincisi ise meşhur İsmail Dede'dir. Şu halde fevâid varağındaki kayıta bulunan bu ifade, bize çok yüksek ihtimalle İsmail Dede'yi işaret etmektedir. Elimizde Dede'nin başka bir nesih yazı örneği bulunmadığı için, sadece bu kayıttan yola çıkarak, 'Bu mecmua kesin olarak Dede'nindir' gibi bir hükme varamayız, ama bu kaydı ve mecmuanın Dede'nin yaşadığı devre ait olduğu gerçeğini göz ardı edemeyiz.

Yazma Demirbaş No:	T.Y.3466
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21,3x14,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli, kahverengi deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	385 varak ⁶⁴ ; satır sayısı muhtelif; serlevha halkârlı; başlıklar, makam, usûl, bestekâr isimleri ile beste türleri çoğunlukla surhledir; sayfa kenarlarına surh cetvel çekilmiştir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Baş taraftaki numaralandırılmayan fevâid varağında; ‘ <i>Hâlis Efendi Kütübhânesi</i> ’ damgası ve İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi basılıdır, Sayfanın üst tarafında; ilk mısraı; ‘ <i>Nevbahâr-ı hüsn-i behcet cism-i mevzunun görüp</i> ’ olan, üç beyitlik bir şiir bulunmaktadır, Sayfanın ortasında ise; ‘ <i>Yâdigâr olsun bu Yûsuf’a</i> ’ diye bir kayıt görülmektedir.
Kitabın İç Düzeni:	Fihristin ilk üç varağı numaralandırılmamıştır, bu varakların ilki fevâid varağı, sonraki iki varak ise mecmuanın fihristi ve halkârlı başlangıç sayfasıdır, Mecmua Hâce’ye ait olan; ‘ <i>Kâr-ı Şevknâme</i> ’ ile başlamakta ve ilk mısraı; ‘ <i>Ey âfet-i cân âşık-ı zâr</i> ’ olan, Pesendîde makamında, ‘ <i>Dervîş İsmâil Ağa</i> ’ya ait şarkı ile nihayet bulmaktadır.
Açıklamalar ve Notlar:	Bu mecmuada; Rast, Rehâvî, Sazkâr, Pençgâh, Nîkrîz, Nihâvend, Zâvîl, İsfahan, İsfahanek, Hisar, Nişâbûr, Mâhûr,

⁶⁴ Numaralandırılan varak adedi budur. Fakat mecmuada eksikler ve ciltlenirken yapılan hatalardan oluşan bir karışıklık vardır. 60. varakla 84. varak arası yanlış ciltlenmiş, 117 numarası peş peşe iki ayrı varağa verilmiş, 170-188 arası yanlış ciltlenmiştir, 276-291 arası ise yoktur.

	Nühüft, Muhayyer-Sünbüle, Uşşâk, Mâye, Dügâh, Kûçek, Sabâ, Hüseyinî-Aşîrân, Zemzeme, Hüseyinî, Şehnaz-Bûselik, Bûselik, Sûzidilârâ, Bûselik-Aşîrân, Beyâtî, Gerdâniye-Bûselik, Evcârâ, Muhayyer-Bûselik, Acem, Şevkutarab, Acem-Aşîrân, Kürdî, Sûznâk, Hicaz, Hümâyûn, Büzürg, Baba Tâhir, Dilkeşhâverân, Arazbâr, Yegâh, Şedaraban, Hüzââm-ı Cedîd, Sûzidîl, Irak, Hüzââm, Gerdâniye, Müsteâr, Bestenigâr, Râhatülervâh, Evc, Hisar-Bûselik, Vech-i Arazbâr, Acem-Bûselik, Gerdâniye-Kürdî, Nevâ-Kürdî, Nevâ-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Hicâzeyn, Evc-Bûselik, Şevkidîl, Şevkâver, Beytârî?⁶⁵, Tâhir-Bûselik, Pesendîde makamlarında kâr, beste, semâî, şarkı türlerinde eserler yer almaktadır. 177b’de Beyâtî Âyînî’nin, 305b’de ise ‘Ayin-Itrî, Devr-i Revân’ başlıklı Segâh Âyîni’nin güftesi bulunmaktadır. Hâce, Dilhayat, Zaharya, Seyyid Mehmed Ağa, Bekir Ağa, Tâhir Efendi, Mehmed Çelebi, Itrî, Dervîş İsmâil, Nûman Ağa, Hindîler, Hânende Hamzâ Ağa, Receb, Receb Çelebi, Miskâlî Artin, Tab’î, Hâfız, Kapudanzâde, Hâfız Post, Teberdarzâde, Diyarbekirli Mahmûd Ağa, İlya Yahûdî, İlya, Kadrî, Âhenî, Gulâm, Sâlih Ağa, Nazîm Çelebi, Memiş Ağa, Sermüezzin Osman Ağa, Kassamzâde, Es’ad Efendi, Corci, Mustafa Mîr, İbrâhim Çavuş, Hatibzâde, Cerrâh, Müezzin Mustafa, Hacı Sâlih Ağa, Osman Ağa, Kutucuzâde, İbrâhim Ağa-Kemânî, Halîm Ağa, İbrâhim Ağa-Kâdî, İsmâil Efendizâde, Çiroz Mehmed Ağa, Abdullah Ağa, Mehmed Ağa, Dervîş Hüseyin, Tosunzâde, Koca Osman, Antâbî, Küçük İmam, Tanbûrî Mehmed Ağa, Şeydâ, Hasan Ağa, Üsküdarlı Mehmed Efendi, Monla, Küçük Mehmed Ağa, Kazzaz, Yûsuf Çelebi, Abdullah Ağa, Seyyid Ahmed Ağa, İbrâhim, Çorbacızâde, Kürkçü, Çukacızâde, Acemler,
--	--

⁶⁵ Yanına kurşun kalemle ‘Gülizâr’ yazılmış ki hakikaten bu ifadelerin yazıldığı sayfada, Tanbûrî İsak’ın Gülizar makamında bestelediği, bugün de bilinen iki bestesinin güftesi yer alıyor. (Diğer mecmualardaki, fasıl başlarını düzelter el, bu mecmuada da bazı makam isimleri yazmıştır.)

	Kürkçüzâde, İsmâil Ağa, Abdî Ağa, Tulum Abdî, Tab'î Efendi, Şâh Abbas, Sâdullah Ağa, Mehmed Mîr, Ali Bey, Nakşî Efendi, Sarı Bâkî, Kutucuzâde Nûman Ağa, Ali Paşa, Yahûdî İsak, Deli Mustafa, Burnaz Hasan Ağa, Sütçüzâde, Ahmed Ağa, Şeyh Hüseyin, Müezzınbaşı, Avvâd Mehmed Ağa, Es'ad Efendi, Portakal, Hâmid Mîr, Musallî Efendi, Kadrî Çelebi, Haham, Sâdık Ağa, Ârif Ağa, Serçe Ahmed Ağa, Tesbihci Emîr, Ali Efendi, Portakal Seyyid Ahmed, Kemânî Ahmed Ağa, Hâfız Kômür, Seyyid Ahmed Çavuş, Serheng Abdullah Ağa, Hakkâk, Abdülbâkî, Aziz Efendi, Kâdî İbrâhim Ağa, Kara İsmâil Ağa, Mustafa Mîr, Teberdâr Abdî, Ali Paşa, Feyzullah, Mûsâhib Halîm Ağa, Bursevî İsmâil Ağa, Çultutmaz Mehmed Ağa, Emîr Yahyâ Çelebi, Abdî Ağa, Yehûd, Sultan Selîm mecmuada ismi zikredilen, besteledikleri eserlerin güftelerine yer verilen bestekâr isimleridir.⁶⁶ Mecmuada ayrıca Vecdî, Behcetî, Es'ad Efendi, Sırrî, Şehrî, Sâdık , Nâbî, Âsım, Fuzûlî, Râik, Fehîm, Rûhî, Figânî, Râmî Paşa, İsmet, Vehbî, Şâkir, Nedîm, Rif'at, Nahîfî, Ârif Ağa, Nailî, Sâmî, Hâfız, İzzet, Sâbit, Bâkî, Cezmî, Neşâtî, Hâmid Mîr, Râgıb Paşa, Fâiz, Mevlânâ, Şekerzâde, Dürrî, Sa'dî, Nâşid, Nâfiz, Ârif, Fennî, Nef'î, Âtîf, Fıtnat, İzzet Paşa gibi şair isimleri güfte sahibi olarak zikredilmektedir.⁶⁷ *İçinde bulunan makam ve bestekâr isimlerine bakıldığında bu mecmuanın, III. Selîm Devri'nde tertib edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.
--	---

⁶⁶ Mecmuaya tertibinden bir zaman sonra başka bir el tarafından bazı yeni bestelenen şarkıların güfteleri ilave edilmiştir. Bu ilâvelerin üstündeki başlıklarda; Hâce, Dede Efendi, Kômürcüzâde Hâfız Efendi, Sermüezzın-i Şehriyârî, Hacı Ârif Bey, Üdî Ahmed Bey, Rif'at Bey, Tanbûrî Ali Efendi, Fâik Bey, Yûsuf Efendi, Edhem Efendi, Usta Civan, Küçük İmâmi Serkiz, Hâşım Bey, Hacı Fâik, Sermüezzın-i Şehriyârî Sâdullah Efendi isimlerine rastlanmaktadır ki bu bestekâr isimlerinin yaşadıkları devir göz önünde bulundurulursa, bu eklemelerin 20. Yüzyıl başı civarında yapıldığı anlaşılmaktadır.

⁶⁷ 'Güfte ve Beste' başlığı ile ise sadece 'Adlî' ismine yer verilmiştir. (323b)

Yazma Demirbaş No:	T.Y.3533
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası] (Mecmuâ-yı Râkım) ⁶⁸
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20,3x14 cm.
Cilt Özellikleri:	Sırtı ve etrafı yıldız-zencîrekle çevrelenmiş kenarları kırmızı deri, gövdesine âharlı kağıt yapıştırılmış çaharkûşe cilt. Sırtın alt tarafında açılma var.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı nohûdî renkte ince kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	171 varak ⁶⁹ ; satır sayısı muhtelif; çift sütun; yıldız cetvelli; mâil; serlevha tezhibli; başlıklar, makam, usûl ve bestekâr isimleri ekseriya yıldızla, terennümler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Mecmuanın ön kapak içinde; ‘ 8624 3533’ kaydı buluyor, kurşun kalemle yazılmış başka rakamlara da rastlanıyor. Yan kağıdının sol üst köşesinde ise; ‘ <i>Mecmua-yı Râkım</i> ’ ifâdesi göze çarpıyor, İç kapakla 1a arasındaki beyaz sayfanın sol üst köşesinde, üzerinde; ‘(...) <i>Halil</i> ’ ibaresi bulunan bir mühür mevcut, arkasında ise bir çeşit ilaç tarifine yer verilmiş, 1a’da İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi ve kitabın demirbaş numarası bulunuyor, üzerinde ise ‘ <i>Şarkı Mecmûası</i> ’ yazıyor, Mecmuanın sonuna eklenen fevâid varağının ön tarafına

⁶⁸ Ön kapağın karşısına denk gelen yan kağıttaki kayıta bu isim görülüyor.

⁶⁹ Varak numaraları karışmış vaziyette olduğu için yeniden varak numarası verdim.

	kırmızı renkte bir mühür basılmış, üzerinde ise şu mısra okunmaktadır; ‘<i>Hayli demdir ben senin meftûnunam ey nevcivân</i>’, sonraki bir diğer boş varakta ise ‘<i>Süleyman – 1219 [1804/1805]</i>’ yazılı bir başka mühür dikkati çekmektedir.
Kitabın İç Düzeni:	1b, 2a, 2b ve 3a boştur, 3b ve 4a’da mecmuanın, başlığı ‘<i>Fihrist Kavluhu Buhûrcuzâde</i>’ olan fihristi yer alıyor, 4b’de serlevhalı, fakat boş bırakılmış bir başlangıç sayfası var, 5a boş, 5b’de Rehâvî Faslı ile mecmua başlıyor. İlk güfte bir murabba bestenin güftesidir; ‘<i>Görsem ol tabîb-i cânı derdim diyemem</i>’, 171b’deki; ‘<i>Yavrum seninle hoş geçinelim</i>’ mısraı ile başlayan ‘köçek’ havası güftesi ise mecmuanın intihasıdır.
Açıklamalar ve Notlar:	Muhteviyatında; Rehâvî, Isfahan, Mâhur, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Nühüft, Nevrûz, Acem, Acem-Aşîrân, Arazbâr, Baba Tâhir, Gerdâniye, Hüseyinî, Hüseyinî-Aşîrân, Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Kürdî, Muhayyer, Irak, Segâh, Mâye, Bestenigâr, Râhatülervâh makamlarından bestelenmiş, murabba beste, semâî, şarkı gibi beste türleri vardır, 170b, 171a ve 171b’de, bu beste türlerinden farklı olarak, bazı köçek havalarının kaydedildiği görülmektedir. Hâfız, Hasan Çelebi, Hasan Ağa, Rif’at, Galatalı Osman Çelebi, Na’lî, Sengî Receb, Hasan Efendizâde, Dervîş Ömer, Monla Mehmed, Seyyid Mehmed, Bâkî Ağa, Nazîm, Bekir Çavuş, İbrâhim Ağa, Küçük İmâm, Hakkâk Hacı Mehmed, Cevizcizâde, Acemler, Seyyid Nûh, Çorbacızâde, Monla, Sütcüzâde, Tosunzâde,

	mecmuada eser sahibi olarak kaydedilen bestekâr isimleridir. Bu isimlerden mecmuada en sık geçeni, ‘Hasan Çelebi’dir. Güfte sahibi olarak ise sadece Vehbî ve Nedîm isimleri zikredilmektedir. *Mecmuanın büyük bölümü boştur. Yazısı gayet güzeldir. Başta mecmuanın mürettibi olmak üzere, sonradan bazı güfteler ilave edilmiştir. Mecmuanın eksik olmasından kaynaklanan bazı karışıklıkları, birçok güfte mecmuasında notlarını gördüğümüz bir el, kurşun kalemle makam isimleri yazmak suretiyle düzeltmeye çalışmıştır.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 3595
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20,7x12 cm.
Cilt Özellikleri:	Sırtı mor, gövdesi kahverenginde, ortası ise krem rengi sert bir kağıtla kaplanmış, yıldız zencîrekli, çaharkûşe cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, her biri ebrulu kağıt. Ebrulu kısımların arkasına gelen yerlerde altın serpmeye ile çiçek motifli bir çeşit hâlkâr bulunuyor.
Yazı Çeşidi:	Ta‘lîk
İç Özellikleri:	148 varak ⁷⁰ ; satır sayısı muhtelif; sayfalar yıldız cetvel içerisinde; serlveha müzehheb; başlıklar, makam, bestekâr ve usûl ismi ile terennümler kırmızı mürekkepledir.

⁷⁰ 7, 26, 38, 57,58 ve 62. varaklar yerinde yok.

Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının üst kısmında ‘ <i>Hâlis Efendi Kütübhânesi</i> ’ ibaresi bulunuyor, 1a’da ise İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi basılıdır.
Kitabın İç Düzeni:	1a’da; ‘ <i>Mecmûa-i Şarkı</i> ’ yazısı ve altında İstanbul Üniversitesi’nin mührü bulunuyor, 1b’de; iki beyit ve bir müstezat mısraı kaydedilmiş, 2a’da ‘ <i>Makâmât</i> ’ başlığı bulunuyor, altında ise sâdece ‘ <i>Rast</i> ’ yazılı, 2b’de; müzehheb serlevha bulunmakta ve altında ‘ <i>Rast</i> ’ yazmaktadır, mecmua Devr-i Revân usûlünde bir nakış güftesiyle başlıyor, 145a’da Evc faslına kayıtlı, ilk mısraı; ‘ <i>Dil-i cânâ saldı pertev ruh-i enveri o mâhın</i> ’ olan bir semâî güftesi ile mecmua sona ermektedir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada Rast, Rehâvî, Pençgâh, Nikrîz, Isfahan, Nişâbûr, Mâhûr, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Nühüft, Acem, Acem-Aşîran, Nihâvend, Arazbâr, Baba Tâhir, Sabâ, Çârgâh, Hüseyinî, Bûselik, Aşîran, Büzürg, Kürdî, Hisar, Hicaz, Uzzâl, Şehnâz, Muhayyer, Irak, Segâh, Bestenigâr, Râhatülvâh ve Evc makamlarından eserler bulunmaktadır. Çoğu eserin üzerinde bestekâr ismi bulunmamaktadır. Bâzı eserlerin üstünde ise bestekâr olarak; Hoca, Receb, İtrî, Tosunzâde, Na’lî, Abdullah Çelebi, Nazîm, İmâm, Hâfız Mustafa, Hâfız, A’mâ, Koca Osman, Mü’mîn Ağa, Kadrî, Dervîş Ali, Küçük Müezzîn, Acemler, Hacı Mustafa, Hürdîde, Tosun isimleri kayıtlıdır. Güfte sahibi olarak sâdece Na’na ve Na’tî isimleri not edilmiştir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 3608
Mecmuanın Adı:	Fasıl Mecmûası (Mecmua-yı Makâmât-ı Dede Efendi)
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20,2x13,2 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli, koyu kahverengi deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, muhtelif renklerde kağıtlar.
Yazı Çeşidi:	Tâ'lik
İç Özellikleri:	126 varak; satır ve sütun sayısı muhtelif; mâil; başlıklar, makam, usûl ve bestekâr isimleri kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ferağ kaydının bulunduğu sayfanın üst tarafında ' <i>Hâlis Efendi Kütübhânesi</i> ' damgası bulunuyor. Altında ise tâ'lik hatla; ' <i>Mecmûa-i Makâmât-ı Dede Efendi-Mehmed Fâik</i> ' yazılmıştır, 1a'da; ' <i>Temellekehü'l-fakîr Abdülhâlık hafîd-i Nesîmîzâde es-Seyyid Mehmed Fâik afâ anhümü'r-Râzık</i> ' kaydı bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1b, 2a, 2b, 3a'da fihrist bulunmaktadır. Fihristin baş tarafında ki ' <i>Fihrist-i Makâmât-ı Dilküşâ Bâ Kavl-i Hâfız-ı Hoş-edâ</i> ' ifadesi fevkalade dikkat çekicidir. Fihristte yazılı olan makamların arasında, içinde bazı makam isimleri geçen beyitler görülmektedir. Bazı makamların başında birtakım vasıflar kayıtlıdır. Rast'ın başında; ' <i>Ebû'l-Makâmât</i> ', Nevâ'nın başında; ' <i>Matla-i Makâmât</i> ', Dügâh'ın başında; ' <i>Ümmü'l-Makâmât</i> ', Irak'ın başında ' <i>İbnü'l-Makâmât</i> ' yazmaktadır, 3a'da ' <i>On iki burca mensûb on iki makâm bunlardır</i> ' başlığı altına; Rast, Irak, Isfahan, Kûçek, Büzürg, Zîrgûle, Rehâvî, Hüseyinî, Hicâz, Bûselik, Nevâ, Uşşâk makamları, ' <i>Yedi kevkebe musahhar yedi âvâze</i>

	<i>bunlardır</i>’ başlığı altına; Geveşt, Nevruz, Selmek, Şehnâz, Mâye, Gerdâniye, Hisâr, ‘<i>Anâsır-ı Erba’a</i>’ya <i>mensûb çâr şû’be bunlardır</i>’ başlığı altına ise Yegâh, Dügâh, Segâh ve Çârgâh isimleri yazılmıştır, 3b’deki ‘<i>Kâr-ı Tasnîf-i Gulâm Nazîre-i Gülsitân Usûleş Hafîf</i>’ başlığı taşıyan güfte ile mecmua başlamaktadır. 4a’da ise mecmuanın tertibine göre ilk sayfada olması icab eden Rast Faslı; ‘<i>Kavl-i evvel Rast</i>’da <i>olub nizâm/Ülfet-i evvel tertîb-i ‘makâm’</i> beytinden oluşan başlıkla başlamaktadır, ‘<i>Zencîr, Beste-i Küçük İmâm, Güfte-i Ulvî</i>’ başlığı taşıyan ve ‘<i>Çemende sünbülû zülfi nigâre benzettim</i>’ mısraı ile başlayan murabba güftesiyle mecmua nihayete kavuşmaktadır.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmua, içindeki tertibe bakıldığında, çok daha geniş olması gerektiği intibayı uyandırmaktadır. Fakat maalesef hayli eksiktir. İç düzeni de tamamen karışmış olduğundan, bir zât bu karışıklığı düzeltmek için, çoğu sayfanın üst tarafına kurşun kalemle makam isimleri yazmıştır. Bu kişi, buradaki ve bazı başka kütüphanelerdeki güfte mecmualarında da düzeltmeler yapan kişidir. Mecmuada; Rast, Rehâvî, Beyâtî, Arazbâr, Hümâyûn, Uşşâk, Nisâbûr, Mâhûr, Pençgâh, Nikrîz, Segâh, Müsteâr, Nihâvend, Zâvîl, Nevâ, Acem, Nühüft, Isfahan, Nevruz-i Arab makamlarında bestelenmiş kâr, nakış, beste, semâî şarkı türlerinde eserlerin güfteleri bulunmaktadır. Bunların haricinde bazı taksîm güfteleri ve birkaç beyitle, birkaç kıt’a kaydedilmiştir. Gulâm, Hâce, Receb, Receb Çelebi, Na’lî, Hâfız

	Kıral/Karal?, Ali Hâce, Dervîş Mehmed, İtrî, Baba Nevâyî, Kadrî, Eyyûbî Mehmed Çelebi, Nazîm, Acemler, Seyyid Nûh, İbrâhim Ağa, Hâfız Post, Es'ad Efendi, İmâm, Ebûbekir Ağa, İsmâil Çavuş, Çârşeb Mustafa Ağa, Hakkâk el-Hâc Mehmed, Tosunzâde, Diyârbekrî, Hasan Ağa, Nazîm Efendi, Ağa Mü'min, Hâfız, Feyzî Efendi-Simkeş, Sırrî-yi Üsküdârî, Dervîş Ömer, Musallî Efendi, Dervîş Hüseyin, Âhenî Çelebi, İmâm-ı Sağîr, Çorbacızâde, Kemânî Süleymân, Dervîş Halîl-Müezzîn, Selânîkî İbrâhim Ağa, Murad Ağa, Küçük İmâm, Müezzinzâde, İsmâil Ağa, Ahmed Çelebi, Monla Efendi, Abdûlbâkî Ağa, el-Hâc Abdî, Dervîş Ali, İsmâil Çavuş, Ahmed Çelebi, Zeki Halil Ağa, Kemânî Mehmed Ağa, Kemânî Mehmed Dede, Serrâc Hasan Çelebi, Tab'î Çelebi, Hâfız Kömür, Na'lî Merhûm, Avvadoğlu, Tesbihci Emîr Çelebi, Teberdâr Abdî, Koca Osman, İsmâil Efendi-Burûsevî, Halîl Efendi-A'mâ, İsmâil Efendi, Hâfız Ahmed Çelebi, Solakzâde, Nazîrîzâde, A'mâ İbrâhim, Turunç Hasan Ağa, Şeyh Yusuf, Şehlâ Mustafa, Ali Çelebi, Seyyid Mehmed, Abdûlkâdir Ağa, Mehmed Efendi-Üsküdârî, Kapudanzâde, Yusuf Çelebi, Baba Şerif Âmedî, Tomtom, Taşcı Receb, Şeştârî Hasan Ağa, Bağlı Abdurrahman, Dervîş Ali Çelebi, Baba Şerif, Durmuş Ağa, Cevher, Şehlâ Mustafa Ağa, Kadıköylü, Südcüzâde, Müezzîn Hasan, Dervîş Ali-Kudûmî, Memiş Ağa, Kara Mehmed, Nihâvendî, Müezzîn Efendi, Dervîş Mehmed-Şamlı, Nasuh Paşazâde, Hindiyân, Tâlib-i Burûsevî-Na'tî Dâmâdı, Hasan Çelebi, Zâkir Ahmed Efendi, Hâce Abdûlkâdir, Şîruganî Dervîş Ali, Mevlevî Arzî, Acem, Habîbzâde, Neyzen Dervîş,
--	---

	Tanbûrî Ömer, Abdi Ağa, Şeyhzâde, Gazzâz Hasan Çelebi, Sengî Receb , Osman Efendi, İsmâilzâde, Câmeşûy Ağası, İbrâhim Çavuş, Ali Paşa-Basravî, Na'na Ahmed Çelebi, Şeştârî Murad Ağa, Zihnî Çelebi, Mehmed Çavuş, Haffâf Ahmed, Câmeşûyân Ağası, Miskî İbrâhim Ağa, Burusevî Halîl, Seyyid Hasan Şeştârî, Tomtom İmâm, Surnazen Ahmed, Nihâvendci, Monla Mehmed Üsküdârî isimleri bu mecmuada geçen bestekâr isimleridir. Mecmuada, güfte sahibi olarak zikredilen, önemli miktarda şair adı da geçmektedir. Bu isimler; Vecdî, Fuzûlî, Riyâzî, Sırrî, Feyzî, Nâilî, Nazîm, Mecnûnî, Saîd, Fennî, Reşîd Efendi, Yahyâ, Gevherî, Nev'î, Hâletî, Râgıb, Cevrî, Tıflî, Halîl, Neşâtî, Sâmî Efendi, Âhî, Rüşdî, Nüzhet, Rahmî, Mahtûmî, Şermî, Nedîm Efendi, Tâlib, Râkım, Yümnî, Bükâî, Nâbî, Ünsî-i Şamlı, Şehrî, Fâiz, , Nahîfî, Fennî Çelebi, Kanburzâde, Zâtî, Behâyî Efendi, Rûhî, Ârif Efendi, Şeyh Arzî, Hâfız, Haylî, Sâbit, Lütîfî, Nesîmî, Enverî, Behçetî, Tâhir, Dürrî, Âlî, Hüdâyî, Atâyî, Saîd, Neş'î Çelebi, Kırımî, Sabrî, Nazîm-i Sâbık, Şem'î, Nâbî Efendi, Fehîm, Münîf Efendi, Nedîm, İzzet Paşa, Cemâl Paşazâde, Örfî, İlhamî, Nef'î, İzzetî, Mihrî, Sâmî, Râşid, Câzim, Köse Halil Paşazâde, Nâtıkî, Sa'dî, Mâcid, Hasan Dehlevî, Kelîm, İshak Efendi, Âlî, Fasîh, Kudsîzâde, Râmî, Atâyî, Fevzî, Kâmî, Medhî, Vesîm, Nâdirî, Sâlim Efendi, Kâtibî, Sultan Mustafa, Parsâzâde, İsmetî, Râsih, Nûrî Süleymân Paşa, Ârif Efendi, Mezâkî, Dervîş Meyyâl, Meşammî, Subhzâde, Bezmî Ali Efendi, Ulvî, Kabûlî, Sâid, Râcî, Cezmî'dir. '<i>Güfte ve Beste</i>' ifadesiyle ise; Rif'at, Tab'î isimleri
--	---

	zikredilmiştir. * Mecmua, -içindeki şair ve bestekâr isimlerine bakıldığında- 18. yüzyılın ikinci yarısında tertib edilmiştir denebilir. Ferağ kaydında Dede Efendi diye bir isim zikredilmekle beraber, mecmuanın ne Hammâmîzâde İsmâil Dede ile ne de ‘Dede-yi Kadîm’ denilen Ali Şîrûganî Dede ile hiçbir alakası yoktur. Yine bu ibarenin yanında yazılı olan ve temellük kaydındaki mührün de sahibi olduğu anlaşılan ‘<i>Mehmed Fâik</i>’in ise mecmuanın maliki olmaktan başka bir özelliği olamaz. Çünkü mecmua tahminen 18. yüzyıl ortalarında yazılmıştır. Temellük kaydı ise; ‘1261 (1845)’ tarihini vermektedir.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 3649
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Mehemmed
Tertib Edilme Tarihi:	1192 (1778/1779)
Boy ve En:	20,5x12,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Etrafı yaldız zencîrekli zilbahar cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	92 varak; satır sayısı muhtelif; çift sütun; serlevha tezhibli; mâil; başlıklar, terennümler, nakaratlar ile bestekâr, makam ve usûl isimleri kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Mecmua numaralandırılmayan fihristle başlamaktadır, fihrist satranç kutucukları şeklinde tasarlanmış olup, son karesinde bir mühür ve tarih bulunmaktadır; ' <i>Bi-hamdillâh ki nâmem Mehemmed şüid, 1192</i> '
Kitabın İç Düzeni:	Fihristten sonraki numaralandırılmamış varakta bir macun tarifi ve altında Nâbî'nin bir beyti bulunmaktadır; '<i>Nâbiyâ inceldi râh-ı musiki şu denlü kim/Düşmeyim deyu usûl ile yürür hânendeler</i>', Bu sayfanın arkasında tezhibli serlevha vardır ve bu sayfada iki adet gazel ve üç adet müfred kaydedilmiştir. 1a'da '<i>Kâr-ı Bahr-i Tavîl Bekir Ağa usûleş Muhammes</i>' başlıklı güfte ile mecmua başlamaktadır, 92b'deki '<i>Semâî Küçük Müezzin</i>' başlıklı, ilk mısraı; '<i>Çün tâze ruhun şekli çemende güle düştü</i>' olan murabba güftesi, mecmuaya kaydedilmiş olan son güftedir. Arka kapak içinde; '<i>Der Fasıl-ı Usûlât</i>' başlığı altında; Sofyân, Yürük Semâî, Aksak Semâî, Düyek, Çifte Düyek, Nîm Devir, Evfer, Fahte, Devrirevân, Evsat, Berefşân, Firenkçîn, Çenber, Muhammes, Remel, Fer',

	Darbeyn, Hafîf, Sakîl, Devrikebîr, Zencîr, Türkî Darb, Hâvî, Darb-ı Fetih, Hezec, Müsebba' usullerinin darplarına yer verilmiştir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rehâvî, Sazkâr, Nikrîz, Nişâbûr, Dügâh, Nihâvend, Mâye, Besenigâr, Baba Tâhir, Sabâ, Müsteâr, Çargâh, Râhatülervâh, Hüseyinî, Aşîrân, Hisar, Bûselik, Hicaz, Uzzâl, Şehnâz, Acem-Aşîrân, Muhayyer, Uşşâk, Beyâtî, Nevâ, Nühüft, Isfahan, Mâhûr, Arazbâr, Acem, Kürdî, Irak, Segâh, Evc makamlarında bestelenmiş, kâr, nakış, beste, semâî ve şarkî türlerinde eserlerin güftelerine yer verilmiştir. Bekir Ağa, Hâce, Zaharya, Dilhayat, Kadri, Halîfezâde Tâhir Efendi, Tab'î, Itrî, Müezzîn, Receb, Na'îlî, Tab'î Mustafa Ağa, Kapudanzâde, Hasan Ağa, Acemler, Hâfız Post, İlya, Nîznâm Çelebi, Kassamzâde, İbrâhim Ağa, Kemânî İbrâhim, Halîm Ağa, Corci, Cemîl Bey, Şeydâ Hâfız, Babadağlı, Kâdî İbrâhim Paşa, Mehmed Çavuş, Es'ad Efendi, Tosunzâde, Hilmî Efendi, Acemler, Müezzinzâde, Abdî, Haham, Cerrah Müezzîn, Nazîm Efendi, Yûsuf Çelebi, Hasan Efendizâde, Na'tî Dâmâdî, Tanbûrî Mehmed Ağa, Mehmed Çelebi, Kemânî İbrâhim Çavuş, Tab'î Çelebi, Abdullah Efendi, Kırımî İbrâhim Ağa, İsmâil Çavuş, Sâlih Ağa, Çorbacızâde, Küçük İmam, Monla Efendi, Ahmed Çelebi, Tanbûrî Mustafa Çavuş, Rif'at, Kutucu Ahmed Ağa, Hatibzâde, Kemânî Selman Ağa, Serçe Ahmed, Kâsım Efendi mecmuada ismi geçen bestekârlardır. Bunlardan Abdî, Nazîm ve Tab'î aynı zamanda kendi bestesinin güftekarı olarak da kaydedilmiştir. Râkım Efendi, Va'dî, Adlî, Sa'dî, Nâşid Bey, Hakânî, Nâilî, Bâkî ve Kemâl isimleri mecmuada zikredilen şair isimleridir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 3866
Mecmuanın Adı:	Mecmûatü'l-Letâif Sandûkatü'l-Meârif
Mürettibi:	Hekimbaşı Abdülaziz Efendi (1735?-1783)
Tertib Edilme Tarihi:	1750'lerin başı olması kuvvetle muhtemel ⁷¹
Boy ve En:	20,3x16,2cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli koyu kahverengi deri cild.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	400 varak ⁷² ; mâil; satır ve sütun sayısı muhtelif; serlevha tezhibli; başlıklar, makam, usûl bestekâr, şâir isimleri kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'da bazı fevâid görülmektedir. Kurşun kalemle de bazı notlar düşülmüştür. Bu notlarda, mecmuanın Hekimbaşı Abdülaziz Efendi tarafından kaleme alındığını gösteren kayıtların bulunduğu varaklar işarte edilmiştir. 1b'de mecmuanın isminin geçtiği bir beyit yer alıyor; Mefûlü Fâilâtün Mefûlü Fâliâtün <i>İdüb nazar bu cönge adını didi Ârif</i> <i>Mecmûatü't-Letâif Sandûkatü'l-Meârif</i>

⁷¹ Hekimbaşı Abdülaziz Efendi'nin doğum ve ölüm tarihleri ile mecmuada ismi geçen bestekârların ölüm ve yaklaşık doğum tarihleri ve bilhassa mecmuanın ikinci kopyasına eklenen güftelerin bestekârlarının hayatta kaldıkları müddet nazar-ı dikkate alındığında, mürettibin bu eserini yaklaşık olarak bu tarihlerde toplamış olduğu tahmin edilebilir. Bilhassa Sultan Mahmud'un adının bir şarkının güfte şairi olarak geçmesine rağmen, 'merhûm' gibi bir ifadeyle anılmaması bu tahmini kuvvetlendirmektedir. Mecmuanın her iki nüshasında da herhangi bir tarih belirtilmezken, Müzikolog Recep Uslu, mecmuanın tarihi olarak hiçbir mesned göstermeden 1757 yılını vermektedir. Bkz: Recep Uslu, **Saraydaki Kemancı – Hızır Ağa ve Görüşleri**, Ankara, 2014, s.91

⁷² 199. varakla 211. varak arasındaki varaklar ile 391. varakla 399. varak arası ciltlenirken hata sonucu ters olarak yerleştirilmiş ve şiraze böyle dikilmiş. Mecmuayı tedkik ederken buna muhakkak dikkat etmek gerekiyor

	2a'da ve 263b'de yine aynı mühür basılıdır,
Kitabın İç Düzeni:	2b'deki mükemmel tezhibli serlevhası olan ve '<i>Manzûme-i Fihrist-i Sâmi Efendi</i>' başlığı taşıyan fihrist-i makâmât bulunuyor. 6b'de, birçok güfte mecmuasında karşımıza çıkan ve bu mecmuanın da fihrist-i makâmâtının ilk beyti olan; '<i>İbtidâ Rast ile buldu nizâm/Elif-i</i>⁷³ evvel-i tertîb-i makâm' beyti ile mecmua, Rast faslıyla başlıyor. Mecmuadaki ilk güfte; '<i>Kâr-ı Şevknâme - Tasnîf-i Hâce Abdülkâdir – Usûleş Hafîf</i>' başlıklı kâr güftesidir. Son güfte ise Bekir Çavuş'un Evc makamında bestelediği, ilk mısraı; '<i>Mest etti beni dâire sagar mı nedir bu?</i>' olan semâî güftesidir. Güfte kısmı sona erince sırasıyla; makamlara göre – bazen isimleri verilmek ve bestekârları da belirtilmek suretiyle- beste ve saz semâîlerinin listesi çıkartılmış, '<i>Makâmâtın buruca ve nücûma mensubiyeti vardır anı dahî beyân idelim</i>' başlığıyla makamların ilişkili oldukları düşünülen burç ve yıldız isimleri sıralanmış, '<i>Terkiblerin perdeleri ve aslı nedir beyân olunur</i>' başlığı ile makamlar hakkında gayet kısa nazârî bilgiler verilmiş ve '<i>Der Beyân-ı Usûl</i>' başlığı altında da bazı başka mecmualarda olduğu gibi usûllerin darpları verilmiştir.⁷⁴

⁷³ Bu kelime, bu manzumenin kayıtlı olduğu bazı başka mecmualarda; 'ülfet' olarak kayıtlıdır. Meselâ bakınız: İ.Ü.K. T.Y. 3608, 4a.

⁷⁴ Hekimbaşı Mecmuası'nın en önemli özelliklerinden birisi ,usûllerin darplarının verildiği bu kısımda (394a) '*Usûlât-ı Mehterân-ı 'Alem*' başlığı altında bazı usûl isimlerinin kaydedilmesidir. Mehter Musikisi hakkında, saraydaki maaş kayıtları vs. haricinde elimizde belge namına çok bir şey bulunmamasından dolayı bilgi kırıntısı sayılabilecek bu kadarcık bir kısım dahi gayet ehemmiyetlidir. Nitekim Mehter Musikisi hakkında bugüne kadar yapılabilen en kapsamlı çalışmanın sahibi Haydar Sanal, bu bilgi kırıntılarını müdekkik bir görüşle ele almış ve müzikolog nazariyle değerlendirmiştir.

Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada, Rast, Rehâvî, Pençgâh, Nikrîz, Nişâbûr, Isfahan, Zâvîl, Selmek, Mâhûr, Nevâ, Uşşâk, Hûzî, Hümâyûn, Beyâtî, Nühüft, Nevruz-i Acem, Acem, Acem-Aşîrân, Nihâvend, Arazbâr, Baba Tâhir, Dügâh, Rekb, Sabâ, Çârgâh, Müberkâ', Kûçek, Hüseyinî, Necd, Horasan, Gül'izârî, Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Kürdî, Zemzem, Büzürg, Arabân, Zîrgûle, Hisar, Hicaz, Uzzâl, Şehnâz, Gerdâniye, Muhayyer, Muhayyer-Bûselik, Zîrefkend, Muhayyer-Sünbüle, Irak, Muhâlif, Sultânî Irak, Karcıgar, Segâh, Mâye, Müsteâr, Bestenigâr, Râhatülervâh, Hûzzâm, Evc makamlarında bestelenmiş kâr, nakış, beste, semâî, şarkı, savt türlerinde toplam 3181 eserin güftesi bulunmaktadır. Bestekâr ismi olarak; Hâce Abdülkadir, Hâce, Yahyâ-yı Lahsâvî, Hatibzâde, Mîr Mehmed, Gulâm, Servetî, Osman Efendi, Antâbî Mehmed Ağa, Acemler, Lahsâvî, Receb, Küçük İmam, Nazîrîzâde, Na'nâ, Hâfız, İmam, İtrî, Kadrî, Koca Osman, Dede, Na'lî, Şîruganî, Dilhayât, Nazîm Merhûm, Tab'î, Hasan Ağa, Ağa Mü'min, Avvadzâde, Abd-i Ali, Dervîş Hasan, Diyarbekrî Mahmûd Çelebi, Kapudanzâde, Bekir Çavuş, Memiş Ağa, Mustafa Ağa-Hânendebaşı, Mustafa Ağa, Tosunzâde, Halîfezâde, Corci, Seyyid Ahmed Ağa, Gonce Ahmed Efendi, Dervîş Ali, A'mâ
-------------------------------	--

Bkz; Haydar, Sanal, **Mehter Musikisi (Bestekâr Mehterler – Mehter Havaları)**, M.E.B. Yayınları, İstanbul-1964, s. 39, 40, 43-53, 89. Bu kitapta ayrıca mecmudan yararlanılarak bazı bestekâr mehterlerin isimlerine ulaşılmış, bazı peşrevlerin o dönemdeki mevcudiyetine dair ipuçları yakalanmaya çalışılmıştır. **A.g.e;** 132-134, 154, 256-261. Yakın zamanda mehter musikisi tarihiyle alakalı bir tez çalışması yapılmıştır; Fırat Boztaş, **Tabl ve Alem Mehterleri Teşkilatı**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

	İbrâhim, Nasuhpaşazâde, Zeki Halîl Efendi, Abdullah Çelebi, Dervîş Mehmed, Yağlı Abdurrahman, Gulâm Şâdî, Müezzinzâde, Şeştârî Murad Ağa, Cevher Ağa, Hânendebaşı Mustafa Ağa, Dervîş Ömer, Yusuf Çelebi, Rif'at, Kürkçüzâde İbrâhim Çavuş, Hazînedâr Ahmed, Müezzinzâde, Vardârî Mehmed Efendi, Serrâc Hasan, Niğdeli Ali Ağa, Ârif Efendi, Müezzin İsmâil Ağa, Baba Nevâyî, Ömer Çelebi, Çelebiko Yahûdî, Haham, Zaharya, Boncukcu Yahûdî, Cerrah Müezzini, Müezzin Ahmed Çelebi, Âhenî, Seyyid Nûh, Nakşî Çavuş, Kemânî Mehmed Ağa, Osman Ağa-Sermüezzînân, Hammâmîzâde, Südcüzâde, Na'tî Dâmâdî, Üsküdârî Mehmed Efendi, Monla, Uncu Emîr, Sâlih, Abdullah Ağa, Lebenîzâde, Tanbûrî Mehmed Çelebi, Abdûlbâkî Ağa, İsmâil Çavuş, Beyrûtî, İsmâil Efendizâde, Selânikî Ahmed, Tavukçüzâde, Şerîf, Çârşeb, Andelîb, Seyyid İbrâhim, Hâfız Post, Anber Ağa, Reşîd, Mehmed Çavuş, Çorbacîzâde, Surnazen Ahmed, Ömer Bey, Hâfız Kömür, Şa'ban Çelebi, Mehter Ahmed, Hâfız Hasan, Sengîzâde, Misk İbrâhim Ağa, Hacı Mehmed-Hâkkâk, Solakzâde, Ali Çavuş, Hibetullah, Seyyid Mahmûd, Sâlim Efendi, Musallî Efendi, Kara Durmuş, Abdullah Çelebi-Müezzin, Ser Müezzînân, Çultutmazoglu, Abdî Çavuş, Domdom İmam, Ömer Ağa, Hacı Musallî, Mutribî, Kâsım Ağa, Ağa-yı Câmeşûyân Mustafa Ağa, Na'lçe, Abdülfettâh, Tesbihî Emîr, Çukadar Ağa, Eyyûbî Mehmed Ağa, A'rec Osman Paşazâde Ahmed Paşa, Âhenî Çelebi, Kemânî Süleyman Ağa, Muharrem Efendi, Reşîd Efendi, Takacı Abdî, Bekir, Murad Ağa, Dervîş Ömer Bağdâdî, Durmuş, Ödoğlu, Âşık Ömer, Peşgîrî Ali Ağa,
--	--

	Ömer, Nasuh Paşazâde Ömer Bey, Na‘thân Seyyid Çelebi, Kara Mehemed, Hulûsî Hasan, Kürkçü Osman, Câmeşûyân Ağası, Na‘lçe Ali, Nihâvendî, Hulûsî, Hibetullah, Boncukcu, Hazînegîr, Abdurrahîm, Mehmed Bey-Sipâhiler Ağası, Antâbî, Galatavî Osman Çelebi, Yusuf-Habibzâde, Müezzînbaşı Ali Ağa, Hobyarzâde, Ali Ağa, Şeyh Hasan Şâmî, Hammâmîzâde Sâlih, Hattat Hüseyin Efendi, Türkmenler, Şâh Tâhir, Bağdâdî Avvâd, Cihangirî, Burûsevî, Halîl Efendi, Tosun, Nev’î, Cemâl Hasan Ağa, Vâlî-i Basra Ali Paşa, A’mâ, Monla Halîl, Teberdâr Abdî, Muhammed Safâ eş-Şâmî, Hindî, Mehemed Kethüdâ-Kethüdâ-yı Sadr-ı Âlî, Şîve Ahmed, Mevâlî, Taşcızâde, Kadıköylü, Sâlih Ağa, Hüseyin Şâh, Hâc[1] Kâsım, Hâc[1] Ömer, Haffafzâde, Nûrî Efendi, Dervîş Eyyûbî, Tanbûrî isimleri geçmektedir. Mecmuanın sahibi olan Hekimbaşı, birkaç eserin üzerine, o güftenin bestekârının kendisi olduğunu ifade eden; ‘<i>li-nâmikuhu’l-fakîr</i>’⁷⁵, ‘<i>li-muharririhî</i>’⁷⁶ gibi kayıtlar düşmüştür.⁷⁷ Mecmuada güfte sahibi olarak ise; Câmî, Fuzûlî, Nef’î, Simon Han/Han-ı Gürcistan, Behâyî, Mûsâhib Paşa, Vecdî, Bâkî, Nâbî Merhûm, Sırrî, Behcetî, Yahyâ, Rezmî Hân, Hüseyin Baykara, Şem’î, Rahmî, Selim Tahrânî, Hâfız-ı Şîrâzî, Fasîh, Fehîm, Selîm Ağa, Mâcid, Reşîd, Rüşdî, Şehrî, Sâbit, Nedîm, Nâilî, Cem’î,
--	--

⁷⁵ 99b

⁷⁶ 114b

⁷⁷ 1a’da, kurşun kalemle ‘*Hekimbaşı Azîz Efendi*’ yazılmış ve karşısına, bahsettiğim kayıtların bulunduğu varakların numarası derc edilmiştir. Murat Bardakçı, bu yazının Rauf Yektâ Bey’e ait olduğunu söylemişti.

	Kelîm, Nahîfî, Hâfız Efendi-Kâtib-i Gümrük, İsmetî, Rûhî, Yahyâ Efendi, Aklî, Hâkânî, Fâizî, Cezmî, Vechî, Hâletî, Kâmî, Sâib, Râcî, Feyzî, Bahrî Paşa, Lem'î, İmâm-ı Sultânî İbrâhim Efendi, Neşâtî, Necâtî, Vehbî, Mustafa Paşa-Sadr-ı Sâbık, Ebû Saîd Ebu'l-Hayr, Nidâyî, Vahîd, Hazret-i Sultan Mahmûd Han (115b), Örfî, Monla Ahmed, Sırrî, Ömer Hayyam, Atâyî, Bahrî Ağa, Şehîd Şâh Ali Merhûm, Hüsrev, İsmet, Veysî, Sâlim Efendi, Mutribî, Ahmedî, Enverî, Ârif, Âzerî, Ahmed Paşa, Resîm, Mengli Giray Han, Arzî, Sabrî, Şârî, Sultan Ahmed Hân, Kırımî isimlerine yer verilmiştir. Bazı zevat da hem güfte hem beste sahibi olarak zikredilmiştir. Bunlar; Parsa Efendi, Es'ad Efendi, Nazîm, Hasan Ağa ve Tab'î'dir. * 302a'daki bir nakış semâînün üstündeki kayıt fevkalâde dikkat çekicidir; '<i>Nakış Semâî, Hâce, Güfte-i Azmî der-hakk-ı Şehzâde Selîm</i>'. * Konunun ilgilileri tarafından en tanınan güfte mecmualarından biri olan Hekimbaşı Abdülaziz Efendi Mecmuası, Rauf Yektâ Bey'den beri tedkik edilegelmiştir. Haydar Sanal'ın çalışmalarından yukarıda bahsetmiştik. Mecmua üzerine yakın zamanda iki tez çalışması da yapılmıştır.⁷⁸
--	--

⁷⁸F.Emine, Berksan, **Hekimbaşı Abdülaziz Efendi'nin Güfte Mecmuası'ndaki Şarkılar**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010; Erdal Kılıç, **Mecmûa-yı Letâif Fî Sandûkatî'l-Me'arif**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2013.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5641
Mecmuanın Adı:	Mecmûatü'l-Letâif Sandûkatü'l-Meârif
Mürettibi:	Hekimbaşı Abdülaziz Efendi (1735?-1783)
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21,3x16,2 cm.
Cilt Özellikleri:	Üç zencîrekli, çaharkûşe kumaş cilt, iç kapaklar hatip ebrusuyla kaplıdır.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	416 varak; mâil; satır ve sütun muhtelif; serlevha tezhibli; başlıklar, makam, usûl bestekâr, şâir isimleri kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1. varaktan önceki numaralandırılmamış varakta, büyük harflerle yazılıp, yıldız cetvelle çevrelenmiş bir metrukât kaydı bulunuyor; ' <i>Ez metrukât-ı Veliyyüddin Efendizâde sene 220 [1805/1806]</i> ', 1a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	1b ve 4a arası sona eriyor, 4b'de ' <i>Fihrist</i> ' başlıklı bir eser kaydedilmiş, ⁷⁹ 5a'da ' <i>Der Makâm-ı Rast – İbtidâ Rast ile buldu nizâm/Elif-i evvel-i tertîb-i makâm</i> ' başlığıyla mecmua kendi iç tertibine göre başlamış oluyor, 403. varakla beraber güfte mecmuası kısmı sona eriyor, 404, 405, 406 ve 407a boştur, 407b'de ' <i>Der Beyân-ı Usûl</i> ' başlığı altında usûllerin darpları kaydedilmiştir, 408b'de; ' <i>Beyân-ı Esâmî-i Usûlât-ı Arab</i> ' başlığı konarak on aded usûl ismi yazılmıştır, altına da ' <i>Usûlât-ı Mehterân-ı Alem</i> ' başlığıyla Mehter'e ait usûl isimleri

⁷⁹ 5a'da sonlanan bu kısım diğer nüshada yoktur.

	anılmıştır, 409 ve 410a boş, 410b’de; ‘<i>Terkiblerin perdeleri ve aslı nedendir beyân olunur</i>’ denerek, makamlar kısaca tarif edilmiştir, 411a’da; ‘<i>Makâmâtın buruca ve nücûma mensubiyyeti vardır anı dahi beyan idelim</i>’ diye söylenerek, burçların anasıyla, yıldızlarla ve burçlarla olan münasebetleri kısaca anlatılmıştır, 412a boş, 412b’de; ‘<i>Der Beyân-ı Peşrevhâ-yı Sâzendegân</i>’ yazılarak 416b’ye kadar, fihrist-i makâmât sırasuna göre makam isimleri dizilmiş, altlarına o makamdan bestelenen peşrevler ve semâîler, bazen bestekârları da zikredilerek kaydedilmiştir. Bu son kısım la mecmua son bulmaktadır.
Açıklamalar ve Notlar:	* Hekimbaşı Abdülaziz Efendi Mecmuası’nın daha önce hiç kimsenin dikkatini çekmediği anlaşılan bu ikinci nüshası, muhtemelen diğerinden sonra yazılmıştır. Çok daha düzgün ve özenli hazırlanmış, diğer nüshadaki eksiklikler ve yanlışlıklar giderilemeye çalışılmıştır. Ayrıca bu ikinci nüshada diğer mecmuada olmayan 119 aded güfte ilave edilmiştir.⁸⁰ * Makam ismi olarak Sazkâr’a diğer nüshada rastlanılmamaktadır. İlya ve Sâdullah Ağa isimleri de sadece bu nüshada görülmektedir. * Cildinin ön kapağının kopuk olması dışında fizikî bakımdan başka kusur taşımayan bu nüsha diğerinden çok sağlamdır. Varakları ve diğer fizikî özellikleri incelendiğinde, neredeyse hiç kullanılmamış intibamı uyandırmaktadır.

⁸⁰ T.Y. 3866’da 3181 güfte varken, T.Y. 5641’deki güfte adedi 3300’dür.

Yazma Demirbaş No:	T.Y.5525
Mecmuanın Adı:	[Mecmûatü'r-Resâil] (Mecmûa-i Eş'ar, Mîzânü'l-Hâk fî İhtiyâri'l Ehakk, Vak'anâme-i Veysî, Tevbenâme-i Veysî, Fasıl Mecmûası)
Mürettibi:	[Buhûrîzâde Mustafa İtrî Efendi]
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21,9x13,6 cm.
Cilt Özellikleri:	Etrafı zencîrekli, ortası köşebentli ve salbek-şemseli, kenarları rûmî motifleriyle süslenmiş kahverengi deri cilt. Kitap, üzerinde “ <i>Kütübhâne-i Hümâyûn</i> ” yazan, saray işi kırmızı bir cilt mahfazasının içinde bulunmaktadır.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	239 varak ⁸¹ ; satır sayısı muhtelif; eş'ar ve güfte kısmı çift sütun; yaldız cetvelli; mâil; başlıklar kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin iç kapağında ‘ <i>Mecmûa-i Eş'ar</i> ’ yazısı ve üstünde; ‘2853/102’ kaydı görülen bir numara pulu bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	1a'da İstanbul Üniversitesi kaşesi ve altında Sultan III. Selîm'e ait tuğra biçiminde kütüphane mührü ile, ‘ <i>Mecmûa-i Eş'ar ve Vak'anâme-i Veysî, bi-hatt-ı nesîh-16</i> ’ diye bir kayıt bulunuyor, 1b'de mükemmel surette müzehheb serlevha ile

⁸¹ Mecmua numaralandırılırken ‘72’ numarasıyla peş peşe iki varak numaralanmıştır, dolayısıyla tertib bozulmuştur. Bu sebeple eserin varak sayısı 72. varaktan itibaren birer numara eklenerek hesaplanmıştır.

	başlayan sayfada 6a'ya kadar devam eden bir naat başlıyor, karşısına denk gelen 2a'da ki ikinci serlevha da aynı mükemmel tezhible süslenmiş, 1b ile 10a arasındaki sayfalarda cetvelin dışında kalan derkenâr boşluğuna, hatâyî, penç, gonca ve hançer yaprakları kullanmak suretiyle halkâr yapılmış, 1b-128b arası ;`<i>Mecmûa-i Eş`ar</i>' var, 10b-47a arasındaki derkenar kısımlarına, Kâtib Çelebi'nin meşhur kitabı '<i>Mizânü'l-Hâk fî İhtiyâri'l Ehakk</i>' dercedilmiş, 129a-156a arası; '<i>Vak'anâme-i Veysi</i>' 156a-160a arası; '<i>Tevbenâme-i Veysi</i>' 160b'de; '<i>Fasl-ı Hüseyinî, Burc-i Akreb'e mensûb, tabîatı âbîdir</i>' başlığıyla ve ilk mısraı; '<i>Dili âvere kılan fîkr-i kadd-i dîlcûdur</i>' olan murabba ile güfte mecmuası kısmı başlıyor, 237a'da başlıklı son güfte bulunuyor. '<i>Semâî, Beste-i İtrî</i>' başlığı taşıyan bu semâî, Muhâlif Irak makamında bestelenmiştir ve ilk mısraı; '<i>Nevrûz erişti bağ-ı şerâb istemez misin?</i>' dir. 237b'de başlıksız bir şiir ve 239b'de Ta'likle hatla muharrer üç rubâî kayıtlıdır.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Hüseyinî, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Arazbâr, Sabâ, Acem, Evc, Irak, Rehâvî, Rast, Muhayyer, Hisâr, Segâh, Bûselik, Mâhûr, Uzzâl, Kürdî, Nişâbûr, Aşîrân, Nikrîz, Bestenigâr, Hicaz ve Muhâlif-Irak makamlarında bestelenmiş, ağırlıklı olarak murabba beste ve semâî türlerinde eserler bulunan mecmuada, az sayıda da varsağı güftesine rastlanmaktadır. Şu isimlerse mecmuada zikredilen bestekâr isimleridir; İtrî, Receb, Hâfız, Post, İmâm, Kadrî, Na'îlî, Na'nâ, Habib Dedezâde, el-Hâc Murad, Hacı Murad, Na'lçe, Sütçü

	Ali, Hazînedâr, Sengî, Azîm, Sütçüzâde, Küçük İmam, A'mâ İbrâhim, A'mâ, Nevâyî, Hazînedâr Ahmed, Dervîş Ali, Osman Koca, Nazîm, Müezzîn Bekir Mustafa Ağa, Selânikî, Zeki, Sarı Bâkî, Dedezâde, Muharrem, Osman Efendi, Ahmed, Ömrî Bey, Cüce, A'mâ Neyzen, Hâfız Kömür, Müezzînbaşı Mustafa Ağa, Habibzâde, Çilingirzâde, Peykânî, Müezzîn Mustafa. * 166a'daki bir güftenin üzerindeki; '<i>Remel-Itrıyyü'l-Hakîr</i>' ve 174b'deki başka bir güftenin üzerinde yazılı olan '<i>Hafîf-Hakîr Itrî</i>' kayıtları, mecmuanın Itrî'nin elinden çıkmış olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, mecmuanın muhteviyatındaki eserler Itrî'ye ve ondan önceki bestekârlara aittir. Bu eserlerden, Itrî'den sonra yaşamış birisine ait olanına rastlanmadığı gibi, mecmuadaki bestelenen şiirlerin de hep 17. yüzyıl şairlerine ait olduğu anlaşılmıştır. * Bu mecmua nazar-ı itibara alınarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde, Ali Nihat Tarlan ve Ahmet Caferoğlu idaresinde iki ayrı mezuniyet tezi yapılmıştır.⁸²
--	---

⁸²1-Semire Oskay, **Itrî ve Bestelediği Şiirler**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, 1948;

2-Semahat Bakırcıoğlu, **Bestekâr Hâfız Post'un Güfteleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, 1950.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5630
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	23,5x17,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Şemse-köşebent kompozisyonlu koyu yeşil, deri cild.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âhârlı, bazıları tamamen, bazıları ise kısmen boyanmış, envâî renkte kağıtlar.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	2+90 varak; satır sayısı muhtelif; yaldız cetveli; çift sütun; mâil. Serlevha birtakım çalgı çizimleri de kullanılmak suretiyle tezhiblenmiş.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapaktaki numara pulunda; '3091/32' (?) kaydı bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	İç kapakla 1a arasında ikisi boş, ikisi ise üzerine fihrist yazılmış olan 4 varak bulunuyor. 1b'deki Hoca'ya ait <i>Kâr-ı Muhteşem</i> güftesi ile, mecmua başlıyor. 89b'deki 'Semâî Dede' başlıklı 'Şâd eyledi cân ü dilimi şâh-ı cihânım' güftesiyle de sona eriyor.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rehâvî, Sâzkâr, Pençgâh, Nîkrîz, Nihâvend, Mâhûr, Zâvîl, Şevkidîl, Sûznâk, Sûzidilârâ, Büzûrk, Rast-ı Cedîd, Hicazkâr, Neveser, Dügâh, Sabâ, Kûçek, Hüseyinî, Hicaz, Uşşâk, Beyâtî, İsfahan, İsfahanek, Nişâburek, Nevâ, Sultânî Irak, Acem, Gül'izâr, Arazbâr, Tâhir, Şehnâz, Beyâtî-Arabân, Muhayyer, Muhayyer-Sünbüle, Bûselik, Sabâ-Bûselik, Hisâr-Bûselik, Acem-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Evc-

	Bûselik, Sabâ-Zemzeme, Zevkutarab, Segâh, Mâyê, Hûzzâm, Irak, Besteîsfahan, Bestenigâr, Dilkeş, Ferahnâk, Evc, Evcarâ, Bûselik-Aşîrân, Acem-Aşîrân, Şevkefzâ, Sûzidîl, Ferahfezâ, Tarz-ı Cedîd makamlarında bestelenmiş, kâr, nakış, beste, semâî, şarkı türlerinde eserlerin güfteleri kayıtlıdır. Hoca, Tâhir Efendi, Zaharya, Itrî, Acemler, Tab'î, Miskâlî, Gulâm, Kapudanzâde, İlyâ, Nîznâm Yusuf Çelebi, Rif'at, Haham, Osman Ağa, Kassâmzâde, Nihâvenci, Corci, Hâfız, Şeydâ Hâfız, Hindîler, Kadrî, Bekir Ağa, Dilhayat, Hasan Ağa, Tosunzâde, Küçük Mehmed Ağa, Serheng Mîr Mustafa, Serheng Abdullah Ağa, Ahmed Ağa, Mehemmed Ağa, Abdülhalîm Ağa, Sâdık Ağa, Nûman Ağa, Dervîş İsmâîl, Mustafa Efendi, Sâlih, Sâdullah Ağa, İsmâîl Ağa, Dede, Es'ad Efendi, Kutucuzâde, Tulum Abdi, Cerrâh Müezzîn, Hâfız Post, Şâh Abbas, Nazîm, Çorbacızâde, İbrâhim Ağa, Mehmed Ağa, Hacı Salih, Hatibzâde, Enfî Hasan Ağa, İsak, Şehlâ, Seyyid Nuh, Hacı Sâdullah, İydî, Azîz Efendi, Müezzînbaşı Osman Ağa gibi isimler bestekâr olarak zikredilmiştir.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5631
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	23,5x15,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Etrafı zencîrekli, gövdesi rokoko etkili vazo içinde çiçek demeti süslemesiyle müzeyyen şukûfe cilt. Bordürün etrafı kıvrımlı dallar kullanılarak çevrelenmiş ve vazanın üst tarafı perde motifiyle örtülmüş. Sırtında ve kitap boğazında ise, kıvrımlı dallar ve küçük hatâyîler kullanılarak yapılan süslemeler var. Cildin iç kapaklarında mavi zemin üstünde zerdûzî şemse motifleri bulunuyor, şemselerin ortasında ise gül işlemesi vardır.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	367 varak; satır sayısı muhtelif; serlevha tezhibli; yaldız cetvelli; çift sütun; mâil; başlıklar, makam, bestekâr ve usûl isimleri ile terennüm ve nakaratlar kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapak içindeki numara pulunda; '3092/333' kaydı bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	1a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunuyor, 1b, 2a-b ve 3a'da hususî olarak her sayfası tezhiblenmiş fihrist bulunuyor, 3b'deki; ' <i>Hafif Kâr-Hâce</i> ' başlıklı Rast eserle mecmua başlıyor, 358b'deki Vech-i Arazbâr faslına kayıtlı, ilk

	mısraı; ‘<i>Yandırdı beni şevk-i cemâlin ey mâh</i>’ olan semâî güftesiyle ise bitiyor. 361a’dan itibaren varaklar boştur.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rehâvî, Sâzkâr, Pençgâh, Nikrîz, Nihâvend, Mâhûr, Zâvîl, Sûznâk, Sûzidilârâ, Şevkidîl, Büzürg, Dügâh, Sabâ, Kûçek, Hüseyinî, Gerdâniye, Muhayyer, Muhayyer-Sünbüle, Beyâtî, Uşşâk, Acem, Nevâ, Isfahan, Isfahanek, Sultânî Irak, Arazbâr, Hicâz, Şehnâz, Sipîhr, Nişâbûr, Nişâbûrek, Tâhir, Hisâr, Gülizâr, Bûselik, Beyâtî-Bûselik, Acem-Bûselik, Gerdâniye-Bûselik, Nevâ-Bûselik, Muhayyer-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Evc-Bûselik, Hisâr-Bûselik, Acem-Aşîrân, Bûselik-Aşîrân, Hüseyinî-Aşîrân, Şevkutarab, Şevkâver, Nühüft, Şetaraban, Sûzidîl, Hicaz, Irak, Bestenigâr, Râhatülervâh, Evc, Evcârâ, Hûzzâm-ı Cedîd, Dilkeşhâverân, Kürdî, Nevâ-Kürdî, Sabâ-Zemzeme, Segâh, Mâye, Müsteâr, Vech-i Arazbâr makamlarında bestelenmiş olan, kâr, beste, nakış, semâî ve şarkılara yer verilmiştir. Bestekâr olarak; Hâce, Seyyid Mehmed Ağa, Zaharya, İtrî, Dilhayât, Tab’î, Acemler, Kapudanzâde, A’mâ, Bekir Ağa, Hatibzâde, Miskâlî, Hâfız, Tom[tom] İmam, Corci, Diyarbekirli Mahmud, İlya, Kemânî Sâdık Ağa, Gulâm, Sâlih Ağa, Müezzin Mustafa, Yusuf Çelebi, Hâfız Rifât, Cevher Ağa, Nazîm, Osman Ağa, Receb, Memiş Ağa, Kassâmzâde, Saîd Efendi, Kadrî, Hasan Ağa, Tosun, Hasan Çelebi, Musahib Ali Ağa, Hâfız Post, Kemânî Ahmed Ağa, Tosunzâde, Şeydâ, Küçük Mehmed Ağa, Seyyid Ahmed Ağa, Halîm Ağa, Abdullah Ağa, Es’ad Efendi, İsmâil Ağa, Cerrâh

	Müezzin, Tâhir Efendi, Abdî Tulum, Ali Paşa, Mehmed Mîr, Sâdullah Ağa, İmâm, Artin, Müezzinbaşı Osman Ağa, Kemânî İbrâhim Ağa, Kara İsmâil, Kürkcüzâde İbrâhim Ağa, Küçük İbrâhim Ağa, Şâh Abbas, Abdülbâkî, Rif'at, Saîd Ağa, Seyyid Nûh, Çukacızâde, Haham, Kutucu Ahmed Ağa, İbrâhim Ağa, Şâh Tahir, Deli Mustafa, Musahib Ahmed Ağa, Musahib Çelebi Ağa, Küçük Müezzin, Azîz Efendi, Hamîd Mîr, Şehlâ, Musallî Efendi, Küçük İmâm, Çorbacı, Tanbûrî Mehmed Ağa, Taşcı, Şeyh Osman, Miskâlî Artin, Üsküdârî Rif'at, Çorbacızâde, Ayıntâbî, Koca Osman, Tanbûrî Mehmed Çavuş, İbrâhim Paşa, Serhânende Mustafa, Cemîl Mîr, Abdülhalîm Ağa, Kâdî İbrâhim Ağa, İsmâil Efendizâde, Cemâlî, Portakal, Yasef, Tomtom, Uncuzâde, Tesbîhî Çelebi, A'mâ Şeyh Hasan, Dervîş Hüseyin, Mehterzâde İsmâil Efendi, İsak Kemânî, Ketânîzâde, Sütcüzâde, Burnaz Hasan, Mustafa Mîr, Cemîl Bey, Petraki, İsak, Halil Efendi, Tesbîhî, Tanbûrî Hacı Ömer, Fâiz⁸³, Yafes, Mehmed Ağa isimleri zikredilmiştir. * Mecmuada, Tanbûrî İsak'a ait eserlerin üzerine; '<i>Kemânî İsak</i>' yazılması enteresandır.
--	---

⁸³ 'ze' harfi ile yazılmış.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5634
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	1210 (1795/1796) ⁸⁴
Boy ve En:	26,5x15,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Vişne çürüğü rengine zencîrekli deri cild. Ortasında şemse benzeri ve içinde gül motifi bulunan bir işleme var. Kapak içleri ebrulu, yan kağıtlar ise hatip ebrusu ile kaplanmış.(cönk biçiminde)
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, filigransız, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	155 varak; satır sayısı muhtelif; çift sütun, yaldız cetvelli, mâil; başlıklar, makam, usûl ve bestekâr isimleri ile terennümler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapak içinde ‘3095/336’ kaydı bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmua ciltlenirken fasıllar tamamen karışmış, başı sonu kaybolmuştur. Bütün uğraşlarıma rağmen tertibe sokamadım. Eser restore edilirken mütehassıs bir kişi tarafından düzenlenmelidir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rehâvî, Nikrîz, Nihâvend, Zâvîl, Isfahan, Isfahanek, Hisar, Nişâbûr, Nişâbûrek, Mâhûr, Nevâ, Nühüft, Uşşâk, Mâye, Dügâh, Kûçek, Sabâ, Zemzeme, Hüseyinî, Şehnâz-Bûselik, Bûselik,

⁸⁴ Bu tarih, mecmuanın karışıklığından dolayı numarasını veremediğimiz baştaki varakların birindeki, ‘*Târih-i Mecmûa*’ başlıklı şiirin altında kayıtlıdır. O şiirin tarih beyiti; ‘*Behişt-i bî-bedelden geldi bu târihin itmâmı/Güzel mecmûa-i irfân ü ilmi mûsikîdir bu*’

	Sûzidilârâ, Bûselik-Aşîrân, Evcârâ, Hûzzâm-ı Cedîd, Beyâtî, Gerdâniye-Bûselik, Muhayyer, Muhayyer-Bûselik, Acem, Acem-Aşîrân, Kürdî, Sûznâk, Hicaz, Büzürg, Baba Tâhir, Arazbâr, Yegâh, Şehnâz, Şedaraban, Sultânî Irak, Irak, Sûzidîl, Hûzzâm, Gerdâniye, Segâh, Müsteâr, Bestenigâr, Râhatülvâh, Evc, Hisar-Bûselik, Vech-i Arazbâr, Acem-Bûselik, Gerdâniye Kürdî, Nihâvend-Sünbüle makamlarında kâr, beste, semâî, şarkı gibi türlerde bestelenmiş asarın güftesi mevcuttur. Mecmuada zikredilen bestekâr isimleri; Hâce, Küçük Mehmed Ağa, Seyyid Ahmed Ağa, Sâdullah Ağa, Bekir Ağa, Haham, Halîm Ağa, İsmâil Ağa, Dilhayât, Receb, Tab'î, İtrî, Hasan Ağa, Hatibzâde, Osman Ağa, Neyzen, Gulâm, Corci, Müezzınbaşî, Hâfız, Sâlih Ağa, Burnaz Hasan Ağa, Diyarbekrî Mahmud Ağa, Kara İsmâil Ağa, Hâfız Rif'at, Nazîm, Abdullah Ağa, Sâdık Ağa, Memiş Ağa, Feyzullah, Acemler, Koca Osman, Ali Paşa, İbrâhim Ağa, Teberdâr Abdî, Sütçüzâde, Na'nâ, Kürkcü, Tosunzâde, İsmâil Efendi, Mustafa Mîr, Tab'î Çelebi, Kutucuzâde, Azîz Efendi, Yasef, Na'lî Çelebi, Zaharya, Mîr Hâmid, Seyyid Nûh, Ahmed Çelebi, A'mâ, Petraki, Müezzınbaşî Osman Ağa, Avvadzâde, Portakal Çavuş, Ketenci Hâfız⁸⁵, Hakkâl, Kassamzâde, Şehlâ, Hâfız Post, Kemânî Sâdık Ağa, Hasan Efendizâde, Şeyh Hüseyin, Cerrah Müezzın, Küçük Çavuş, Kelef Yahûdî, Ârif Ağa, Seyyid Efendi, Baba Nevâyî, Tesbihci Emîr, Hakkâk, Cemâlî Hasan Ağa, Şeydâ Efendi, Hâfız Mü'min Ağa, Neyzen Mehmed
--	--

⁸⁵ Sonradan eklenen başka bir yazı

	Dede, Rahat Çelebi, Na'nî Çelebi, Musallî Efendi, Şeyh Efendi, Cemâlî Hüseyin, Çukacızâde, Kutucu Ahmed Ağa, Na'lçe Ali Çelebi, Kürküzâde İbrâhim Ağa, Nakşî Efendi, Ali Bey, Mîr Mehmed, Tulum Abdî, Şâh Abbas, Başçavuş, Kebîr Yûsuf Çelebi, Üsküdârî Mehmed Efendi, Molla Mehmed Efendi, İsmâil Efendizâde, Serheng Abdullah Ağa, Tanbûrî, Hânende Ahmed Ağa, Tıflî, Hindîler, Kemânî Tatar İbrâhim Ağa, İlya-Yâhûdî, Mûsikârî, Sarı Bâkî'dir. Güfte sahibi olarak ise; Mevlânâ, Nef'î, Nâşid, Fennî, Bâkî, Sünbülzâde, Fehîm, Neylî, Vehbî, Ârif, Nâilî, Nedîm, Hâmid Mîr, Rûhî, Fâik, Fâzıl, Münîb, Âsım, Şekerzâde, Sâmî, Fâzıl Mîr, Nahîfî, Dâniş, İsmet, Figânî, Sâbit, Hâfız, Râik,Nâbî isimleri kaydedilmiştir.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5639
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	1224 (1809/1810)
Boy ve En:	20x13,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli mor cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, kalınca kağıt.
Yazı Çeşidi:	Tâ'lik, Nesih
İç Özellikleri:	110 varak; satır sayısı muhtelif; yaldız cetvelli; çift sütun; mâil, serlevha tezhibli; başlıklar, beste türleri, makam, bestekâr ve usûl isimleri ekseriya kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapak içinde, üstünde '3100/341' kaydı bulunan numara pulu bulunuyor, 1a'da kasten üzeri kazındığı görülen ve hâliyle okunamayan bir temellük kaydı bulunuyor, Fihristin alt tarafında da tarih kaydı bulunuyor; 'Sene 1224 (1809/1810)'.
Kitabın İç Düzeni:	1b boş, 2a'da fihrist yer alıyor, 2b'de mecmua, Rast faslındaki ' <i>Reng-i mevc-i âb-ı zümrüitten boyandı câmesi</i> ' mısraı ile başlayan murabba beste güftesiyle başlıyor, 62b'de ' <i>Târih-i Vâsıf</i> ' başlıklı bir manzume yer alıyor, 66b'de ' <i>Gazel-i İzzet</i> ' başlıklı bir şiir bulunuyor, 108a'da ' <i>Gazel-i Şâkir Bey</i> ' başlıklı bir şiir var, 108b'de; Zencîr, Darbeyn, Hafif, Fahte, 109a'da; Remel, Muhammes, Devr-i Kebîr, Çenber, Berefşân, Firekçîn, Düyek, Devr-i Revân, Lenk Semâî, Aksak Semâî, Semâî, Yürük Semâî usûllerinin darpları kaydedilmiştir.

	109b’de 4 beyitli bir şiir ve bir kıt’a yazılmış, 110a’da ise, ilk mısraı; ‘ <i>Yosma sarık başında</i> ’ olan bir koşma güftesi ile mecmua nihayete ermektedir.
Açıklamalar ve Notlar:	Bu mecmuada kâr, murabba beste, semâî ve şarkı türlerinde, Rast, Rast-ı Cedîd, Rehâvî, Sâzkâr, Pençgâh, Nikrîz, Isfahan, Nişâburek, Mâhûr, Nevâ, Beyâtî, Uşşâk, Nühûft, Acem, Acem-Aşîrân, Nihâvend, Arazbâr, Tâhir, Sabâ/Dügâh, Çârgâh, Hüseyinî, Bûselik, Aşîrân, Kürdî, Hisâr, Râhatülervâh, Hicaz, Hüzûzâm, Şehnâz, Gerdâniye, Hümâyûn, Müsteâr, Irak, Muhâlîf, Sultânî-Irak, Segâh, Bestenigâr, Yegâh, Evc makamlarından eserler vardır. Bazı güftelerin üstünde ise herhangi bir bilgiye rastlanılmamaktadır. Bestekâr ismi olarak; İtrî, Hoca, Kapudanzâde, Hâfız, Mustafa Ağa, Nazîm, Besîm Efendi, İsmâîl Ağa, Tab’î Efendi, Musallî Çelebi, Hasan Ağa, Müezzîn Mustafa Ağa, Es’ad Efendi, Hâfız Post, Halîfezâde, Acemler, İmâm, Tanbûrî, Bekir Ağa, Dilhayât, Kassâmzâde, Seyyid Nûh, Sâdullah, Halîfezâde Tâhir Efendi, Miskâlî Artin, İbrâhim Çelebi-Belgrâdî, Tanbûrî Mustafa, Sütçüzâde, Memiş Ağa, Cem Şehzâde ⁸⁶ , Cemîl Bey, Hâce Abdülkâdir isimleri geçmektedir. Güfte sâhibi olarak da Sultan Mahmûd ⁸⁷ , Haşmet ve Râgıb isimleri kaydedilmiştir.

⁸⁶ ‘*Câm-ı Cem nûş eyle ey Cem bu firengistândır*’ mısra ile başlayan ve 84a’da mecmuaya ‘**Şarkı-i Cem Şehzâde**’ başlığı altında güfte olarak kayıtlı olan bu kaside, Cem Sultan’a aittir. Buradaki kaydın, Cem Sultan’ı bestekâr olarak göstermesi ilgi çekicidir.

⁸⁷ I. Mahmud kastediliyor.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5640
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	27x12,9 cm.
Cilt Özellikleri:	Açık kahverengi deri cilt, yan kağıtlar cilde yapışmıştır.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	94+1 varak; (İlk varak numaralandırılmamış) Satır sayısı muhtelif, kısmen mâil; usûl, makam ve bestekâr isimleri kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapaktaki numara pulunda; '3101/342' kaydı bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1a'dan önceki varakta, bir şiir ; ' <i>Âb-ı sâfi gibiyiz ziynete makrûn değiliz - Müfid (?)</i> ' altında ise İstanbul Üniversitesi'nin mührü bulunmaktadır. 1b'de ki Farsça nakış güftesi ile mecmua başlıyor, 93b'deki ' <i>Semâî-Buhûrî</i> ' başlıklı ilk mısraı; ' <i>Cânâ ne güzel akl alıcı şivelerin var</i> ' olan güfte, mecmuadaki son güftedir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rehâvî, Pençgâh, Nîkrîz, Isfahan, Nişâbûr, Hüseyinî, Mâhûr, Bûselik, Kürdî, Hisar, Hicaz, Şehnâz, Zîrefkend, Muhayyer-Bûselik, Irak, Segâh, Bestenigâr, Râhatülervâh, Evc, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Arazbâr, Nevruz-i Acem, Acem-Aşîrân, Nihâvend,

	Zirgûle, Tâhir makamlarında, kâr, nakış, beste, semâî gibi türlerde bestelenmiş güfteler bulunmaktadır. Bu güfteleri besteleyen zevât olarak; Murad Ağa, Osman Efendi, Âhenî, Es'ad Efendi, Hoca, Na'lça, Dervîş Mehmed, Taşçı Receb, İtrî, Nazîm, İmam Abdullah, Hâfız, Kadrî, Küçük İmam, Halîl Efendi, Kırıl/Karal? Dede (?-8a), Cevher, Hâfız Kumral, Koca Osman, İmamzâde, Şehnili Diyarbekrî, Nâ'lî, Memiş Ağa, A'mâ, Tanbûrî Ciloyko (?-13a, 74a), Ağa Mü'mîn, Ahmed Çelebi, Hânendebaşı, Na'nâ, Acemler, Tab'î, Çorbacızâde, Bekir Ağa, Müezzîn Ali Ağa, Mustafa Çavuş Ağa, Seyyid Ahmed Çavuş, İsmâil Ağa, İbrâhim Çavuş Ağa, Gulam Şâdî, Dervîş Çelebi, Kırıl (?-30a), Nasuh Paşazâde, Zeki Halil, Şeyh Abdî Çelebî, Öküzoğlu, Ahmed Na'nâ merhum, Mehmed Bey, Şehvârzâde, Hâfız Post, Hatibzâde Osman Efendi, Sâlih, Dervîş Ahmed Çelebi, Hoca Abdülkâdîr, Selânikî, Mahmud, Antâbî, Buhûrî, Nevâyî, el-Hâfız, Durmuş Ağa, Hânendebaşı, Şeyhzâde Ahmed Çelebi-Diyarbekrî, Solakzâde, Receb isimleri kaydedilmiştir. Mecmuada Âlî ve Merhûm Kuyumcuzâde diye iki kişinin adı ise güfte sahibi olarak yazılıdır.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5644
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	24x14 cm.
Cilt Özellikleri:	Çift zencîrekli, salbek-şemseli, köşebentli, zerendûd, açık kahverengi deri cilt. İç kapaklarda da köşebentli, salbek-şemseli tezyînât var.
Kağıt Özellikleri:	Yaldızlı, âharlı, nohûdiye yakın renkte özel bir kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	217 varak ⁸⁸ ; 1b'de içinde çeşitli çiçekler olan vazolar biçiminde tezhibli serlevha, 5b'de ikinci olarak son derece sanatlı bir başka serlevha; sayfalar yaldız-cetvelli; satır sayısı muhtelif; mâil; başlıklar, makam, usûl ve bestekâr isimleri ile terennümler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	İç kapaktaki numara pulunda; '3105/346' yazıyor, 1a'da temellük kaydı var; <i>'İstashabehû el-fakîrû'l-hakîr Veliyyüddîn Efendizâde Mehmed Emin el-Kâdı bi-'Asker-i Anadolu ğufire lehumâ'</i> .
Kitabın İç Düzeni:	1. varaktan evvel iki boş varak vardır, 1b-3a arasında besteli fihrist-i makâmât (kâr-ı nâtık) bulunmaktadır, <i>'Necm-i seyyâre değil fihris-i kevkebedir/ Itrî tertîbi ile nev' eser-i yek-şebedir'</i> beytiyle başlayan bu fihrist, içinde makam ve usûl geçkilerini barındırdığı anlaşılan uzun bir eserdir. Bu eserin içinde geçen makam isimlerinin altına iliştirilen numaralar ise mecmuadaki sayfa numaralarıdır.

⁸⁸ Fihrist ve fevâid varakları numaralandırılmamış, 212 varağa numara konmuş.

	3b,4,5a boş, 5b’de nefis tezhibli ikinci serlevha ile mecmua başlamaktadır. İlk eser notası da günümüze ulaşmış olan Gulâm’a ait ‘<i>Kâr-ı Harmenî</i>’nin⁸⁹ güftesidir, Mecmuadaki son güfte ‘<i>Acemler</i>’ adına kayıtlı Eviç makamında bestelenmiş olan bir nakıştır. İlk mısraı; ‘<i>Men bende-i ân lebân-ı meygûn-i tû em</i>’dir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuanın içinde kâr, nakış, beste gibi beste çeşitlerinin güfteleri ağırlıktadır. Şarkı türünde hiç eser bulunmayan mecmuada, bir miktar semâî, birkaç adet de savt güftesi mevcuttur. İçindeki eserlere bakılarak, İstanbul’un son derece seçkin bir zümresinin zevkini yansıttığı söylenebilir. Mecmuada şu makamlardan eserler bulunmaktadır; Rast, Rehâvî, Pençgâh, Nikrîz, Nişâbûr, Isfahan, Mâhûr, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Nühüft, Acem, Aşîrân-ı Acem, Nihâvend, Arazbâr, Baba Tâhir, Sabâ, Çârgâh, Hüseyinî, Bûselik, Aşîrân, Kürdî, Segâh, Hisâr, Hicaz, Irak, Şehnâz, Gerdâniye, Kürdî, Muhayyer, Bestenigâr, Râhatülvâh, Evc. Şu isimler ise bestekâr olarak geçmektedir; Gulam, Hoca Abdülkâdir, Hoca, Abdülalî, Baba Nevâyî, Receb, Mîr Mehmed, İtrî Çelebi, İtrî, A’mâ Kadrî, İmâm Domdom, Es’ad Efendi, Nazîm, Hâfız, Küçük İmâm, Na’lî, Kapudanzâde, Na’nâ Ahmed, Acemler, Şeştârî, Tosunzâde, Taşçı Receb, İmâm-ı Sağîr, Nasuh Paşazâde, Antâbî, Gulâm Şâdî, Nazîm Çelebi, Cevher Ağa, Nîznâm Yusuf, Hânendebaşı Mustafa Ağa, Dervîş Çelebi, Şehlâ Diyârbekrî, Ağa Mü’mîn, Diyarbekirli, Koca Osman, Hasan Ağa, Küçük Müezzîn, İmâm-ı

⁸⁹ Rehâvî Kâr; Âfet-i sâd dûdimânî âteş-i sâd hârmîni.

	Şehriyârî İbrâhim Efendi, Hasan Efendizâde, Nazîm Efendi, Nevâyî, Murad Ağa, A'mâ İbrâhim, İsmâilzâde, Andelîb, Selânîkî Ahmed, Müezzîn Çelebi, A'mâ İbrâhim Çelebi, Monla Mehmed, Seyyid Nûh, Zâkir Hüseyin, A'mâ Kadrî, Mehter Ahmed, Dervîş Abdî, Dervîş Ali, Şerîf-i Mısırî, Kara Mehmed, Habîb Dedezâde, Hasan Çelebi, Seyyid Hasan Şeştârî, Selânîkî Dervîş Ahmed, Musallî Efendi, Âhenî, İvazzâde, Bekir Ağa, Ahmed Çavuş, Mutribî, Hazînegîr, İsmâil Ağa, Galatavî Osman Efendi, Dervîş Yusuf, Bağdâdî, Çorbacızâde, Hâkim-i Basra Ali Paşa, Şâh Abbas. *1a'daki temellük kaydından anlaşıldığı gibi bu mecmua; Anadolu Kazaskeri Mehmed Emin Efendi'ye aittir. Mehmed Emin Efendi⁹⁰, 1 Zilhicce 1191'de (31 Aralık 1777)- 17 Zilkade 1196 (24 Ekim 1782) tarihleri arasında Anadolu Kazaskerliği vazifesinde bulunduğuna göre, mecmuayı da bu 5 sene zarfında edinmiş olmalıdır.
--	--

⁹⁰ Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmânî**'de, Kazasker Mehmed Emin Efendi'nin Dîvân-ı Hümâyûn çavuşlarından birinin oğlu olduğu için Çavuşzâde diye anıldığını kaydetmektedir. Burada ise kendisi babasının ismini veriyor. Suphi Ezgi'de Mehmed Emin Efendi'den bahsederek onun Irak makamındaki bir durağının notasını vermektedir. Bkz: Ezgi, Suphi, **Nazarî-Amelî Türk Mûsikîsi**, İstanbul, 1940, s. 113, Hasan Aksoy, **'Mehmed Emin Efendi, Kazasker'**, DİA, c. 28, s. 462, 463.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5645
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20,8x135 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli, cetvelli, kahverengi deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı (çoğu üzüm salkımı figürü), beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik, Rik'a (119a-b, 120a), Ermeni Alfabesi (128b)
İç Özellikleri:	174 varak (186'ya kadar numaralandırılmış, son varaklar tamamen boş); satır sayısı muhtelif; başlıklar, makam, usûl ve bestekâr isimleri ile terennümler ekseriya kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının içinde, üzerinde '3106/347' yazılı olan bir numara pulu bulunuyor, 1a'da en üstte '13 kuruş (yalnız on üç kuruştur)' yazılı. Sol üste bir mühür; 'Abduhû Mehmed Ârif-1191', 1a'nın ortasında; 'Baba Neş'et' başlıklı; "Bu mekteb-i aşk içresin etfâlin elinden/Ey levha-i dil tahta-i âmed-şüde döndün" beyti, altında ise İstanbul Üniversitesi'nin mührü görülmektedir.
Kitabın İç Düzeni:	1b ve 2a'da fihrist vardır, 1b'de fihrist ' <i>Der Fihrist-i Makâmât bi Kavî-i Ehl-i Mûsiki</i> ' başlığı ve Hatibzâde'nin bestelediği, Nevres-i Kadîme ait olan fihrist-i makâmâtın ilk mısraı ile başlıyor; ' <i>Rast geldim mûrg-i zâr içre o şûh-i dilkeşe</i> ', 2a'da sona eriyor, 2b'de mecmua; ' <i>Der Makâm-ı Rast Kârâ ve Nakışhâ</i> ' başlığıyla başlıyor, 3a'da yer alan ilk eser mecmuada 'Hâce' adına kaydedilmiş olan Devr-i Revân usûlündeki nakşın

	güftesidir; ‘<i>Hem kamer hem zühre vü hem müşterî der asümân</i>’, Mecmuadaki son eser, ‘<i>Bekir Çavuş</i>’un Evc makamında bestelediği, ‘<i>Esîr-i zülfünüm kâkül-perîşân bir efendimsin</i>’ mısraı ile başlayan şarkı güftesidir. 119a, 119b ve 120a’da Rik’a ile Sünbülzâde’nin gayet müstehcen, küfür ve hakaretlerle dolu bir hicviyesi bulunuyor. Bu uzun manzumeyi buraya kaydeden zâtın düştüğü not; ‘<i>Sünbülzâde Vehbî merhûmun, Eski Zağra Nâibi Hacı Monla hakkında inşâ eylediği hicviyyedir</i>’, 128b’de Ermeni harfleriyle yazılmış iki Farsça güfte kayıtlıdır. 166. varak ortasından yırtılmış, iki parça olmuştur.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmua; Kârha-Nakışhâ, Rubâiyyât, Semâiyyât ve Şarkıyyât isimli başlıklara taksim edilmiş ve eserler bu şekilde kaydedilmiştir. Rast, Rehâvî, Pençgâh, Nikrîz, Isfahan, Nişâbûr, Mâhûr, Nevâ, Nevâ-Sünbûle, Uşşâk, Hümâyûn, Beyâtî, Nühüft, Nevrûz-i Acem, Acem, Acem-Kürdî, Acem-Aşîrân, Nihâvend, Arazbâr, Baba Tâhir, Sabâ, Kûçek, Hüseyinî, Horasan, Hüseyinî-Aşîrân, Hüseyinî-Kürdî, Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Şehnâz, Gerdâniye, Muhayyer, Muhayyer-Bûselik, Çârgâh, Irak, Irak-ı Sultânî, Irak-ı Muhâlif, Segâh, Mâye, Râhatülervâh, Evc makamlarından eserler bulunuyor. Bestekâr olarak belirtilen isimler ise; Hoca, Receb Ağa, İtrî, Kadîrî, Cüce, Na’lî, Hâfız, Kapudanzâde, Nazîm Çelebi, Hâfız Post, Serrâc Hasan Çelebi, Tosunzâde, Hoca Merhûm, Hânendebaşı, Na’lçe, Corci, Kemânî Mehmed, Enfî Hasan Ağa, Seyyid Nûh, Bekir Ağa⁹¹,

⁹¹ Mecmuaya sonradan eklenmiş, başka bir el tarafından, yine Ta’lik olarak yazılmıştır.

	Hâfız Rif'at, es-Seyyid Hasan Çelebi, Südcizâde, İsmâilzâde, Hamamcızâde, Müezzîn, Monla, İmâm-ı Sağır, HasanEfendizâde, Murad Ağa, Hasan Ağa-Enfî, Acemler, Na'îlî, Hasan Ağa, Çorbacızâde, Âhenî Merhûm, Bekir Çavuş, Hasan Efendizâde Monla, İbrâhim Çelebi, Es'ad Monla, Misk İbrâhim, Kûçek Müezzîn, Hakkâk Mehemed, Derviş Ali, Hobyarzâde, Ahmed Çelebi, İsmâil-i Bursevî, Küçük İmâm, Antâbî, Gulâm, Müezzinzâde'dir. * Bazı yerlerinde eklemeler bulunmakla beraber mecmua, 18. Yüzyıl başlarında kaleme alınmış olmalıdır. Ayrıca kurşun kalemle de bazı makam isimleri ilave edilmiştir.⁹²
--	--

⁹² Bkz. 108b, 109b.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5648
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	23.7x11.4 cm.
Cilt Özellikleri:	Üzerinde bakır teller kullanmak suretiyle gövdesine gül motifi nakşedilmiş kahverengi kadife cild.
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, filigransız, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	146 varak; satır sayısı muhtelif; yaldız cetveli; çift sütun; mâil, başlıklar, makam ve usûl isimleri ile terennümler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Arka kapak içindeki numara pulunda '3109/350' kaydı bulunuyor, 1a'da ise İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	1b'de mükemmel tezhibli serlevha ile fihrist için ayrılmış kutucuklar bulunuyor, fakat boş bırakılmış, 2b'de, rika' yazıyla, bazı saz eserlerinin makamlarının ve isimlerinin bulunduğu bir liste verilmiş, 3b'de, Sûzidilârâ Faslı'ndaki Hafif îkândan murabba besteyle mecmua başlıyor; ' <i>Çîn-i gîsûsuna zencîr-i teselsül dediler</i> ', 40b'ye kadar muhtelif makamlarda kâr, murabba beste ve semâîler bulunuyor, 40b'ye sonradan, şarkı güftesi olduğu anlaşılan başlıksız bir şiir metni ilave edilmiş, 64b'ye de yine sonradan Bûselik bir şarkının güftesi eklenmiş,

	41a'dan 68 b'ye kadar muhtelif makamlarda şarkı güfteleri yazılmış, 121b-125a arası ise dînî eserlerin güftelerine ayrılmış, 23. varakla 34. varak, 51. varakla 120. varak, 126. varakla 146. varak arası tamamen boş, Mecmua ilk mısraı; '<i>Girandır çeşm ü dilde hâb-ı gafllet Ya Resûlallah</i>' olan na't-ı şerîf güftesiyle son bulmaktadır.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuanın ilk kısmında; Sûzidilârâ, Zâvîl, Büzürg, Şevkidîl, Gerdâniye, Bûselik, Acem-Bûselik, Nevâ-Bûselik, Nevâ-Kürdî, Hüseyinî-Aşîrân, Bûselik, Sûzidîl, Hicâzeyn, Dilkeşhâverân, Evcârâ, Acem-Aşîrân, Şevkutarab, Tâhir-Bûselik, Müstâr, Rast, Pesendîde, Beyâtî, Sipihr, Sultânî Hüzzâm, Mâhûr, Sabâ, Sultânî Irak makamlarında kâr, beste ve semâîler bulunmaktadır. Şarkılar kısmında; Pesendîde, Aşîrân-Bûselik, Dilkeş, Rast-ı Cedîd, Acem-Aşîrân, Arazbâr, Mâhûr, Şehnâz-Bûselik, Muhayyer-Bûselik, Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Evc, Hüzzâm, Şevkâver, Evc-Bûselik, Şehnâz, Arabân, Sipihr, Nihâvend, Beyâtî-Bûselik, Evcârâ, Şevkutarab, Muhayyer-Sünbüle, Tâhir-Bûselik, Kûçek, Nevâ-Bûselik, Dügâh, Sûzidîl, Hicazkâr, Sûzidilârâ, Zâvil, Büzürg, Isfahanek, Gerdâniye, Vech-i Arazbâr, Nihâvend-Sünbüle, Acem-Bûselik, Hümâyûn makamlarının ismi görülmektedir. Dînî eserlere yer verilen son kısımda ise; Güftesi Neş'et'e ait Büzürg makamında bir na't-i şerîf, Arazbâr-Zemzeme, Nişâburek, Müsteâr, Şevkutarab ve Acem-Bûselik makamlarında birer ilâhî ile Pesendîde ve Şevkutarab makamlarında birer na't-i şerîf güftesi

	bulunmaktadır. * Mecmuanın Selîm-i Sâlis devrine ait olduğu kesin gibidir. İçindeki güfteler kahir ekseriyetle ona ait eserlerin güfteleridir. Mecmuada bestekâr olarak hiçbir isim zikredilmemiştir.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5653
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20,4x12 cm.
Cilt Özellikleri:	Zencîrekli, şukûfe tarzı koyu kahverengi lake cilt. (cönk biçiminde)
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt, 147. varağın içinde ‘ABLAÇON’ figürü bulunuyor.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	177 varak (2+175); satır sayısı muhtelif; mâil; başlıklar, usûl ve bestekâr isimleri kırmızı mürekkeplidir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Arka kapaktaki numara pulunda; ‘3114/355’ kaydı bulunmaktadır. ‘ <i>Yekûnu iki yüz yirmi bir kağıt -121</i> ’ diye bir yazı ve iki adet okunmaz hâlde mühürde arka kapakta yer almaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	İlk varakta ‘ <i>Mehterhâne Usûlü</i> ’ başlığı altında, bir takım usûllerin îkâi verilmiştir, 2. varağın arka yüzünde fihrist bulunmaktadır, 37b’de; Fuzûlî <i>Nahîfî kuddise sirrûh</i> ⁹³ kaydı görülmektedir, 1a boş, 1b’de mecmua ‘ <i>Rast</i> ’ başlığı altındaki Darb-ı Fetih murabbain güftesi ile başlamaktadır; ‘ <i>Sirişk-i çeşm-i türben kulzum-i hunâbîdir sensiz</i> ’. Mecmua, 142a’ya kadar fihristteki tertibe göre devam etmekte ve Sünbüle faslından bir semâî ile hitamairmektedir. Fakat mecmua gayr-i mürettep bir şekilde,

⁹³ Kırmızı mürekkeple yazılı olan güfte sahibi adının üstü çizilmiş ve başka bir el tarafından siyah mürekkeple düzeltilmiş.

	yine düzgün bir yazı ile kâh irice kâh ince kalemler kullanılmak suretiyle birtakım şarkı, semâî ve beste güfteleri ile doldurulmuştur. Bundan başka, bir koşma⁹⁴ ve üç adet mâni (152b,157a) ile 170b ve 171a'da '<i>Usûlât Beyân Olunur</i>' başlığı ile usûl darplarının verildiği ikinci bir bölüm daha mevcuttur. 143b'de; '<i>Tizgâh Şarkısı</i>' başlıklı bir şarkı güftesi bulunmaktadır, 177a'da; '<i>Şarkı Ninni</i>' başlığı taşıyan bir ninni kayıtlıdır ve 177b'de '<i>Şarkı Serhoş</i>' başlığı altında şiire benzer bir ibare bulunmaktadır; '<i>Gene (...) bir (...) giderüng yürüyi yürüyi/Bir siyah çerdeye düştü gönlümüz</i>'. Bu ibareyle beraber mecmua sona ermektedir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Sâzkâr, Pençgâh, Nikrîz, Nihâvend, Nişâbûr, Isfahan, Mâhûr, Nevâ, Nühûft, Uşşâk, Beyâtî, Arazbâr, Baba Tâhir, Sabâ, Dügâh, Kûçek, Hüseyinî, Bûselik, Aşîrân, Muhayyer, Acem, Acem-Aşîrân, Kürdî, Hicâz, Şehnâz, Irak, Müesteâr, Segâh, Mâye, Hûzzâm, Bestenigâr, Râhatülvâh, Evc, Gerdâniye, Sûznâk, Şet-Arabân, Muhâlifek, Sünbûle makamlarının isimleri geçmektedir. Bu makamlarda bestelenen kâr, beste, semâî, şarkı gibi beste türlerindeki eserlerin güftelerine yer verilmiştir. Bestekâr ismi olarak; Seyyid Mehmed Ağa, Tab'î, Abdülhalîm Ağa, Tatar İbrâhim Ağa, Bekir Ağa, İlya, Kassâmzâde, Kürkçü, Corci, Kutucuzâde, Sâdullah Ağa, Şeydâ, Osman Ağa, el-Hâc Sâlih Ağa, İbrâhim Çavuş-Kâdı, el-Hâc Mehmed Ağa, Kâdı İbrâhim Ağa, Dilhayat, Tanbûrî Mustafa, es-Seyyid Ahmed Ağa, Tanbûrî, Nakkârezen Mehmed Çavuş, Tulum Abdi,

⁹⁴ 161a'da; '*Cezayirli Hasan Paşa'nın Koşması*' başlıklı bir koşma var.

	Sâdık Ağa, Portakal, Cemâl, Zaharya, Maktûl Ali Paşa, İsmâil Ağa, Kürkçüoğlu, Nâilî Abdullah Paşa, Es'ad Efendi, Cerrâh Müezzini, Müezzini Mustafa, İbrâhim Çavuş, Sâlih Ağa, Cemîl Bey, Haham, Halim Ağa, Petraki, Çürükçüzâde, Receb, Yasef, Küçük Mehmed Çavuş'ın adları kaydedilmiştir. İkinci kısımda isimleri yer alan bestekârlar ise; Burnaz Hasan, Ahmed Ağa-Kemânî, İbrâhim Ağa-Kemânî, Diyârbekrî, Musâhib Sâdık Ağa'dır. * Mecmua; içindeki repertuar, kağıdı ve diğer özellikleri tedkik edildiği zaman, 18. asrın son çeyreğine ait olduğunu düşündürmektedir. 'Mehterhâne Usûlü' başlığıyla başlaması, burada birtakım usûllerin darplarına yer vermesi ve son olarak da daha önce hiç işitilmemiş bir usûl olan 'Bektâşihâne' isimli bir usûlün darplarını vermesi son derece dikkat çekicidir. Mecmuanın yine başka bir orijinal yanı ise; içindeki neredeyse bütün eserlerin başında usûlün ismiyle beraber darplarının da yazılmış olmasıdır. Ağırlıklı olarak Halîm Ağa, Sâdullah Ağa, Ahmed Ağa, Sâlih Ağa, İbrâhim Çavuş ve İsmâil Ağa'nın eserlerinin bulunduğu mecmuada, İtrî, Hâfız Post gibi hemen hemen her beste mecmuasında eserleri olan maruf zevatın bu mecmuada isimlerinin hiç geçmemesi son derece şaşırtıcıdır.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5654
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	19x12,3 cm.
Cilt Özellikleri:	Çift zencîrekli, sırtı ve etrafı açık kahverengi deri, gövdesi siyah kadife ile kaplı çaharkûşe cilt.
Kağıt Özellikleri:	Çoğunda istiridye kabuğu filigranı bulunan, âharlı, pembe renkli kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	5+134 varak ⁹⁵ ; satır sayısı muhtelif; serlevha hâlkârlıdır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön iç kapaktaki numero pulunda; '3115/356' kaydı bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmuanın 6 sayfa halinde oluşturulmuş fihristi bulunuyor ve baş tarafında ' <i>Fihrist-i Makâmât-ı Mûsikî</i> ' yazıyor. 1a'daki ilk mısraı ' <i>Gönülde dâim hayâl-i cânân</i> ' güfteli ⁹⁶ oan ' <i>Rast Kâr</i> 'ın güftesiyle mecmua başlıyor. 124b'deki Ferahfezâ Şarkı güftesi ile mecmua sonlanıyor; ' <i>Bir verd-i ra'nâ/Ettim temâşâ</i> '.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada eser kaydetmek için boş bırakılan ve üzerlerinde makam ismi bulunan çok fazla sayfa vardır. Fakat sadece Rast, Rehâvî, Sûzidilârâ, Sûznâk, Şevkidîl, Beyâtî-Arabân, Evc, Ferahnâk, Sûzidîl, Hicazkâr,

⁹⁵ Fihristine ve sondaki 4 varasına numara verilmemiştir.

⁹⁶ Bu ilk mısranın bilinen şekli; '*Gözümde dâim hayâl-i cânân*'dır. Mecmuada bu şekilde kayıtlı olması ilgi çekicidir. Nitekim ikinci mısra da; '*Gözümde her dem cemâl-i cânân*' diye kaydedilmiştir.

	Mâhûr, Uşşâk, Tâhir, Şehnâz, Acem-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Muhayyer-Kürdî, Müsteâr, Ferahfezâ makamlarında çoğusu şarkı güftesi olmak üzere muhtelif beste türlerinde güfteler kayıtlıdır. * İçinde hiç bestekâr ismi geçmemektedir. 19. Asrın ilk yarısında kaleme alınmış olmalıdır.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5657
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	1164 (1750/1751) ⁹⁷
Boy ve En:	24x11 cm.
Cilt Özellikleri:	Mükemmel işlemeli lake cilt. Büyük cilt ustalarından Ali Üsküdârî tarafından yapılmıştır. Cilt kapaklarının içinde zencîrekli ve yıldız cetvelli bordür içerisinde bazı süsleme motifleri görülüyor. Cildin iç kapaklarının karşısında bulunan yan kalın kâğıtlar üzerinde ise kumlu ebru bulunuyor. (cönk biçiminde)
Kağıt Özellikleri:	Envâî renklerde gayet ince kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta‘lîk
İç Özellikleri:	646 varak; satır sayısı muhtelif; yıldız cetvelli; üç sütun; mâil; başlıklar, makam, usûl, bestekâr ve şair isimleri ile terennümler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön iç kapağının içindeki numara pulunda; ‘3118/359’ numarası okunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1b’deki fihristin üstünde mükemmel tezhibli selevha bulunuyor, fihrist 2a’da bitiyor, 2b’de mecmua ‘ <i>Rast maa-Sâzkâr</i> ’ başlığıyla başlıyor, ilk güfte; <i>Receb</i> ’in zencîr usûlündeki bestesinin güftesidir; ‘ <i>Gülşen-i aşkam nevâkeş andelîbimdir gönül</i> ’, 640b’de bulunan ‘ <i>Kâr-ı Sad-çâk - İsmâil Ağa, Güfte-i Dâniş</i> ’ başlıklı kâr güftesi ile de sona eriyor. Bundan

⁹⁷ Bu tarih aslında cildin tarihidir ama cildi orijinal olduğu için herhâlde mecmua da bu tarihte tertib edilmiştir.

	sonra 5 varak ilave edilmiştir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada, Rast maa-Sâzkâr, Rehâvî, Pençgâh, Nikrîz, Nişâbûr, Isfahan, Zâvîl, Mâhûr maa-Mâhûr-Aşîrân, Nevâ maa-Nevâ-Kürdî, Uşşâk, Hûzî, Beyâtî, Hümâyûn, Nühüft maa-Yegâh, Acem maa-Rahatefzâ, Acem-Aşîrân, Nihâvend, Arazbâr, Baba Tâhir, Dügâh, Sabâ, Çargâh, Kûçek, Hüseyinî maa Aşîrân, Horasân, Bûselik maa-Evc-Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Kürdî maa-Zemzem, Nevrûz, Büzûrk, Arabân, Hicâz, Zîrgûle, Hisâr, Uzzâl, Şehnâz, Şehnâz-Bûselik, Gerdâniye, Muhayyer ma'a-Muhayyer-Kürdî, Muhayyer-Bûselik, Zîrefkend, Irak maa-Muhâlif Irak, Segâh maa-Mâye, Bestenigâr, Evc maa Evc –Şehnâz maa Evc Aşîrân, Evc-Kürdî, Râhatülvâh, Hüzzâm makamlarında kâr, beste, semâî, şarkı gibi beste türlerinde eserler bulunmaktadır. 357a'da bir türkî güftesine rastlanmıştır. Bestekâr ismi olarak; Receb, İsmâil Ağa, Tab'î, Selânikî, İtrî, Hatibzâde, İlya, Hâfız, Dervîş Mehmed, Memiş Ağa, Na'nâ, Küçük İmâm, Şîruganî, Dilhayât, Hâfız Kumral, Bâkî Nâ'lî, Hoca, Acemler, Kadrî, İvazzâde, Gulâm Şâdî, Kürdî, Nazîm, Tomtom, Seyyid Mehmed, Bekir Kilârî, Halîfezâde, Kapudanzâde, Hasan Çelebi, Es'ad Efendi, Bekir Çelebi, Hâfız Post, Gonce Ahmed Efendi, Mehter Ahmed, Bekir Ağa, Üsküdârî, Selânikî Ahmed, Şâmî Dervîş Mehmed, İmâm, Baba Nevâyî, Nasuh Paşazâde, Boncukcu, Osman Ağa, Nîznâm Yûsuf, Serhânendegân Mustafa Ağa, Vardârî, Rif'at, Cevher Ağa, Müezzîn Çelebi, Müneccimbaşı, Hindîler, Yûsuf Çelebi, Koca Baba, Kürkçüzâde, İbrâhim Çavuş, Tosunoğlu, Nazîrîzâde, Müezzînzâde, Zikrî Hüseyin Efendi, Hâfız Hasan, Tosunzâde, Dervîş

	Hüseyinî, Şeyh Hasan, Şehlâ, Hazînedâr, Hatîb, Mustafa Ağa, Dervîş Ali, Şehlâ Mustafa, Tesbihci Emir, Reşîd Efendi, Halîl Efendi, Abdullah Ağa, Sâmî Hasan Ağa, Lokman Çavuş, Zaharya, İsmâil Çavuş, Seyyid Nûh, Hibetullah, Mehmed Çavuş, Müezzînbaşı, Âhenî, Müezzîn-i Cerrâh, Galatalı Osman Efendi, Hasan Efendizâde, Dervîş İbrâhim, Çultutmaz, Ali Ağa, Nâ'tî Dâmâdî, Südcüzâde, Hasan Ağa, Müezzîn Ahmed Ağa, Tanbûrî Mehmed Ağa, Başçavuş İsmâil Ağa, Enfî Hasan, Koca Osman, Burnaz, Üsküdârî Hâfız, Hüseyin Ağa, Başçavuş, Abdullah, Tanbûrî, Ömer, Osman Efendi, Müezzîn Osman Ağa, İsmâilzâde, Şa'bân, Anber Ağa, Şerîf, Haham, Rahmî Mustafa Ağa, Kâdızâde, Ayıntâbî, Seyyid İbrâhîm, A'mâ Şeyh Hasan, Hicâbî Ali Efendi, Hvânî Çavuş, Abdülhalîm, Kudûmî, Nev'î, Monla, el-Hâc Mustafa, Reşîd, Kemânî, Boncukci, Tanbûrî Ahmed Çavuş, Bâkî Ağa, Hakkâk, Ahmed Çavuş, Kudûmzen, Çorbacızâde, Şîrugânî Dervîş Ali, Teberdâr, Topal Durmuş, Çukadar Hasan Ağa, Abdî, Tavukçuzâde, Diyârbekrî, Dervîş Abdî, Musallî, Ali Çelebi, Serhânende Ahmed Ağa, Müezzîn Mustafa Ağa, Eyyûbî, Rif'at Üsküdârî, Yûsuf, Bekir Çavuş, Nihâvendci, İmâm Karındaşı, Muharrem, Burnaz Hasan, Ağa-yı Câmeşûbaşı, Dede Çelebi, Kaftânî, Sâlih Çavuş, Durmuş, Hibetullah Efendi, Nasuh Paşa, Dâvudoğlu, Dervîş Ömer Bağdâdî, Hacı Kâsım, Dede, Nihâvendi, Surnazen Ahmed, Ömer Çelebi, Abdî Çavuş, Nakşî, Müezzîn, Selîm Ağa, Mustafa Çavuş, Esed, Sâlih Efendi, Hobbyarzâde, Müezzîn Ali Ağa, Ağa Mü'min, Şâh Abbas, Ebûbekir Ağa, Tomtom İmâm, Ahmed Efendi, Murad Ağa, Şeyhzâde, Farsî, Hakkâk, Câmeşûy
--	--

	[Ağası], Şeştârî Murad, Yuvarlak, Müezzinbaşı Mehmed Ağa, Üsküdârî Saîd Molla Mehmed, Hâfız-Horasânî, Pîşgîr Ağası, Hânî, Halîm, Nûh, İsmâil Ağa-Burûsevî, Zeynîzâde, Cihangîrî, İbrâhim, Molla, Ali Dede, Buhûrîzâde, İsmâil Burûsevî, Dâvudoğlu, Hulûsî Hasan, Hüseyin Suyolcu, Seyyid Ahmed Çavuş, Şeyh Hasan-A'mâ, İmâm-ı Sultânî, Corci, Hüseyin Bey, Seyyid Ahmed, Hüseyin Ağa, Şamlı Sâlih Ağa, Sâlihzâde isimleri muharrerdir. Güfte sahibi olarak ise; Sırrî, Riyâzî, Dervîş Ali, Simon Han-Emîr-i Gürcistân, Fâiz, Bâkî, Bahâyî, Dürri, Bahrî, Hüdâyî, Şehrî, Nâilî, Fehim, Hâletî, Hâfız, Nahîfî, Dâniş, Ârif Efendi, Yahyâ, Fasîh, Hanîf, Nedîm, Cem'î, Rûhî, İsmetî, Necâtî Bey, Rif'at, Nâbî, Sıdkî, Gevherî, Kelim, Tab'î, Edîb, Rahmî, Atâyî, Nâyî, Ârif, Rüşdî, Râmîz Dede, Vâlî, Münîf, Vecdî, Nâbî, Nesîm, Şeffî, Nûrî, Şeyh Arzî, Cevherî, Feyzî, Neşâtî, Râsih, Râkım isimleri kaydedilmiştir. Tab'î, İlya, Rif'at, Osman Efendi, Nazîm, İzzet ve Hâfız, mecmuada kendi yazdığı güfteyi besteleyen zevat olarak zikredilmiştir. * 18b'de sayfanın üst tarafına kurşun kalemle '<i>Segâh</i>' yazılmış. Bu yazı, diğer birçok güfte mecmuasında da bazı düzeltemeler yapan meçhul kişiye attır. * Tarihini kesin olarak tesbit edebildiğimiz güfte mecmualarının sayısı gayet az olduğundan, bu mecmua bizim için fevkalâde mühimdir. Bir de içinde 3332 eser bulunmaktadır ki, bu, görüp inceleyebildiğim mecmualar arasında içinde en çok eser olan mecmua olduğu anlamını taşımaktadır.
--	---

	* 346b’de ‘<i>Devr-i Kebîr-i Hindî</i>’ diye bir usûl ismine tesadûf ediliyor ki daha önce inceleme fırsatı bulduğum hiçbir mecmuada bu isimde bir usûle rastlamadım. * Yine mecmuanın içerisinde şarkı usûlü olarak kaydedilen usûllerden biri olan ‘<i>Çar-Darb</i>’ usûlü, aynı döneme ait güfte mecmualarında neredeyse hiç geçmemektedir.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5658
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Ebûbekir Ağa ⁹⁸
Tertib Edilme Tarihi:	1152 (1740) ⁹⁹
Boy ve En:	21.6x10 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli, kahverengi deri cilt. (cönk biçiminde)
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	370 varaktır; satır sayısı muhtelif; başlıklar, makam, usûl, bestekâr, şâir isimleri ile terennümler ekseriyetle kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin iç kapağında '360/3119' kaydı bulunan bir numara pulu bulunuyor, 1a'da 'hâne-i hassâ' diye biten fakat baş tarafı silinmiş bir yazı vardır, aynı sayfada bulunan mührün üzerinde; 'el-abdü'l-hakîr Mehemed' ibaresi bulunmaktadır, alt tarafında ise İstanbul Üniversitesi'ne ait kaşe görülmektedir.
Kitabın İç Düzeni:	1b'de mecmuanın, 'Fihrist-i Ümmü'l-Makâmât' olarak başlıklandırılan fihristi yer almaktadır, 2a'da da fihrist-i makâmât devam etmektedir. Fihristin yanında, üç ayrı

⁹⁸ Mecmuadaki eserlerin üzerinde '*beste-i hakîr, beste-i fakîr, li-muharririhî*' gibi, mecmuayı tertib eden kişiyi doğrudan belirlememizi sağlayan ifadelere tesadüf etmemekle birlikte, 1b'deki temellük kaydı ile aynı sayfada bulunan ve mecmuanın Ebûbekir Ağa'ya ait olduğunu belirten not, mecmuanın Ebûbekir Ağa'ya ait olduğunu göstermektedir. Mecmuaların neredeyse tamamı, giriş kısmında anlatmaya çalıştığım gibi, şahsîdir ve kişinin eserleri icra ederken kullandığı bir nevi cep defteridir. Mezkûr mecmuanın içindeki yazıların serbestliği ve özensizliği şahsî kullanım için düzenlendiğini göstermektedir. Büyük ihtimalle Bekir Ağa bu cöngü boş olarak satın almış ve içine zihnindeki eserleri derc etmiştir.

⁹⁹ Temellük kaydındaki tarih budur. Mecmua muhtemelen bu tarihte veya biraz zaman sonra toplanmıştır.

	kaleminden çıktığı anlaşılan bir kıt'a şiir, bir temellük kaydı ve bir not vardır; Beyit (Feilâtün feilâtün feilâtün feilât) <i>Rumili sadrına geçdikde Ganîzâde</i> <i>Oldu yârâne safâ tehniyete âmâde</i> <i>Çın-seher gördüm arakrîz olarak pîr-i mugân</i> <i>Bir koca desti ile geldi mübârek bâde¹⁰⁰</i> <i>Temellekehü'l fakîrû'l-hakîr Ebûbekir el-Çavuşân-ı</i> <i>Enderûn-i Hümâyûn 'afâ anh 1152 (1740)</i> <i>“İlm-i mûsikîde Fârâbî'ye adîl ve vâsî-i edvâr u usûl-i makâmât olan, Arastatalis'e misl olan Ebûbekir Çavuş Ağa'nın mecmuasıdır”</i>
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuda Rast, Rehâvî, Pençgâh, Nikrîz, Nişâbûr, Mâhur, Nevâ, Sünbüle, Uşşâk, Beyâtî, Nühüft, Nihâvend, Acem, Acemaşîrân, Arazbâr, Tâhir, Sabâ, Büzürk, Hisar, Hümâyûn, Çârgâh, Hüseyinî, Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Şehnâz-Bûselik, Araban, Türkî Hicaz, Uzzâl, Şehnâz, Gerdâniye, Muhayyer, Muhayyer-Bûselik, Irak, Muhâlifek, Segâh, Mâye, Hüzâm, Bestenigâr, Râhatü'l-Ervâh, Evc, Zîrkeşîde, Sebz ender Sebz, Müberkâ, Zemzeme, Şûrî, Müstear, Geveşt makamlarında ve kâr, nakış, beste, semâî, şarkı, nâ't, türkî, varsağı, türkmânî, koşma biçimlerinde bestelenmiş olan eserlerin güfteleri bulunmaktadır.

¹⁰⁰ Nef'î Divânı'nı okurken bu kıt'ayı tesadüfen orada gördüm. 3. mısraın başındaki ifadenin, neşredilen nüshalarda 'çin-i seher' olarak yazılması yanlıştır. Doğru okunuşuna dikkat çeken Prof. Dr. Günay Kut'a şükran borçluyum.

	Mecmuada bestekâr olarak; Hâfız, Nazîrîzâde, İtrî, Dede, Nâ'nâ Ahmed, Dervîş Ömer, Bîkesî Hanım, Hoca, Osman Çavuş, Hoca Abdi Çelebi, Osman Çavuş, Receb, Acemler, Hasan Ağa, Seyyîd, Bekir Çavuş, Nasûhîpaşazâde, Kazvînîler, Ağa Mü'mîn, Baba Nevâyî, Ali Ağa, Anber Ağa, Nazîm, Şehlâ Çelebî, Hindîler, Dervîş, Kadızâde, Na'î, Yûsuf Çelebi, Mahmud Efendizâde, Küçük İmam, Burnaz, Abdûlbâkî Ağa, Ali Ağa, Burnaz Hasan Ağa, Hasan Efendi, Kadri, Sütçüzâde, Dervîş Yûsuf, Debbâğzâde, Musallî Kapudanzâde, Na'thân Abdi, Habib Dede, Taşcızâde, Hâfız Kumral, Ayıntâbî Mehmed Ağa, Selânikî, Koca Osman, İmam, Ali Çelebi, Tosunzâde, Kemânî Mehmed Ağa, İsmâil Çavuş, Hakkâk Hacı, Tanbûrî Ahmed Çavuş, Kemânî, Seyyid Mehmed, Bekir Ağa-Serheng-i Şehriyârî, Bâkî, Bâkî Ağa, Es'ad Efendi, Telli Hüseyin, Seyyîd Ömer, Rif'at, Acem Abdi, ... Hüseyin, Abdi Çavuş, Hoca El-Halharî, Seyyid Nûh, Kemânî Hakkâk, Hâvnî Çelebi, Ömer Çelebi, Şarkı Tecrübe (123a'daki kayıt), Bezzâz, Seyyid Mehmed Ağa, Üsküdârî, Çaçdî¹⁰¹, Sükkânî İsmâil, Vehbî, Sâlih, Murad Ağa, Hasan Efendizâde, Muharrem, Halîfezâde, Hasan Çavuş, Monla, Abdi Çavuş Ağa, İbrâhim Çavuş, Üsküdârî Rif'at, Ömer Bey, Sâlih Efendi, Mehter Ahmed Çelebi, Kara Mehmed, İskender Çelebi, Zurnazen Ahmed, Ahmed Çelebi, Hindî, Nevâyî, Seyyid Mehmed Ağa, La'î Efendi, Müezzin Abdullah,
--	--

¹⁰¹ Çeşte i. (Fars. şeş-târ> şeş-tâ "altı telli"den): Çöğür gibi altı kirişli, karnı küçük ve yuvarlak, kolu kısa, perdeleri sık, Evliyâ Çelebi'nin kaydettiğine göre özellikle Balat çingenelerinin çaldığı eski bir çalgı, şeşta. (**Kubbealtı Lugatı**, c.1, s. 570)

	Çorbacızâde, Kemânî Çavuş, İsmâil Çavuş, Tosun, Derviş Nidâyî, Misk İbrâhim Ağa, Hoca Abdülkadir, Kürkcü, Hâfız Mehmed Çelebi, Vehbî Çelebi, Andelîb, İmam, Mahmud Efendizâde Osman Efendi, Mehmed Şefî', Sadâyî, Şûhî, Hâfız Üsküdârî, (...) Mustafa Kurbî (?-246a), Mutribî, İskender Ağa, Dedezâde, Kürkcüzâde, Küçük Müezzin, Gulam Şâdî, Cerrah Hasan, Avrat Çengîleri (282a), Hâfız Mehmed, Hâfız Çelebi, Şemsî (...?-298a), Kapudanzâde, Derviş Hüseyin, İsmâil Çavuş Ağa, Ali Çavuş, Ahmed Çavuş, Kız Hâfız isimleri zikredilmiştir. Güfte sahibi olarak; Dürri, Rahmî, Sultan Murad, Devletlû, Hâfız Ahmed Ç (...?-107a), Yahyâ, Ma'lûm (120a), Câzim, Nâbî, Sebkatî Efendim (214a,215b)¹⁰², Hıfzî, Hâfız, Âdem, Selim Giray, Hasan Efendi, A'mâ Şamlı isimlerine yer verilmiştir. 'Güfte ve Beste' başlığıyla da Reşîd Efendi'nin ismi zikredilmektedir. * 221b'de; 'Türkî Urfa', 228a'da ise 'Şarkı Zenne' diye bir başlık dikkati çekmektedir.
--	--

¹⁰² 'Sebkatî' I. Mahmud'un mahlasıdır. Mürettibin 'Sebkatî Efendim' yazması bundandır.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 9857
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	İmamzâde Hâfız Post Mehmed Efendi (?-1694)
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21x12,7 cm.
Cilt Özellikleri:	Zencîrekli, salbek-şemseli, kırmızı, deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	160 varak; satır sayısı muhtelif; serlevha hâlkârî; güfteler büyük ölçüde mâil yazılmış; sayfa kenarları yaldız cetveli; başlıklar, bestekâr, şair ve eser isimlerinin çoğu kırmızı, çok az bir kısmı da yeşil mürekkeple yazılmıştır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin iç kapağında ve 1a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	1b ve 2a'da fihrist için hazırlanmış satranç tahtası biçiminde kutucuklar bulunuyor, fakat boş bırakılmış, 2b ile 3. ve 4. varaklar boştur, 5a'da ki ' <i>Semâî, Beste-i Baba Nevâyî, Güfte-i Örfî</i> ' başlığıyla güfteler başlıyor, 5a'da ki eserler Nihâvend Faslı'na aittir. 5b'de koyu yeşil bir mürekkeple ' <i>Fasl-ı Isfahan</i> ' başlığı altında birkaç eser kayıtlıdır, 6b'de ki ' <i>Fasl-ı Rast</i> ' başlığı ile ise, mecmua asıl tertibine göre başlamış oluyor, 5 numaralı varak, kitap tamir edilirken veya ciltlenirken yanlışlıkla baş tarafa eklenmiştir, fakat aslında muhtemelen, mecmuanın üzerinde yazı bulunan son

	sayfasıdır,¹⁰³ Mecmuadaki son eser; Receb'in Nihâvend makamında ve Nîm-Devir usûlünde bestelediği, ilk mısraı; '<i>Dehânın gonce-i zîbâ ruhun bağ-ı melâhattir</i>' olan semâî güftesidir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Nişâbûr, Niyrîz, Nevâ, Mâhûr, Rehâvî, Sabâ, Çârgâh, Muhayyer, Uşşâk, Beyâtî, Acem, Acem-Aşîrân, Kürdî, Aşîrân, Irak, Bûselik, Segâh, Uzzâl, Şehnâz, Hicâz, Zirgûle, Hisâr, Nihâvend, Isfahan makamlarında murabba beste, semâî, şarkı türlerinde eserler bulunmaktadır.¹⁰⁴ Mecmuaya ilk tertib edildiği zamandan sonra, başka eller tarafından bazı güfteler daha eklenmiştir. Bunların arasında koşma ve keremler dikkati çekmektedir. Baba Nevâyî, A'mâ Kadrî, Receb, Hâfız Post [beste-i hakîr Hâfız, beste-i hakîr, beste-i fakîr imzalarıyla], Koca Osman, Na'lça, Selânikî Ahmed, Buhûrîzâde, Selânikî, Küçük İmâm, Na'lî, Ömrî, Na'thân Abdî, Şeştârî Ağa, A'mâ İbrâhim-Neyzen, Şeştârî Murad Ağa, Na'lî Çelebi, Mahmud Efendizâde, Şerîf, Serhânendegân-ı Şehriyârî, Müezzîn Abdullah Çelebi, Sütçüzâde, Mehter Ahmed, Nâne Ahmed, Dervîş Ali, Hâfız Kömür, A'mâ Neyzen İbrâhim, Dervîş Mehmed, Habibdedezâde Abdullah, Acemler, Dervîş Eyyûbî, Vehbî Damcı, Dervîş Ömer, Nasuhpaşazâde, Cevher, Taşçızâde Receb, Halîl Efendi, Serhânendegân Mustafa Çelebi, İmâm-ı Silahdâr-ı Şehriyârî Müezzîn Abdullah

¹⁰³ Mecmuadaki fasıllar herhâlde ciltlenirken yanlışlıkla yerleri değiştirilmiş olduğundan, mecmua karmakarışık bir hâl almıştır. Restore edileceği zaman bu husus göz önünde bulundurulmalıdır.

¹⁰⁴ Mecmuada başka makamlardan da eserler bulunmaktadır. Fakat isimleri geçmediğinden bunları şimdilik belirtemiyorum. Daha kapsamlı bir araştırma da bunlar tek tek tesbit edilecektir.

	Çelebi, Nazîm Çelebi, Tanbûrî Hasan, Surnazen Ahmed, Muharrem, Hâfız Yusuf, İmam Karındaşı, Dervîş Yusuf, Hazînedâr Ahmed, Rüşdî, Buhûrî, Diyarbekrî Yahyâ, Durmuş, Müezzîn Mustafa, A'mâ İbrâhim, Nasuppaşazâde Ömer Bey, Zeki Halil Efendi, Sengîzâde Receb, Hatîb Küçük İmâm Çelebî, Sütçüzâde İsâ, Geybze Şeyhi, Edîbizâde Tab'î, Dervîş Sadâyî isimleri bestekâr olarak zikredilmektedir. Şair ismi olarak ise; Vecdî, Örfî, Feyzî, Kadîrî, Nâbî, Fehîm, Nâyî, Nazîm, Ârîf, Yemenî, Şeyh Arzî, Şeyh-i Mevlevî Neşâtî, Şehdî, Haylî, Handân Efendi, Hâletî, Yemenî, Sırrî, 'İsmetî, Hâkânî, Va'dî, Kırımî, Solakzâde, Fennî, Rûhî, Nâilî, Rahmî, Müneccimbaşı, Bânî, Pîrî, Nesîrî, Nev'î, Behçetî, Dürrî, Sun'î, Cem'î, Vecîhî, Dervîş Dânil, Fuzûlî, Yahyâ Efendi, Nakîb Kudsîzâde, Zihnî, Aklî, Müneccimbaşı Efendi, Âlî, Atâyî, Tâhir, Enverî, Fasîhî, Vecdî-i merhûm, Zâtî-i Kadîm, Rızâî, Veysî, Uzletî, Sürûrî, Şeffî merhûm, Nev'îzâde, Yümnî, Uynîzâde Tab'î, Cevrî, Sahhâf Enverî, Riyâzî, Şeyh-i Mevlevî Arzî, Azmîzâde Hâletî, Rezmî -Tatar Hân, Meyyâl, Bâkî, Nef'î, Hâce Hâfız, Parsa, Rüşdî, Ulvî, Cezmî, Môrî Süleymân Paşa, Behâyî, Fâizî, Nasîbî-yi Edirnevî, Lem'î, Şehrî, Râcî, Sâîb, Yüsrî, Kemâlpaşazâde, Dervîş Meyyâl, Mezâkî, Rif'atî, Kâsım Şah, Cevherî, Tıflî merhûm, Nâcî-Şeyh-i Mevlevî, Bezmî, Aşkî, Râgıb, Hayâlî-i Sâbık, Mestî, Yentur Halîfe, Nedîm, İzzetî merhûm, Vecîhî merhûm, Sabrî, Sûzî, Tarzî, Şermî, Nesîmî, Feyzî, Rüşdî, Meşrebî, Sadâyî, Şeyhî, Veysî, Andelîb, Hayretî, Mantıkî, Nâmî, Haylî, Güftî, Yetîmî Eşmîzâde, Allâme Şeyhî, Nedîm merhûm, Mühürdâr Abdullah, Necâtî,
--	---

	Hâkânî-Sâhib-i Hilye, Bahrî isimlerine yer verilmiştir. * Hâfız Post'un bilinen iki mecmuası vardır. Bunlardan ilki Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nin Revan koleksiyonunda, '1724' numarasıyla kayıtlı olan mecmua¹⁰⁵, diğeri ise vaktiyle Halil Edhem Arda'nın hususî koleksiyonundayken, birçok el değiştirdikten sonra Murat Bardakçı'ya intikal eden diğeri mecmuadır. Üniversite Kütüphanesi'ndeki bu mecmua ise, ilk defa fark ediliyor. * Hâfız Post'un bu üç mecmuası da birbirine çok fazla benzememektedir. İçlerindeki eserler çoğunlukla aynı olmakla beraber, çok ciddî farklılıklar da barındırmaktadırlar. Meselâ, bu mecmuada kâr, nakış gibi eserlerin güftesine rastlanmamaktadır. Bu durum, güfte mecmualarının, aynı zâtın elinden çıkmış olsalar bile birbirlerinin tam anlamıyla nüshası olamayacaklarının en bariz göstergesidir.
--	---

¹⁰⁵ Hâfız Post'un bu mecmuası esas alınarak iki tez çalışması yapılmıştır. Osman Nuri Özpekel, Hafız Post'un Topkapı Sarayı kütüphanesinde bulunan güfte mecmuasındaki 1062 güftenin Hâfız Post'a ait olan 104 tanesinin transkripsiyonunu yapmıştır. Nilgün Doğrusöz ise aynı mecmuadaki Türkçe güfteleri latin alfabesine aktarmıştır. Osman Nuri Özpekel, **Hâfız Post Güfte Mecmuası**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul; 1979, Nilgün Doğrusöz, **Hâfız Post Güfte Mecmuası**, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 9896
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	24.8x11.8
Cilt Özellikleri:	Bordürü çift zencîrek ve cetvelle sınırlandırılmış olan gayet sanatlı lake cilt. Kapak içleri yine çift zencîrek ve cetvelle çevrelenmiş, ortasında ise resimde görülen, birbirine geçmeli madalyonlardan oluşan süsleme bulunuyor. Cildin yan kağıtları, iki tarafına da ebru çekilmiş kağıtlardır. (cönk biçiminde)
Kağıt Özellikleri:	Envâî renkte, âharlı, ince kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta‘lîk
İç Özellikleri:	458 varak; satır sayısı muhtelif; çift sütun; yaldız cetvelli; mâîl; fihrist ve serlevha bulunmamaktadır; başlıklar, bestekâr, şair, usûl isimleriyle bazı nakarat ve terennümler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapağın ebrulu yan kağıdının üstünde ‘7623 1237 <i>Halis Efendi Kütübhânesi</i> 156’ kaydına rastlanmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1a’da İstanbul Üniversitesi’nin mührü ve mecmuanın demirbaş numarası bulunmaktadır, Mecmua, 2a-b,3a boş, 3b’de; ‘ <i>Kâr-ı Hoca Kavl-i Muhteşem Devr-i Revân</i> ’ başlıklı kâr güftesiyle başlamaktadır, 456b’de ilk mısraı; ‘ <i>Seyreyleyli pertev-i hüsnün meh-i âlem</i> ’ olan Beyâtî-Bûselik makamındaki yürük semâî güftesi, mecmuanın intihasıdır.

Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada, Rast, Rehâvî, Sâzkâr, Pençgâh, Nîkrîz, Nihâvend, Mâhur, Zâvîl, Sûznâk, Büzürg, Sûzidilârâ, Şevkidîl, Dügâh, Sabâ, Muhayyer, Kûçek, Nişâburek, Uşşâk, Isfahan, Isfahanek, Nevâ, Beyâtî, Arazbâr, Acem, Mâye, Hicaz, Hümâyûn, Hisâr, Tâhir, Gerdâniye, Şehnâz, Arabân, Irâk-ı Sultânî, Bûselik, Gerdâniye-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Acem-Bûselik, Evc-Bûselik, Nevâ-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Hisâr-Bûselik, Muhayyer-Bûselik, Yegâh, Ferahfezâ, Şedarabân, Bûselik-Aşîrân, Hüseyinî-Aşîrân, Sûzidîl, Hicâzeyn, Şevkâver, Nühüft, Kürdî, Nevâ-Kürdî, Gerdâniye-Kürdî, Sabâ-Zemzeme, Aşîrân-Zemzeme, Muhayyer-Sünbüle, Nişâbûr, Irak, Râhatülervâh, Dikeşhâverân, Evc, Evcârâ, Hüzûzâm-ı Cedîd, Bestenigâr, Segâh, Vechiarazbâr, Hüzûzâm, Müsteâr, Muhayyer-Kürdî, Nihâvend-Sünbüle, Beyâtî-Bûselik makamlarından, kâr, murabba beste, semâî, şarkı ve koşma gibi beste çeşitlerinde bestelenmiş, binlerce eser kayıtlıdır. Güfte sahibi olarak; Nef'î, Behçetî, Vecdî, Sâbit, Nâbî, Küçük Yazıcı, Sırrî, Râkım, Hâfız, Nedim, Âsım, Fehim, Bâkî, Fuzûlî, Şâkir, Fâzıl, Rıfat, Nahîfî, Ârif Ağa, Nâfîz, Nâilî, Hâmid, Hâtîf, Pertev, Ârif, Sultan Murad, Sâmi, Râgıb Paşa, Vassaf AbdullahEfendi, Râif Paşa, Nâfîz, Sultan Süleymân, Monla Kuddise Sırruhû, Fasîh, Şehremîni Tıflî, Şehrî, Nazîm, Cezmî, Neşâtî, Bahâî, Hâmid Mîr, Rûhî, Râik Ali Efendi, Râmî Paşa, Merhûm Sultan Ahmed Hân, Gevherî, Tâlib, Sünbülzâde, Râik, Sadrâzâm Mîr-i Âhûr Mustafa Paşa, Süleymân Ârif Bey, Reîsü'l-Etibbâ Aziz Efendi, Zâik Ârif Ağa, Reîsü'l-Küttâb Râşid Efendi, Hıfzî,
-------------------------------	---

	Hamdullah Efendi, Hoca Hâfız, Sâib merhûm, Şekerzâde, , Sâ'dî, Vehbî, Dürri, Fâiz, Şâh Tâhir, Hâkânî, Şeyh Gâlib, Fitnat, Âtîf, Hazret-i İlhamî, Fennî, Dâniş, Riyâzî, Neylî, Mantıkî, Hıfzî Bekir Ağa, Hâfız-ı Şîrâzî, Nâşid Mir, Surre Emîni Hüseyin Mîr-Bornemazlı, Riyâzî, Vâsîf, Kâsım, Sıdkî Kadın, Ahmed Bey-Ali Paşazâde, Seyyid Sabri isimli şuarânın isimleri geçmekte, ayrıca 326a'daki bir şarkının üzerinde; <i>'Beste-i Küçük Müezzin, Güfte-i Fetvâ Emîni Selîm Efendi der-esnâ-yı üften be sefer-i Nemçe der halâl-ı râh fermûde'</i> kaydına tesadüf edilmektedir. Bestekâr olarak; Hoca,Itrî, Zaharya, Bekir Ağa, Mehmed Ağa, Dervîş Mehmed, Dilhayât, Tâhir, Şeyh Hüseyin, Dervîş Ali, Tanbûrî, Küçük Ahmed Ağa, Halîm Ağa, Sâdullâh, Kemânî İbrâhim Ağa, Hindîler, Tab'î, Hatibzâde, Acemler, Receb, Corci, Miskâlî Artin, Kapudanzâde, Hâfız Post, Mahmûd, İlya Yahûdî, Nakkârezen Mahmûd Çavuş, Emîr Ahmed, Gevrekzâde, Musâhib Sâdık, İlya, Hoca Abdülkâdir, Gulâm, Sâlih Ağa, Rıfat, Nazîm, Yûsuf Çelebi, Saîd Efendi, Osman Ağa, Memiş Ağa, A'mâ Hâfız, Kadrî, Hasan Ağa, Molla Mehmed Efendi, Tosunzâde, Monla, Şeydâ, Seyyid Ahmed Ağa, Nakkârezen, Müezzin Osman Ağa, Üsküdârî, İmâm-ı Sânî Ahmed Efendi, İlyas, Küçük Mehmed Ağa, Mîr Mustafa, Sâdık Ağa, Serheng Abdullah Ağa, İsmâil Ağa, Es'ad Efendi, Tulum Abdi, Mahmud Bey, Buhûrîzâde Itrî, Kassamzâde, Ali Paşa, Hâfız Rıfat, Küçük İmam, Nakşî Efendi, Sesigüzel Manol, Miskâlî, Hânende Kürkçü İbrâhim Ağa, Artin, Müezzinbaşı Osman Ağa, Monla Üsküdârî, İbrâhim
--	--

	Ağa-Kemânî, Sarı, Baba Nevâyî, Kara İsmâil Ağa, Şâh Abbas, Musâhib Sâdullah, Mustafa Ağa, Na'î, Çorbacızâde, Kürkçü, Cerrah Müezzîn, Ali Paşa, Tâhir Efendi, Çubukçuoğlu, Kürkçüzâde İbrâhim Ağa, Abdi, Şehlâ, Kutucuzâde, Savak Ağa, Nakkârezen Mehmed Ağa, Esmâ Sultan, Çavuş Mehmed Ağa, Ahmed Ağa, Kâdî İbrâhim Ağa, İsmâil Efendizâde, Tokâdî Emîn Efendi –kuddise sirruhû'l-azîz-, Cemîl Bey, Çiroz Mehmed Ağa, - Veliyyü'n-ni'met, cennet-mekân merhûm ve mağfûrun-leh - Sultan Mustafa Han, Musâhib Küçük Mehmed Ağa, Koca Osman, İsmâil Efendi, Tanbûrî Mehmed Çavuş, Hasan, Rıfat, Hasan Ağa, Ömer Ağa, Azîz Efendi, Ahmed Mîr, Cemâlî Hüseyin Ağa, Deli Mustafa, Çukacıâde, İbrâhim Ağa, Musallî Efendi, Tanbûrî Mehmed Ağa, Merhûm Hasan, Abdûlbâkî, Portakal Ahmed Çavuş, Burnaz Hasan Ağa, Murad Hân-ı Râbî'-der hakk-ı Mûsâ Çelebi, Rıfat Üskûdârî, Seyyid Nûh, Küçük Müezzîn, Haham, Tomtom İmam, Hâfız Kömür, Başçavuş, Yasef Yahûdî, Hasan Efendizâde, Teberdâr Abdullah Ağa, Tıflî, Musâhib Seyyid Ahmed Ağa, Hacı Sâlih, Diyarbekrî Verdî (?), Çelebi-Serzergerân, Hakkâk, Sultan Cem, Abdûlbâkî Ağa, İbrâhim Paşazâde Es'ad Mîr, Müezzîn Çelebi, Hânendebaşı Mehmed Ağa, İsmâil Dede, Santûrî Mehmed Ağa, Mîr Yahyâ, Zimmî Murad, Sütçüzâde, Cemil Mîr, Yahûdî İsak, Muharrem Çelebi, Küçük Müezzîn, Âhenî, Ali, Mü'min Ağa, Nazmî Çelebi, Portakal Seyyid Ahmed, Serçe Ahmed Ağa, Küçük Çavuş, Halîl Efendi, Kadri Çelebi, Receb Çelebi, Dervîş Hüseyin, Petrakî, Ahmed Çelebi-Şîve, Hâmid Mîr, Na'î Çelebi, Küçük Çavuş Mehmed Ağa, Cemâl, Hâfız,
--	---

	Çultutmaz Mehmed Ağa, Diyarbekirli Mahmud, Buhûrîzâde, Kaftânî, Bağdâdî, Dervîş Ali Şîrûganî, Tanbûrî Hacı Ömer, Receb Ağa, Monla Rıfat, Sengî Receb, Teberdâr Abdi, Nazîm karındaşı Hüseyin, Nasuh Paşa, Kadıköylü, Feyzullah, Gevrekzâde Mustafa isimlerine rastlanmaktadır. * Bu mecmua, elimize geçmiş bulunan en zengin güfte mecmualardandır.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 10349
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Yüzbaşı İzzet Efendi
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21.3x14.4 cm.
Cilt Özellikleri:	Sırtı deri, gövdesi mukavva cilt. Cildin ön kapağında, üzerinde ata binmiş sarıklı bir Osmanlı tipinin canlandırılmış olduğu yeşil renkte bir çıkartma bulunuyor. Altında bir yazı; ‘ <i>Mısır Valisi Müteveffâ (...)</i> ’ Sırtında bir numara pulu bulunuyor ve onun üstünde ise; ‘169’ yazıyor.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik’a
İç Özellikleri:	89 varak; satır sayısı muhtelif; çift sütun; mâil; serlevha surhle süslenmiş; başlıklar, bazı nakaratlar kırmızı mürekkeplidir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının içinde, iri harflerle ve Ta’lik hatla kaleme alınmış bir temellük kaydı bulunmaktadır; ‘ <i>İstashabehu’l-hakîr İzzet Yüzbaşı Monla’nın (?) – Sene 1284’</i> ; Arka kapak içinde de ise birtakım yazılar ve bir şiir bulunmaktadır, 1a’da Selânik vilâyeti dahilindeki Yeroz (?) Sancağı kazalarından <i>Zenha(?)</i> kazasındaki köylerin isimlerini beyan eden bir liste yazılıdır, 1a’da İstanbul Üniversitesi’nin mührü ve kitabın demirbaş numarası kayıtlıdır, yanında ise İbnülemin’in 1318 tarihli tesahub kaydı bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1b’de; Çifte Düyek, Fahte, Muhammes, Çenber, Devr-i Kebîr, Zencîr, Berefşân, Devr-i Revân, Darb-ı Fetih,

	2a'da ise; Nîm Sakîl, Nîm Devr, Firengî, Hafîf, Çifte Düyek, Nîm Hafîf ve Remel usûllerinin darpları yazılmıştır, 2b, 3a-b ve 4a'da mecmuanın fihristi yer almaktadır, 5a'da bir macun tarifi yazılıdır, 5b'de ortasında 'Dede' yazılı olan serlevhanın altındaki 'Der Fasl-ı Rast' başlığıyla başlıyor; İlk güfte, Hâce'ye [Abdülkâdir-i Merâgî] atf edilen meşhur 'Kavl-i Muhteşem'in güftesidir, 85b'de güfte kısmı sona eriyor. Bundan sonra mecmuanın tertibi haricinde, 86b'de bir ilâhî, 88b'de iki şarkı, 89a'da bir şarkı ve 89b'de ise bir şarkı güftesine rastlanıyor, 87a'da macun tarifleri bulunuyor, 87b ve 88a'da bazı mâniler kaydedilmiş, 88a'da bir de manzume kayıtlı, 89a'da bir isim listesi vardır.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuâ; Rast, Sûzidilârâ, Nihâvend, Ferahnâk, Sûznâk, Mâhûr, Tarz-ı Nevîn, Beyâtî, Sabâ, Uşşâk, Şehnâz, Sipihr, Muhayyer, Beyâtî-Arabân, Nevâ-Pûselik, Kürdî, Hûzzâm, Irak, Gülizâr, Hisâr, Hüseyinî, Hicaz, Isfahan, Mâye, Müsteâr, Hicazkâr, Şehnâz, Encümenârâ, Hicaz, Arazbâr, Beyâtî-Arabân¹⁰⁶, Acem-Kürdî, Bûselik, Sabâ-Pûselik, Nevâ-Pûselik, Mâhûr-Bûselik, Sabâ-Zemzeme, Segâh, Nühüft, Ferahfezâ, Büzürg, Acem-Aşîrân makamlarında bestelenmiş, kâr, nakış, beste, semâî, şarkı nev'inden asarın güftesini barındırmaktadır. Bunların dışında bir de 86b'de 'Îlâhî-Eviçârâ' başlıklı bir ilâhî güftesi bulunmaktadır. Mecmuada bazı güftelerin üzerinde bestekâr ismi bulunmaktadır. O isimler; Hâce, Dede Efendi, Rızâ Efendi, Mehmed Bey,

¹⁰⁶ Araban-Beyâtî diye bir başka yazım daha var.

	Hâşim Bey, Tanbûrî Osman Bey, Corci, Zaharya, Kara İsmâil, Seyyid Nûh, Mehmed Ağa, Dellalzâde, Sâdullah Ağa, Kömürcüzâde, İstavrakî (?), Ali Ağa, Abdî Efendi, Osman Bey, Halîm Ağa, Şâkir Ağa'dır. 21a'da Rızâ Efendi güfte sahibi olarak da zikredilmektedir. * Mecmuadaki başlıklar ve diğer atıflar da ciddî hatalara rastlanmaktadır. Bazen 'semâî' türündeki bir eser 'beste' olarak kaydedilmiş, bazen de usûl ve makam isimleri yanlış belirtilmiştir. Bu özelliklerine bakılarak mecmua sahibinin amatör bir müzisyen olduğunu söylemek yanlış olmaz. Zaten mecmuayı tertib eden de, temellük kaydında ismine rastlanan zât, yani '<i>İzzet Yüzbaşı</i>'dır. Yine temellük kaydından ve Dede'den merhum olarak bahsedilmesinden (14b) anlaşılacağı üzere mecmua 19. Asrın ikinci yarısına aittir. Hatta 1860'larda kaleme alındığı söylenebilir.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 10610
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20,4x13,3 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli, ortasında şemse benzeri basit bir geometrik şekil bulunan, açık kahverengi, deri cilt. Ön ve arka kapaklarda hatip ebrusu kullanılmış ve cilt kapakları, kitaba taraklı ebru tekniğiyle ebrulanmış kağıtlar kullanılmak suretiyle yapıştırılmıştır.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta‘lik
İç Özellikleri:	98+2 varaktır; çift sütun; satır sayısı muhtelif; mâil; başlıklar, makam, usûl ve bestekâr isimleri ile bazı terennüm ve bazı hareketler kırmızı mürekkeplidir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	İç kapak vazifesi gören kağıdın üst tarafında ‘<i>Mecmûa</i>’ yazılı, altında ise üzerinde ‘<i>Şevket</i>’ ismi yazılı olan iki farisî beyit kayıtlıdır; ‘<i>Bî basiret râ küned sâhib-basîret bî-hodî/Çeşm-i kör ez tûtîyâ-yı hâb rûşen mîşevd</i>’, ‘<i>Der sühan güften hatâ-yı câhilân peydâ şevd/Piste-i bî-mağz çün leb vâ küned rüsvâ şevd</i>’, İç kapağın hemen arkasından gelen kağıtta bazı temellük kayıtları bulunuyor; ‘<i>İstashabehû el abdû’l-ekall el-muhtâc ilâ şefaati Resûl-i Ekremü’l-Ekmelel-med’û Mehmed Es’ad (...?)</i>’, ‘<i>Be mâ nîz resîd ve ene’l-fakîr Mehmed Ârif Efendi 21 Rebiülâhîr-1247</i>’, ‘<i>Âriyet be mâ nîz resîd ve ene’l-fakîr Mehmed Emîn an-hulefâ-yı mektûb-i hazret-i defterî- Gurre-i Muharrem 1247</i>’, İbnülemin’in 1336 tarihli temellük kaydı ve ‘<i>Mehmed Ârif- 1245</i>’ yazılı bir mühür yer alıyor.

Kitabın İç Düzeni:	1a'nın karşısındaki sayfada mecmuanın fihristi yer alıyor, 1a'da bir arz sureti bulunuyor, Yine 1a'da henüz mecmua başlamadan önce, '<i>Beste-i Çorbacızâde Usûleş Çenber</i>' başlığıyla bir güfte kaydedilmiş. 1b'de mecmua; '<i>Usûleş Eyfer Beste-i Itrî</i>' başlıklı, '<i>Gördüm leb-i meygûnunu mestâneye döndüm</i>' mısraı ile başlayan murabba bestenin güftesi ile başlıyor, 2a'da bir fevâid görülüyor, 26a'da bir başka fevâid, 53a'da, 26a'da bulunan aynı fevâid yine görülüyor, 91b'de bulunan ve '<i>Der Fasl-ı Evc-i Irak</i>' başlığı taşıyan Nîm Devr usûlündeki bestenin güftesi ile mecmuadaki güfte kısmı sonlanıyor; '<i>Dil-i âşüfte kim ol amberin gîsûya bağlanmış</i>' 94a'da; '<i>İbtidâ zuhûr-i Devlet-i Aliyye-yi Osmâniye'den (...) -i devrâna gelen ve gelecek meşâyih-i İslâmiye zabt olunmak için bu mahalle (...)</i>' başlıklı bir liste verilmiş, 95b'de Sâib ve Molla Câmi'ye ait birer şiir kaydedilmiş, 96a'da bazı kıt'alar ve beyitler bulunuyor, birisinin üzerinde '<i>Vassaf</i>' ismi görülüyor, 98a'da bir şiir ve üzerinde '<i>Şefiknâme</i>' yazılı iki beyit bulunuyor; 98b'de ise yine bazı şiirler ve fevâid kayıtlıdır.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rehâvî, Pençgâh, Nikrîz, Isfahan, Nişâbûr, Mâhûr, Nevâ, Beyâtî, Uşşâk, Nühüft, Nevruz-i Acem, Acem, Acem-Aşîrân, Nihâvend, Arazbâr, Baba Tâhir, Dügâh, Sabâ, Hüseyinî, Bûselik, Aşîrân, Kürdî, Hisâr, Râhatülvâh, Dilkeş, Sünbûle, Irak, Muhâlif, Segâh, Bestenigâr, Evc, Evc-Irak makamlarında, kâr,

	nakış, beste, semâî, şarkı gibi beste türlerindeki eserlere yer verilmiştir. Bunların dışında birkaç türkü güftesine ve şiir parçasına da rastlanmıştır. Şu bestekârların esâmîsi zikr olunmaktadır; Çorbacı, İtrî, Hoca Abdülkâdîr, Hâfız Post Merhûm, Dede, Mustafa Ağa, Nâne, Hânende Çelebi, Tosunzâde, Yusuf Çelebi, A'mâ Merhûm, Küçük İmam, Acemler, Memiş Ağa, Derviş Ahmed, Derviş Hasan, Hâfız Kömür, Receb Çelebi Merhûm, Abdûlbâkî Çelebi, İmam Abdullah Efendi, Nazîm Efendi, Kazzaz Mustafa Çelebi, Müezzîn Çelebi, İmâm-ı merhum, Bekir Çavuş Ağa, Esad Efendi, Hasan Efendizâde, Nâ'tî Dâmâdı, Koca Osman, Na'lça, Nevâyî, Dervîş İsmâil, Simkeş, Antâbî Mehmed Ağa, Hasan Ağa, Hasan Çelebi, Hasan Çelebi, Nazîrîzâde, Diyarbekrî Dervîş Mehmed.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 10791 (İbnülemin-3373)
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20x15 cm.
Cilt Özellikleri:	Sırtı mor deri, gövdesi ebru ile kaplı kağıt olan cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharsız kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	19 varak; satır sayısı muhtelif; çift sütun, cetvelli, mail, başlıklar kırmızı mürekkeplidir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının üstüne ‘309’ yazılmıştır. İç kapağında; İbulemin Kütüphanesi’ne ait kaşe bulunmakta ve içinde ‘3373’ yazmaktadır. 1a’da İbnülemin Mahmud Kemal İnal’ın temellük kaydı görülmektedir; ‘İstashabehû Seyyid Mahmud Kemal ğufire-leh’
Kitabın İç Düzeni:	Mecmua, hangi fasla ait olduğu anlaşılamayan, ‘ Ey derdem ser be şüd ez nedâred’ mısraı ile başlayan bir semâî güftesi ile 1a’dan başlar; 19a’da bulunan ve hangi fasılda yer aldığı yine meçhul olan bir şarkı güftesi ile sona erer; ‘Bir lahza nihân olsa o meh-rû nazarımdan’
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmua çok büyük ölçüde eksiktir. İçinde makam ismi olarak sadece; Mâhûr, Irak, Rast, Arazbâr, Hüseyinî, Nühüft isimlerine rastlanmaktadır. Zaten fasıl başlıklarının da birçoğu kaybolduğundan aradaki güftelerin hangi fasılda kayıtlı olması gerektiği kestirilememektedir. Mecmuada nakış, murabba, semâî ve şarkı türlerinde eserlerin güfteleri kayıtlıdır. Bu mecmuada bestekâr ismi olarak rastlanan tek isimse, 12a’daki bir semâî güftesinin üstünde kayıtlı olan;

	‘ <i>Şehlâ Çelebi</i> ’ ismidir.
--	----------------------------------

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 10841 (İbnülemin-3429)
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	19.4x11.2
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli yer yer yıpranmış, koyu kahverengi, deri cilt. Ön ve arka kapak içlerine de hatip ebrusu yapıştırılmış.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'îk
İç Özellikleri:	132 varak; satır sayısı muhtelif; mâil; başlıklar, makam, bestkekâr ve usûl isimleri ile terennümler ekseriyetle kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin sırtındaki bir numaro pulunda; '315' yazmaktadır. 1a'nın hemen karşısındaki sayfada ise ' <i>İbnülemin Mahmud Kemal İnal Kütübhânesi-3429</i> ' kaydı bulunmaktadır. 2a'da İbnülemin'in temellük kaydı bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmuanın eski varak numaralarından, baştan 8 varağının kayıp olduğu anlaşılıyor. Hem bu durum ve hem de içerideki iki sayfaya aynı numaranın verilip, mecmuanın tertibinin bozulmuş olmasından dolayı baştan numaralandırdım. Mecmua, 1a'daki; ' <i>Usûleş Remel-Güfte Hayâlî</i> ' başlığıyla kayıtlı, ' <i>Gark eyledi hûnâb-ı sirişkim teni cânâ</i> ' güfteli Nikrîz eserle başlıyor. 12a'da bir şiir kayıtlı, 131b'dek, ' <i>Düştü hasret âteşine kalb-i nâşâdım Ali</i> ' mısraı ile başlayan bir nâd-ı Ali ile mecmua sona eriyor.

Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Müsteâr, Isfahan, Nişâbûr, Mâhur, Zâvil, Nevâ, Sünbûle, Uşşâk, Nühüft, Acem, Acemaşîrân, Nihâvend, Arazbâr, Baba Tâhir, Dügâh, Sabâ, Çârgâh, Kûçek, Hüseyinî, Beyâtî, Hümâyûn, Nevruz, Necd, Horasan, Zemzeme, Nevruz-i Arab, Sazkâr, Hicaz, Hüzzâm, Arabân, Uzzâl, Şehnâz, Gerdâniye, Muhayyer, Muhayyersünbûle, Muhayyerbûselik, Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Kürdî, Hisar, Irak, Muhâlif, Sultânî¹⁰⁷, Segâh, Mâye, Bestenigâr, Râhatülervâh, Evc, Yegâh, Hüseyinîaşîrân makamlarında eserler bulunuyor. Bestekâr olarak; Mustafa Ağa, Itrî, Hasan Çelebi, Na'lça, Bekir Ağa, Çorbacızâde, Esad Efendi, Derviş Ali, Hatibzâde, Zaharya, Vesîm Efendi, Mustafa Çelebi, Hânendebaşı, Hâfız, Kadri, Tosunzâde, Nazîm, Koca Osman, Abdullah Ağa, Küçük Müezzîn, İmam, Mehmed Çavuş, Receb, Na'tî Dâmadı, Monla, Dede İsmâil Efendi¹⁰⁸, Kara İsmâil, Diyarbekrî, Nakşî Çavuş, Tab'î, Bekir Ağa, Şehlâ, Simail Çavuş, Yusuf Çelebî, Hâfız-ı Üsküdârî, Na'lî, Sabih Çelebi, El-Hâc Abdullah, Zihnî, Kemânî, Tavukçuzâde, Seyyid Nuh, Abdi, Müezzinzâde, Monla Efendi, Buhûrîzâde, Küçük İmam, Halîl Efendi, Tomtom, Acemler, Hasan Efendizâde, Enfî, Hasan Ağa, Dilhayat, Hammâmîzâde, Kapudanzâde, Sütçüzâde ve Tavukçuzâde Mehmed Ağa'nın isimleri geçmektedir.
-------------------------------	--

¹⁰⁷ Başka hiçbir kaynakta geçmeyen bu isim belki eksiktir. Bu hâliyle tamamsa bilmediğimiz bir makam ismi daha öğrenmiş oluyoruz demektir. (106b)

¹⁰⁸ Bu kayıt, Dede'nin Beyâtî makamındaki 'Bir gonca femin yâresi vardır ciğerimde' bestesinin güftesiyle beraber geçmektedir. Mecmuanın tertîb edilmesinden çok sonra buraya derc edildiği anlaşılıyor. (27b)

	Güfte sahibi olarak sadece; Cevherî, Hayâlî ve Bâkî isimleri geçmektedir. * Mecmua, 18. Asrın ilk yarısında tertib edilmiştir. Sonraki devirlerde sadece birkaç güfte ilâve edilmiştir ki bu da yazıya bakılarak kolayca anlaşılmaktadır.
--	---

Yazma Demirbaş No:	10858 (İbnülemin-3446)
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	19.7x12.2 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli mor deri cilt. Ön ve arka kapaklara şal ebu yapıştırılmış.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta‘lik
İç Özellikleri:	136 varak; satır sayısı muhtelif; mâil; mükemmel tezhibli serlevha; başlıklar beste ve güfte sahiplerinin isimleri, makam ve usûl isimleri ile ‘meyanhâne, zeyl, mükerrer’ gibi bâzı ifadeler kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin sırtındaki bir numara pulunda; ‘314’ yazmaktadır. 1a’da ise ‘ <i>İbnülemin Mahmud Kemal İnal Kütübhânesi-3446</i> ’ kaydı bulunmaktadır. Yine 1a’da iki temellük kaydı göze çarpmaktadır. Birisi İbnülemine aittir. Diğeri ise; ‘ <i>İstasahabehü’l-fakîr Ahmed Nâfîz Kâtibân-ı Divân-ı Hümayûn, Sene 1221</i> ’ kaydıdır.
Kitabın İç Düzeni:	1b ve 2a’da satranç şeklinde bölünmüş kutucuklara şu usûllerin darpları verilmiştir; Sofyan, Sâde Düyek, Çifte Düyek, Devrirevân, Devrikebir, Nimdevir, Semâî, Aksak Semâî, Fahte, Aksak Fahte, Bereşân, Lenk Bereşân, Firengifer’, Firenkçîn, Fer’, Çenber, Evfer, Evsat, Zencîr, Hâvî, Darb-ı Fetih, Türkîdarb, Hezec, Nîm Sakîl, Sakîl, Remel, Remel Fer’, Darbeyn, Muhammes, Hafîf. 2b ve 3a boştur. 3b ve 4a’da tezhibli serlevha ile müzeyyen fihrist kısmı bulunmaktadır. 4b’de ‘ <i>Der Makâm-ı Rast</i> ’ ibaresi ile mecmuâ başlıyor,

	5a'da mecmuaya sonradan eklendiği anlaşılan Fuzûlî'ye âit bir şiir bulunmaktadır¹⁰⁹, 6b'de ki; ‘ <i>İmşeb ki ruhaş çerağı bezmi men bûd</i>’ mısraı ile başlayan nakış güftesi ile mecmua başlıyor, 135b'de mecmua Hüzûzâm Faslı'na kaydedilmiş bulunan tek şarkı ile sona ermektedir; ‘ <i>Beni sevdâya salan ol adûya merhâbâ</i>’ 136a'da bir beyit kayıtlıdır; ‘ <i>Cânâ beni didârına mahrum ettin/Hercâiliğin âleme mâlûm ettin</i>’.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada Rast, Rehâvî, Nîkrîz, Mâhûr, Nevâ, Nühûft, Isfahan, Hümâyûn, Uşşâk, Beyâtî, Arazbâr, Acem, Acemaşîrân, Kürdî, Dügâh, Sabâ, Hüseyinî ve Necd, Hisar, Muhayyer (ma'a Sünbûle), Aşîrân, Baba Tâhir, Hicaz, Şehnâz, Râhatülvâh, Irak (ma'a Muhâlîf), Bestenigâr, Evc, Segâh, Hüzûzâm makamlarında bestelenmiş nakış, beste, semâî ve az sayıda da şarkı türünde eserlerin güfteleri bulunmaktadır. Bestekâr ismi olarak; Dervîş Mehmed, Hâce, Na'lî, Kadrî, Receb, Ebûbekir Ağa, Tab'î Ağa, Kapudanzâde, İtrî, Ahmed Ağa, Nazîm Efendi, Rif'at, Es'ad Efendi, Gazzâz Hasan Çelebi, Mehmed Efendi-Üsküdârî, Çorbacızâde, Hâfîz, Monla Efendi, Hasan Ağa, Tab'î Mustafa Ağa, Tosunzâde, Çalakzâde, Küçük İmâm, Baba Nevâyî, Na'na Ahmed, Zihnî Çelebi, Mehmed Çavuş Ağa, Müezzîn Mustafa Ağa, Tab'î Çelebi, Acemler, Tesbihî es-Seyyid Çelebi, Dervîş Ali, Fehîm, Hâfîz Post, Musallî Efendi, Müezzîn Hasan Ağa, Avvadoğlu, Kemânî Mehmed Ağa, Kâdî Abdi Efendi,

¹⁰⁹ ‘Şifâ-yı vasl-ı hicrân kadrini bîmâr olandan sor’ mısraı ile başlayan bu şiirin mecmuadaki hâli biraz bozuktur.

	Abdûlbâkî Ağa, İbrâhim Çavuş, li- Hasan Ağa merhum¹¹⁰, Receb Çelebi, Nazîm (Güfte ve Beste), Şeştârî Murad Ağa, Buhûrîzâde, Kapudan Paşa, Memiş Ağa, İsmâil Ağa, Mehemed Bey, Hâfız Kömür, Âhenî Çelebi, Ebûbekir Ağa-Şehriyârî, Hasan Efendizâde, Fervefürûş, Diyarbekrî Şehlâ, Dervîş Ömer, Santûrî İbrâhim Ağa, es-Seyyid Nuh Çelebi, A'mâ İbrâhim, Tomtom İmâm, Müezzinzâde Hacı Mehmed, Bursevî İsmâil, Hatibzâde, Mehemed Ağa-Kemânî, Hâce Abdülkâdir, İmâm-ı Sağîr, Nefirzen Mehemed Ağa, Kadıköylü Mustafa Ağa, Küçük Müezzin, Taşcı Receb isimleri kaydedilmiştir. Şair ismi olarak ; Nahîfî, Saîd, Tâhir, Vecdî, Hayâlî, Yahyâ, Nedîm, Nâilî, Vassaf Abdullah Efendi, İsmetî, Ârif Efendi, Mâhî, Parsazâde, Vehbî, Râsih, Cisrîzâde Rahmî, Bâkî, Nâbî, Zâtî, Yümnî, Enîsî, Sırrî, Fâiz, Kabûlî, Hıfzî, Sâmi, Vecîhî, Riyâzî, Na'tî, Sûzî, Şallı Eyyûbî, Münîb, Nev'î, Selîm Giray Hân, Şeyh-i Mevlevî, Ahmed Efendi, Mevlânâ, Va'dî, Enverî, Sebkatî, Feyzî Bey, Nedîm Efendi, Vâlî, Câzim, Örfî, Fâizî, İzzet Paşa, Adlî, Nâyî, Sâbit, Rezmî, Vahîd isimleri zikredilmiştir. Tab'î Ağa, Rif'at, Es'ad Efendi isimleri, 'Güfte ve Beste' ifadesiyle de anılmıştır. * Mecmuanın bazı boş kısımlarına, başka birkaç el tarafından Rik'a yahut nesih ile bazı başlıksız güfteler ve şiirler kaydedilmiş. * 18. yüzyılın ikinci yarısında kaleme alınmış olmalıdır.
--	---

¹¹⁰ Ta'likle başka bir el tarafından yazılmış (53b)

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 10990 (İbnülemin-3586)
Mecmuanın Adı:	[Fasıl Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	18,3x13 cm.
Cilt Özellikleri:	Şirazesinin ipleri, sırtının dış kısmından geçirilerek dikilmiş mor deri cild.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	62 varak ¹¹¹ , satır sayısı muhtelif.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Numaralandırılmamış ilk varakta ‘İbnülemin Kütübhânesi’nin kaşesi ve içinde yazmanın demirbaş numarası kayıtlıdır. Üstünde İbnülemin’e ait temellük kaydı bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	Fihrist, cildin iç kapağında oluşturulmuştur, Numaralandırılmamış ilk varakta; ‘Zühre ile nakarât-ı Mâhûr/Kızdırıb deffini mâhın tef-hûr’ beyti bulunmakta, Mâhur makamında bestelendiği anlaşılan ve ‘Uşşâk senin hüsnüne hayrân olsun’ mısraı ile başlayan murabba güftesi ile mecmua başlıyor, 62a’ya kadar –fasılalar olmakla birlikte - güfteler kısmı ile devam ediyor, bazen müfred, beyit nevinden şiir paçalarına rastlanıyor, bunların dışında, 1a’da bir gazel, 61b’de Râgıb Paşa’ya ait bir başka şiir görülüyor, mecmuanın son varağı olan 62b’de bir şiir metni kayıtlı ve şiirdeki bazı kelimelerin altına bazı sayı değerleri eklenmiştir.

¹¹¹ İlk varak numaralandırılmamıştır.

	Cildin arka kapağının içinde ‘<i>Cümle-i Kebîr</i>’ ve ‘<i>Cümle-i Sağîr</i>’ başlıkları altında, harflerin rakamsal değerlerini gösteren iki ayrı liste verilmiştir. Fasıllarda makam isimlerini belli etmek için; yukarıda ‘<i>Mâhûr</i>’ makamında olduğu gibi, içinde o makamın ismi geçen beyitler eklenmiştir.¹¹²
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada ismi ve hakkında beyit yazılı olduğu halde altında eser bulunmayan makamlar bulunmaktadır. Mecmuada kaydedilen eserlerini makamları olarak ise; Mâhûr, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Nühüft, Arazbâr, Sabâ, Hüseyinî, Rehâvî, Pençgâh, Nikrîz, Isfahan, Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Hicaz, Hüzzâm, Uzzâl, Dügâh, Segâh, Evc makamlarında murabba beste, semâî, şarkı türlerinde eserlerin güfteleri kayıtlıdır. Eserlerin güfteleri üzerinde çoğunlukla, hangi usûlde ve kim tarafından bestelendikleri hakkında bilgi yoktur. 21a’da Maktul Ali Paşa’nın olduğu yazılı olan bir murabba güftesi bulunmaktadır, 25b’de Dilhayat’ın Hüseyinî makamında bir murabbaı kayıtlıdır. 32a’da ‘Kürkçü’ ismi, Şehlâ Mustafa, Receb Çelebi, Seyyid Nûh Çelebi, Taşcı Receb, Bekir Çavuş Ağa, Sengî Receb, Na’lî (60b-61a), 61a’daki güftelerin üzerindeki Vecdî ve Râmî Mehmed Paşa isimleri ise güfte sahipleri olarak zikredilmiştir.

¹¹² Bu güfte mecmualarının mühim bir kısmında görülen bir adettir.

3.5 Şarkı Mecmuaları

Yazma Demirbaş No:	T.Y.1042
Mecmuanın Adı:	[Şarkıyyât, Semâîyyât, Eş'âr ve Ma'niyyât Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	23,4x11,6 cm.
Cilt Özellikleri:	Sırtı açık gri, gövdesi koyu, mor bez cilt. (cönk biçiminde)
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, yer yer sararmış, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih benzeri bir yazı çeşidi, sülüs-nesih karışımı.
İç Özellikleri:	20 varak; satır sayısı muhtelif; mâil; başlıklar ve nakaratlar (eyzan ifadesi) kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'da 'Edebiyat Kütübhânesi' mührü ve üzerinde 'T 1042' yazan bir numara pulu vardır, 1b'de Edebiyat Kütüphanesi'ne ait olduğu anlaşılan bir pulda; '1042- Şarkı Mecmûası' ifadesi yazılıdır, 2a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1a'dan 12a'ya kadar başlıklarında ' <i>Yeni Şarkı</i> ' ibaresi bulunan 22 şarkı güftesi bulunuyor ¹¹³ , 12b'de; ' <i>Gazel-i Muhibbi</i> ' başlığı taşıyan meşhur gazel; ' <i>Halk içinde müteber bir nesne yok devlet gibi/Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi...</i> ' 13a'dan 15a'ya kadar başlığında yine ' <i>Yeni Şarkı</i> ' ibaresi bulunan 5 şarkı güftesi, 15b'de; ' <i>Şarkı Semâî</i> ' başlığı taşıyan bir şarkı güftesi, 16a'da; ' <i>Semâî Ali Efendi</i> ' başlığı taşıyan bir semâî güftesi,

¹¹³ Mecmuadaki ilk güfte; 'Ey gaziler yol göründü gene garip serime' mısraı ile başlayan şarkının güftesidir.

	16a,17,18a'da; '<i>beyt, nazîre, güfte, müfret</i>' gibi başlıkları bulunan birtakım eş'ar, 18b'de; 4 mâni, 19a'da '<i>Yeni Şarkı</i>' başlığı taşıyan bir şarkı güftesi, 19b'de '<i>Semâî Gevherî</i>' başlığı taşıyan bir şiir, 20a'da ise 4 mâni daha bulunuyor. 20b'de alacak-verecek listesi nev'inden bir hesap kayıtları vardır.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuadaki şarkı güftelerinden istidlâl edildiğine göre bu defter 19. asrın ilk yarısına aittir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 3276
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	26,6x18,6 cm.
Cilt Özellikleri:	Sırtı siyah deri, gövdesi mukavva cilt.
Kağıt Özellikleri:	İçlerinde muhtelif filigranlar bulunan, âharlı, nohûdî renkte kağıtlar.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	97 varak; serlevha tezhibli; satır sayısı muhtelif; mâil, başlıklar, ara başlıklar ve nakaratlar kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Baş tarafta fevâid kayıtları için boş bırakılan sayfayanın üst tarafına ‘ <i>Hâlis Efendi Kütübhânesi</i> ’ kaşesi basılmış, altına bir kağıt yapıştırılarak, üstüne ‘ <i>Şarkı Mecmûası</i> ’ yazılmış, onun hemen alt tarafında ise İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi buluyor.
Kitabın İç Düzeni:	32a’ya kadar herhangi bir fasıl düzenine riayet edilmeyerek şarkılar sayfalara karışık biçimde kaydedilmiştir ve bazı güftelerin üstüne bestekâr ismi de yazılmıştır. 32b’den itibaren şarkılar, fihrist-i makâmât sırasına uymayan bir sıralamayla fasıllara ayrılmışlardır. Bu kısımda bestekâr ismi kaydedilmemiştir. Sâdece 57b’de bir kayıt bulunmaktadır; ‘<i>Şarkı sâat-i pür-nüzhet-i Vâlide Sultân-ı Aliyyetü’ş-Şân Beste-i Necîb Bey</i>’. 91b’de; ‘<i>Kantovârî Şarkılar ve Kantolar</i>’ başlığı taşıyan ve 9 adet kanto güftesi veren bölümle mecmua sona eriyor. Son 4 güfte Türkçe değildir, hangi dil olduğu da anlaşılamamıştır.

	92b’de ki şarkının başlığı; ‘ <i>Şarkı-yı Sûr-i Hümayûn-i meserret-makrûn/Beste-i Mâhûr, Necib Bey</i> ’
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Muhayyer, Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Hüseyinî-Aşîrân, Acem-Aşîrân, Sâzkâr, Beyâtî-Arabân, Şehnâz, Mâhûr, Nihâvend, Acem-Kürdî, Isfahan, Sûznâk, Nevâ, Hûzzâm, Hüseyinî, Muhayyer-Kürdî, Yegâh, Sabâ, Ferâhnâk, Hicâzkâr, Nühüft, Irak, Evc-Bûselik, Hicâz, Nişâburek, Rast, Acem, Evcârâ, , Gerdâniye-Bûselik, Arabân, Uşşâk, Arabân-Bûselik, Bestenigâr, Pesendîde, Hisâr, Acem, Gülizâr, Ferâhnümâ, Tâhir, Beyâtî, Bûselik, Hûzzâm makamlarında şarkı güfteleri bulunmaktadır. 17b’de bir köçek havası, 27a’da ise ‘<i>Şarkı-yı Cedîd</i>’ başlıklı iki güfte kaydedilmiştir. Çok az güfte üzerinde bestekâr ismine rastlanıyor. Onlar da; Şâkir Ağa, Ahmed Ağa, Hâşim Bey, Nûman Ağa ve Necib Bey’dır. * Bu mecmua 19. yüzyılın ortalarında kaleme alınmış olmalıdır. Çünkü içindeki eserler o döneme aittir ve güftelerin üslupları o devrin zevkini yansıtmaktadır.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 3353
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	23,2x15,1 cm.
Cilt Özellikleri:	Çift zencîrekli, gövdesinde; şemse benzeri bir süsleme bulunan, içi mukavva, mor deri kaplı cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta‘lik
İç Özellikleri:	197 varak; satır sayısı muhtelif; serlevha tezhibli; sayfalar yıldız cetveli; çift sütun; mâil; başlıklar, makam ve bestekâr isimleri surh ve mavi mürekkeplerle yazılmıştır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapak içinde, sağ üst köşedeki numero pulunda; ‘ Numero-5625 3353’ kaydı görülmektedir, 1a’da İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi ve kitabın numarası bulunmaktadır, 197a’da bulunan tesahub kaydında; ‘ <i>İsteshabû el-Fakîr es-Seyyid Mîr Mehmed İzzet - Hazîne-i Enderûn-ı Hümayûn, sene erba’a ve selâsûn ve mietân ve elf.</i> ’ yazmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1b, 2a ve 2b’de mecmuanın fihristi yer alıyor, 3a’da ki ‘ <i>Şarkı Dervîş İsmâil Efendi</i> ’ başlıklı; ‘ <i>Bu hüsn ile sen dilberâ</i> ’ güftesi ile mecmua başlıyor, Şevkutarab Faslı’nda ki ‘ <i>Şarkı M</i> ’ başlıklı ‘ <i>Ey gülnehâl-i işvezâ</i> ’ güftesiyle sona eriyor.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rehâvî, Pençgâh, Nikrîz, Nişâbûr, Mâhûr, Zâvîl, Sûznâk, Sûzidilârâ, Büzürg, Dilküşâ, Şevkidîl, Dügâh, Sabâ, Uşşâk, Nevâ, Beyâtî, Beyâtî-Arabân, Arabân, Hüseyinî, Isfahan, Hicâz, Nişâburek,

	Gerdâniye, Arazbâr, Şehnâz, Muhayyer, Muhayyer-Sünbüle, Tâhir, Bûselik, Hisar-Bûselik, Acem-Bûselik, Evc-Bûselik, Mâhûr-Bûselik, Gerdâniye-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Muhayyer-Bûselik, Tâhir-Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Hüseyinî-Aşîrân, Acem-Aşîrân, Şevkârâ, Şevkefzâ, Şetarabân, Sûzidîl, Evc, Evcârâ, Ferahnâk, Hûzzâm, Müsteâr, Hicazkâr, Pesendîde, Şevkutarab makamlarında şarkı güfteleri bulunmaktadır. Bazı başka türlerde eserler de vardır. 54b’de bir türkmânî, 55a’da bir dâğî güftesi yazılıdır. Bestekâr ismi olarak zikredilen isimler ise; Dervîş İsmâil Efendi, Tâhir Ağa, Ali Ağa, Bâkî, Hâfız Mustafa Ağa, Abdullah Ağa, Tanbûrî, Miskâlî, Yani, Nûman Ağa, Hâfız Ağa, Serheng İbrâhim Ağa, Şeydâ Hâfız, Sâlih/Kethudâ-yı Hazîne Mîr-i Esbâk, Şâkir Ağa, İzzet Ağa, İsmâil Efendi, Dede, Hâfız Efendi, Mustafa Efendi, Serheng Sâlih Efendi, Feyzî İbrâhim, Kemânî Ali Ağa, Sermüezzîn, İsak Yahûdî, Ser-Serheng, İsmâil Dede, Zeki Mehmed Ağa, Saîd Efendi, Kemânî Mustafa Ağa, M. [Sultan III. Selîm], Hâne-i Ser İzzet, İsmâil Efendi, Müezzîn Şâkir Ağa, Sâlih Efendi, Ali Efendi, Sermüezzîn Şâkir Ağa, Sâdullah Ağa’dır. * Mecmua Sultan 2. Mahmud dönemine aittir. Şâkir Ağa’dan ‘<i>sermüezzîn</i>’ olarak bahsedilmesi bu kanaatimizi kuvvetlendiren kayıtların başında gelmektedir. Bunun yanında tesahub kaydındaki tarih olan 1234 (1818/1819) senesi de, yaklaşık olarak mecmuanın toplandığı tarih olarak kabul edilebilir. * 12a’da, 13a’da, 142b’de, 143a’da, 169b’de ve 170a’da mecmuayı ilk derleyen kişinin yazısı dışında başka bazı güfte eklemeleri vardır.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 3877
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Şeklinûr Hanım
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20,7x10,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Çift zencîrekli, gövdesi mavi renge boyanmış çaharkûşe cilt. (cönk biçiminde)
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharı az, boyası soluk, mavimsi renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	126 varak; satır sayısı muhtelif; çift sütun; mâil; başlıklar, makam ve bestekâr isimleri, nakaratlar ekseriyetle kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin iç kapağında kurşun kalemle '<i>Mecmûa-i Makâmât-ı Mûsikî 952-8767—3877</i>' yazılıdır. Hemen altında İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi, onun altında da '461' yazmaktadır. Ayrıca burada ve 1a'da sayfanın muhtelif yerlerine 'Ali' yazılmıştır, 1a'da birisi biraz bozuk öbürü daha düzgün bir yazı ile, Enderûnî Vâsıf'ın meşhur şiirinden bir mısra bulunmaktadır; '<i>Dîni ayrı kâfir olsa rahm eder feryâdına</i>', Sayfanın sağ alt köşesinde mecmuanın tesahub kaydı yer almaktadır; '<i>Sâhibe-i hâze'l-mecmûa - Şeklinûr Hanım</i>', 125b'de birinde '<i>Seyyid Hasan</i>', öbüründe '<i>Hurşîd</i>' isimleri görülen ve birisi neredeyse tamamen silinmiş olan üç mühür basılıdır.
Kitabın İç Düzeni:	2b'deki ' <i>Dervîş İsmâîl</i> 'e ait, ilk mısraı; ' <i>Cemâlinde cüdâ olmak benim cânâ celâlimdir</i> ' olan, Rast şarkının güftesi ile mecmua başlıyor,

	2b'den 96b'ye kadar ilk başta fihristteki tertibe uyularak, 79a'dan itibaren ise fasıl tertibine riayet edilmeksizin ve birçoğuna makam yahut bestekâr adı gibi bilgiler yazılmaksızın kaydedilmiştir. Bu bölümde farklı bir tür olarak sadece 29b'de bir ilâhî güftesine rastlanmaktadır, 98b-104b arasında 5 adet gazel yazılmış, 102b ve 103b'ye ise 'Kerem' başlıklı birer güfte kaydedilmiştir, 105a-111b arası tamamen boştur, 112a ve 113a'da birer şarkı güftesi bulunmaktadır, 114b-122a arasında ağırlıklı olarak kıt'alar, müfredler ve mâniler bulunmakta, sadece 121a'da bir müseddes ve 121b ile 122a'da ise birer şarkı güftesi göze çarpmaktadır, 122b'de yine bir şarkı güftesi kayıtlıdır ve 124b ile 125'da ki ikişer şarkı güftesi daha bulunmaktadır. Son şarkı güftesinin ilk mısraı; <i>'Dûr olalı civan senden'</i> dir, 126a'da şu dua beyti yazılıdır; <i>'Îlâhî dilerim senden kerem bâbın küşâd eyle/Bu cöngün sâhibin yâ Rab iki cihanda şâd eyle'</i>, Altına da başka bir yazı ile; <i>Şâd olmadı dil-i vîrânım âh/ Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh'</i> yazılmıştır, 126b'de bazı hesap karalamaları görülmektedir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rast-ı Cedîd, Nihâvend, Mâhûr, Pesendîde, Sûznâk, Hicazkâr, Sûzidilârâ, Hicaz, Beyâtî, Gülizâr, Muhayyer-Sünbüle, Isfahan, Arazbâr, Beyâtî-Arabân, Tâhir, Şehnâz, Nişâbürek, Hümâyûn, Bûselik, Acem-Aşîrân, Gerdâniye-Bûselik, Acem-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Evc-Bûselik, Mâhûr-Bûselik, Hüseyinî-Aşîrân, Bûselik-Aşîrân, Sûzidîl, Acem-Aşîrân,

	Şevkefzâ, Evcârâ, Muhayyer-Kürdî, Sabâ-Zemzeme, Hüzzâm, Sabâ makamlarına bestelenmiş şarkıların güfteleri yer almakta ve bestekâr olarak da; Dervîş İsmâil, Saîd Efendi, Ali Ağa, Tâhir Ağa, Hâfız, İbrâhim Ağa, Rızâ Efendi, Tanbûrî, Hâfız Abdullah, Numan Ağa, Musâhib Hâfız, Mehmed Bey, Dellalzâde, Hâfız Efendi, M. [III. Selâm], İbrâhim, Hâfız Ağa, Gâlib Efendi, Üsküdârî Mustafa, Humbaracı İzzet, Üsküdârî Mustafa Ağa, Sâdullah Ağa isimleri anılmaktadır. * Şeklinûr Hanım'ın mecmuasında '<i>Dervîş İsmâil</i>'in (Hammâmîzâde İsmail Dede Efendi) eserleri çokluk bakımından ilk sırayı almaktadır. Dede'nin isminin çok sık geçmesi ve içindeki diğer bütün bestekâr isimleri bize, mecmuanın Dede'nin popülerliğinin zirvesinde bir bestekârken yani 19. asrın ilk yarısında kaleme alındığını göstermektedir. Şeklinûr Hanım'ın kimliği hakkında ise maalesef bilgi sahibi değiliz.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5632
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	24,2x13,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Ortasında çiçek buketi olan koyu mavi kadife cilt. Cildin iç kapaklarında ve yan kağıtlarında zilbahar ciltlerdeki tarzda süsleme bulunuyor.
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	190+2 varak (fihrist numaralandırılmamıştır); satır sayısı muhtelif; çift sütun; mâil; yaldız cetvelli; başlık ve nakarat isimleri kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının içinde; üstünde '3093/334' kaydı bulunan bir numara pulu görülüyor, Fihristin bulunduğu sayfanın arkasında İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi ve kitabın numarası bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmuanın baş tarafında fihrist-i makâmat bulunmaktadır. 19. Yüzyıl üslubu, fevkalâde güzellikte serlevhası vardır, 1b'de, Rast faslındaki ' <i>Misli yok bir şûh-i ra'nâ</i> ' mısraı ile başlayan şarkı güftesiyle mecmua başlamakta, 144b'deki; Vech-i Arazbâr faslından ' <i>Sen gibi bir dürr-i sîmîn</i> ' mısraı ile başlayan şarkı güftesiyle ise son bulmaktadır.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Nihâvend, Mâhûr, Sûzidilârâ, Sûznâk, Hicazkâr, Pesendîde, Beyâtî, Nevâ, Arazbâr, Gerdâniye, Muhayyer-Sünbüle, Hicaz, Şehnâz, Nişâburek, Arabân, Tâhir, Bûselik, Acem-Bûselik, Hisâr-Bûselik, Evc-

	Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Mâhûr-Bûselik, Gerdâniye-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Tâhir-Bûselik, Bûselik-Aşîrân, Sûzidîl, Şevkutarab, Acem-Aşîrân, Şevkefzâ, Müsteâr, Hûzzâm, Vech-i Arazbâr makamlarında bestelenmiş şarkıların güfteleri kayıtlıdır. İçinde hiç bestekâr ismi geçmemektedir. * Mündericatındaki eserlere bakarak, mecmuanın 19. Yüzyıl başlarına ait olduğunu söyleyebiliriz.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5633
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	24,7x14 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız cetvelli, ortasında gül motifi biçiminde süsleme olan müzehhep cild. Kitabın boğazı da bazı motiflerle tezyin edilmiş. Kapak içleri ve yan sayfalar saz üslûbu ile süslenmiş.
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta‘lîk
İç Özellikleri:	240+4 varak (fihrist ve güfteler); satır sayısı muhtelif; yaldız cetvelli; serlevha tezhibli çift sütun sayfa düzeni, muhtelif satır, mâil; başlıklar, bestekâr isimleri ve nakaratlar kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapaktaki kütüphane pulunda; ‘3094/335’ kaydı bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmuanın numaralandırılmadan evvelki varaklarında, serlevhası tezhibli fihrist bulunuyor, 1b’deki ‘ <i>Şarkı-Tanbûrî</i> ’ başlığı taşıyan ve ilk mısraı; ‘ <i>Ricâmız var erenlerden himmeti</i> ’ olan güfte ile başlıyor, 238b’de, ‘ <i>Dervîş İsmâil Efendi</i> ’nin Yegâh faslına kayıtlı; ‘ <i>Gördüm seni ben şûh-i sitemkâr</i> ’ mısraı ile başlayan şarkısının güftesi ile son buluyor.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Sâzkâr, Sûzidilârâ, Rast-ı Cedîd, Neveser, Pençgâh, Nikrîz, Nihâvend, Nihâvend-Sünbûle, Sûznâk, Pesendîde, Büzürk, Mâhûr, Zâvil, Şevkidîl, Hicazkâr, Dügâh, Hûzî, Zîrgûle, Çârgâh, Sabâ,

	Uşşâk, Beyâtî, İsfahan, İsfahanek, Hicaz, Hümâyûn, Nişâbûr, Şehlevendim, Nişâburek, Nevâ, Hüseyinî, Hisâr, Acem, Gül'izâr, Ferâhnümâ, Kûçek, Gerdâniye, Arazbâr, Tâhir, Sipîhr, Şehnâz, Arabân, Beyâtî-Arabân, Muhayyer, Muhayyer-Sünbüle, Pûselik, Beyâtî-Pûselik, Nevâ-Pûselik, Hisâr-Pûselik, Acem_Pûselik, Arazbâr-Pûselik, Gerdâniye-Pûselik, Mâhûr-Pûselik, Arabân-Pûselik, Tâhir-Pûselik, Şehnâz-Pûselik, Muhayyer-Pûselik, Evc-Pûselik, Kürdî, Muhayyer-Kürdî, Segâh, Mâye, Müsteâr, Hüzûzâm, Vech-i Arazbâr, Bestenigâr, Râhatülervâh, Dilkeşhâverân, Ferahnâk, Evc, Evcârâ, Pûselik-Aşîrân, Hüseyinî-Aşîrân, Acem-Aşîrân, Şevkutarab, Şevkefzâ, Hicâzeyn, Nühüft, Sûzidîl, Şet-Arabân, Ferahfezâ, Yegâh makamlarında şarkılar mevcuttur. Bestekâr olarak; Tanbûrî, Tıflî, Vâsîf, Miskâlî, Kemânî Tatar İbrahim Çavuş, Dervîş İsmâîl/Dervîş İsmâîl, , Şâkir Ağa, Ahmed Ağa, Markar, Hâfız Efendi, Ali Efendi, Nûman Ağa, Yani, Kemânî Ali Ağa, Mûsikârî, Râsih, Vâsîf, Zeki Mehmed Ağa, Bozukcu Ali, Kemânî Ali Efendi, Halîm, İzzet Ağa, Ali Ağa, Sâlih Efendi, Santûrî, Kemânî Edhem, Kemânî Rızâ, İsmâîl Efendi, Serheng İsmâîl Ağa, Ketânî Hâfız, Mustafa Ağa, Neyzen Mustafa Ağa, İsmâîl Ağa, Hâce İsmâîl isimleri zikredilmiştir. * Fizikî özelliklerine ve muhteviyatına bakıldığında mecmuanın 19. asrın ilk yarısında kaleme alındığı anlaşılır. Gayet süslü, tertibli bir saray mecmuasıdır.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5635
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecnûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	25,3x15,3 cm.
Cilt Özellikleri:	Çift zencîrekli, içerideki zencîrekten sonra üç yaldızlı cetvelle çerçevelenmiş, kıvrımlı dalları sıralayarak ve ‘S’ formüllerini kullanılarak yapılmış bezemeler taşıyan, kahverengi deri cilt. Cildin kapak içlerinde ve yan kağıtlarında da yaldız cetvelli ve içerisinde kıvrımlı dallar kullanılarak yapılmış, farklı motifli işlemler bulunuyor.
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik‘a
İç Özellikleri:	81+2 varak (fihriste numara verilmemiş); satır sayısı muhtelif; serlevha tezhibli; çift sütun; mâil; başlıklar ve nakaratlar kırmızı mürekkepledir. Her bir faslın başındaki makam ismi süslü bir kartuş içerisine yerleştirilmiştir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapak içindeki numara pulunda; ‘3096/338’ yazıyor, Fihrist varacağının arka tarafına gelen sayfada İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi ve içinde de kitabın demirbaş numarası bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmuanın baş tarafında mükemmel serlevhalı fihrist bulunmaktadır. 1a’da; iki renk altın kullanılarak, hatâyî ve hançer yaprakları motifleri ile kurgulanan, enfes bir işleme vardır, 1b’de yine bir serlevha bulunuyor, fakat burada eser

	yoktur. 4a'da ki Sûzilârâ başlığı altında kaydedilmiş olan; 'Gülşende yine meclis-i rindâne donansın' güftesi ile mecmua başlıyor, 64b'ye kadar muhtelif makamlarda şarkı güftelerine rastlanıyor, 71b'ye kadar boş ve 71b'den 73b'ye kadar koşmalar var, 74b'den 79a'ya kadar ise mâniler kaydedilmiş, 80a'daki 'Makâm-ı Bûselik-Aşîrân' başlığı ve altındaki 'Pek hâhişi var gönlümün ey serv-i bülendim' güftesiyle mecmua son buluyor.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada, Sûzidilârâ, Nihâvend, Mâhûr, Beyâtî, Hicaz, Arazbâr, Pûselik, Nevâ-Pûselik, Acem-Pûselik, Şehnâz-Pûselik, Muhayyer-Pûselik, Müsteâr ve Pûselik-Aşîrân makamlarından şarkı güfteleri vardır ki sayıları ancak 20'yi bulmaktadır. Bunun haricinde mecmuada, 9 koşma ve 119 mâni yer almaktadır. Bu da mâniler için daha mühim bir kaynak olduğunu göstermektedir. * Cildi, tezhibi ve sair diğer hususiyetlerine bakılarak, katiyen saray işi bir mecmuadır denilebilir. Derlendiği zaman ise herhâlde II. Mahmud (28 Temmuz 1808- 1 Temmuz 1839) devridir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5638
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	22.8x14 cm.
Cilt Özellikleri:	Kenarları yaldız zencîrekli, ortası siyah kadife, vişneçürüğü renginde çaharkûşe cild.
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, filigranlı, beyaz kağıt. (‘AFG’, kartal ve ters vazo biçiminde filigranlar)
Yazı Çeşidi:	Rik’a
İç Özellikleri:	70 varak ¹¹⁴ ; satır sayısı muhtelif; başlıklar ve nakaratlar kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapak içindeki numara pulunda ‘3099/340’ kadı var, İç kapakla 1a arasındaki boş varağı ön tarafında ise İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmua, 1a’daki ‘ <i>Şarkı</i> ’ başlıklı, ilk mısraı; ‘ <i>Bırak hercâyî etvârı</i> ’ olan şarkı güftesiyle başlıyor, 33b ve 44a’da tamamı kırmızı mürekkeple yazılmış bazı müfredler, kıt’alar bulunuyor, 35, 36, 37a, 38, 39, 40, 41, 42’de ise şarkı güftesi olduğu anlaşılmasına rağmen, üzerlerinde herhangi bir başlık bulunmayan birtakım şiirler kaydedilmiş, 69b ve 70a’da ‘ <i>Hamdülillah pâdişâh-ı âlem ü zıllullâh/Oldu mansûr u muzaffer ahsen-i tedbîrle</i> ’ beytiyle başlayan bir şiir bulunmaktadır. Bu şiirle berâber mecmua sona ermektedir.

¹¹⁴ 70. varaktan sonra numaralandırılmamış sekiz adet boş varak bulunuyor.

Açıklamalar ve Notlar:	Bazı şarkıların üzerinde makam yahut bestekâr isimlerine rastlanıyor. Fakat bunların sayısı çok azdır. Makam olarak; Acem-Aşîrân, Arabân, Sabâ isimleri, bestekâr olarak ise; Nûman Ağa, Sermed Efendi, Saîd Efendi, Enderûnlu Mihrî Ağa, Dervîş İsmâil isimleri zikredilmektedir. * Bazı güftelerin üzerinde ‘<i>Güfte-i H</i>’ kaydı görülmekte bir güftenin üzerinde ise ‘<i>Rızâ Efendi</i>’ye ait olduğu yazılıdır. * Bu mecmua, 19. Yüzyılın ilk yarısına tarihlendirebildiklerimizdendir.
------------------------	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5642
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21,9x14,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Şemse-köşebent kompozisyonlu kırmızı deri cilt. Ortasına, şemseye benzeyen bir motifle kurgulanmış olan bir süsleme yapıştırılmış.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz kağıt; bazı varakların içinde yan yana üç hilal biçiminde bir figür bulunuyor.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	99 varaktır ¹¹⁵ ; satır sayısı muhtelif; mâil; başlıklar, bestekâr isimleri ve nakaratlar kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapaktaki numero pulunda; '3103/344' kaydı bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	1a'da İstanbul Üniversitesi'nin mührü var, 1b'de ' <i>Fihrist-i Makâmât-ı Mûsikî</i> ' başlığı altında mecmuanın fihristi yer alıyor, 2a boş, 2b'de ' <i>Der Makâm-ı Rast</i> ' başlığı ile mecmua başlıyor. İlk şarkı güftesi, bestesi ' <i>Dervîş İsmâil</i> 'e ait olan; ' <i>Sen beni terk eyledin ey melek</i> ' mısraı ile başlayan şarkının güftesidir. Mecmuadaki son şarkı güftesi yine ' <i>Dervîş İsmâil</i> 'in, Yegâh makamında bestelemiş olduğu; ' <i>Gördüm seni ben şûh-i sitemkâr</i> ' mısraı ile başlayan şarkının güftesidir.

¹¹⁵ Mecmuanın varaklı numaralanırken 88. varak atlanmıştır.

Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Neveser, Nihâvend, Sûznâk, Pesendîde, Mâhûr, Hicazkâr, Beyâtî, Isfahan, Hicaz, Nişâbûr, Nevâ, Gülizâr, Gerdâniye, Arazbâr, Tâhir, Şehnâz, Beyâtî-Arabân, Bûselik, Nevâ-Bûselik, Hisâr-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Arabân-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Muhayyer-Kürdî, Mâye, Müsteâr, Hüzzâm, Ferahnâk, Evc, Evcârâ, Hüseyinî-Aşîrân, Acem-Aşîrân, Şevkutarab, Şevkefzâ, Nühüft, Sûzidîl, Şetarabân makamlarında şarkı güfteleri bulunmaktadır. Dervîş İsmâil, Şâkir Ağa, Ahmed Ağa, Markar, Numan Ağa, Hâfız, Zeki Mehmed Ağa, Bozukcu, Hâfız Efendi, İzzet Ağa, Sâlih Efendi, Ali Ağa, Sînekemânî Ali Efendi, Kemânî Rızâ, Kemânî Edhem, Sâdullah Ağa, Serheng İsmâil Ağa, Mustafa Ağa, Hâce İsmail ise mecmuada geçen bestekâr isimleridir. * Ağırlıklı olarak ‘<i>Dervîş İsmâil</i>’in (Dede Efendi) ve muasırlarının eserlerinin yer aldığı bu mecmua, 19. Yüzyılın ilk yarısında derlenmiş olmalıdır.
-------------------------------	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5643
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	23,5x15,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Kenarları tezhibli, ortası eflatun renginde kumaşla kaplı çaharkûşe cilt. Ön, arka ve iç kapaklarda da yaldız cetvelli tezhib bulunuyor. Baş, ayağı ve eteği de müzehhebtir. Cildin gövdesi fevkalâde sağlam, fakat sırtı fersûde-hâldir, şîrâzesi dağılmak üzeredir.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik‘a
İç Özellikleri:	242 varak; satır sayısı muhtelif; tezhibli serlevha; yaldız cetvelli; çift sütun; mâil; başlıklar, bestekâr ve makam isimleri ile nakaratlar kırmızı mürekkepledir.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapaktaki numara pulunda; ‘3104/345’ kaydına rastlanmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	İç kapakla 1a arasında boş bir varak, 1a’da İstanbul Üniversitesi’nin mührü, 1b, 2a ve 2b’de fihrist, 3a ise tezhiblenerek cetvellenmiş boş bir sayfa bulunmaktadır, 3b’de ki ‘ <i>Rast</i> ’ başlığıyla mecmua başlar, ilk güfte Müsâhib Saîd Efendi’ye ait ilk mısraı ‘ <i>Dönsün bakup senden yana</i> ’ olan şarkı güftesidir. Son güfte; ‘ <i>Kârımı mânend-i bülbül</i> ’ mısraı ile başlayan bir şarkının güftesidir.

Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rast-ı Cedîd, Nihâvend, Nikrîz, Mâhûr, Büzürg, Pesendîde, Şevkidîl, Sûznâk, Sûzidilârâ, Dilküşâ, Dügâh, Sabâ, Kûçek, Hüseyinî, Hicaz, Beyâtî, Uşşâk, Nevâ, Gülizâr, Muhayyer, Muhayyer-Sünbüle, Isfahan, Isfahanek, Gerdâniye, Arazbâr, Beyâtî-Arabân, Tâhir, Hisar, Şehnâz, Nişâburek, Hümâyûn, Bûselik, Acem-Bûselik, Nevâ-Bûselik, Gerdâniye-Bûselik, Muhayyer-Bûselik, Tâhir-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Hisâr-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Evc-Bûselik, Mâhûr-Bûselik, Hüseyinî-Aşîrân, Bûselik-Aşîrân, Acem-Aşîrân, Aşîrân-Zemzeme, Sûzidîl, Şevkutarab, Şevkaver, Şevkefzâ, Şetarabân, Irak, Evc, Evcârâ, Muhayyer-Kürdî, Sabâ-Zemzeme, Segâh, Hûzzâm, Hûzzâm-ı Sultânî, Müsteâr, Mâye, Vechiarazbâr, Hicazkâr, Zevkutarab makamlarında şarkı güfteleri kayıtlıdır. Bestekâr olarak; Müsâhib Saîd Efendi, Hâfız Tâhir Ağa, Tâhir Ağa, Dervîş İsmâil, Hâfız Mustafa-Serheng, Kemânî Ali Ağa, Mülâzım Şâkir Ağa, Tavşan Mihal, Şehlevend, Kıptî İbrâhim, Hâfız Mustafa, Tanbûrî, Dürbînzâde, Ahmed Ağa, Sâlih Bey, Hâfız Serheng, Serheng Nûman Ağa, Abdullah Ağa, Gevrekzâde, Serheng İbrâhim Ağa, Ketânî Hâfız, Miskâlî, Hacı Sâdullah, Teberdâr Abdullah, Kıbtî Ali, Küçük Hâce, Serheng Sâdullah, Müsâhib Ahmed Ağa, Kâmil Merhûm, Tanbûrî İsak, Serheng Fazlı Ağa, Kıbtî Doñuzoğlu, Zeki Mehmed Ağa, Müsâhib Hâfız Kulları¹¹⁶, Uncuzâde Emin Efendi, Genç Osman Ağa,
-------------------------------	---

¹¹⁶ Böyle bir kayıt, üzerine bu isim yazılan şarkıların bestekârının, mecmuayı tertib eden kişi olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. (150a, 150b), (*Bendeyim bir pâdişâh-ı işvenin fermanına*), (*Gel küşâde oldu geldi nevbahâr*)

	Mülâzım İzzet Ağa, Mülâzım Ahmed Ağa, Giriftzen İbrâhim Efendi, Müsâhib Abdullah Ağa, Humbaracı İzzet, Vâsıf Osman Bey, Kemânî Ali, Es'ad Efendi, Abdürrâhîm Dede, Tıflî, Miskâlî, İsmâil Dede, Ferhâd¹¹⁷, Zeki, Sermüezzîn, Şehlevend Abdullah Ağa isimleri zikredilmiştir. * 231a'daki Hicazkâr bir şarkının üzerine '<i>Katakoftö</i>' yazılmıştır. * Mecmuanın tertibinden, III. Selîm (7 Nisan 1789-29 Mayıs 1807) devrine ait olduğu anlaşılmaktadır. Hatta, '<i>Dervîş İsmâil</i>'in (Dede Efendi) çok velut ve kendi devrinin mecmualarında en çok eser sahibi olan bir bestekâr olarak bu mecmuada birkaç şarkısının bulunması, bu mecmuanın Selîm-i Sâlis'in erken devirlerinde derlendiğini ortaya koymaktadır.
--	--

¹¹⁷ Bestekâr ismi olduğu kesin değildir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5646
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Şehzâde Mahmud Efendi'nin (II. Mahmud) ¹¹⁸
Tertib Edilme Tarihi:	1216 (1801/1802)
Boy ve En:	24,9x12,6 cm.
Cilt Özellikleri:	Siyah kadife üzerine hilâl, çiçek ve başka birtakım süslemelerle müzeyyen cilt. İç kapaklarda ebru bulunuyor.
Kağıt Özellikleri:	Âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	157 varak; satır sayısı muhtelif; sayfalar, etrafı surhle çevrelenmiş yaldız cetvelli; çift sütun; mâil.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cilt kapağının içinde; '3107/348' numaralarının kayıtlı olduğu numara pulu bulunmaktadır, Ön-iç kapakta tamâmen silinmiş bir kayıt. Alt kısmında ise büyük harflerle bir kısmı silinmiş olarak; ' <i>necâbetlü şacaatlü (...) (...)VD Efendi Hazretleri'nindir. Sene 1216 M.</i> ' yazıyor, Arka-iç kapakta ise kırmızı mürekkeple; ' <i>Sultan Mahmûd-i Sâni Hazretleri'nin şarkı mecmuasıdır. 1216 Muharrem</i> ' ifadesi görülmektedir.
Kitabın İç Düzeni:	1a'da en üstte kırmızı mürekkeple; ' <i>Lala benim /(...)/Bir güzele gönül verdim/Ah derûnum yanar böyle</i> ' mânisi kaydedilmiş, bir başka mâni de aşağısında bulunuyor; ' <i>Benim gibi var mı seven/ güzel deyü nam verdiren/ her</i>

¹¹⁸ Ön ve arka kapak içlerindeki bilgi dikkate alınırsa –ki saray kütüphanesine ait böyle bir yazmada yanlış bilgi olma ihtimali düşüktür–bu mecmua Sultan Mahmud'un ilk gençlik yıllarında kullandığı mecmuadır. Sultan Mahmud bilindiği üzere musikişinastır ve hatırı sayılır miktarda şarkı bestelemiştir. Bu sebeple bu mecmua, onun müzik dünyasını yansıtmaları bakımından ehemmiyeti haizdir.

	<i>aşıkla sen oynama/ bil kadrimi geçme benden</i>’, 1b’de müzehheb serlevhalı fihrist sayfası bulunmaktadır, serlevhanın üstünde kırmızı mürekkeple ‘<i>Mecmûa-i Şarkiyât</i>’ ibaresi yazılıdır, 2a boş, 2b’de ‘<i>Sûznâk</i>’ başlığı ile mecmua başlıyor. İlk mısraı; ‘<i>Şehsuvârım pek de âfetsin cihanda el-amân</i>’ şarkısı mecmudaki ilk güftedir. 145b’deki ‘<i>Şarkı Evc – Efendi</i>’ başlıklı, ilk mısraı ‘<i>Gördüm yine bir nev-fîdân</i>’ olan şarkı güftesi ile ise mecmua sonlanmaktadır.
Açıklamalar ve Notlar:	Sûznâk, Şevkidîl, Büzürk, Dilküşâ, Dügâh, Sabâ, Kûçek, Hüseyinî, Gerdâniye, Muhayyer, Beyâtî, Uşşâk, Acem, Nevâ, Beste-İsfahan, İsfahanek, Arazbâr, Şehnâz, Sipîhr-Şehnâz, Nişâburek, Tâhir, Hisâr, Zîrgûle, Bûselik, Gerdâniye-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Mâhur-Bûselik, Evc-Bûselik, Hisar-Bûselik, Acem-Aşîrân, Bûselik-Aşîrân, Hüseyinî Aşîrân, Şevkârâ, Şevkefzâ, Nühüft, Şetarabân, Sûzidîl, Hicâzeyn, Irak, Bestenigâr, Râhatülervâh, Evc, Hûzzâm-ı Cedîd, Evcârâ, Dilkeşhâverân, Kürdî, Sabâ-Zemzeme, Segâh, Hûzzâm, Vech-i Arazbâr, Cihanârâ, mecmuada geçen makam isimleridir. Mûsikârî¹¹⁹, Çavuş Mustafa, Abdullah Ağa, Tanbûrî, Miskâlî, Mûsâhib Ahmed Ağa, Sâdık Ağa, Vâsîf, Râgıb Paşa, Ketenci Hâfız, Ahmed Mîr, Kemânî Ali Ağa, Ahmed Ağa, Sâdullah Ağa, Abdî Bey, Sultan Ahmed, İsak Yahûdî, Tıflî, bestekâr ismi olarak mecmuaya derc edilen isimlerdir. Bazı şarkıların üzerine irice bir yazı ile bestekâr isimleri yazılmıştır. Bazı şarkıların üzerindeki isimler ise üstleri kağıt yapıştırılmak suretiyle örtülmüş

¹¹⁹ Başka bir elle büyükçe üst tarafa yazılmış (4a)

	ve başka isimler yazılmıştır. Bu herhâlde vaktiyle yanlış verilen bilgileri düzeltme maksadıyla yapılmıştır. * Mecmuadaki her fasıl, içinde makam isimleri geçen beyitlerle başlamaktadır.
--	--

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5647
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	11.5x23,5 cm.
Cilt Özellikleri:	?
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	166 varak; satır sayısı muhtelif; serlevha müzehheb; yıldız cetvelli; çift sütun; mâil.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Cildin ön kapağının içinde; '3108/349' kaydı bulunan bir numara pulu görülmektedir,
Kitabın İç Düzeni:	Boş bir yan kağıttan sonra, önünde İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi, arkasında fihristin ilk ilk sayfası olan bir varak bulunuyor, Fihristin tezhibli serlevhasının üzerinde kılıç, balta, tabanca, sadak, teber, sancak, topuz, ve kalkan gibi savaş aletlerinden oluşan bir süsleme yer alıyor, Fihrsit sona ererken, bu sefer de önceki sayfadakine benzer bir üslupta, tanbur, keman, ney, kudüm, zurna, daire gibi sazlarla yapılan bir başka süsleme göze çarpıyor, 1b'de '<i>Der Makâm-ı Rast</i>' başlığıyla ve '<i>Şarkı Hayâlî Saîd Efendi</i>' başlığı taşıyan, ilk mısraı '<i>Künc-i firkatde kodun tenhâ beni</i>' olan şarkı güftesiyle mecmua başlıyor, 60b'de bir yemiş listesi, 61a-63a arası 1'den 30'a kadar

	listede adı geçen yemişlerin isimlerinin bulunduğu kıt'alar, 64a'da Tâhir Faslı tekrar güfteler kısmı başlıyor, 75b'de lügazler başlıyor, 86b'ye kadar devam ediyor, 85a'da güfteler kısmı tekrar başlıyor, 86b'den 88a'aya kadar birtakım 'hassa'lar sıralanmış ve bunlarla alakalı bazı manzumeler kaydedilmiş, 162'ada 'Köçek Şarkıları' başlıklı bir bölüm vardır. Bu bölüme iki güfte kaydedilmiştir. Birinin başlığı 'Türkmen Kızı Şarkısı'dır ki, ilk mısraı 'Ben babmın evin yıkdım' olup, mecmuada kayıtlı son güftedir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rast-ı Cedîd, Nihâvend, Hicaz, Nişâbûr, Tâhir-Bûselik, Uşşâk, Acem-Bûselik, Acem-Aşîrân, Arazbâr, Hûzzâm, Gerdâniye-Bûselik, Evc, Mâhur, Şevkidîl, Isfahanek, Şevkutarab, Şehnâz-Bûselik, Zevkutarab, Hicazkâr, Sûznâk, Bûzürg, Dügâh, Pesendîde, Gerdâniye, Hüseyinî, Beyâtî, Isfahan, Şehnâz, Muhayyer-Sünbûle, Gülizâr, Vech-i Arazbâr, Tâhir, Arabân, Bûselik, Acem-Bûselik, Nevâ, Arazbâr-Bûselik, Evc-Bûselik, Evcârâ, Nişâburek, Hüseyinî-Aşîrân, Bûselik-Aşîrân, Nühüft, Müsteâr, Sûzidîl, Şevkâver, Şevkefzâ, Irak, Dilkeşhâverân, Hûzzâm-ı Cedîd, Şetarabân, Sabâ-Zemzeme, Arazbâr-Kürdî makamlarında eserler bulunmaktadır. Hayâlî Saîd Efendi, Kemânî Ali Ağa, Hâfız, Kemânî, İbrâhim-Kıptî, Kıptî Kemânî Ali, Zihnî Ağa, Serheng Nû'mân Ağa, Hâfız Serheng, Miskâlî, Kara Mustafa Ağa, Ketancı Hâfız, Şeydâ, İsak, İsak-Kemânî, Zeki Mehmed Ağa, Dervîş İsmâil, Abdullah Ağa, Sâdık Ağa, Müsâhib Ahmed Ağa, Çingâne Kemânî İbrâhim, Hâyâlî, Yani isimleri mecmuada bestekâr olarak zikredilmekte,

	‘<i>Hâfız</i>’ın aynı zamanda güte sahibi olduğu belirtilmektedir. *Mecmuada, İtrî’nin Bûselik Faslı’na kayıtlı bir murabba bestesinden başka diğer bütün eserler, şarkı ve ona yakın türde eserlerin güfteleri yer almaktadır.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5649
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecnûası]
Mürettibi:	Kazasker Mustafa İzzet Efendi
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20.4x12cm.
Cilt Özellikleri:	Şükûfe tarzı, çift zencîrekli lake cilt. İki zencîrek arasındaki kısım zilbahar ciltlerde görülen motiflerle süslenmiş. Başı, ayağı ve eteği müzehheptir. Ön ve arka kapaklar ile yan kağıtlar çift zencîrekli biçimde cetvellenmiş, eflâtun renginde özel, yağlı kağıtlardır.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Ta‘lik
İç Özellikleri:	115 varak; satır sayısı muhtelif; mükemmel tezhibli serlevha; yıldız cetveli; çift sütun; mâil.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapaktaki numero pulunda; ‘3110/351’ kaydı bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	İç kapakla 1a arasında boş bir varak bulunuyor, 1a’da İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi görülüyor, 1b,2a ve 2b’de fihrist fihrist yer amaktadır, ¹²⁰ 3a’da; mükemmel surette hâlkâr yapılarak cetvellenmiş bir sayfa bulunmaktadır, 3b’de tezhibli serlevha vardır, Mecmua, ilk mısraı ‘Zülfünün târ-ı şuâsı bâsıramdır şânesi’ olan şarkı güftesi ile başlamakta, Şâkir Ağa’ya ait ‘Ey tûti-i mir’ât-ı tekellüm’ mısraı ile başlayan, Müsteâr şarkının güftesi ile bitmektedir.

¹²⁰ Fihrist mecmua ile tamamen uyumludur.

Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Sâzkâr, Pençgâh, Nikrîz, Nihâvend, Büzürk, Zâvil, Mâhûr, Sûznâk, Rast-Mâye, Hicazkâr, Sûzidilârâ, Pesendîde, Neveser, Sabâ, Uşşâk, Beyâtî, Hüseyinî, Acem, Nevâ, Isfahan, Hicaz, Hümâyûn, Tâhir, Şehnâz, Nişâburek, Gerdâniye, Arazbâr, Beyâtî-Arabân, Muhayyer-Sünbüle, Bûselik, Sabâ-Bûselik, Nevâ-Bûselik, Hisar-Bûselik, Acem-Bûselik, Araban-Bûselik, Arazbâr-Bûselik, Gerdâniye-Bûselik, Mâhûr-Bûselik, Tâhir-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Muhayyer-Bûselik, Evc-Bûselik, Sabâ-Zemzeme, Acem-Kürdî, Muhayyer-Kürdî, Şevkâver, Yegâh, Şevkefzâ, Acem-Aşîrân, Şevkutârâb, Bûselik-Aşîrân, Sûzidîl, Şet-Araban, Nühüft, Ferahfezâ, Evc, Evcârâ, Bestenigâr, Ferahnâk, Hüzûzâm, Mâye, Müsteâr makamlarında şarkılar bulunmaktadır. Bazı şarkı güftelerinin üzerinde bestekâr isimleri kayıtlıdır. Mecmuada ismi zikredilen bestekârlar şöyledir; Hâfız, Yani , Nûman Ağa, Ahmed Ağa, Dede, Hâfız, Oseb, Ali Efendi, Markar, Saîd Efendi, Sâlih Efendi, Ali Ağa, Tanbûrî, İbrâhim, Ali Ağa, Hâşim Bey, Neyzen, Tâhir Ağa, Şâkir Efendi, Mustafa Ağa, Yorgaki, Rızâ, Zeki, Hâfız Abdullah, Sâ'dullah Ağa, İsak, Şâkir Ağa, İsmâil Ağa, Abdullah Ağa, Miskâlî, Şâkir Bey. *Hattat/Bestekâr Kazasker Mustafa İzzet Efendi'ye ait bir şarkı mecmuasının, üniversite kütüphanesinde bulunduğu bazı kaynaklarda zikredilirdi. Fakat demirbaş numarası bile hiçbir yerde kayıtlı değildi. İlk defa ortaya çıkıyor. * Mecmuanın Kazasker'e ait olduğu, 43b,35b,47a,
-------------------------------	--

	60a,76b, 92a ve 110a'daki bazı şarkıların üzerindeki 'li-muharrihî' kaydından anlaşılmıştır. Bu şarkıların cümlesi Kazasker Mustafa İzzet Efendi'ye aittir ve bazıları günümüzde bile bilinmektedir. * Mecmuada, Selîm-i Sâlis'in eserleri, isminin son harfi olan 'Mim' harfi ile Sultan II. Mahmud'un şarkıları ile yine isminin son harfi olan 'Dal' harfi ile kaydedilmiştir.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5651
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	27x9,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli koyu kahverengi, deri cild. (cönk biçiminde)
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, kalın, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	11 varak; satır sayısı muhtelif; mâil; tamamı siyah mürekkeple kaleme alınmış.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapaktaki numero pulunda; ‘3112/353’ kaydı var.
Kitabın İç Düzeni:	1a’da birtakım karalamalar ve İstanbul Üniversitesi’nin kaşesi vardır, 1b’de ‘Rast’ başlığı ve bir şarkı; ‘Rûh-i âlemsin efendim hep sana bendedir cihân’, 2a’da ‘Şarkı Bûselik ; ‘ Görmedim ben böyle yosma dilrübâ’, 2b’de ‘Şarkı Bûselik’; ‘Ey dilber-i hüsn-i âfet’, 3a’da ‘Şarkı Beyâtî’; ‘Nice bir aşkınla feryâd edeyim’, 3b’de ‘Şarkı Hüseyinî-Aşîrân’; ‘ Âhû-yı deşt-i düştü hüsn ü ân’, 4a’da ‘Şarkı Mâhûr’; ‘Cezbe-i hüsnün hırâm-ı kâmetin’, 4b’de ‘Şarkı Sûzidîl’; ‘Küçüksu’da senin ey yâr’, 5a’da ‘Şarkı Hüseyinî-Aşîrân’; ‘Rehâ yok bu derd ü gamdan’,

	5b'de'Şarkı Şehnâz Bûselik'; 'Şâhım nice ben olmayım eltâfına meftûn', 6a'da'Şarkı Rast Şarkı'; 'Sevdiğimin aslı yaşlı', 6b'de'Şarkı Acem-Aşîrân'; 'Yanar sînem benim her bâr', 7a'da'Şarkı Acem-Aşîrân; 'Bana tavr u nigâhın âh', 7b'de'Şarkı Arabân'; 'Mânendi yok bir şûh-i şeng', 8a'da'Şarkı Nevâ-Bûselik'; 'Bezm-i târîk-i cemâlin ile pûrtâb idelim', 8b'de'Şarkı Müsteâr'; 'Sevmez miyim ey şûh seni', 9a'da'Şarkı Sûzidîl'; Seni görmeyeli hayli zemândır', 9b'de'Şarkı Acem-Aşîrân; 'Al destine câmı müdâm', 10a'da boş, 10b'de; 'İki turnam gelir aklı karalı' diye başlayan muhtemelen bir türkû güftesi, 11a'da'Şarkı Bûselik'; 'Sen ey şûh-i sîmîn', 11b'de'Şarkı Şet-Arabân'; 'Eyleyüb her târ-ı zülfün bir kemend' bulunmaktadır.
Açıklamalar ve Notlar:	İçindeki şarkı güfteleri, bu mecmuanın, 19. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğunu göstermektedir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5652
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	20,5x11 cm.
Cilt Özellikleri:	Üzerine battal ebru yapıştırılmış mor çaharkûşe cilt. (cönk biçiminde)
Kağıt Özellikleri:	Envâî renklerde filigranlı kağıt. 15.varakta 'AFG', 18.varakta 'ΛC', 21.varakta aslan, 24. varakta bir başka aslan, 32.varakta aslan, 35. varakta 'AFG' figürleri bulunuyor. ¹²¹
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	52 varak; satır sayısı muhtelif; mâil.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Arka kapak içindeki numero pulunda; '3113/354' kaydı bulunmaktadır, 51b'de İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi vardır.
Kitabın İç Düzeni:	Mecmua 1b'den başlar, 2a'da Makâm-ı Gerdâniye, 2b'de Makâm-ı Bûselik ifâdeleri mevcuttur, 13a'dan sonraki diğer bütün varaklar tamamen boştur.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmua makamları ve bestekârları belli olmayan az sayıda şarkı güftesini içermektedir.

¹²¹ Kağıt Yalova Kağıthânesi'ne ait olabilir, ayrıntılı bilgi için bkz; Mübahat Kütükoğlu, **Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)**, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 1994, s.27.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5655
Mecmuanın Adı:	Şarkı Mecmûası (Dervîş İsmâil Mecmûası)
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	18,4x12,8 cm.
Cilt Özellikleri:	Etrafı kırmızı deri üzerine baskı zencirek bulunan, ortasına yeşil kadife yapıştırılmış çaharkûşe cild.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	71 varak ¹²² ; satır sayısı muhtelif, mâil.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapaktaki numero pulunda; ‘3116/357’ kaydı mevcuttur.
Kitabın İç Düzeni:	1a’da, İstanbul Üniversitesi’nin mührü var, 2b ve 3a’da fihrist-i makâmât bulunuyor, 3b’de; ‘ <i>Der Makâm-ı Rast</i> ’ başlığı altındaki, ilk mısraı ‘ <i>Bu hüsn ile sen dilberâ</i> ’ olan şarkı güftesi ile mecmua başlamakta ve Hicazkâr Faslı’na kayıtlı, ilk mısraı; ‘ <i>Ey gül tebessüm bilmez misin sen?</i> ’ olan şarkı güftesi ile de sonlanmaktadır.
Açıklamalar ve Notlar:	63b’de Ferahnümâ faslında ki ; ‘ <i>Meclis-i mahfide gördüm bir büt-i sîmîn-beri</i> ’ güfteli şarkı ‘ <i>Hâfız Efendi</i> ’ adına kaydedilmiştir. Bu şarkı hariç mecmuadaki bütün şarkılar ‘ <i>Dervîş İsmâil</i> ’e yani Hammamîzade İsmail

¹²² Fihrist ve son varaklar numaralandırılmadığından, 44. , 54. ve 59. varaklar kopmuş bulunduğundan mecmuanın varaklarını kurşun kalem kullanarak baştan numaralandırdım.

	Dede Efendi'ye aittir. Yazının yahut defterin kime ait olduğuna dair hiçbir bulguya rastlanamamıştır. Fakat muhteviyatından dolayı mecmuaya 'Dervîş İsmâil Mecnûası' demek doğru olur. Bu, 'mecnua ona aittir anlamı' taşımaz.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5656
Mecmuanın Adı:	[Şarkı, Eş'âr ve Mâ'niyyât Mecmuâsı]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş [1808-1839] ¹²³
Boy ve En:	17,1x11 cm.
Cilt Özellikleri:	Gövdesi yeşil bezle örtülmüş, kenarları vişneçürüğü renginde ve üzerinde yaprak motifleri bulunan, çaharkûşe cild.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı beyaz renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	90 varak; satır sayısı muhtelif; kısım-ı azamı mâil; fihrist, başlıklar, bazı nakaratlar vs. kırmızı mürekkepledir. Ancak 2b ile 4a arasındaki başlıklar ve nakaratlar bir çeşit yaldızlı mürekkeple yazılmıştır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapaktaki numero pulunda; '3117/358' kaydı bulunmaktadır.
Kitabın İç Düzeni:	1a'da İstanbul Üniversitesi'nin mührü ve hemen altında da birkaç karalama bulunmaktadır, 1b ve 2a'da fihrist vardır ¹²⁴ , 2b'de mecmua; ilk mısraı ' <i>Ey dilber-i şûh-i nevres</i> ' olan şarkı güftesi ile başlar, 2b-4a arasında şarkı güfteleri vardır,

¹²³ 88b'de yer alan şiirden anlaşılacağı üzere mecmua, Sultan II. Mahmûd devrinde (28 Temmuz 1808 - 1 Temmuz 1839) kaleme alınmıştır.

¹²⁴ Bir çeşit fihrist-i makâmât olan bu liste ile mecmudaki eserler arasında herhangi bir bağlantı kurulamamıştır.

	4b,5,6a boştur, 6b-52a arasında şarkı güfteleri bulunmaktadır, 52b-65b arası boştur, 66a-69b arasında muhtelif şarkı, beste, ilâhî güfteleri ve gazeller vardır, 70a-79a arası boştur, 79b ve 80a'da; 10 adet mâni bulunmaktadır, 88b'de 'Selâtîn-i Âl-i Osmân' başlığı ile 3 beyitlik bir şiir bulunmaktadır; <i>'İki Mahmud ikidir Bâyezid Hân/İkisidir Âl-i Osmânda Süleymân</i> <i>Mehemmedle Murad ve Mustafâ dört/Selim üç Ahmed üç hem üç Osmân</i> <i>Selâtîn-i sülâsінде birerdir/Şâh Abdülhamîd İbrâhim Orhan'</i> 89.varak boştur, 90a'daki bir beyitle mecmua son bulmaktadır; <i>'Ey benim üşdür gelişim ankebûtumsun benim/Har revişli gâv bakışlı müş-i düşumsun benim'</i>.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada bazı şarkıların üzerlerine makam ismi yazılmıştır; Hüseyinî-Aşîrân, Gül'izâr, Bûselik-Aşîrân, Rast, Sabâ, Nihâvend, Hüzzâm, Tâhir, Muhayyer, Nişâbürek, Acem-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Ferahnâk, Şevkefzâ, Evcârâ, Arazbâr, Arabân, Muhayyer-Kürdî. 24a'da; <i>'Kimden olur fâide bize'</i> güfteli, Gülizar makamından bir şarkının üzerinde; "<i>Güfte-i Dede İsmâil Efendi</i>" kaydı bulunmaktadır. Bazı şarkıların üzerinde ise <i>'güfte H'</i> yahut <i>'beste H'</i> yazılmıştır.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 5659
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecnûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	21x9.5 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli, vişne çürüğü renginde deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Bir kısmı filigranlı muhtelif renklerde kağıtlar.
Yazı Çeşidi:	Ta'lik
İç Özellikleri:	58 varak ¹²⁵ , satır muhtelif.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Ön kapak içindeki numero pulunda; '321/3120' kaydı bulunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	1a'da bazı karalamalar bulunuyor, 1b'de ki 'Fihrist-i Makâmât' ile mecmua başlıyor, Mecmuadaki ilk eser, 'Abdullah Ağa'nın Dilküşâ makamında bestelediği bir şarkının güftesidir. İlk mısraı; 'Şimdi bir cilveli yâre'dir, Mecmua, Vech-i Arazbâr makamında bir semâî ile son bulmaktadır; 'Bilmem o büt-i aşk-perest ehl-i vefadır'.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada, Şevkefzâ, Dilküşâ, Nişâburek, Vech-i Arazbâr, Evcârâ, Evc-Bûselik, Mâhûr, Isfahan, Nevâ, Beyâtî, Hisar-Bûselik, Hüzzâm, Gerdâniye, Gerdâniye-Bûselik, Ferahfezâ, Sûzidîl, Arabân, Sâzkâr, Tâhir,

¹²⁵ 58 varak olarak numaralandırılmıştır. Fakat 13, 26, 34, 35, 44 ve 45. sayfalar yerlerinde yok. 51. sayfa ile 52. sayfa arasında da yine kopuk bir sayfa kalıntısı var. Muhtemelen kesici bir alet kullanmak suretiyle mecmuadan çıkartılmıştır.

	Acem-Bûselik, Hicazkâr, Hüseyinî, Acem, Kürdî, Şehnâz-Bûselik, Hûzî, Büzürg, Müsteâr, Hisârek, Sûznâk, Mâhûr-Bûselik, Aşîrân-Zemzeme, Bâba Tâhir, Muhayyer, Tâhir-Sabâ, Şet-Arabân, Muhayyer-Sünbüle, Sabâ, Nev-Arabân makamlarında şarkı güfteleri kayıtlıdır. Bunun dışında 55b’de üç, 56b’de bir murabba beste güftesi ile 56a’da iki ve son sayfada da (58b) bir semâî güftesi yer almaktadır. Mecmuadaki okunabilen bestekâr isimleri; Abdullah Ağa, Ketenci Hâfız Efendi, Tanbûrî, Miskâlî Hâfız, Mustafa Mîr, Sâdık Ağa, Miskâlî Sâdık Efendi, Mûsikârî, Sâdullah Ağa, Mîr Ahmed, Mûsâhîb-i Hazret-i Şehriyârî Sâdullah Ağa, Kemânî Ali Ağa, Mehmed Ağa’dır. Bunların yanı sıra 25b’de; ‘<i>Güfte ve Beste Abdullah Ağa</i>’, 48b’de; ‘<i>Ez Güfte-i Gâlib Efendi</i>’, 50b’de ise; ‘<i>Güfte-i Pertev Efendi</i>’ kayıtlarına rastlanmaktadır.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 10186 (İbnülemin-2702)
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûsı]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	22,7x15,9 cm.
Cilt Özellikleri:	Sırtı siyah mukavva cilt.
Kağıt Özellikleri:	Âharsız ve filigransız, beyaz kağıt.
Yazı Çeşidi:	Nesih
İç Özellikleri:	99 varak ¹²⁶ , satır sayısı muhtelif; kısmen mâil. İlk varak yırtılmış olduğu için en baş tarafa bir başka varak eklenmek suretiyle, eksik olan fihrist tamamlanmış. 4. ve 36. varaklar yırtılmış ve ikisinin de bir bölümü kalmış. 47. varak ortadan ikiye ayrılmış.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'da İbnülemin Kütüphanesi'ne ait olduğunu gösteren kaşe bulunuyor, içinde ise mecmuanın demirbaş numarası olan '2702' yazılıdır.
Kitabın İç Düzeni:	Fevâid varağında muhtelif şiirler ve karalamalar görülmektedir, üst tarafında 'Rabbi Yessir' duası bulunmaktadır, 1b ve 2a'da mecmuanın fihristi vardır ¹²⁷ , 2b'de ' <i>Der Makam-ı Rast</i> ' başlığı altındaki, ilk mısraı; ' <i>Mûy-i jûlîdem olupdur serde anka lânesi</i> ' olan şarkı güftesi ile mecmua başlıyor, ' <i>Ümmîd-i vaslın ince bir</i>

¹²⁶ Birçok varak eksik olduğundan mecmuadaki varakları tekrar numaralandırmak zorunda kaldım.

¹²⁷ 1. Varak yukarıda da arz ettiğim gibi yırtılmıştır. Varağın kalan alt tarafı ile baş tarafa ilave edilen varağı 1.varak olarak kabul ediyoruz.

	<i>belden</i> ’ mısraı ile sona eren Evc-Bûselik şarkı ile de sona eriyor.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Mâhûr, Mâhûr-Bûselik, Hicazkâr, Hicaz, Hümâyûn, Uşşâk, Beyâtî-Arabân, Gerdâniye, Arazbâr, Arazbâr-Bûselik, Nevâ, Sûzidilârâ, Büzürg, Tâhir, Tâhir-Bûselik, Sûznâk, Pesendîde, Hisar-Bûselik, Şehnaz-Bûselik, Bûselik, Nihâvend, Hüseyinî-Aşîrân, Hüseyinî, Nühüft, Yegâh, Ferahnâk, Evc, Hûzzâm, Mâye, Müsteâr, Kürdî, Acem-Aşîrân, Acem-Bûselik, Şevkefzâ, Şevkutarab, Isfahan, Bestenigâr, Sabâ, Sûzidîl, Şetaraban, Hüseyinî, Muhayyer-Bûselik, Nevâ-Bûselik, Irak, Nişâburek, Bûselik-Aşîrân, Muhayyer, Evc-Bûselik makamlarında bestelenmiş şarkıların güfteleri bulunmaktadır ve sadece 55a’da, Hüseyinî Faslı’nda bir ‘<i>dâğî</i>’ güftesi kayıtlıdır ve Ferahnâk Faslı’nda , iki beste ve bir semâînin güfteleri bulunmaktadır. Mecmuadaki bazı şarkılarda ise ‘Şarkı’ başlığı bile bulunmamaktadır. Haliyle bestekârları da belirtilmemiştir. Bunun dışında zikredilen bütün bestekâr isimleri şunlardır; Hâfız Efendi, Rızâ Efendi, Derviş İsmâil, Dede, Sâlih Efendi, Ahmed, Şâkir Efendi, Sâdullah Ağa, Tanbûrî, Nûman Ağa, Kara Ali, Ahmed Ağa, Sâlih Efendi-merhûm, Şarkı M. (3. Selîm kastedilmektedir.), Ali Efendi, Âkif Paşa, Halebî Efendi, Kemânî Ali Efendi, Sultan Selim, Hâfız, Hâşim Bey, Şâkir Ağa. * Mecmuanın, 3. Selîm devrine ait olduğu neredeyse kesindir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 10204 (İbnülemin-?)
Mecmuanın Adı:	[Şarkı Mecmûası]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	22,5x15 cm.
Cilt Özellikleri:	Yaldız zencîrekli, ortası baskı şemseli, kahverengi deri cilt.
Kağıt Özellikleri:	Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	132 varak ¹²⁸ , satır sayısı muhtelif.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'nın hemen karşısındaki, ferağ kaydı için boş bırakılmış sayfada iki tesâhub kaydı bulunuyor; ' <i>Sâhibi ve Mâliki es-Seyyîd Ali Haydar Efendi-1282/26 Şâban Cumartesi</i> ', 1a'da; İbnülemin'e ait, ' <i>321/13 Rebiülevvel</i> ' tarihli ikinci bir tesahub kaydı bulunuyor, 70b'de ' <i>li-muharririhî</i> ' başlıklı vezni düşük bir beyit; ' <i>Bir büt-i tersâ güzeli dün Galata'da/Şem'-i sûzân-ı kenîsâsına döndürdü beni</i> ' okunuyor.
Kitabın İç Düzeni:	1a'da ki temellük kaydının altında iki defa yazılmış bir mânî; ' <i>Naz ağacı naz ağacı</i> <i>Kimi tatlı kimi acı</i> <i>Bu dert beni öldürür</i> <i>Yok mu bunun ilâcî</i> ' Yanında tam okunamayan bir başka söz yazılıdır, 2b'de ' <i>Fihrist-i Makâmât Beyân Olunur</i> ' diye kırmızı mürekkeple yazılmış bir başlık var, 2a-3b arası fihristten

¹²⁸ Varak numaraları tamamen karıştığı için, en baştan yeniden numaraladım.

	oluşuyor, 4b’de Rast Faslı’nda ve kayıtlı olan bestesi Dede’ye ait; ‘<i>Cemâlerinden cüdâ olmak benim cânâ celâlimdir</i>’ olan güfte ile mecmua başlıyor, 39b, 71b, 72a ve 78a’da kalın uçlu kalemle ve iri harflerle bazı mâniler kayıtlıdır, 79a’da bir de ‘<i>Koşma-Evic</i>’ başlıklı bir güfte bulunmaktadır, Son güfte; ‘<i>Düşdü gönül yandı nâre</i>’ mısraı ile başlayan şarkının güftesidir. 131b ve 132a’da görülen bazı mâni, beyit ve müfretlerle de mecmua nihayete ermektedir.
Açıklamalar ve Notlar:	Mecmuada; Rast, Rehâvî, Sâzkâr, Pençgâh, Sabâ, Nihâvend, Sûzinâk, Hicazkâr, Mâhur, Zâvil, Pesendîde, Hicaz, Sûzidîl, Arazbâr, Beyâtî, Gerdâniye, Muhayyer, Muhayyer-Sünbüle, Isfahan, Tâhir, Bestenigâr, Gülizâr, Acem, Şevkutarab, Şetaraban, Tâhir-Bûselik, Bûselik, Evc-Bûselik, Şehnâz, Karcığâr, Şevkefzâ, Hisar-Bûselik, Hüzzâm, Kürdî-Acem, Irak, Nühüft, Evic, Evicârâ, Araban-Bûselik, Dilkeşhâverân, Müsteâr, Nevâ-Kürdî, Ferahnâk, Hüseyinî-Aşîrân, Bûselik-Aşîrân, Tarz-ı Cedîd, Muhayyer-Bûselik, Şehnâz-Bûselik, Isfahan makamlarında şarkılara rastlanmaktadır. Bunlardan çok az bir kısmının üstüne şu bestekâr isimleri kaydedilmiştir; Dede, Şâkir Ağa, Hâfız, Tâhir Ağa, Saîd Efendi, Ali Ağa, Ahmed Ağa, Derviş İsmâil, Zeki Mehmed Ağa, Bozukcu Ali, Nûman Ağa, Hacı Bey, Sâlih Efendi, Markar, Hâfız Abdullah, Kemânî Rızâ.

4. NOTA DEFTERLERİ VE MUSİKİYE DAİR DİĞER ESERLER

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 9259
Defterin Adı:	[Saz Eserleri Defteri]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	32x25,2 cm.
Cilt Özellikleri:	Siyah kaplı mukavva cilt.
Kağıt Özellikleri:	Üst tarafında Osmanlı arması bulunan, beyaz renkte nota kağıdı.
Yazı Çeşidi:	Nota yazısı; başlıklar Rik'a.
İç Özellikleri:	31 varak. Soldan sağa yazılmıştır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'da ve defterin muhtelif pek çok sayfasında, üzerinde ' <i>H & J Blumenthal Frères – Constantinople 22 Juil 1912</i> ' yazılı olan kırmızı damgalar bulunuyor, altlarında ise Sultan Reşad devrine ait 1 kuruşluk pullar görülüyor, 31b'de İstanbul Üniversitesi'nin mührü ve defterin demirbaş numarası bulunmaktadır.
Defterin İç Düzeni:	1a'da ki Bestenigâr Peşrevi ile başlayan defter, 31a'daki Yegâh Peşrevi ile son buluyor.
Açıklamalar ve Notlar:	Defterdeki Eserlerin Listesi; 1-Bestenigâr Peşrevi (1a) 2- Hicaz Peşrevi (2a) 3- Hüseyinî Peşrevi (3a) 4- Hicazkâr Peşrevi (4a) 5- Rast Peşrevi (5a) 6- Segâh Peşrevi (6a)

	7- Şevkefzâ Peşrevi (7a) 8- Sabâ Peşrevi (8a) 9- Ferahnâk Peşrevi (9a) 10- Karcığâr Peşrevi (10a) 11- Kürdîli Hicazkâr Peşrevi (11a) 12- Müsteâr Peşrevi (12a) 13- Mevlevîhâne Peşrevi (13a) 14- Nihâvend Peşrevi (14a) 15- Yegâh Peşrevi (15a) 16- Isfahan Saz Semâîsi (16a) 17- Bestenigâr Saz Semâîsi (17a) 18- Hicaz Saz Semâîsi (18a) 19- Hicazkâr Saz Semâîsi (19a) 20- Segâh Saz Semâîsi (20a) 21- (...) Saz Semâîsi¹²⁹ (21a) 22- (...) Saz Semâîsi¹³⁰ (22a) 23- Sabâ Saz Semâîsi (23a) 24- Acem-Aşîrân Saz Semâîsi (24a) 25- (...) Saz Semâîsi¹³¹ (25a) 26- Karcığâr Saz Semâîsi (26a) 27- Kürdîli Hicazkâr Saz Semâîsi (27a) 28- Müsteâr Saz Semâîsi (28a) 29- Nihâvend Saz Semâîsi (29a) 30- Hüzzeâm Saz Semâîsi (30a) 31- Yegâh Saz Semâîsi (31a) * Eserlerin bestekârlarıyla alakalı bir not eklenmemiştir. Büyük kısmı devrin meşhur saz eserleridir.
--	--

¹²⁹ Başlığı ciltlenirken kesilmiş.

¹³⁰ Başlığı ciltlenirken kesilmiş.

¹³¹ Başlığı ciltlenirken kesilmiş.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 9260
Defterin Adı:	[Kanto Notaları Defteri]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	32x25 cm.
Cilt Özellikleri:	Siyah kaplı mukavva cilt.
Kağıt Özellikleri:	Beyaz renkte kağıt, sonradan üzerine porte çizgileri çekilmiş.
Yazı Çeşidi:	Nota yazısı; başlıklar Rik'a
İç Özellikleri:	58 varaktır. (Soldan sağa)
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	4a'da ve muhtelif pek çok sayfasında, üzerinde ' <i>H & J Blumenthal Frères – Costantinople 22 Juil 1912</i> ' yazılı olan kırmızı yahut mavi damgalar bulunuyor. (Bazı damgaların üstünde <i>Blumenthal</i> imzası da görülüyor.) Altlarında ise Sultan Reşad devrine ait 1 kuruşluk pullar ile rusûm-i maktû'a pulları görülmektedir. Çoğu sayfada ise sadece bu pullar bulunmaktadır. Arka kapağın yan kağıdında İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi ve defterin demirbaş numarası bulunmaktadır.
Defterin İç Düzeni:	1a'da ki ' <i>Arapça Kanto</i> ' başlıklı kanto notası ile başlayan defter, 58a'daki Nevâ Kanto notasıyla sona eriyor. ¹³²
Açıklamalar ve Notlar:	Defterin kahir ekseriyeti kanto notalarından oluşmaktadır. Nihâvend, Hicaz, Hüzzâm, Eviç, Uşşâk, Sabâ, Karcıgar, Nevâ Üzerinde Sabâ, Hicazkâr, Rast, Arada yine kanto benzeri beste türlerinde küçük usullü eserlerin notalarına da rastlanmaktadır.

¹³² Kantonun isminin yazılı olduğu kısım kesilmiş olduğu için başlığı kâmilten okumak mümkün olamadı.

	Bazı kantoların ismi okunmadığı için, bazılarının ise nota altlarına güfteleri yerleştirilmediği için, defterdeki eserlerin tam bir listesini çıkarmak mümkün olmadı.
--	---

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 9261
Defterin Adı:	[Şarkı ve Beste Notaları Defteri]
Mürettibi:	Belirtilmemiş
Tertib Edilme Tarihi:	Belirtilmemiş
Boy ve En:	32x25,5 cm.
Cilt Özellikleri:	Siyah kaplı mukavva cilt.
Kağıt Özellikleri:	Beyaz renkte nota kağıdı.
Yazı Çeşidi:	Nota yazısı; başlıklar Rik'a.
İç Özellikleri:	173 varaktır.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	1a'da ve muhtelif pek çok sayfasında, üzerinde ' <i>H & J Blumenthal Frères – Costantinople 22 Juil 1912</i> [yahut <i>7 Juil 1912</i>]' yazılı olan kırmızı yahut mor damgalar bulunuyor. Altlarında ise Sultan Reşad devrine ait 1 kuruluşluk pullar ile rusûm-i maktû'a pulları görülmektedir.
Kitabın İç Düzeni:	Defter, Nihâvend makamındaki; ' <i>Ahteri düşkün garîb-i âşık-ı âvâreyim</i> ' başlıklı şarkı ile başlıyor, ' <i>Arab Marşı</i> ' (?) başlıklı eserin notası ile sona eriyor.
Açıklamalar ve Notlar:	Defterde Nihâvend, Hicaz, Hûzzâm, Hüseyinî, Hicazkâr, Hicazkâr-ı Kürdî, Sûznâk, Isfahan, Uşşâk, Sabâ, Yegâh, Mâhûr, Bestenigâr, Sûzidîl, Şehnâz, Karcığâr, Ferahnâk, Uzzâl, Rast, Gerdâniye, Şevkefzâ, şarkılar ve besteler bulunmaktadır. Sonlara doğru ise birkaç tane zeybek havası ve marş notaları yazılmıştır. * Defterdeki şarkı notalarının hemen hemen hiçbirinin altında güfte bulunmaması, bu notaların sazlar için yazıldığını göstermektedir.

Yazma Demirbaş No:	T.Y. 10189
Makalenin Adı:	Kütübhâne-i İbnülemin – Mûsikî
Muharriri	İbnülemin Mahmûd Kemâl
Tertib Edilme Tarihi:	Yok, kendi el yazısı
Boy ve En:	23,2x18,2 cm.
Cilt Özellikleri:	Karton kapak, cilt yok
Kağıt Özellikleri:	Nohûdî kağıt
Yazı Çeşidi:	Rik'a
İç Özellikleri:	8 varak; satır sayısı 16.
Yazmadaki Muhtelif Kayıtlar:	Kitabın künyesinin olduğu ilk sayfa şöyle bir not bulunuyor; <i>‘İşbu mûsikî risâlesinin kısım-ı âzâmını “3851” numarolu Tercümân-ı Hakîkât gazetesiyile neşretmişdim - İmza: Mahmud Kemâl’.</i> 8b’de; <i>‘Mündericâtını hemân sehv ü hatâdan ibaret olmağla tab’ı câiz değildir.’</i> diye bir kayıt yer alıyor ve altında ise; <i>“Çocuk denilebilecek bir yaşda yazdığım yazılanlardır. Maarif Nezâreti Tefîş ve Muâyene Encümeni’nin yukarıdaki karârı mücebince neşri men’ edilmiştir. Karar hükm-i karakûşî kabilinden olmakla berâber benim için pek musîbdir. O vakit neşr olunsaydı şimdi mahcûb ve muztarib olurum’</i> yazıyor.”
Kitabın İç Düzeni:	2a’da “İfâde-i Merâm” başlıklı bir mukaddime yazısı bulunuyor, 2b’de ise ‘Mûsiki’ başlığı altında risâle başlıyor, 8a’da (numaralandırılmış 12. Sayfa) risâle sona eriyor.
Açıklamalar ve Notlar:	

5. BİYOĞRAFI KİTAPLARI

5.1 Atrabü'l-Âsâr fî Tezkiret-i Urefâi'l-Edvâr

Osmanlı tarihi boyunca, münhasıran musikişinasları anlatmak üzere kaleme alınmış olan bildiğimiz yegâne tezkire, Şeyhülislam Ebû İshak İsmâil Efendizâde Şeyhülislam Es'ad Efendi (?-1753)'nin, takriben 1728-1730 yılları arasında yazdığı; 'Atrabü'l-Âsâr fî Tezkiret-i Urefâi'l-Edvâr' isimli kitaptır.¹³³ Türkiye'de ve dünyanın başka pek çok yerindeki kütüphanelerde ve özel koleksiyonlarda yüzlerce nüshasına tesadüf edilebilecek olan bu kitabın, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde altı adet nüshası vardır.

Atrabü'l-Âsâr'ı ilk defa olarak, sadeleştirerek ve kısaltarak da neşreden kişi Veled Çelebi (1869-1950)'dir. Bu ilk muhtasar neşirden sonra, doktora tezlerine, bazı müzikolojik incelemelere konu olmuştur.¹³⁴ Atrabü'l-Âsâr'la alakalı yayınlanan en son ve en kapsamlı çalışma ise Cem Behar'ın; 'Şeyhülislam'ın Müziği' isimli incelemesidir. Behar, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T.Y. 6204 numaralı nüshasını esas alarak bu incelemeyi gerçekleştirmiştir. Kitabının arkasına eserin hem orijinal görüntülerini hem de metnin, basit transkripsiyon kaidelerince latin alfabesine aktarılmış hâlini vermiştir. Aynı nüsha, bu kitap yayınlanmadan yirmi yıl önce, Zeynep Sema Yüceışık tarafından doktora tezi olarak çalışılmıştır.¹³⁵

Atrabü'l-Âsâr bir mukaddime ile başlamakta ve bir hâtime ile sona ermektedir. İçinde musikişinas ismi olarak sırasıyla; İmâm-ı Sultânî İbrâhim Efendi, Ahmed Çelebi, Ahmed Ağa, Ahmed Ağa el-Mehter, A'mâ İbrâhim Çelebi, Ebûbekir

¹³³ Kitabın hakikî ismi yazdığım gibi olmasına rağmen kataloglarda; 'Tezkire-i Mûsikîşinâsân', 'Tezkîre-i Hânendegân' gibi farklı isimlerle de kayıtlıdır, kitabın nüshalarını araştıracak kişilerin bu bilgiyi nazar-ı itibara almaları gerekmektedir.

¹³⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız; Behar, Cem, **Şeyhülislam'ın Müziği – 18. Yüzyılda Osmanlı/Türk Musikisi ve Şeyhülislam Es'ad Efendi'nin Atrabü'l-Âsârı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Mayıs 2010.

¹³⁵ Zeynep Sema Yüceışık, **Şeyhülislam Es'ad Efendi-Atrabü'l-Âsâr fî Tezkireti Urefâi'l-Edvâr (Giriş-Metin-Tercüme-Terimler-Dil Notları)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1990.

Ağa, Ahenî Çelebi, Ahmed Çelebi, İsmâil Ağa, Odabaşızâde Efendi, Buhûrîzâde, Baba Nevâyî, Parsâ Efendi, Parsâzâde Efendi, Pîrî Çelebi, Tosunzâde, Tesbîhîzâde Emîr Çelebi, Çuvaldîzzâde, Çemenzâde Mehmed Çelebi, Cevher Ağa, Çârşeb Mustafa Ağa, Hâfız Post, Habib Dedezâde Abdullah Ağa, Hâfız Kumral, Hacı Kâsım-Tanbûrî, Hâfız Kömür, Hasan Ağa-Serhânendegân, Hasan Efendîzâde, Hâfız Rif'at, Halîl Efendi, Hobyarzâde, Hatîbzâde Osman Efendi, Hazînedâr Ahmed Ağa, Dervîş Ömer, Dervîş Ali Şîrûganî, Dervîş Ali-Serneyzen, Dervîş Mehmed, Dervîş Abdî, Dervîş Ali-Kudümzen, Dervîş Çelebi, Dervîş Sadâyî, Dervîş Mustafa, Dervîş Kâsım, Zihnî Efendi, Receb [Taşcîzâde], Receb Çelebi [Âb-rîzî], Südcüzâde, Seyyid Nûh, Şehlâ Mustafa Ağa, Şeyh Yûsuf-i Mevlevî-Çengî, Şehzâde Ahmed Ağa, Şîve Ahmed Çelebi, Şerîf Çelebi, Sarı Bâkî, Durmuş Ağa, Tomtom İmamı, Tâlib Efendi, Tavukçuzâde, Andelîb, Osman Efendi, Ârif Efendi, Osman Ağa, Osman Çelebi, Ali Paşa, Avvâd Mehmed Ağa, Koca Osman Çelebi, Kadrî-yi A'mâ, Kara Mehmed, Kapudanzâde, Kazzaz Hasan Çelebi, Küçük İmam, Kemankeşzâde Ahmed Efendi, Küçük Müezzîn Çelebi, Gülcübaşızâde, Murad Ağa, Mehmed Bey-Antâbî, Muharrem Ağa, Müezzîn Mustafa Ağa, Memiş Ağa, Musallî Efendi, Mahmud Çelebi, Mustafa Ağa, Mûsikî Nâibi Mustafa Efendi, Mecdî Efendi, Molla Mehmed Efendi, Mahmûd Ağa, Nazîm Çelebi, Nazîrîzâde, Nazîm Efendi, Nâbî Efendi, Nâzım Çelebi, Na'thân Abdî, Nasuh Paşazâde Ömer Bey, Na'lçe Efendi, Yûsuf Çelebi, Yahyâ Çelebi [Diyarbakrî], Yahyâ Çelebi isimleri anılmaktadır. Bu zevâtın nereli olduklarından bahsedilmiş, hayat hikâyeleri ve neyle meşgul oldukları gibi hususlarda çok kısa bilgiler verilmiştir. Her birisinin eserlerinin güftelerinden birer ikişer numune verilerek musiki vadisindeki mevkileriyle alakalı kanaatler serdedilmiştir.

Başı:

'Bismillâhirrahmanirrahîm.

Ey nâtika bahşende-i nev'-i insân,

Ve'y nağme-tırâzende-i sâz-ı iz'ân,

Şâyeste olan hamd ü dîrûda ancak

Zâtındır eyâ cenâb-ı Rabb-i Sübhân

Mâdâm ki râst-ı rehâvîyân-ı râh-ı büzürg-i sedâd pâ-nihâde-i makâm-ı evc-i reşâd ve terâne-pîrâ-yı nevâ-yı imtidâd olub şâhid-i gül'izâr-ı müberkâ'-rûy-i devâm-ı gerden-i işve-i gerdâniyyeden bûselik-dâde-i hayât ve sünbüle-i ezhâr-ı etvârı bestenigâr-ı şehnâz-ı sebât ola... ‘

Sonu:

‘ Binâberîn dâ'i-i kemterîn Mehmed Es'ad-ı taksîr-âyîn bu kâr-sâzı tebyîn olduğum sahâif-i pür-nakş-ı târâb-karîni Atrâbü'l-Âsâr fî Tezkîre-ti Urefâi'l-Edvâr diye nâm-zed eyledim. Dâna-dilân-ı ma'ârîf-sencân olan mezâyâ-şinâsân-ı 'irfândan derhâstdır ki manzûr-i lehâz-ı elhâzların olan kusûr u küsur-i ezyâl-i pür-nevâl 'afv u cebr ile setr buyuralar.

Kârem heme der cây-ı sühan taksîr est

Tab'em heme lebrîz-i hatâ ta'bîr est

Ger sehv ü galat rûh şüde ten bâşem

Ki 'ayb tecessem kendân men bâşem'

Nüshaları

Kitabın, Üniversite Kütüphanesi'ndeki nüshaları arasında, eserin metin bakımından çok ciddî farklar bulunmamaktadır. Fakat, bazı nüshalardaki derkenarlar ve başka küçük notlar tedkike değer.

1- T.Y. 1739: 21x14,8 cm.; Ortasında şemse benzeri süsleme motifi bulunan, etrafı yıldız zencîrekli, kahverengi deri cilt; filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt; nesih yazı; 43 varak, 19 satır; serlevha tezhibli; sayfa kenarları kırmızı renkli bir cetvelle çerçevelenmiştir.

Numaralandırılmayan ilk varağın üst tarafında; *'Rızâ Paşa Kütübhânesi'* yazmaktadır. Altında; *'Atrabü'l-Âsâr fî Tezkiret-i Urefâi'l-Edvâr El-Müftî fî Dârü's-Saltanati'l-Aliyye Es'ad Efendi (rahimehullahü teâlâ rahmeten vâsiaten âmîn)'* yazısı

bulunmaktadır. Aşağısında ise; ‘*Hüve'l-Mu'tî min ni'amallahü'l-Ganiyyi ile'l-fakîr Mehmed Ârif el-Hilmî el-Müderri bi Dâri'l-hilâfeti'l-aliyye 'afâ 'anhü zünûbehu el-hıffetü ve'l-haliyye âmin. Fî 17 Zilhicce sene 1248 Salı*’ diye başka bir kayıt daha görülmektedir. Yine aynı sayfada üniversiteye ait üç farklı kaşe basılıdır. Derkenarlarda bazı farsça notlar görülmektedir.¹³⁶

2- T.Y. 2529: 21,5x12,3 cm.; Çift zencîrekli, koyu kahverengi mukavva üzerine deri cilt, cildin iç kapakları ebru ile kaplı; filigranlı, âharlı, beyaz kağıt; Ta‘lîk yazı; 85 varak, 15 satır; sayfa kenarlı yıldız cetvelli; başlıklar kırmızı mürekkepledir.

Bu nüshanın 1a’sında müstensihinin yazısından farklı bir yazı ile son derece merak uyandırıcı bazı isimler zikredilmiştir;

“*Şahkulu nâm kemânçeci, Kassabzâde Ahmed nâm neyzen / Şâh Mehmed-i Nâyî üstâd-ı bî-enbâzî ve Hâfız Mehmed Malğaravî hânende-i hoş-âgâzın / Sultan Selîm Hân Hazretleri’nin ba’zan huzûr-i hümayûnlarında kemâl-i edîbâne icrâ-yı san’at ederlermiş.*

Küşnçi Avvâd zî-tırâş Şeyzâde Mehmed Şâmî hânende-i ferrûh-nejâd ve Mîrek nâm Acemzâde-i hoş-nihâd Sultan Selîm Hân-ı Sâni Hazretleri’nin nüdemâ-yı bezm-ârârlarından idiler ve mudhik zümresinden biri dahî Nakkâş Haydar demekle meşhûrdur.”

3- T.Y. 6204: 21.5 x 12.5 cm.; Yıldız zencîrekli, miklebli, vişneçürüğü rengine meşin cilt; âharlı sarımtırak kağıt; Ta‘lîk yazı; 40 varak, 23 satır, yıldız cetvelli; serlevha müzehheb; başlıklar, arabaşlıklar kırmızı mürekkepledir.

Cildin iç kapağındaki numero pulunda, kitabın eski numarası olan; ‘2713/25’ numarası kayıtlıdır; 1a’dasayfanın üst tarafında kitabın adı olarak ‘*Tezkîre-i Hanendegân-ı Es’ad Efendi*’ ibaresi bulunmaktadır. Sol üst köşedeki temellük kaydından (*İstashabehû el-fakîr es-seyyîd Mehmed Atâullah gufireleh*) ve hemen altında bulunan mühürdeki ibareden (*Es-Seyyîd Mehmed Atâullah*), kitabın

¹³⁶ ‘ez-Enderûn-i Hümayûn’ (34a), ‘ez-Sarây-ı Hümayûn çerâğ şüd’ (21a) gibi bazı notlardır.

Şeyhülislâm Dürrîzâde Mehmed Atâullah Efendi (1729-1785)'ye âit olabileceği çıkmaktadır. Bu mührün altında ise silik olmalarından dolayı okunamayan 3 mühür daha vardır.

4- T.Y. 6205: 22x13 cm.; Gövdesi kırmızı deri, etrafı ve sırtı kahverengi deri ile kaplı yaldız zencirek bordürlü cilt. İç kapakları ebru ile kaplıdır; filigranlı, âharlı, beyaz renkte kağıt; Ta'lik yazı; 38 varak, 25 satır; başlıklar ve arabaşlıklar kırmızı mürekkepledir. Cildin iç kapağındaki numero pulunda; '2714/26' kaydı bulunuyor; 1a'da '*Yıldız Kütübhânesi*' damgası görülüyor, altında ise İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunmaktadır; sadece 33a'da bir derkanar bulunmaktadır; Kitabın intihasının bulunduğu 38b'de; '*Eser-i Hâme-i Seyyid Abdî, 26 Safer Sene 1247* [6 Ağustos 1831]' yazılıdır ki bu kayıttan müstensihin Abdî isimli bir zat olduğu anlaşılmaktadır.

5-) T.Y. 6193: 21.1x15.3 cm.; Gövdesi hatip ebrusuyla kaplanmış, sırtı tamir görmüş çaharkûşe cilt, kırmızı, önünde tuğra, arkasında ay-yıldız figürü bulunan cilt mahfazası içindedir; filigranlı, âharlı, beyaz renkte kağıt; Nesih yazı; 46 varak, 19 satırdır.

6-) T.Y. 11082 (İbnülemin~3707): 16,2x11,5 cm.; Gövdesine ebru yapıştırılmış olan, mukavva üzerine mor deri, çaharkûşe cilt; filigranlı, âharlı, beyaz kağıt; yazı nesih; 194 varak, 13 satır; başlıklar kırmızı mürekkepledir.

1a'da İbnülemin'in 1318 tarihli temellük kaydı ve kütüphanesinin kaşesi bulunuyor; 1b'deki halkârlı serlevha ile mecmua başlıyor; kitabın ismi serlevhanın altına yazılmış; 193. sayfada tezkire sona eriyor; arka sayfada ise -muhtemelen İbnülemin tarafından-, kitapta adı geçen bestekârların isimleri verilerek fihrist çıkartılmıştır.

Kitabın arasında kalmış olan bir varakta, İbnülemin'e ait bir şiir bulunmaktadır. Şiirin altına düşülen nottan, 29 Kânûn-i Sâni 1322'de yazıldığı anlaşılmaktadır.

6. İÇİNDE MUSİKİYE DAİR KISIMLAR BULUNAN MUHTELİF MECMUALAR VE KİTAPLAR

1- T.Y. 354: Bir ‘*Hayriyye-i Nâbî*’ nüshasıdır. 65 varaktır. ‘Hayriyye’ kısmı bittikten sonra bazı gazel, tarih, şarkı, ilâhî gibi manzum metinler eklenmiştir. Buradaki bazı şarkıların üzerinde Arazbâr, Evc-Irak, Şevkutarab, Nühüft, Rast, Muhayyer, makamlarının isimleri kaydedilmiştir. Yazmanın fiziksel özelliklerinden ve zikredilen bu makam isimlerinden anlaşıldığına göre bu mecmua, 19. yüzyılın başlarında düzenlenmiştir.

2- T.Y. 388: 76 varaklık bir lügattir. 33b’de biri ‘*Sûznâk*’ başlığı taşıyan iki, 45b’de ise ‘*Hüseynî-Aşîrân*’ başlığı taşıyan bir adet şarkı güftesi vardır.

3- T.Y. 538: 89 varaktır. Baş tarafı Nâşid Dîvânı olan bu yazmanın 88a’dan sonrası güftelere ayrılmıştır. İçinde, Beyâtî, Pûselik, Irak, Hûzzâm ve Dügâh makamlarında şarkı, semâî ve murabba beste gibi türlerde eserlerin güftesi bulunmaktadır. Bu mecmua, barındırdığı güftelerden ve makam isimlerinin yazılış biçiminden (*Bûselik*’in *Pûselik* olarak yazılması gibi) çıkarıldığına göre, bir 19. yüzyıl mecmuasıdır.

4-T.Y. 541: Tuhfe-i Lebîb isimli kitaptır. Son sayfası olan 61b’de ‘*Der Makâm-ı Uşşâk*’ başlığıyla, bugün de bilinen ve okunan; ‘*Göster cemalin şem‘ini/ yansın oda pervâneler*’ ilâhîsinin güftesi kaydedilmiştir. Sözler bugün okunana kıyasla hayli farklıdır.

5- T.Y. 549/1: (1b-8b) Mevlîd Mecmûası’dır. Mevlîd metninin başına ve sonuna makam isimleri yazılmıştır. Sonlara doğru sadece belli bölümlerin yanına makam ismi iliştirilmiştir.

6- T.Y. 580: Destanlar, koşmalar, şarkılar ve ilâhîleri havidir, 86 varaktır. 39b’de ‘*Beyâtî Takım*’ başlığı altında, 74b’de ise ‘*Sûznâk Takım*’ başlığı altında birtakım şarkılar kaydedilmiştir.

7- T.Y. 607: 92 varaktır. İçinde muhtelif şiirler bulunan bir mecmuadır. Bazı şiirlerin üstünde ise 47a'dan itibaren bazı makam isimlerinin yazıldığı görülmektedir. Bu makamlar; Hicaz, Rast, Arabân, Mâye, Beyâtî, Hüzzâm ve Isfahan'dır. Üzerlerine makam ismi yazılan bu güftelerin bir kısmı şarkı bir kısmı ise ilâhîdir. 86a'daki; '*Îlâhî Beyâtî hem Isfahan*', '*Güfte-i Sezâî Efendim, Der Makâm-ı Hüzzâm*' kayıtlar dikkat çekicidir.

8- T.Y. 631: 78 varaktır. '*Dîvân-ı Abdî Çelebi*' nüshasıdır. Fakat 75b'den itibaren '*Der Makâm-ı ...*' başlıklı bazı şiirlere de yer verilmiştir. Bazılarının yanına Nevâ, Irak, Dügâh gibi makam isimleri de yazılmıştır.

9- T.Y. 674: 155 varaktır. '*Külliyyât-ı Dîvân-ı Bâkî*' isimli bu yazma da bazı başka şiirler ve güfteler bulunmaktadır. 101a'da şarkı güftesi olduğu anlaşılan ve üzerinde Şehnâz ve Ferahnâk makamlarının ismi bulunan üç adet güfte görülmektedir.

10- T.Y. 956: 50 varaktır. İçinde gazel, kaside, tahmis, müfred nevinden muhtelif manzumeler vardır. 22a'da '*Hekim Senâyî-Rast*' başlıklı bir güfte bulunmaktadır.

11- T.Y. 959: 34 varaktır. İçimde umumiyetle dînî ve tasavvufî mahiyet gösteren birtakım manzumeler, ilahîler bulunmaktadır. Bazı ilâhîlerin üzerinde Hüseyinî, Muhayyer, Uşşâk gibi makam isimleri yazmaktadır. Bunların haricinde Tâhir ve Muhayyer makamlarında iki zikir güftesine rastlanmıştır.

12- T.Y. 960: 32 varaktır. İçinde türlü şarkı, gazel ve mâniler ile bazı listeler mevcuttur. 21b'de '*Sultan Abdülkâdir Geylânî Evrâdî*' başlığı altında Kâdirî Tarîkati'nin Evrâdî'ndan bir bölüm bulunmaktadır. İçindeki bazı şarkıların üzerinde Mâhûr, Ferahnâk, Beyâtî, Bestenigâr makamlarının adına rastlanmaktadır.

13- T.Y. 962: 24 varaktır. Muhteviyatında şarkı, türkî, semâî ve ilâhîler bulunmaktadır. 1a ile 11a arasında kayıtlı bulunan şarkıların üzerinde Mâhûr, Segâh, Baba Tâhir, Çargâh makamlarının adı yazılıdır.

14- T.Y. 972: Şarkı, İlâhî, Hutbe ve Gazel Mecmûası, 68 varaktır. Mündericatında şarkılar, gazeller, mâniler, ilâhîler, müfredler, kasideler, hadis-i şerifler tarih beyitleri, başka muhtelif beyitler, macun ve ilaç tarifleri yer almaktadır. Musikiyle

irtibatı bulunan kısmı ise şarkı ve türkü güftelerinin bulunmasıdır. Bazı şarkı güftelerinin üzerine makamları da belirtilmiştir; Rast, Evcârâ, Beyâtî, Şevkutarab, Hüzzâm, Sûzidîl, Muhayyer-Sünbûle, Mâhûr, Hüseyinî-Aşîrân, Sûznâk, Nühûft, Hüseyinî, Sabâ, Rast-Mâye, Müsteâr gibi. İlahilerden ise Acem, Acem-Aşîrân ve Bestenigâr makamlarında olanlar ve makamı belirtilmeyen eserler kaydedilmiştir. Usul ismine hiç rastlanılmaz, bestekâr ismi olarak ise sadece birkaç şarkının üstüne ‘İsmâil Dede’ yazılmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir.

15- T.Y. 984: 28 varaktır. Muhtelif mensur ve manzum metinler, karalamalar ve çeşitli fevâid’in toplandığı bir mecmuadır. İçindeki bazı türkî ve şarkıların üzerinde; Sabâ, Hicaz, Bûselik, Beyâtî, Hüseyinî, Rast, Evc, Nevâ, Hüzzâm, Mâhûr gibi makam isimleriyle karşılaşılmaktadır. *Müsâhib Ebûbekir Ağa* ismi bestekâr olarak zikredilmektedir.

16- T.Y. 991: 59 varaktır. İlâhî, ‘Eş’ar ve Ed’iyye *Mecmûası*’ olarak tesmiye edilmiştir. Muhteviyatının kısm-ı azamını dînî metinler teşkil etmektedir. Bu mecmua, üzerlerinde makam isimleri yazılı olan ilâhîler barındırdığı için ilgilendiğimiz sahaya dahil olmaktadır. Bazı ilâhîlerin üstünde yazılı olan makamlar; Baba Tâhir, Hüseyinî, Mâhûr, Uşşâk, Bûselik, Nevâ’dır. 51, 53b ve 54a’da ‘Şarkı’ başlıklı bazı güfteler, 52a’da ise ‘Beste’ başlıklı birkaç adet şiir kayıtlıdır.

17- T.Y. 996: 39 varaktır. İçinde ağırlıklı olarak şarkı ve türkmânî türünde güfteler yer almaktadır. Üzerlerinde makam veya bestekâr ismi gibi açıklayıcı herhangi bir bilgiye rastlanılmamaktadır. Mecmuada bunların dışında; muamma, mâni, durûb-i emsâl nev’inden şeyler görülmekle beraber, başka ilginç derlemeler, notlar, çeşitli şiirler ve saire bulunmaktadır.

18- T.Y. 1001: 68 varaktır. Bu mecmuâ da kırkambar gibidir. İçinde kurban duası, gazel, kıt’a, ilâhî, şarkı, semâî, türkmânî, rubâî, beyit, ferd, mâni gibi birçok farklı türde metin vardır. İçinde makamı ve usulü hatta bazılarının bestekârı belli besteler, semâîler, şarkılar bulunmaktadır. İçinde Hüseyinî, İsfahan, Hicaz, Nevâ, Evc, Beyâtî, Hüzzâm, makamlarının adı göze çarpıyor ve Hâfız Post, Esad Efendi, Kürkçü, Cerrahpaşa Müezzini, Hâfız, Tanbûrî Mustafa Ağa, İtrî, Müezzini, Bekir Ağa, Receb, Dilhayat, Tanbûrî’nin isimleri göze çarpıyor. Bazı güftelerin üzerinde hangi usûlde

bestelendikleri de yazmaktadır. 33. Varakta ise Zencîr, Aksak ve Çenber usûllerinin darpları verilmektedir.

19- T.Y. 1002: 96 varaktır. İçinde, ferd, kaside, gazel, müfret, kıt'a, nazîre, duâ gibi başlıklar taşıyan metinler başta olmak üzere birçok yazı bulunmaktadır, bu sebeple mecmuaya fevâid mecmuası demek doğru olur. 8b, 13a, 13b, 18a, 21a'da şarkı güfteleri, 21b'de bir ilâhî güftesi, 22b-47b arası beste, semâî, şarkı, türkî, türkmânî ve ilâhî güfteleri, 51a, 52a, 52b, 53a, 53b, 54b, 55a, 58a-b, 59b, 60a-b, 61a, 62a, 63a-b, 64a-b'de türkî güfteleri, 65b'de bir semâî, 66a-71a arasında ve 80b'de ise türkî ve şarkı güfteleri bulunmaktadır. Mecmuadaki bazı şarkıların üstünde Es'ad Efendi, Bekir Ağa, Hâfız, Bekir Çavuş, Çorbacızâde, Hasan Ağa gibi bestekâr isimlerine rastlanmakta ve bâzı güftelerin üzerlerinde ise Rast, Gerdaniye ve Hüseyinî makamlarının isimleri görülmektedir.

20- T.Y. 1012: 97 varaktır. İçinde ferdler, müfretler, gazeller, şarkılar, murabba beste güfteleri, semâîler, türkîler, türkmânîler, ilâhîler bulunmakta, bunların haricinde de pek çok manzum ve mensur metinlerle, fevâid ihtiva etmektedir. Bazı şarkıların üzerinde; Baba Tâhir, Rast, Hüseyinî, Gerdâniye gibi makam isimlerine rastlanmaktadır. Bestekâr ismi olarak ise bazı şarkı güftelerinin üzerine; Es'ad Efendi, Bekir Ağa, Hâfız, Bekir Çavuş, Çorbacızâde, Hasan Ağa, Haham ve Bâkî Ağa isimleri kaydedilmiştir. Mecmua muhtemelen 18. yüzyılın ortalarında toplanmıştır.

21- T.Y. 1014: 62 varaktır. (Eksik sayfalar olduğu için iç tüzen bozuktur) Bu mecmuada; mâni, şarkı, semâî, türkmânî, ferd, kalenderî, kıt'a, gazel, koşma, ilâhî, kaside türlerinde metinler ile bazı başka manzum ve mensur fevâidi havidir. Bazı şarkıların üzerinde '*Yeni Çıkan Şarkı*', '*Yeni Şarkı*' gibi başlıklara rastlanmakta, bazı şarkıların üzerinde ise kırmızı mürekkeple; '*kayd*', '*kayd olmuş*', '*kayd olmuştur*' gibi notlar görülmektedir. Bazı güftelerin üzerinde bestelendikleri makamlar yazılıdır; Hicazkâr, Mâhûr, Muhayyer-Sünbûle, Rast, Muhayyer-Bûselik, Rastkâr, Acem-Aşîrân, Uşşâk, Beyâtî-Arabân, Hûzzâm, Sabâ, Hüseyinî-Aşîrân, Hüseyinî, Muhayyer, Hicaz, Şevkutarab.

22- T.Y. 1015: 87 varaktır. Dînî/tasavvufî mahiyetteki şiirlerin/nutukların toplandığı bir mecmuadır. Bu şiirlerin ciddî bir kısmının, bestelendiğini gösteren deliller mevcuttur. Mecmuada, üstünde Uşşâk, Hüseyinî-Aşîrân, Hüseyinî, Nühüft, Evc, Hicaz, Sabâ, Beyâtî, Şehnâz, Segâh, Ferahnâk, Acem-Aşîrân, Acem, Rast, Rast-Rehâvî, Mâhûr, Rehâvî, Nevâ, Irak, Sûznâk, Karcıgar makamlarının yazılı olduğu bol miktarda ilâhî ve şughul bulunmaktadır.

23- T.Y. 1030: Cildinin gövdesinde ki ‘*Kırkambar*’ ibaresi göze çarpmaktadır. 29 varaktır. İçinde şiir, güfte, hikâye, müfred türünden metinler olan bir mecmuadır. 1b’de Segâh makamında bir şarkı, 2a’da bir türkî güftesi, 7b’de ‘*Türkî Hamzaoglu*’ başlıklı bir güfte, 9b ve 10b’de birer semâî güftesi, 10b’de bir koşma güftesi ve 15a’da bir türkî güftesi bulunmaktadır.

24- T.Y. 1034: 68 varaktır. Mündericatında manzum ve mensur olarak çok çeşitli metinler bulunduran bir fevâid mecmuasıdır. İçinde bazı ilâhîler bulunmakta ve üzerlerinde Hüseyinî, Beyâtî, Evc-Nişâbûr gibi makam isimlerine rastlanmaktadır.

25- T.Y. 1036: 66 varaktır, 35 varağı tamamen boştur. Mecmua, gazeller, kasideler, macun tarifleri gibi birçok metni barındırmaktadır. 28b, 41b, 42a, 44b, 48b, 49a-b, 50a-b’de ise ilâhî güfteleri bulunuyor.

26- T.Y. 1040: 37 varak bir mecmuadır. İçinde bazı şarkı ve ilâhî güftelerine rastlanıyor. İlahîlerin birkaçının üzerinde Evc, Hüzâm, Rast gibi makam isimlerine rastlanıyor.

27-1043: 48 varaktır. Gazellerle başlamakta şarkı, türkû ve ilâhî güfteleri ile devam etmektedir. Bazı şarkıların üzerine makamları da kaydedilmiştir. Hüzâm, Hicazkâr, Beyâtî, Mâhûr, Uşşâk, mecmuada rastlanılan makam isimleridir. Cildin iç kapağında ki tesahüb kaydında; ‘*Sâhib ve mâlik es-Seyyid Mehmed Sâdeddin Efendi’nin mecmûa-i şerîfidir efendim Sene 1262 18 Şa’bân*’ yazmaktadır.

28- T.Y. 1049: 101 varaktır. Şarkı, türkî, semâî, kalenderî, beste, ilâhî, na’t-ı şerîf ve şiirlerin bir araya getirildiği bir mecmuadır. 12a’da bir Rehâvî müstezad bestenin güftesi kaydedilmiştir. Isfahan, Hicaz, Araban, Hüseyinî, Evc, Arazbâr, Bûselik,

Bestenigâr, Şevkefzâ makamlarında şarkı, Acem-Aşîrân, Rast ve Segâh makamlarından da ilâhîleri kapsamaktadır.

29- T.Y. 1051: 102 varaktır. Bu mecmuada türkî, şarkı, âşık şiiri, kerem, semâî, kalenderî, gazel, müfred, koşma, beyit gibi pek çok manzume kayıtlıdır. İçindeki bazı şarkıların üzerlerine; Hüseyinî, Hicaz, Muhayyer-Sünbüle, Isfahan, Rast, Şevkutarab, Muhayyer makamlarının isimleri yazılmıştır.

30- T.Y. 1054: 183 sayfadır (Mecmua kurşun kalemle sayfa olarak numaralandırılmıştır). Gazel, müfred, türkî, semâî, mâni, koşma, beste, muamma, kaside, ilâhî türlerinde manzum metinleri hâvîdir.

31- T.Y. 1062: 39 varaktır. İçinde ilâhî, na't, gazel, taksîm, beyt, kaside, gibi başlıklar taşıyan manzum metinler bulunur. Bazı ilâhîlerin üstünde Beyâtî, Hüzzâm, Hüseyinî makamlarının adları yazıldır.

32- T.Y. 1065: 100 varaktır, cönk biçimindedir (Düzeni tamamen karışmış olduğu için dikkatli incelenmedir). İlk varağında; '*Hüseyin 1301*' yazılı bir mühür bulunmaktadır. Muhteviyatında şarkı, ilâhî, türkî, na't-ı şerîf, gazel, kalenderî, koşma türlerinde asarı hâvîdir. 30. varakta '*Hicaz*' başlıklı Arapça bir güfte vardır.

33- T.Y. 1066: 65 varaktır. Şarkı, mâni, gazel, ilâhî türlerinde eserleri varındıran mecmuada, Şehnaz, Mâhûr, Muhayyer-Kürdî, Beyâtî, Hüseyinî-Aşîrân, Evcârâ, Acem-Aşîrân-Bûselik, Bestenigâr, Hüzzâm, Rehâvî, Hicaz, Mâye, Rast, Sabâ, Hicazkâr, Baba Tâhir-Hüseyinî, Acem-Bûselik, Hisar-Bûselik, Uşşâk, Bûselik, Arazbâr, Sûznâk, Muhayyer-Kürdî, Evc, Büzürg makamlarında bestelenmiş eserlerin güftelerine yer verilmiş, bestekâr olarak ise yalnızca Nûman Ağa ismi kaydedilmiştir.

34- T.Y. 1070: 89 varaktır. İçinde gazel, âşık şiiri, müfred, semâî, dîvân, mâni, türkî, türkmânî, kalenderî, muamma, şarkı, beyit, koşma nevinden metinler bulunmaktadır. Muhayyer-Sünbüle, Rast, Beyâtî, Hicaz, Segâh, Evc, bu mecmuada zikredilen makam isimleridir.

35- T.Y. 1437: 58 varaktır. İçinde ağırlıklı olarak türkî ve şarkî güfteleri bulunmaktadır. Ayrıca mâni, müfred, türkmânî, beste başlıklı güftelere rastlandığı gibi, çeşitli karalamalar ve fevâid ile doludur. Türkî güfteleri için önemli bir kaynaktır. Makam ismi olarak ise sadece iki eserin üzerine yazılmış olan Beyâtî ve Hüzûm isimleri görülmektedir.

36- T.Y. 2058: 80 varaktır (58 numarası peşpeşe iki varağa yazılmış, fakat sıra değişmiyor). Gazel, ilâhî, müfred, muamma, murabba beste türlerinde eserleri barındıran bir mecmuadır. Mecmuadaki kimi beste ve ilâhîlerin üzerinde; Hüseyinî, Irak, Segâh, Uşşâk, Muhayyer, Mâhûr, Rast, Evc, Sabâ, Hüseyinî-Aşîrân, Bûselik, Nevâ, İsfahan, Hisâr, Acem, Zîrafken, Nişâbûr, Hicaz, Aşîrân, Dügâh, Selmek, Aşîrân-Kürdî, Evc-Sabâ makamlarının isimleri yazılıdır. Bestekâr olarak da Hâfız Kômür, Kadrî, Hâfız Post ve Seyyid Mehmed Çelebi-Diyarbakrî isimlerine tesadûf edilmektedir.

37- T.Y. 5461: Gazneli Mahmud Albümü yahut Tuhfe-i Gaznevî isimleriyle iştihar etmiş bir elyazmasıdır, 60 varaktır. Bihassa kağıt oymacılığı sahasında eserleri bulunan Gazneli Mahmud isimli bir sanatkarın mecmuasıdır. 53a'da '*Der Makâm-ı Hüseyinî*' başlığı ile kayıtlı bir murabba bulunmaktadır. 53a ile 55a arasında ise muhtelif güfteler kayıtlıdır. 55a'da; '*Şem'-i ruhuna cismimi pervâne düşürdüm*' mısraı ile başlayan meşhur güfteye rastlanmaktadır.

38- T.Y. 10834 (İbn.3421) : 26 varaktır. İçinde muhtelif şiirler, nesir metinler, karalamalar, notlar bulunmaktadır. İlk 15 varağında yoğun olarak ilâhî güfteleri bulunmaktadır. İlâhîlerin üzerinde makam ismi olarak; Nîkrîz, Hüseyinî, Çârgâh, Acem, Uzzâl, Evc, Sabâ, Irak, Vech-i Hüseyinî, Bûselik, Acem, Dügâh, Segâh, Acem-Aşîrân, Sabâ-Hüseyinî, Nevâ-yı Sünbûle, Rast-Pençgâh, Sünbûle, Bestenigâr, Nevruz-i Acem, Aşîrân, Uzzâl, Evc, Segâh, Mâhûr isimleri geçmektedir. Kimi güftelerin üzerinde Dervîş Efendi, Mahmud Efendi, Eşrefî, Nûrî, Kudûmî, Hüdâyî gibi isimlere rastlanmaktadır. Bunların bir kısmı güfte, bir kısmı ise beste sahibi olmalıdır.

39- T.Y. 10451 (İbn. 2997) : 76 varaktır. (Varak numaraları hatalı olduğu için baştan numaralandırdım.) İçinde çoğunlukla gazel bulunan bir mecmuadır. Bunun

haricinde ferd, kıt'a ve benzeri şiir metinleri ile az sayıda başka fevâid barındırmaktadır. Bizi birinci dereceden ilgilendiren kısmı ise; bazı murabba beste, şarkı ve ilâhî güftelerine yer vermesidir.

28b ve 29a'da '*beste*' başlıklı murabba güfteleri bulunmaktadır. Daha sonraki varaklarda, belli bir tertibe riayet edilmeksizin, muhtelif sayfalara kaydedilmiş, Hüseyinî, Bestenigâr, Mâhûr, Muhayyer, Sabâ, Baba Tâhir, Arazbâr, Nikrîz, Beyâtî, Hicaz, Aşîrân, Gerdâniye, Nevâ, Pençgâh, Uşşâk, Rast, Acem-Aşîrân, Çârgâh, Acem, Nevrûz-i Acem, Nühüft, Nevâ-yı Sünbûle, Evc, Râhatülvâh, Dügâh, Bûselik makamlarında bestelenmiş ilâhî güfteleri yer almaktadır.

40- T.Y. 10452/2 (İbn. 2998): 70 varaktır. Baş tarafta Farsça çekimler yazılıdır. 50b'de yeni doğan bir çocuk için, babası tarafından düşürülen tarih, mecmuanın takribî tarihini vermektedir; 1246 (1826/1827).

51a'dan itibaren mecmuanın bu kısmına genelde şarkı güfteleri kaydedilmiştir. Bu kısımda; Arabân, Müsteâr, Hüseyinî, Şevkefzâ, Şevkârâ, Nühüft, Beste Isfahan, Sûzidîl, Şetaraban, Ferahfezâ, Yegâh, Arabân-Bûselik makamlarında bestelenmiş şarkıların güftelerine yer verilmiştir.

41- T.Y. 10530/2 (İbn. 3082): 236 varaklık bir mecmuatü'r-resâil'in 68. ila 125. Varakları arasındaki kısımdır. Gazeller, tarihler ve şarkı güfteleri ve çeşitli fevâid ihtiva etmektedir. Şarkıların üzerinde makamları ve bestekârları yazmamaktadır. Sâdece 124b, 125a ve 125b'de Şehnâz-Bûselik, Bestenigâr ve Hüseyinî-Aşîrân makamlarının adları ile Serheng Mustafa Ağa ve Mustafa Ağa isimleri geçmektedir. 18. Yüzyıl sonuna yahut 19. Yüzyıl başına tarihlenebilir.

42- T.Y. 10530/4 (İbn. 3082): Aynı mecmuatü'r-resâil'in 163. İla 236. varakları arasını teşkil eden kısımdır. İlk varakta İbnülemin'in 1321 tarihli tesahub kaydı görülmektedir. Çift sütun, mail, başlıklar kırmızı mürekkepledir. İçinde Şehnâz, Rehâvî, Baba Tâhir, Pençgâh, Nikrîz, Nişâburek, Isfahan, Mâhûr, Uşşâk, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Nühüft, Evc, Acem, Acem-Aşîrân, Arazbâr, Sabâ, Hüseyinî, Hüseyinî-Aşîrân, Bûselik, Aşîrân, Kürdî, Zîrgûle, Hisâr, Hicaz, Şehnâz, muhayyer-Bûselik, Muhayyer-Bûselik, Irak, Segâh makamlarında bestelenmiş, çoğunluğu murabba

beste, bir kısmı ise, nakış, semâî ve şarkı türünde bestelenmiş asarın güftesi mevcuttur. Bunların haricinde 205a'da Dügâh makamında bestelendiği yazılı olan bir na't-i şerîf, 209b'de üç adet, 229b'de ise bir adet müfred bulunmaktadır. Bestekâr ismi olarak sadece 186a'da 'Itrî'ye tesadüf edilmektedir. Bu mecmua, 18. asra ait olmalıdır.

43- T.Y. 10478 (İbn. 3025): 114 varaktır. Muhteviyatında umumiyetle türkî ve ilâhî bulunan bir mrecmuadır. Türkî güfteleri hususunda mühim bir kaynak olarak gözükmektedir. Bunların dışında birkaç adet Cezayir şarkısı ve semâîsi bulunmaktadır. Bazı ilâhîlerin üzerinde; Hüseyinî, Uşşâk, Arazbâr, Beyâtî ve ısfahan makamlarının isimlerine tesadüf edilmektedir.

44- T.Y.1069: 77 varaktır. Şarkı, türkî, kerem, beyit, kaside ve gazelleri havidir. Çoğu şarkının üzerinde makam ismi yazmamakla beraber, bazı şarkıların makamları belirtilmiştir. Segâh-Mâye, Rast, Yegâh, mecmuada zikredilen makam isimleridir. 35b'de 20 Rabiülevvel 1268 tarihi göze çarpmaktadır ki bu da mecmuanın tertib edildiği yaklaşık tarih olsa gerektir.

45- T.Y. 7070-7072 (İbn.-3197): 151 varaktır. Birçok muhtelif arabî risâleyi kapsayan mecmuanın 141b ile 150a arasındaki varaklarında Celvetî Tarîkatî'nin Pîri Aziz Mahmud Hüdâyî'nin, '*Keşfü'l-Kina an Vechi's-Sema*' isimli risâlesi muharrerdir.

46- A.Y. 3511: Yazmanın ilk kısmı, eş-Şeyh Abdülğani en-Nablûsî'nin kaleme aldığı; '*el-'Ukûdü'l-Mevleviyye Lü'lüyye fî-Tarîki's-Sâdâtî'l-Mevleviyye*' isimli Mevleviyyeyi ve Mevlevileri anlattığı risâlesidir. İkinci kısımda ise, Rifâî tarikatının pîrlerinden es-Seyyid eş-Şeyh Ahmed er-Rifâî'nin tertib etmiş olduğu '*Hizb*'in ardından bir Rifâî şeyhine ait olduğu anlaşılan silsile-i şerîfe, İmam Nevevî'nin tertib ettiği '*Hizb*' ve son olarak 'el-Kutbü's-Şâzelî'ye ait olan '*Hizb*' yer almaktadır. Musikiyle alakalı olan kısım, en-Nablûsî'ye ait risâlenin içinde semâ' bahsine yer verdiği bölümdür. 14b ile 17b arasındadır.

47- Süleymân Fâik Efendi Mecmuası: Bu mecmua, bilhassa edebiyat ve musiki tarihiyle meşgul olanlarca bilinen bir mecmuadır. İçinde muhtelif şiirler ve yazılar

bulunmaktadır. Musiki tarihçileri için ehemmiyeti ise; yazıların içinde Dede Efendi, Abdürrahim Kühî Dede gibi bazı bestekârlardan bahsetmesi, bir kısım musikişinasın hayatlarından anekdotlar sunması ve hatıratını aktarmasıdır. İki nüshası şu an Üniversite Kütüphanesi'ndedir.¹³⁷

Süleyman Fâik Efendi (1784-1838), bir divan şairidir. Mecmuasında yer alan biyografik ve otobiyografik bilgiler fevkaledede mühimdir. Sadeddin Nüzhet Ergun, Süleyman Faik'in kudretli bir şair ve kudretli bir nazım olmadığını, şiiri bir sanat değil eğlence olarak telakki ettiğini, gelişigüzel manzumeler kaleme aldığını, eserlerinde rastlanan fahriyelerin bütün divan şairlerinde görüldüğünü, belli bir kimseyi kastetmeyerek yazdığı hicviyelerin de ona has olmadığını kaydettikten sonra en meşhur eserinin *Mecmûa*'sı olduğunu belirtir.¹³⁸

¹³⁷ T.Y. 9577 ve T.Y. 3472 bu iki nüshadır. Bir de T.Y. 4100 olarak kayıtlı üçüncü bir nüsha vardır ki kayıptır. Kütüphane kayıtları, bu nüshanın 1982'den beri yerinde olmadığını söylüyor.

¹³⁸ Selami Şimşek, *Süleyman Fâik Efendi*, DİA, c.38, s. 85-86.

SONUÇ

İstanbul Üniversitesi Yazma ve Nadir Eserler Kütüphanesi, İslam Yazmaları bakımından dünyada eşine az rastlanılacak bir koleksiyona sahiptir. Daha önce de arz etmiş olduğumuz gibi özellikle Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nden intikal eden yazmalar, Osmanlı Sarayı'nın zengin kitaplığının önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın sahası olan musiki yazmaları da, diğer pek çok alandaki eserler gibi hem sayı hem de nitelik bakımından pek çok yazma eser kütüphanesinden üstündür. Güfte mecmuaları ise, var olan yazma eser koleksiyonları arasında en zengini ve fazla çeşitlilik arz edenidir.

Kütüphanede, bu çalışmanın ilk bölümünü teşkil eden sema' kitaplarının sayısı çok azdır. İlk bölümde üç nüshası bulunan *Hüccetü's-Sema'* ile başka mecmuaların içerisinde bir kısım olarak yer alan *Keşfü'l-Kina an Vechi's-Sema'* isimli bu iki eser, musikinin caiz olduğunu ispata çalışan eserlerdir. Karşıt görüşten eserler ise kütüphanede hiç yer bulamamıştır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin bel kemiğini oluşturan Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nin bir saray kütüphanesi oluşu, teknik/fıkıhî bir tartışma olan bu meseleyle alakalı risalelerin neden ilgi çekmediğini açıklamaktadır. Diğer yandan bünyesinde birçok medrese, tekke gibi vakıf kütüphanelerini barındıran Süleymaniye Kütüphanesi'nde, çok fazla sayıda sema' kitabı bulunmaktadır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde ise, Osmanlı müzik tarihinin canlı şahitleri olan ve kendi devirlerinde tamamen pratik amaçlarla hazırlanmış bulunan güfte mecmuaları yoğunluktadır.

Müzik teorisine dair yazmalar, kütüphanede mühim bir yer işgal etmektedir. Üniversite Kütüphanesi'ndeki en eski tarihli müzik teorisi kitabı, 1494 senesinde istinsah edilen *Zeynü'l-Elhân fî İlmü't-Te'lif ve'l-Evzân*'dır. Bu kitap, 15. yüzyıl Türkçesini yansıtmaya cihetiyle gayet önemlidir.

Aynı yüzyılda yazıldığı bilinen fakat üstünde herhangi bir tarih kaydı bulunmayan *Mukaddimetü'l-Usûl* de eski nazariyat kitaplarının en

kıymetlilerindendir. Hüseyin Sadeddin Arel tarafından 1930 yılından sonraki bir tarihte bu nüsha kullanılarak çıkartılan¹³⁹ ve şu an İstanbul Üniversitesi'nin bir birimi olan Türkiyat Enstitüsü'nde muhafaza edilen bir nüshası dışarıda bırakılırsa, dünyadaki bilinen tek nüshası İstanbul Üniversitesi Yazma ve Nadir Eserler Kütüphanesi'ndedir.

T.Y. 2771 numaralı yazmada iki risale bulunmaktadır. Musikinın nasıl ortaya çıktığından çeşitli musiki tabirlerinin izahına, eski nazariyatçılardan usullere kadar pek çok mevzuda bilgi verilen bu risalelerin şimdiye kadar başka herhangi bir nüshasına rastlanılamamıştır.

Osmanlı tarihinin en önde gelen edvarlarından birisi olan *Kantemiroğlu Edvarı*'nın Üniversite Kütüphanesi'nde iki nüshası vardır. Bu nüshaların ehemmiyeti, içlerinde notalı kısım bulunmamakla beraber, edvarın tam birer nüshası olmalarıdır. Yine büyük oranda *Kantemiroğlu Edvarı*'ndan faydalanarak yazılmış olan *Teşrih-i Makâmât-ı Mûsikî* isimli eserin de bir nüshası bu kütüphanededir.

18. yüzyılda yazılmış olan en mühim birkaç nazariyat kitabından biri olan *Tedkîk ü Tahkîk*'in de birisi çok erken tarihli olmak üzere iki nüshası da yine Üniversite Kütüphanesi'ndedir. T.Y. 5572'de kayıtlı nüshanın tarihi 1212 (1797/1798), kitabın te'lif tarihi ise 1209 (1794/1795)'dur. Kitap saray kütüphanesinden geldiğine ve kitabın istinsah edildiği tarihte III. Selîm'in hükümdar olmasına bakılırsa, padişahın kendi nüshası olabileceği söylenebilir.

Bu Türk Müziği nazariyatı kitapları dışında kütüphanede üç cilt de Batı Müziği yazması vardır. *Mükemmel Ta'lîm-i Mûsikî Nazarî ve Amelî*, *Armoni Fenni yâni Fenn-i Âheng ve Borizan ve Tronpet Muallimi* isimlerini taşıyan bu eserler, Osmanlı Dünyası'nda müziğin değişim ve dönüşüm süreçlerini algılayabilmek için başvurulması gereken, ilginç kaynaklardır.

¹³⁹ İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu, Dr. Mehmet Zeren, Dr. İsmail Güleç, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 239.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki musiki yazmaları içerisinde en büyük paya sahip olan eserler, yukarıda da ifade edildiği gibi güfte mecmualarıdır. Üniversitesi Kütüphanesi'nde; 3 tane âyîn-i şerîf, 30 tane fasıl, 1 tane ilâhî ve 20 tane de şarkı olmak üzere 54 güfte mecmuası bulunmaktadır. Bunların haricinde bir kısmı son bölümde tanıtılmaya çalışılan mecmualar içerisinde de güfteler bulunmaktadır. Bazen bir kitabın kapağında yahut içerisindeki bir sayfanın kenarında da güfteler yer alabilmektedir ki bunların tamamının tespiti mümkün olmadığı için bu çalışmanın sınırlarını aşacağı için, içlerinden örnekler seçmek gerekmiştir.

Kütüphanedeki en eski güfte mecmuası, üzerinde tarih olmamakla beraber, mürettibinin vefat tarihinden yola çıkarak düzenlendiği yaklaşık tarihi tahmin edebildiğimiz *Hâfız Post Mecmuası*'dır. Hâfız Post Mehmed Efendi 1694 yılında hayatını kaybettiği için bu mecmua, en geç bu tarihte yazılmış olabilir. Mecmuanın içindeki diğer bilgiler titizlikle analiz edildiğinde, kaleme alındığı muhtemel zaman aralığı biraz daha daraltılarak tahmin edilebilecektir. Bu mecmuanın numarası bazı çalışmalarda zikredilmektedir.¹⁴⁰ Fakat Hâfız Post'a ait olduğu ilk defa bu çalışmada ortaya konmuştur.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki eşsiz güfte mecmuaları koleksiyonunda bir çok meşhur musikişinasın mecmuası bulunmaktadır. Yukarıda ismi zikredilen Hâfız Post, onun talebesi olduğu zannedilen meşhur bestekâr Buhûrîzâde Mustafa İtrî, Ebûbekir Ağa, Hekimbaşı Abdülaziz Efendi, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Dede Efendi ve Sultan II. Mahmud bu kütüphanede güfte mecmuaları bulunan zevattır.

İtrî'nin kendi eliyle yazdığı anlaşılan T.Y. 5525 numaralı [*Mecmûatü'r-Resâil*], kütüphanede bulunan mecmualar arasında musiki tarihi bakımından en dikkat çekici olanlarındandır. İçindeki eserlere bakılarak İtrî'nin bu mecmuayı orta

¹⁴⁰ Bkz; Owen Wright, Words Without Songs – A **Musicological Study Of An Early Ottoman Anthology And Its Precursors**, School Of Oriental And African Studies, University of London, 1992, s. 291, **Osmanlı Mûsikî Literatürü Tarihi**, Hazırlayanlar; Ekmeleddin İhsanoğlu - Ramazan Şeşen - Gülcan Gündüz - M. Serdar Bekar, IRCICA, İstanbul, 2003, s. 369

yaşlarında tertib ettiği söylenebilir. Kütüphanedeki en eski birkaç güfte mecmuasından biridir.

18. asrın, bilhassa ‘Lale Devri’nin en maruf bestekârlarının başında hiç şüphesiz Ebûbekir Ağa gelir. Kendi devrindeki en velut bestekârdır, 18. asır boyunca da mecmualarda diğer bestekârlardan çok daha fazla eseri bulunur. Türk Musikisi’nde nota kullanılmadığı için eserleri gitgide nisvana kurban olmuştur fakat buna rağmen bestelediği eserlerin bir kısmı bugün hâlâ okunur. Çağları aşan ve bugün bile klasik musiki icracıları ve meraklılarınca tanınan Ebûbekir Ağa’nın eldeki, bilinen yegâne güfte mecmuası da İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’ndedir.

Osmanlı’dan elimize kalan güfte mecmuaları külliyyatı içerisinde en zengin ve ihatalı olanlarından birisi ve belki de en önemlisi Hekimbaşı Abdülaziz Efendi’nin *Mecmûatü’l-Letâif Sandûkatü’l-Meârif* ismini verdiği mecmuasıdır. Bu mecmuanın tek nüsha olduğu zannedilmekteydi. İkinci nüshası (T.Y. 5641) ise çok dikkat çekmemişti. Nitekim bu mecmua üzerine yapılan bütün çalışmalarda eserin T.Y. 3866 numaralı nüshasından bahsedilmekte ve diğer nüshasından hiç söz edilmemektedir. Hatta bu nüsha üzerine yapılan tezlerde mecmuanın tek nüshasının T.Y. 3866 numaralı mecmua olduğunu ileri sürmektedirler. T.Y. 5641 numaralı nüsha, bu çalışma vasıtasıyla ilk defa olarak araştırmacıların dikkatine sunulmaktadır.

18. yüzyılın ortalarında kaleme alınmış mecmualar arasında, hatta tesbit edilebilen yazma fasıl mecmuaları içerisinde, muhteviyatında en çok eser barındıran fasıl mecmuası, T.Y. 5657 numaralı mecmuadır. İçinde 3332 adet güfte kayıtlı olan bu mecmua, cildi, kağıdı, tezhibi ile de göz doldurmaktadır. Harikulade sanatlı lake cildi, meşhur mücellid ve müzehhib Ali Üsküdârî’nin eseridir.

T.Y. 9896’da kayıtlı fasıl mecmuası yine bütün güfte mecmuaları külliyyatı içerisinde müstesna bir mevkie sahiptir. 458 varaktır, büyük bir kısmı doludur ve ince bir ta’likle yazılmış binlerce güfteyi ihtiva etmektedir. İçindeki bestekâr ve şair isimleri ise ayrı bir inceleme konusudur. İstanbul’da medfun meşhur şeyhlerden Mehmed Emin Tokâdî’nin şarkı bestekârı olduğu, bu mecmuadaki bir şarkının üzerindeki kayıttan anlaşılmaktadır.

İstanbul Musikisi tarihinin en meşhur bestekârlarından biri olan Hammâmîzâde İsmâil Dede'nin kendisi tarafından yazıldığı zannedilen fasıl mecmuası, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir. İçindeki güfteler ve üzerlerindeki notlar tedkike tabi tutulduğu zaman, başka çok yerde rastlanılmayacak enteresan malumata ulaşılmaktadır.

Bestekâr padişahlardan II. Mahmud'un şehzadeyken kullanmış olduğu şarkı mecmuası, Yıldız Sarayı'ndan İstanbul Üniversitesi'ne nakledilen koleksiyon içerisinde yer almaktadır. T.Y. 5646 numarasını taşıyan mecmua, müze kısmında saklanmaktadır. Dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Maalesef gayet fersude vaziyettedir ve tamire muhtaçtır. T.Y. 5647 numaralı şarkı mecmuası da bu mecmuayı kaleme alan kişi tarafından yazılmıştır. Fakat bu mecmuada herhangi bir tahrir ya da temellük kaydı mevcut değildir.

En meşhur ve büyük hattatlardan olan, musikişinaslığı da alakalıları tarafından bilinen Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin kendi el yazısıyla tertib ettiği şarkı mecmuası Üniversite Kütüphanesi'ndedir. Bu mecmua, Kazasker'in ve devrinin musiki dünyasını aksettirmesi bakımından tartışılmaz bir ehemmiyet taşımakla beraber, cildi, tezhibi ve sair fizikî özelliklerinin yanı sıra Kazasker'in el yazısının bir örneği olması hasebiyle de fevkalade mühimdir.

T.Y. 3877'de kayıtlı bulunan ve *Şevkidil Hanım* isimli yüksek ihtimalle saray kadınlarından birisine ait olan şarkı mecmuası, Osmanlı Sarayı'nda yaşayan bir hanımın müzik dünyasını yansıtmaları bakımından önem taşımaktadır.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde üç adet âyîn-i şerîf mecmuası bulunmaktadır. Bu sayı Süleymaniye Kütüphanesi, Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi gibi kütüphanelere nazaran azdır. Üçü de 19. yüzyılda tertib edilmiştir.

Kütüphanedeki tek ilâhî mecmuası olan T.Y. 4116'da kayıtlı *Ebhe'n-Negâmât fî Terennümüâtî'l-İlâhiyyât* isimli mecmuayı da muhakkak anmak gerekmektedir. Bu mecmua aslında bir ilâhî mecmuası olmakla beraber içinde, şeyh efendi gasledileceği zaman okunacak duadan, yemekten önce okunacak duaya, çeşitli zikir, dua ve

merasimlerde okunacak manzum parçalardan, hangi makamın hangi vakitte okunması gerektiğine kadar birçok metni barındıran zengin bir tekke kırkambarıdır.

Güfte mecmualarındaki her bir kayıt dikkatle incelendiğinde, Osmanlı Musikisi tarihi bakımından ehemmiyeti tarif edilemeyecek bilgilere ulaşılabacaktır. Bu mecmualar, benim sadece kataloglama safhasında tespit edebildiğim ve ilk bakışta dikkatimi çeken noktalar dışında, tek tek incelendikleri ve başka güfte mecmualarıyla mukayesli olarak okundukları zaman nasıl bir bilgi hazinesi oldukları meydana çıkacaktır. Ayrıca pek çoğunun cildi, tezhibi, yazısı ayrı ayrı incelenmeye ve değerlendirilmeye değer.

Kütüphanenin Arapça, Farsça ve Türkçe yazmalar kısmında sadece üç adet nota defteri bulunmaktadır. Bunlar herhâlde '*H & J Blumenthal Frères*' isimli plak şirketine aittir. Neden bu kütüphanededirler, ne zaman ve nereden gelmişlerdir? Bu soruların şu an için maalesef bir cevabı yoktur.

Osmanlı Tarihi'nin bilinen yegâne musikişinaslar tezkiresi bilindiği üzere *Atrabü'l-Âsâr*'dır. Pek çok kütüphanede bir çok nüshası bulunan bu eserin, en fazla nüshası, tesbit edilebilen katalog bilgilerine göre, 6 nüsha ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir.

Bu kısımda genel bir tablosunu sunmaya çalıştığım bu el yazmaları, kütüphanelerde bulunan ve henüz keşfedilmeyi bekleyen ne kadar çok sayıda eser olduğunu gözler önüne sermiştir. Türk yazma eser kütüphanelerinin hâlâ geniş bir kataloğunun olmayışı, tasnifi daha on yıllar süreceği söylenen arşivlerle birlikte, Osmanlı tarihinin pek çok noktasının karanlıklarda kalmasına yol açmaktadır. Sadece İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve sadece musiki yazmalarıyla sınırlı olan bu küçük çalışma bile, Osmanlı tarihini aydınlatmak bakımından katalog çalışmalarının ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermiştir.

KAYNAKÇA

YAZMALAR

Hâfız Post Mecmûası, Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Revan-1724.

Kantemiroğlu Edvârı, Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesi, Y-100

Tedkîk ü Tahkîk, Zeyl-i Tedkîk ü Tahkîk ve Tahrîriye, Süleymaniye

Kütüphanesi, Nafiz Paşa 1242

ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER

AKSOY, Hasan, *Mehmed Emin Efendi, Kazasker, DİA*, c. 28, s. 462, 463.

AKSU, Hüsameddin, **İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde Bulunan Minyatürlü, Resimli, Şekilli, Cetvelli, Plan ve Haritalı (Türkçe- Arapça-Farsça) Yazmalar, Sanat Tarihi Yıllığı**, c. XIII, 1988.

AYVERDİ, İlhan, **Misâlli Büyük Türkçe Sözlük-Kubbealtı Lugatı**, Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2011.

BAKIRCIOĞLU, Semahat , **Bestekâr Hâfız Post'un Güfteleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, 1950.

BARDAKÇI, Murat, **Ahmed Oğlu Şükrullah, Şükrullah'ın Risâlesi ve 15. Yüzyıl Şark Mûsikîsi Nazariyatı**, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2011.

BEHAR, Cem, **Musikiden Müziğe – Osmanlı/Türk Müziği: Gelenek ve Modernlik**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008.

BEHAR, Cem, **Şeyhülislam'ın Müziği – 18. Yüzyılda Osmanlı/Türk Musikisi ve Şeyhülislam Es'ad Efendi'nin Atrabü'l-Âsârı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Mayıs 2010.

BERKSAN, F.Emine, **Hekimbaşı Abdülaziz Efendi'nin Güfte Mecmuası'ndaki Şarkılar**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

BOZTAŞ, Fırat, **Tabl ve Alem Mehterleri Teşkilatı**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

CANDEMİR, Murat, **Son Yıldız Düşerken**, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2011.
Câmîü'l-Elhân, İstanbul, 1314?

DOĞRUSÖZ, Nilgün, **Hâfız Post Güfte Mecmuası**, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993.

ERGÜN, Sadeddin Nüzhet, '**Türk Musikisi Antolojisi ~Dînî Eserler' inî Eserler'**, I-II., Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1943.

Hâşim Bey Mecmûası, İstanbul, 1269.

HOSSEİNİ, Mohammad, **Mukaddimetü'l-Usûl**, Ferhengistân-ı Hüner, Tahran, 1390 (2011).

İlaveli Müntehebât-ı Lügât-i Osmâniyye, Cild-i Evvel, İstanbul, 1315.

İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi Yazma Eserler Katalogu, Dr. Mehmet Zeren, Dr. İsmail Güleç, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2009

KARADENİZ, M. Ekrem, **Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1983.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat, **Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)**, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 1994.

MEHMED SÜREYYÂ, **Sicill-i Osmânî**, Matbba-ı Âmire, İstanbul, 1308-1311.

MOLLAİBRAHİMOĞLU, Süleyman, **Yazma Eserler Terminolojisi**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007.

OSKAY, Semire, **Itrî ve Bestelediği Şiirler**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, 1948.

Osmanlı Mûsikî Literatürü Tarihi, Ekmeleddin İhsanoğlu - Ramazan Şeşen -

Gülcan Gündüz - M. Serdar Bekar, IRCICA, İstanbul, 2003.

ÖZEĞE, M. Seyfettin, **Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu**, c.1, İstanbul, 1971.

ÖZEN, Mine Esiner, **Türk Cilt Sanatı**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1998.

ÖZPEKEL, Osman Nuri Özpekel, **Hâfız Post Güfte Mecmuası**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1979.

ÖZTUNA, Yılmaz, **Türk Musikisi Ansiklopedisi**, c.1, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969.

PAÇACI, Gönül, **Osmanlı Müziğini Okumak (Neşriyat-ı Mûsikî)**, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Yayınları, İstanbul, 2010.

PEDERSEN, Johannes, **İslam Dünyasında Kitabın Tarihi (The Arabic Book)**, çev: Mustafa Macit Karagözoğlu, Klasik Yayınları, İstanbul, Ağustos - 2013

POPESCU-JUDETZ, Eugenia, **Prens Dimitrie Cantemir ~ Türk Musikisi Bestekârı ve Nazariyatçısı**, Çeviren; Selçuk Alimdar; Pan Yayıncılık, İstanbul, 2010.

RAUF YEKTÂ BEY, **Türk Musikisi**, Fransızcadan Çeviren; Orhan Nasuhioğlu, Pan Yayıncılık, İstanbul, 1986.

SANAL, Haydar, **Mehter Musikisi (Bestekâr Mehterler – Mehter Havaları)**, M.E.B., İstanbul-1964.

SHİLOAH, Amnon , **The Theory of Music in Arabic Writings (c.900–1900): Descriptive Catalogue of Manuscripts in Libraries of Europe and the U.S.A.**, G. Henle Verlag, Munich, 1979.

SUPHİ, Ezgi, **Nazarî-Amelî Türk Mûsikîsi**, c. I-V, İstanbul, 1940.

ŞİMŞEK, Selami, **Süleyman Fâik Efendi, DîA**, c.38, s. 85-86.

USLU, Recep, **Saraydaki Kemancı – Hızır Ağa ve Görüşleri**, Ankara, 2014 .

ÜNGÖR, Etem Ruhi, **Türk Mûsikîsi Güfteler Antolojisi – c.I**, Eren Yayınları,

İstanbul, 1981.

ÜNVER, Süheyl, **İlim ve Sanat Tarihimizde Fatih Sultan Mehmed**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1953.

WRIGHT, Owen, **Words Without Songs – A Musicological Study Of An Early Ottoman Anthology And Its Precursors**, School Of Oriental And African Studies, University of London, 1992.

YILDIZ, Pelin, **Klasik Türk Musikisi Kitap ve Tez Bibliyografyası (1929-2007)**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, Haziran 2007.

YÜCEİŞİK, Zeynep Sema, Şeyhülislam Es'ad Efendi, **Atrabü'l-Âsâr fi Tezkireti Urefâi'l-Edvâr (Giriş-Metin-Tercüme-Terimler-Dil Notları)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1990.